

Alexandru BURIAN

Drept diplomatic și consular

*Ediția a II-a
(revăzută și adăugită)*

Chișinău 2003

CZU 341.7/.8

B 94

Recomandată spre publicare de către Consiliul Științific al Institutului de Filosofie, Sociologie și Drept al Academiei de Științe a Moldovei și de către Senatul Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

Recenzenți:

Catedra drept internațional și relații internaționale a Academiei Naționale de Drept din Odesa (Ucraina), șef catedră **M. E. Cerches**, doctor în drept, profesor universitar

Vladlen Vereshchetin, doctor habilitat în drept, profesor universitar (Haga, Olanda)

Mihailo Baimuratov, doctor habilitat în drept, profesor universitar (Odesa, Ucraina)

Dumitra Popescu, doctor în drept, profesor universitar (București, România)

Cartea este editată cu concursul Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova

Lector *Gheorghe Chiriță*

Coperta seriei *Mihai Bacinschi*

Procesare computerizată *Roman Mardare*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Burian, Alexandru.

Drept diplomatic și consular / Alexandru Burian. – Ed. a doua, revăz. și adăugită. – Ch. : Cuant, 2003 (Combinatul Poligr.) - 332 p.

Bibliogr. p. 315-329 (245 tit.)

ISBN 978-9975-901-43-3

1000 ex.

341. 7/.8

Copyright © Alexandru BURIAN, 2003

All rights reserved

ISBN 978-9975-901-43-3

<https://doi.org/10.61753/ISBN978-9975-901-43-3>

Cuvînt înainte la ediția a II-a	7
Prefață la prima ediție	9
Considerații introductive.....	11

Secțiunea I. Dreptul diplomatic

Capitolul I. Noțiuni introductive	17
1. Definirea diplomației	17
2. Modificările geopolitice și activitatea diplomatică.....	21
3. Noțiunea de drept diplomatic.....	25
4. Izvoarele dreptului diplomatic	28
5. Interacțiunea dintre diplomație, politica externă, dreptul diplomatic și morala internațională	32
Capitolul II. Activitatea diplomatică exercitată de organele statale interne și externe.....	35
1. Șeful statului, parlamentul și guvernul în activitatea diplomatică	35
2. Ministerul afacerilor Externe: funcțiile și structura aparatului central	39
3. Misiunile diplomatice: structura, clasele, categoriile și funcțiile	41
Capitolul III. Reglementarea juridică a activității diplomatice bilaterale.....	43
1. Convențiile și tratatele internaționale cu privire la relațiile diplomatice .	43
2. Stabilirea relațiilor diplomatice și înființarea misiunii diplomatice.....	47
3. Personalul misiunilor diplomatice	52
4. Corespondența diplomatică	53
Capitolul IV. Principii și reguli de activitate a misiunilor diplomatice..	58
1. Corpul diplomatic și lista diplomatică	58
2. Ordinea de precădere diplomatică	61
3. Procedura de acreditare a șefului de misiune diplomatică.....	64
4. Cerințele de bază ale protocolului și ceremonialului diplomatic	70

Capitolul V. Privilegiile și imunitățile diplomatice	79
1. Imunități, privilegii și facilități diplomatice	79
2. Categoriile de persoane care beneficiază de imunitățile, privilegiile și facilitățile diplomatice	81
3. Durata imunităților, privilegiilor și facilităților diplomatice	83
4. Azilul diplomatic	84
Capitolul VI. Diplomația prin organizații internaționale.....	88
1. Noțiune de organizație internațională	88
2. Reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile internaționale cu caracter universal	90
3. Funcțiile, structura și personalul reprezentanțelor permanente pe lângă organizațiile internaționale	93
4. Activitatea diplomatică în cadrul organizațiilor internaționale.....	95
Capitolul VII. Diplomația prin conferințe internaționale	99
1. Noțiunea de conferință internațională.....	99
2. Statutul juridic al participanților la conferințele Internaționale	100
3. Procedura și formele de organizare a conferințelor internaționale	102
Capitolul VIII. Diplomația <i>ad-hoc</i>.....	107
1. Noțiune de diplomație <i>ad-hoc</i>	107
2. Statutul juridic al diplomației <i>ad-hoc</i>	108
3. Misiunile speciale	111
Capitolul IX. Diplomația preventivă.....	114
1. Noțiunea de diplomație preventivă.....	114
2. Baza juridică a diplomației preventive	117
3. Misiunea preventivă a OSCE în Republica Moldova	119
Capitolul X. Diplomația parlamentară	122
1. Noțiune de diplomație parlamentară.....	122
2. Adunările Parlamentare și statutul juridic al diplomației parlamentare.	125
3. Instituțiile parlamentare internaționale	126
Capitolul XI. Particularitățile practicii diplomatice în diferite state ale lumii	142
1. Activitatea diplomatică în statele Europei Orientale și C.S.I.	142

2. Activitatea diplomatică în statele Europei Occidentale și Americii de Nord..... 149
3. Particularitățile activității diplomatice în statele Americii Latine, Asiei și Africii 158

Capitolul XII. Particularitățile serviciului diplomatic în Republica

- Moldova**..... 162
1. Diplomația moldovenească și caracteristica ei 162
 2. Principiile constituționale ale politicii externe a Republicii Moldova... 165
 3. Funcțiile și structura aparatului central al MAE al Republicii Moldova 167
 4. Serviciul diplomatic al Republicii Moldova..... 170

Secțiunea II. Dreptul consular

- Capitolul XIII. Noțiuni introductive** 189
1. Noțiunea și caracteristicile dreptului consular..... 189
 2. Izvoarele dreptului consular 190
 3. Subiecții relațiilor consulare 192

- Capitolul XIV. Relațiile consulare**..... 195
1. Stabilirea și încetarea relațiilor consulare..... 195
 2. Exercitarea funcțiilor consulare..... 197
 3. Personalul posturilor consulare..... 199
 4. Funcționarii consulari de carieră și funcționarii consulari onorifici 201

- Capitolul XV. Drepturi, facilități, privilegii și imunități consulare**..... 204
1. Temeiul acordării drepturilor, facilităților, privilegiilor și imunităților consulare 204
 2. Conținutul imunităților și privilegiilor consulare 207
 3. Aplicarea drepturilor, facilităților, privilegiilor și imunităților consulare 208

Capitolul XVI. Particularitățile activității consulare în Republica

- Moldova**..... 213
1. Înființarea oficiilor consulare 213
 2. Clasele și personalul oficiilor consulare 214
 3. Exercitarea funcțiilor consulare..... 217
 4. Funcționarii consulari onorifici 223

Concluzii	225
------------------------	------------

Anexe

1. Convenția de la Viena (1961) cu privire la relațiile diplomatice	229
2. Convenția de la Viena (1963) cu privire la relațiile consulare	250
3. Legea Republicii Moldova cu privire la serviciul diplomatic (2002)....	288
4. Statutul Consular al Republicii Moldova (2002).....	313

Referințe bibliografice 327

Ediția a doua, revăzută și adăugită, a manualului de Drept diplomatic și consular, apărut în 2001 la Editura „ARC”¹, reprezintă o tentativă de a reacționa în mod operativ la transformările și schimbările în cadrul normativ din domeniul respectiv, care au avut loc pe parcursul ultimilor ani atât la nivel internațional cât și național, în scopul completării cursului cu noi date și informații privind regimul de drept al activității diplomatice și consulare .

Structural lucrarea a cunoscut o reorganizare de formă datorită reghândirii și reasezării materialului normativ și informațional comparativ cu prima ediție. Astfel, fiind divizat în aceleași două secțiuni, Dreptul diplomatic și Dreptul consular, cursul conține șase noi capitole în care sunt prezentate noi date și informații privitor la diplomația preventivă, diplomația parlamentară, principiile și regulile de activitate a misiunilor diplomatice, particularitățile practicii diplomatice și consulare în diverse state etc.

Un bloc important al cursului îl constituie capitolele care se referă la serviciul diplomatic și consular al Republicii Moldova, încercându-se a se acoperi în ele lacunele primei ediții, unde materialul la tema respectivă era prezentat schematic.

La lucrare sunt anexate convențiile multilaterale cu privire la relațiile diplomatice (1961) și cu privire la relațiile consulare (1963), cât și actele normative interne privind seveciul diplomatic și statutul consular al Republicii Moldova (2002).

Cursul se adresează studenților, magistraților și doctoranzilor facultăților de drept și facultăților de relații internaționale a universităților din țară și, în special, audienților facultății "Relații internaționale" a Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova în scopul acordării unui suport practic procesului de instruire la disciplinele de studiu „Drept internațional public”, „Drept diplomatic și consular”, „Protocol și ceremonial diplomatic”, „Teoria și practica

¹ Alexandru Burian, *Drept diplomatic și consular*, Chișinău, Editura „ARC”, 2001.

serviciului diplomatic” etc. Publicația poate servi și în calitate de îndrumar în activitatea practică a specialiștilor în domeniul relațiilor externe din instituțiile statale și nonguvernamentale.

Sperăm că și această ediție va constitui, la fel ca și prima, un instrument modern și eficient, destinat pregătirii tinerilor specialiști în domeniul jurisprudenței și relațiilor internaționale, care să răspundă atât exigențelor didactice, cât și celor științifice și practice.

Autorul
Februarie 2003

„**Drept diplomatic și consular**” este un curs universitar conceput ca o expunere și o analiză a totalității de norme juridice, principii organizaționale, metode și procedee de activitate diplomatică și consulară, care sînt menite să promoveze interesele externe ale statului.

Cursul propus este menit să ajute cititorului de a se aprofunda în însușirea normelor de drept diplomatic și consular în scopul dobîndirii cunoștințelor temeinice, care vor putea fi folosite în viitor în diverse domenii de activitate.

În procesul pregătirii lucrării alăturate autorul s-a folosit de doctrine franceze, engleze, ruse, americane și a consultat literatura română și latinoamericană de specialitate. S-a utilizat, pe cît a fost posibil, practica diplomatică moldovenească care, fiind la început de cale, merită o atenție și o tutelă deosebită.

Publicația este destinată studenților, audienților și doctoranzilor facultăților de drept și facultăților de relații internaționale a universităților din țară și, în special, audienților facultății "Relații internaționale" a Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova în scopul acordării unui suport practic procesului de instruire la disciplinele de studiu „Drept internațional public”, „Drept diplomatic și consular”, „Protocol și ceremonial diplomatic”, „Teoria și practica serviciului diplomatic”. Publicația poate servi și în calitate de îndrumar în activitatea practică a specialiștilor în domeniul relațiilor externe din instituțiile statale și nonguvernamentale.

La lucrare sînt anexate convențiile multilaterale cu privire la relațiile diplomatice (1961), cu privire la relațiile consulare (1963) și acordul general cu privire la privilegiile și imunitățile Consiliului Europei (1949), cît și referințele bibliografice la temă.

Autorul
Chișinău, februarie 2001

Considerații introductive

Republica Moldova, proclamându-se în 1991 stat suveran și independent, tinde a se integra în societatea internațională dezvoltând relațiile sale diplomatice cu alte state și participând la activitățile din cadrul organizațiilor internaționale în concordanță cu normele de drept internațional și practica existentă în acest domeniu². Este evident, că pentru a realiza cu succes aceste aspirații este necesar de efectuat o analiză profundă a totalității de norme juridice, principii organizaționale, metode și procedee de activitate diplomatică, care sînt menite să promoveze interesele externe ale statului, și de a le aplica consecvent în practică.

În literatura de specialitate editată în Republica Moldova pe parcursul ultimului deceniu sînt abordate numeroase probleme ce țin de consolidarea statalității noastre și de promovarea intereselor naționale pe plan extern. Cu regret, problematica reglementării juridice a activității diplomatice este puțin studiată, iar analizele și investigațiile care se fac sînt prea puține pentru a aborda în complexitatea lor tot setul de probleme ce apar în procesul promovării politicii externe a statului.

Transformările care au avut loc în societatea internațională în a doua jumătate a secolului XX, destrămarea URSS și apariția unui grup de noi state independente, deschide speranța și perspective pentru o societate internațională multipolară, favorabilă pentru prosperarea umanității și rezolvarea pe cale pașnică a tuturor problemelor globale. Concomitent, schimbările din cadrul societății internaționale generează și conflicte în diferite părți ale lumii, inclusiv de ordin militar, politic, etnic, confesional, social etc. Confruntarea dintre marile puteri pare să se transforme într-o ciocnire dintre civilizații³, ce va duce în mod inevitabil la reorganizarea lumii într-o „societate conflictuală”. Pentru evitarea acestui declin este necesar de utilizat la maximum toate mijloacele diplomatice tradiționale de reglementare a diferendelor, recurgîndu-se atît

² Vezi: *Declarația de Independență a Republicii Moldova din 27 august 1991*// „Moldova Suverană”, nr. 179, 28 august 1991.

³ Vezi: Huntington, Samuel, *Clash of civilizations*/"Foreign Affairs", summer 1993, p. 22-49.

la acțiunea organizațiilor internaționale, în primul rând la ONU, cât și la noile tipuri de diplomație - parlamentară și preventivă.

Pentru Republica Moldova, stat aflat în perioada de tranziție, care de abea își determină locul său în societatea internațională, este extrem de important să utilizeze toate posibilitățile diplomației sale pentru rezolvarea cu succes a tuturor problemelor de ordin politic, economic și social⁴. Nu mai puțin importantă este și necesitatea recurgerii la mijloacele diplomatice pentru rezolvarea pașnică a diferendului transnistrean.

În condițiile actuale, dreptul diplomatic este chemat să joace un rol de prim ordin, să devină un instrument eficient pentru clădirea statalității moldovenești. Sarcina-cheie pentru tînărul nostru stat este de a determina care metode și procedee de activitate diplomatică sînt mai eficiente pentru traducerea în viață a intereselor naționale ale Moldovei, de a stabili care instrumente și mijloace de operare pot fi mai eficiente pentru restabilirea integrității naționale, de a identifica mecanismele instituționale și cadrul normativ de reglementare a diplomației moldovenești, de a determina modelele și programele de pregătire a cadrelor, destinate promovării politicii externe moldovenești⁵.

Tendențele de unificare și codificare a normelor de drept diplomatic și consular, care s-au intensificat după cel de-al doilea război mondial, au dus în mod inevitabil la apariția unui corp de legi internaționale pe care statele sînt obligate să le respecte. Concomitent pînă în prezent există principii și reguli, fixate în actele legislative interne ale fiecărui stat și prezente în cutumele locale, care de asemenea reglementează relațiile dintre state și influențează în mod direct relațiile internaționale, însă nu sunt unificate și codificate, rămînând puțin cunoscute pentru nespecialiști. Atît primul cât și al doilea grup de norme juridice și reguli de comportament sînt parte componentă a dreptului diplomatic și procedurii internaționale și necesită să fie cunoscute și respectate de către subiectele relațiilor internaționale.

⁴ Vezi: Александр Буриан, *Кто мы, где мы и с кем? Геополитические перспективы развития Республики Молдова* // "Независимая Молдова", 05.02.1999.

⁵ Vezi: Александр Буриан, *Нужна ли Молдове своя «кузница» по подготовке дипломатов?* // «Кишиневские новости», 31.08.2001. – <http://www.kn.md/2001.31.08/burian.html/>

Există și al treilea set de norme și principii de drept internațional care au fost sistematizate și unificate în convenții internaționale multilaterale însă care pînă în prezent sau n-au intrat în vigoare și nu sînt obligatorii pentru subiectele relațiilor internaționale, sau au intrat în vigoare doar pentru statele care au aderat la convențiile menționate⁶. Aceste norme și principii de drept de asemenea necesită să fie studiate și analizate atît din punctul de vedere al practicii diplomatice utilizate în fiecare caz concret, cît și din punctul de vedere al perspectivelor și tendințelor de dezvoltare a dreptului diplomatic și procedurii internaționale.

Pe parcursul ultimilor decenii în activitatea diplomatică s-au conturat noi tendințe și metode de rezolvare a diferendelor și problemelor majore. Pe de o parte, diplomația multilaterală, instituționalizată în organizații internaționale, ciocnindu-se cu multiplele conflicte de ordin politic, etnic și confesional s-a pomenit incapabilă de a soluționa prin metode tradiționale diferendele dintre grupările naționale, etnice, lingvistice și religioase. Tentativele de mediere instituțională între conflictuali și de inițiere a negocierilor dirijate de „o forță neutră” nu se soldau cu succes. Conflictele, odată începute, își continuau mersul și logica sa distrugătoare, nereacționînd la eforturile diplomației tradiționale și multilaterale. Organizațiile internaționale, care și-au asumat responsabilitățile pentru asigurarea securității internaționale s-au văzut obligate de a găsi noi forme și metode de soluționare a conflictelor.

În rezultat, s-a conturat o nouă formă de activitate diplomatică – diplomația preventivă⁷, menită să prevină evenimentele periculoase pentru societatea internațională, dar nu doar să reacționeze la situația deja creată și ieșită de sub control.

Pe de altă parte, pe parcursul ultimilor ani s-a intensificat activitatea diplomatică *ad-hoc*, exercitată nu numai de reprezentanții puterii executive, ci și de către reprezentanții organelor legislative. Un rol deosebit în noul tip de activitate diplomatică îl joacă adunările parlamentare de pe lîngă diverse organizații internaționale. Deputații acestor foruri parlamentare internaționale tind, tot mai mult și mai mult,

⁶ Vezi: Anghel, Ion M., *Dreptul diplomatic și consular*, București, Editura Lumina Lex, 1996.

⁷ Vezi: Arhiliuc, Victoria, *Diplomația preventivă și securitatea colectivă a statelor*, Chișinău, Tipografia “Reclama”, 1999.

să se implice în soluționarea conflictelor din diverse zone și țări, în rezolvarea problematicii legate de apărarea drepturilor omului, în dirijarea proceselor de democratizare și integrare internațională și regională. Se poate afirma cu certitudine că la etapa actuală i-a naștere o nouă formă de diplomatie – diplomazia parlamentară⁸.

Cele expuse, precum și importanța aplicării practice a diplomatiei atât tradiționale, cât și preventive și parlamentare, determină actualitatea temei de cercetare și motivația alegerii ei.

Tema pe care ne-am propus-o spre cercetare este actuală și pentru identificarea cadrului normativ intern, necesar pentru reglementarea activității organelor statale centrale privind realizarea politicii externe a Republicii Moldova⁹. Formarea bazei legislative naționale în acest domeniu este de abea la început de cale și delicatetea problematicii nu ne permite de a prelua „în mod automat” experiența acumulată de alte state. Este necesară o analiză profundă a legislațiilor naționale a altor state în domeniul respectiv și, cu o precauție de juvaier, luând în considerație specificul nostru național, considerațiile de ordin politic, economic, social și istoric, de elaborat cadrul normativ respectiv.

Actuală este lucrarea și pentru dezvoltarea științei dreptului diplomatic în Republica Moldova. Inexactitățile în legislație, confruntările între ramurile puterii statale, activitatea ineficientă a unor instituții statale abilitate în domeniul relațiilor externe se explică și prin faptul că pînă în prezent această știință nu a obținut imagini clare, care ar explica din punct de vedere științific metodologia și mecanismul elaborării și promovării politicii externe a statului.

Lucrarea este actuală și pentru cadrul didactico-științific din Republica Moldova, dat fiind faptul că pînă în prezent nu există manuale, cursuri de lecții și lucrări metodico-didactice privind diversele ramuri ale dreptului internațional. Ea este destinată spre a aduce un aport și în acest domeniu, lichidînd „petele albe” în sistemul de pregătire a viitorilor diplomați moldoveni.

⁸ Vezi: Klebes, Heinrich, *Diplomația parlamentară*, Centrul de Informare și Documentare al Consiliului Europei, București, 1998.

⁹ Vezi: Александр Буриан, *Геополитические ориентиры молдавской государственности* // «Белорусский журнал международного права и международных отношений», № 3, 2003.

Secțiunea I

Dreptul diplomatic

NOȚIUNI INTRODUCTIVE

§ 1. Definiția diplomației

Termenul *diplomație*¹⁰ din punct de vedere etimologic vine de la cuvântul grecesc "*diploô*" (dublez), ceea ce înseamnă dublarea documentelor. Sensul dublării consta în faptul că un exemplar al documentului (diplomei, actului scris) rămânea la suveran, iar alt exemplar era transmis prin soli suveranului cu care se purtau negocieri.

Definiția noțiunii de diplomație este prezentată în literatura de specialitate din diferite țări fie ca o știință, fie ca o artă. Astfel, diplomatul englez Ernest Satow consideră că „diplomația este utilizarea rațiunii și a tactului în scopul efectuării raporturilor oficiale între guvernele statelor independente și, uneori, a raporturilor cu statele vasale sau, într-un sens mai determinat, efectuarea afacerilor între state prin mijloace pașnice”¹¹ Charles des Martens apreciază diplomația ca pe o "știință a relațiilor externe sau a afacerilor externe ale statului sau, într-un sens mai precis al cuvântului, știința sau arta negocierilor".¹² Harold Nicolson este de părerea că “diplomația ține de conducerea relațiilor internaționale pe calea negocierilor; este metoda utilizată de consuli și ambasadori pentru a

¹⁰ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, Editura „Paideia”, București, 1997, p 7-11; Prof., Dr. Ion M. Anghel, *Dreptul diplomatic și consular*, Editura Lumina Lex, București, 1996, p. 6-8; Dumitra Popescu, Adrian Năstase, *Drept internațional public*, Ediție revăzută și adăugită, Casa de editură și presă “Șansa” S.R.L., București, 1997, p. 290; Prof. Univ. Dr. Marțian I. Niciu, *Drept internațional public*, Ediția a II-a (Revizuită și completată), Vol.II. Editura Fundației “Chemarea”, Iași, 1996, p. 131-134; Prof. Dr. Grigore Geamănu, *Dreptul internațional contemporan*, Editura Didactică și Pedagogică. București, 1965, p. 399-404; Mircea Malița, *Diplomația. Școli și instituții*, Ediția a II-a, Revăzută și adăugită, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 34-37.

¹¹ Vezi: Э. Сатоу, *Руководство по дипломатической практике*, Издательство Института Международных Отношений, Москва, 1961, с. 11.

¹² Citat de: Э. Сатоу, Указ. соч., с. 11.

regulariza și întreține aceste relații; meseria sau arta diplomației”.¹³ Martin Wight subliniază că “diplomația este sistemul și arta comunicării între puteri; sistemul diplomatic este instituția conducătoare a relațiilor internaționale”.¹⁴ Jan Brownlie afirmă că termenul “diplomație” “cuprinde toate procedeele cu ajutorul cărora statele întrețin relații internaționale, inclusiv contacte bilaterale, realizând acțiuni politice sau juridice prin intermediul agenților săi plenipotențari”.¹⁵

În Dicționarul moldovenesc privind conceptele și noțiunile de bază ale diplomației se menționează că „conceperea diplomației este diversă, uneori contradictorie”¹⁶. Autorii dicționarului citează un șir de definiții privind termenul „*diplomație*” expuse de diverși autori: „diplomația este știința despre relațiile reciproce dintre regi și state” (V. Dall); „diplomația este știința despre relațiile externe, la baza căreia se află studierea diplomelor (*les diplomes*) sau a actelor emise de către monarh” (Flasan); „diplomația este știința despre interesele reciproce și relațiile dintre state sau arta de a coordona interesele popoarelor de comun acord, iar într-un sens mai exact – știința sau arta tratativelor” (Garden); „diplomația este știința despre relațiile ce s-au stabilit între diferite state în baza intereselor comune, principiilor dreptului internațional și obligațiilor contractuale” (Calvo); „diplomația este dreptul internațional aplicat” (Pradie-Fodr); diplomația este totalitatea de semnificații și principii necesare pentru menținerea efectivă a relațiilor publice dintre state” (Cluber) etc.

Micul dicționar diplomatic român definește diplomația ca "activitatea oficială a organelor de stat pentru relații externe...desfășurată prin tratative, corespondență și alte mijloace pașnice pentru îndeplinirea scopurilor și sarcinilor de politică externă a statului".¹⁷

Autorii Dicționarului diplomatic sovietic din 1984 caracterizează diplomația ca pe un "procedeu de realizare a politicii externe a statului, ce reprezintă o totalitate de metode, modalități și acțiuni practice, cu caracter

¹³ Harold Nicolson, *Arta diplomatică*, București, Editura politică, 1966, pag. 3.

¹⁴ Vezi: Martin Wight, *Politica de putere*, Editura ARC, Chișinău, 1998, p. 121.

¹⁵ Vezi: Я. Броунли, *Международное право*, (В двух книгах), Кн. Первая, Издательство «Прогресс», Москва, 1977, с. 482-483.

¹⁶ Vezi: V. Beniuc, Gh. Rusnac, *Conceptele și noțiunile de bază ale diplomației. Dicționar*, Chișinău, Firma editorial-poligrafică „Tipografia Centrală”, 1998, p. 57-61.

¹⁷ C. Alexandrescu, O. Bărbulescu, N. Fotino, A. Iosipescu, *Mic dicționar diplomatic român*, Editura Politică, București, 1967, p. 126.

pașnic, care sînt aplicate în practică ținînd cont de anumite situații concrete și de caracterul sarcinilor și al scopurilor care necesită rezolvare". Tot acolo se precizează că diplomația este "activitatea oficială a șefilor de state și de guverne, a miniștrilor de externe, ministerelor afacerilor externe, reprezentanțelor diplomatice în străinătate, a delegațiilor la conferințe internaționale pentru înfăptuirea scopurilor și sarcinilor de politică externă a statului, pentru apărarea drepturilor și intereselor statului, ale reprezentanțelor, misiunilor și cetățenilor în străinătate".¹⁸

Din definițiile citate mai sus pot fi trase următoarele concluzii:

a) diplomația este o activitate oficială a statului (sau în numele statului) în domeniul relațiilor externe, care cuprinde o totalitate de metode, procedee și alte mijloace pașnice destinate înfăptuirii scopurilor și sarcinilor de politică externă;

b) diplomația este o știință care cuprinde cunoștințele privind regulile diplomatice și teoria relațiilor internaționale;

c) diplomația reprezintă o artă care este utilizată în procesul negocierilor¹⁹.

Este necesar de precizat că activitatea diplomatică se desfășoară în temeiul dreptului intern cu observarea și concordarea normelor de drept internațional. Dreptul intern (constituția și alte acte normative) atribuie diferitelor instituții statale *competențe* în domeniul relațiilor externe.²⁰ Spre exemplu, Constituția Republicii Moldova²¹ atribuie Parlamentului dreptul de a aproba direcțiile principale ale politicii externe, de a ratifica, denunța, suspenda și anula acțiunea tratatelor internaționale încheiate de Republica Moldova (art. 66). Președintele Republicii are următoarele atribuții în domeniul politicii externe: poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale ...acreditează și recheamă reprezentanții diplomați...aprobă înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunii diplomatice ...primește scrisorile de

¹⁸ *Дипломатический словарь*, В трех томах, Т. 1, Издательство «Наука», Москва, 1984, с. 327.

¹⁹ Vezi: Alexandru Burian, *Reglementarea juridică a relațiilor diplomatice/ "Administrarea publică"*, nr. 3, 2001, p. 91-104.

²⁰ Vezi: Aurel Bonciog, op. cit., p. 10

²¹ Vezi: *Constituția Republicii Moldova*, Editura "Universul", Chișinău, 1994.

acreditare și de rechemare ale reprezentanților diplomatici ai altor state (art. 86). Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului (art. 96). Organul central de specialitate al statului ce promovează politica statului în domeniul relațiilor externe este Ministerul Afacerilor Externe.²²

Conform Legii de organizare a Guvernului Republicii Federale Germania (art. 11) negocierile cu străinătatea sau în străinătate sînt admise numai cu avizul sau la cererea Ministerului Federal de Externe. Este obligatoriu ca conducătorul delegației la negocierile internaționale să fie un reprezentant al Ministerului de Externe, indiferent de domeniul negocierilor. În cazuri excepționale competența reprezentantului M.A.E. poate fi delegată²³.

Normele de drept internațional stabilesc funcțiile misiunilor diplomatice, statutul lor juridic, drepturile și obligațiile acestora, privilegiile, facilitățile și imunitățile diplomatice etc. Normele de drept internațional care reglementează activitatea diplomatică sînt fixate în acorduri și tratate bilaterale, precum și în convențiile internaționale din domeniul respectiv. Aceste convenții pot fi calificate ca o tentativă de codificare a normelor de drept internațional unificând și generalizînd multitudinea de cutume și reguli locale.

Atît dreptul intern, cît și dreptul internațional stabilesc regulile conform cărora se poartă negocieri și se semnează actele juridice sub formă de acorduri, tratate, convenții, pacte etc. Conform normelor dreptului intern, în fiecare stat sînt determinați reprezentanții statului care prin însăși funcția sa au dreptul de a negocia și semna acorduri și alte înțelegeri internaționale fără a prezenta depline puteri. Acești reprezentanți sînt șeful statului, șeful guvernului și ministrul afacerilor externe.

Diplomații care lucrează în cadrul ministerului afacerilor externe, indiferent de grad și funcție, pot negocia în numele statului acorduri și înțelegeri internaționale numai în cazul cînd au depline puteri și împuterniciri. Împuternicirile și deplinele puteri sînt eliberate de către șeful statului sau șeful guvernului (în funcție de acordul care este negociat), care sînt certificate de către ministrul afacerilor externe.

²² *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 43-44, 3 iulie 1997.

²³ Vezi: Aurel Bonciog, op. cit., p. 10.

Autoritățile de stat (ministere și departamente), care nu au atribuții în domeniul relațiilor externe, determinate prin legi interne ale fiecărui stat, pot avea doar atribuții internaționale parțiale în ramura sa de specialitate (spre exemplu, ministerul agriculturii - în domeniul respectiv, ministerul culturii - în domeniul respectiv). Activitatea externă a acestor autorități și a funcționarilor lor nu se încadrează în termenul "diplomație" și nu are un regim internațional²⁴.

§ 2. Modificările geopolitice și activitatea diplomatică

Modificările geopolitice care s-au produs pe harta lumii după cel de-al II-lea război mondial²⁵ au influențat în mod direct și activitatea diplomatică. Pe de o parte, comunitatea mondială a inițiat noi metode de colaborare și integrare care s-au cristalizat în cadrul noii organizații internaționale - Organizația Națiunilor Unite, succesorul formal al Ligii Națiunilor. Noua diplomație multilaterală a devenit un fenomen caracteristic vieții internaționale contemporane. Influența impunătoare a organizațiilor internaționale atât la nivel global cât și regional a devenit o modalitate de realizare a politicii externe a micilor puteri care, unificându-și eforturile, au obținut anumite rezultate în lupta de coexistență cu marile puteri. Concomitent, marile puteri au instituit un

²⁴ Vezi: Блищенко И.П., Дурденевский В.Н., *Дипломатическое и консульское право*, Издательство Международные отношения, Москва, 1962, с. 11; Aurel Bonciog, op. cit., p. 9-11; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 6-8.

²⁵ Vezi: Martin Wight, op. cit.; Hedley Bull, *Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială.*, Editura "Știința", Chișinău, 1998; Octavian Șofranksy, *Republica Moldova: capital geopolitic*, Editura "Cartier istoric", Chișinău, 1999; Sergiu Tâmaș, *Geopolitica.*, Editura "Noua Alternativă", București, 1995; Victor Duculescu, *Diplomația secretă*, București, Editura „Casa Europeană”, 1992; Oleg Serebrian, *Va exploda estul ? Geopolitica spațiului pontic*, Editura "Dacia", Cluj-Napoca, 1998; Филипп Моро-Дефарж, *Введение в геополитику*, Издательство «Конкорд», Москва, 1996; Гаджиев К.С., *Геополитика*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1997; Тихонравов Ю.В., *Геополитика*, Издательство «Инфра-М», Москва, 2000; Бжезинский З., *Великая шахматная доска, Господство Америки и его геостратегические императивы*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1999; Питер Кальвокоресси. *Мировая политика после 1945 года*. В двух книгах. Издательство «Международные отношения», 2000; Гриневский О., *Тайны советской дипломатии*, Издательство «Вагриус», Москва, 2000.

mecanism special, Consiliul de Securitate al O.N.U., care le dădea posibilitatea de a adopta deciziile convenabile intereselor sale.

Un exemplu explicit al acestui fenomen poate servi perioada anilor 60, când în cadrul O.N.U. s-a format un grup de state tinere (fostele colonii asiatice și africane) care au încercat să impună marilor puteri noi forme de comportament internațional. Influența acestor state s-a observat atât în cadrul discuțiilor și confruntărilor la sesiunile Adunării Generale a O.N.U., cât și în procesul adoptării convențiilor și acordurilor multilaterale în diverse domenii. Diplomația multilaterală a inițiat noi forme de colaborare internațională la nivel global și regional. În perioada postbelică au fost înființate asociații, ligi, comunități, blocuri, organizații, etc. scopul cărora era de a îmbunătăți și a dezvolta relațiile dintre statele din anumite zone și regiuni. Ca exemplu de colaborare mutuală la nivel regional și subregional pot servi activitățile multiplelor organizații internaționale: Liga Statelor Arabe (L.S.A.), Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est (A.S.E.A.N.), Acordul de Cooperare Economică la Marea Neagră (C.E.M.N.), Piața Comună Central Americană (P.C.C.A.), Inițiativa Central Europeană (I.C.E.), Comunitatea Statelor Independente (C.S.I.), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (O.S.C.E.), Consiliul Europei (C.E.), Uniunea Europeană (U.E.), Asociația Europeană a Liberului Schimb (A.E.L.S.), Consiliul Cooperării Golfului (C.C.G.), Comisia Oceanului Indian (C.O.I.), Organizația Conferinței Islamice (O.C.I.), Zona Latino-Americană a Liberului Schimb (L.A.F.T.A.), Piața Comună a Emisferei Sudice (MERCOSUR), Asociația Nord-Americană a Liberului Schimb (N.A.F.T.A.), Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (N.A.T.O.), Organizația Pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (O.E.C.D.), Organizația Unității Africane (O.A.U.), Organizația Statelor Americane (O.A.S.), Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (O.P.E.C.), Uniunea Europei Occidentale (U.E.O.), etc.²⁶

Pe de altă parte, pe parcursul a 45 de ani, cât a durat războiul rece, rolul diplomației a căpătat noi dimensiuni, bazate pe politica de confruntare și balansare la limita riscului nuclear. Confruntarea între două

²⁶ Vezi: I. Andrei, A. Erikos, S. Teslaru, *Statele lumii de la A la Z*, Editura Tess-M – Constanța, 1997, p. 665-668; R.G. Feltham, *Introducere în dreptul și practica diplomației*, Editura ALL, București, 1996, p. 107-132.

superputeri, S.U.A. și U.R.S.S., și concomitent între două blocuri militare și economice, N.A.T.O. și Comunitatea Europeană pe de o parte, și C.A.E.R. și Pactul de la Varșovia pe de altă parte, a dus în mod inevitabil la lupta pentru prezența militară și influența politică și economică în diverse zone ale globului.

Politica externă a statelor încadrate în blocurile menționate era dirijată de interese de grup, "argumentate" din punct de vedere ideologic, juridic și propagandistic. Diplomația și dreptul internațional serveau în mod direct acestor interese și, ca rezultat, în limitele fiecărei grupări a apărut cadrul său juridic și regulile sale de comportament.²⁷ Tot în această perioadă s-a confirmat și principiul "standardelor duble", când acțiunile unei mari puteri în plan internațional erau justificate nu din punctul de vedere al dreptului internațional, ci din punctul de vedere al politicii reale, intereselor vitale și prestigiului.²⁸ Susținerea de către S.U.A. a regimelor antinaționale din Coreea de Sud, Paraguay, Nicaragua, Chile, etc. și de către U.R.S.S. a regimelor procomuniste din Coreea de Nord, Etiopia, Cambodgia ilustrează în mod excelent politica marilor puteri față de ordinea internațională și față de partenerii săi de coaliție.

Politica de confruntare declanșată odată cu începutul războiului rece, nefiind limitată de rațiune și reglementată de norme și principii de drept internațional acceptabile de ambele blocuri politico-militare, a deschis lumii pericolul noii orânduiri mondiale bazate pe politica de putere. Criza din Marea Caraibilor din toamna anului 1962, când civilizația s-a pomenit atrasă în cursa unei posibile catastrofe termonucleare impuse de politicienii de la Moscova și Washington, a servit ca un imbold în tendința de a menține în echilibru balanța de forțe a celor doi adversari.²⁹ Această criză a demonstrat, că războiul rece poate fi transformat doar pe parcursul a câteva clipe într-o confruntare reală, care în secolul tehnologiilor nucleare și rachetare este un act de sinucidere.³⁰ Dialogul între cele două superputeri, inițiat în timpul crizei menționate, a durat un sfert de secol și a adus anumite rezultate pozitive instalând prin Actul de

²⁷ Vezi: Hedley Bull, op. cit., p. 81-88; П. Кальвокоресси, *Мировая политика после 1945 года*, Кн. 1, с. 25-46.

²⁸ Vezi: Marin Wight, op. cit., p. 106-107.

²⁹ Vezi: Hedley Bull, op. cit., p. 294.

³⁰ Vezi: П. Кальвокоресси, *Указ соч.*, с. 58-62.

la Helsinki din 1975 noua orânduire europeană și mondială esența căreia constă în "coexistența pașnică" între două sisteme antagoniste. În orice caz, pe parcursul anilor 70-80 diplomația a început din nou să joace rolul de instrument principal în dirijarea relațiilor internaționale și politiciii de putere.

Pe parcursul războiului rece a fost utilizată și metoda de dirijare a "zonelor de tampon" formată din state mici și mijlocii, destinația cărora era de a limita presiunea concomitentă a două mari superputeri rivale. Începând cu 1947 Statele Unite au încercat să promoveze prin orice mijloace Uniunea vest-europeană ca un mod de rezistență în fața Uniunii Sovietice.³¹ În mod similar U.R.S.S. a susținut și a promovat prin toate mijloacele statele tampon, formând două cordoane tampon în Europa și Asia îndreptate împotriva influenței globale a S.U.A.

Un nou accent în relațiile internaționale a fost inițiat la sfârșitul anilor 80 odată cu promovarea de către Mihail Gorbaciov, fostul președinte al U.R.S.S., a politicii de colaborare și cooperare între cele două superputeri și, eventual, între blocurile occidental și oriental. În această perioadă a fost formulat un nou cadru juridic privind limitarea înarmărilor și elaborate noi principii de colaborare mutuală. Diplomații din ambele părți au avut posibilitatea de a-și forma o nouă viziune referitor la ordinea internațională, bazată pe o atitudine mai critică, mai analitică și mai constructivă față de pozițiile declarative ale guvernelor sale și situația reală din lume.³²

În 1991 U.R.S.S. s-a destrămat și pe ruinele ei au apărut 15 noi state independente, pentru care activitatea diplomatică a devenit o necesitate. Majoritatea din ele, cu excepția doar a Federației Ruse, care a succedat de la fosta Uniune serviciul diplomatic în deplină componentă, s-au pomenit într-o situație dificilă: lipsă de cadre calificate, lipsă de experiență în domeniu, lipsă de cadru legislativ etc.

Republica Moldova, proclamându-se în 1991 stat suveran și independent, tinde a se integra în societatea internațională dezvoltând relațiile sale diplomatice cu alte state și participând la activitățile din cadrul organizațiilor internaționale în concordanță cu normele de drept

³¹ Vezi: Martin Wight, *op. cit.*, p.168.

³² Vezi: R.G. Feltham, *op. cit.*, p. 2-3.

internațional și practica existentă în acest domeniu³³. Este evident, că pentru a realiza cu succes aceste aspirații este necesar de efectuat o analiză profundă a totalității de norme juridice, principii organizaționale, metode și procedee de activitate diplomatică, care sînt menite să promoveze interesele externe ale statului, și de a le aplica consecvent în practică.

Pentru Republica Moldova, stat aflat în perioada de tranziție, care de abea își determină locul său în societatea internațională, este extrem de important să utilizeze toate posibilitățile diplomației sale pentru rezolvarea cu succes a tuturor problemelor de ordin politic, economic și social³⁴.

Sarcina-cheie pentru tînărul nostru stat este de a determina care metode și procedee de activitate diplomatică sînt mai eficiente pentru traducerea în viață a intereselor naționale ale Moldovei, de a stabili care instrumente și mijloace de operare pot fi mai eficiente pentru restabilirea integrității naționale, de a identifica mecanismele instituționale și cadrul normativ de reglementare a diplomației moldovenești, de a determina modelele și programele de pregătire a cadrelor, destinate promovării politicii externe a Republicii Moldova³⁵.

§ 3. Noțiunea de drept diplomatic

Dreptul diplomatic cuprinde totalitatea normelor de drept internațional, care reglementează organizarea, sarcinile, competența și statutul organelor statului specializate pentru politica externă și care stabilesc obligații între subiectele de drept internațional.

Dreptul diplomatic este definit ca ramură a dreptului internațional public, care are ca obiect normele și practica ce reglementează relațiile externe ale statelor și ale altor subiecte ale dreptului internațional³⁶.

³³ Vezi: *Declarația de Independență a Republicii Moldova din 27 august 1991*// „Moldova Suverană”, nr. 179, 28 august 1991.

³⁴ Vezi: Александр Буриан, *Кто мы, где мы и с кем? Геополитические перспективы развития Республики Молдова*//“Независимая Молдова”, 05.02.1999.

³⁵ Vezi: Александр Буриан, *Нужна ли Молдове своя «кузница» по подготовке дипломатов?*// «Кишиневские новости», 31.08.2001.

³⁶ Vezi: Javier Perez de Cuellar, *Manual de derecho diplomatico*, Ediciones Peruanas, Lima, 1964, p.4

Obiectul dreptului diplomatic îl constituie diferite ramuri ale activității diplomatice efectuate de către organele interne și externe ale statului (ministerul de externe și misiunile diplomatice permanente și temporare), precum și anumite ramuri ale activității organizațiilor internaționale și conferințelor diplomatice.

Subiectele dreptului diplomatic sînt statele, națiunile care luptă pentru independență și organizațiile internaționale. Există și *subiecte anormale* (cu caracteristici speciale) ale dreptului diplomatic.

Conform prevederilor Convenției de la Montevideo din 1933 statele pot avea calitatea de subiecte de drept internațional doar în cazul cînd îndeplinesc următoarele condiții:

- a) au o populație permanentă;
- b) au un teritoriu determinat;
- c) au un guvern;
- d) au capacitatea de intra în relații cu alte state.

Națiunile care luptă pentru independență pot pretinde la calitatea de subiect de drept internațional în cazul dacă:

- a) și-au creat organe proprii;
- b) exercită funcții de putere publică;
- c) controlează un teritoriu determinat;
- d) au obținut recunoaștere internațională.

Un asemenea exemplu este cazul cu Organizația pentru Eliberarea Palestinei, care a obținut recunoaștere internațională și întreține relații diplomatice cu mai multe state.

Un exemplu invers poate servi cazul cu insula Taiwan, entitate statală nerecunoscută de comunitatea internațională (indiferent de "recunoașterea" Washingtonului), care nu beneficiază pe deplin de statutul de subiect al dreptului internațional.

În mod similar nu beneficiază de statutul de subiect al dreptului internațional și autoproclamatele quazi-state din ex-URSS și ex-Iugoslavia: "republica moldovenească transnistreană", "republica abhază", "republica din Crimeea", "republica albaneză Kosovo".

Organizațiile internaționale interguvernamentale au calitățile de subiect al dreptului internațional și, în această bază, pot trimite misiuni diplomatice atît pe lîngă alte organizații internaționale, cît și pe lîngă statele care nu sînt membre ale organizației respective. Spre exemplu,

Uniunea Europeană are misiuni diplomatice la Tokio și Washington în baza unor acorduri cu guvernele Japoniei și SUA în care sînt determinate tipul, rangul, funcțiile și statutul acestor misiuni.

În calitate de *subiecte anormale* ale dreptului diplomatic, care prezintă caracteristici speciale cu privire la misiunile diplomatice pe care le trimit, pot fi calificate *Statul Papal* (*Sfîntul Scaun*, sau *Vaticanul*), *Comitetul Internațional al Crucii Roșii* și *Ordinul de la Malta*.

Statul Papal (Vaticanul)³⁷ a luat naștere în Evul Mediu și a durat pînă în 1870, când a fost încorporat regatului Italiei. În 1929 Statul Papal și-a recăpătat independența conform acordului de la Laterano și și-a confirmat pozițiile conform Concordatului cu Italia din 1984. Suveranitatea Statului Papal este exercitată pe o suprafață de 0,43 km². Șeful Statului Papal, Papa de la Roma, este concomitent și șeful spiritual al Bisericii Catolice. Statul Papal este parte a Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din 1961 și acționează ca un subiect deplin în relațiile internaționale, trimițînd misiuni diplomatice permanente și temporare atît pe lîngă state, cît și pe lîngă organizații internaționale. Trimișii Statului Papal, *nunții* și *pronunții* papali, *legații* și *delegații apostolici* reprezintă în același timp și statul și Biserica Catolică. Statul Papal participă activ la conferințe internaționale și exercită misiuni diplomatice în interesul păcii.

*Comitetul Internațional al Crucii Roșii*³⁸ nu este nici organizație internațională, nici stat, și are statutul de instituție independentă cu caracter privat³⁹. A fost înființat în anul 1863 ca un comitet internațional pentru sprijinirea răniților. La momentul înființării Comitetul se compunea din 15-20 personalități elvețiene și era persoană juridică supusă legilor interne elvețiene.

³⁷ Vezi: Santiago Benadava, *Derecho Internacional Publico, 6-a edicion*, Editorial Juridica ConoSur, Santiago de Chile, 1999, p. 111-115; Aurel Bonciog, op. cit., p. 44; A. Дебидур, *Дипломатическая история Европы, 1814-1878*, T.2, Издательство «Феникс», Ростов-на-Дону, 1995, c. 333-335.

³⁸ Vezi: Oleg Balan, *Drept internațional umanitar*, Chișinău, Universitatea de Criminologie, 2003, pag. 184-192; Aurel Bonciog, op. cit., p. 45-46; Horia C. Matei, Silviu Neguț, Ion Nicolae, Caterina Radu, *Enciclopedia statelor lumii, Ediția a 7-a*, Editura Meronia, București, 2000, p. 586.

³⁹ De nu confundat *Comitetul Internațional al Crucii Roșii* cu *Federația Internațională a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie*, organizație internațională cu caracter umanitar care întrunește societățile naționale de Cruce Roșie și Semilună Roșie din peste 170 de țări.

Comitetul Internațional al Crucii Roșii a contribuit la dezvoltarea dreptului umanitar, organizînd în 1864 o conferință internațională la care a fost semnată Convenția pentru îmbunătățirea soartei militarilor răniți în campaniile militare.

Convențiile de Geneva din 12 august 1949 au atribuit Comitetului Internațional al Crucii Roșii statutul internațional și dreptul de a trimite delegați. Conform statutului acordat prin aceste convenții, delegații Comitetului, care sînt cetățeni elvețieni, au dreptul de deține pașapoarte diplomatice, se bucură de imunitate de jurisdicție și de inviolabilitate, au libertate de mișcare etc.

Începînd cu 1960 Comitetul a încheiat circa 20 de acorduri cu diferite state, pentru asigurarea unui statut aparte pentru delegații săi. În acordurile semnate cu Comitetul unele state au făcut referire la statutul diplomaților, stabilit prin Convenția de la Viena din 1961. La etapa actuală Comitetul Internațional al Crucii Roșii are circa 350 delegați în 45 de state.

Ordinul de la Malta,⁴⁰ care se mai numește și "*Ordinul Ospitalierii Sf. Ioan*" sau "*Ordinul Ospitalierii Ioaniților*" este diferit de statul Malta și a fost înființat la Ierusalim în anul 1099 în timpul cruciadelor. Uniforma cavalerilor Ordinului era neagră, iar în timpul războaelor ei purtau mantie roșie cu cruce albă. În evul mediu Ordinul a avut titlul de Principat în cadrul Sfîntului Imperiu Roman de Origine Germană, statut care îi permitea de a întreține relații diplomatice.

Între anii 1309-1522 Ordinul și-a exercitat suveranitatea în insula Rhodos. Din anul 1523 s-a stabilit în Malta și a funcționat pînă în anul 1798, cînd insula a fost ocupată de Napoleon.

În 1836 Sfîntul Scaun i-a autorizat Ordinului de Malta un statut extrateritorial, în baza căruia Ordinul a inițiat din nou practica de a întreține relații diplomatice cu alte state. În prezent Ordinul de Malta întreține relații diplomatice cu 41 de state. Șeful Ordinului este Marele Maestru.

Există și o misiune a Ordinului de rit protestant, care acționează în Germania și are sediul la Hanovra.

⁴⁰ Vezi: Aurel Bonciog, op. cit., p. 45.

§ 4. Izvoarele dreptului diplomatic

Izvoarele (sursele) dreptului diplomatic⁴¹ pot fi clasificate în *izvoare formale (juridice)* și *izvoare materiale (extrajuridice)*.

Izvoare materiale sînt anumite elemente nejuridice: opinia publică, interdependențele sociale, convingerile juridice etc. Acești factori influențează apariția normelor de drept diplomatic, însă nu constituie izvoare propriu-zise de drept.

Izvoarele formale (juridice) se clasifică în *izvoare directe* sau *principale* și *izvoare auxiliare*.

Izvoarele directe sau *principale* sînt:

- 1) tratatul internațional;
- 2) cutuma internațională;
- 3) jurisprudența și doctrina;
- 4) principiile fundamentale ale dreptului internațional.

Tratatul internațional este un izvor important al dreptului diplomatic. Se deosebesc tratatele bilaterale, care servesc ca izvoare ale dreptului diplomatic în anumite situații și tratatele multilaterale, care stabilesc domenii foarte largi de colaborare între state.

Tratatele bilaterale servesc ca izvoare ale dreptului diplomatic în următoarele situații: stabilirea relațiilor diplomatice între state, înființarea misiunii diplomatice permanente, stabilirea reciprocă a clasei căreia trebuie să aparțină șefii misiunii diplomatice, determinarea efectivului unei misiuni diplomatice etc.

Tratatele multilaterale stabilesc domenii ample de colaborare între state prin metoda de codificare a cutumelor existente și crearea de norme juridice noi.

Prima convenție internațională care a reglementat aspecte ale activității diplomatice a fost *Regulamentul de la Viena din 1815 cu*

⁴¹ Vezi: Dumitra Popescu, Adrian Năstase, op. cit., p. 41-51; Prof. Univ. Dr. Marțian Niciu, op. cit., vol. I, p. 25-35; Ion Diaconu, *Drept internațional public*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Casa de editură și presă "Șansa" S.R.L., București, 1995, p. 48-65; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 10-17; Aurel Bonciog, op. cit., p. 29-38; Dr. Felipe Tredinnic, *Derecho internacional publico y relaciones internacionales*, Tercera edicion, Editorial "Los amigos del libro", La Paz-Cochabamba, Bolivia, 1997, p. 13-27; Э. Хименес де Аречага, *Современное международное право*, Издательство «Прогресс», Москва, 1983, с. 31-37.

*privire la agenții diplomatice.*⁴² La 28 februarie 1928 la Conferința internațională panamericană de la Havana 14 state latino-americane au adoptat *Convenția cu privire la funcționarii diplomați.* La 18 aprilie 1961 Conferința de la Viena a adoptat *Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice.* În prezent părți la Convenție sînt 150 de state. Republica Moldova a aderat la Convenția menționată în 1993.⁴³ În 1963 a fost adoptată *Convenția cu privire la relațiile consulare.* În prezent 117 state sînt părți la Convenție, inclusiv Republica Moldova din 1993.⁴⁴ La 10 decembrie 1969 Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat *Convenția cu privire la misiunile speciale,* la care în prezent sînt parte 29 de state.

La 14 decembrie 1973 Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat Convenția cu privire la prevenirea și reprimarea ofenselor și protecția internațională a persoanelor, inclusiv a diplomaților, cunoscută sub denumirea "*Convenția de la New York din 1973*". Convenția a intrat în vigoare în 1977. În prezent 70 de state sînt părți la Convenție.

Pe parcursul a mai mulți ani au fost adoptate mai multe convenții internaționale care reglementează activitatea organizațiilor internaționale și, în special, privilegiile și imunitățile acestor organizații. Astfel, la 13 februarie 1946 a fost adoptată *Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile Națiunilor Unite.*⁴⁵ Republica Moldova a aderat la această Convenție în 1995. De menționat faptul că S.U.A., statul gazdă al O.N.U., nu a aderat la Convenția sus-numită.

La 21 noiembrie 1947 a fost adoptată Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile Instituțiilor Specializate ale O.N.U., în care se prevăd, în principiu, aceleași imunități și privilegii ca și ale O.N.U. Este semnificativ faptul că Franța nu a aderat la această Convenție, dat fiind faptul că UNESCO, una din Instituțiile Specializate ale O.N.U., are sediul la Paris. În februarie-martie 1975 la Viena a avut loc Conferința internațională la care s-a făcut tentativa de a adopta *Convenția de la Viena cu privire la reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile*

⁴² Vezi: Ж. Серре, *Дипломатический протокол*, Издательство Института международных отношений, Москва, 1961.

⁴³ Vezi: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*, Ediție oficială, vol. 4, Chișinău, 1998.

⁴⁴ Vezi: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 43-44, din 3 iulie 1997.

⁴⁵ Vezi: *Действующее международное право*, в трех томах, Т. 1, Москва, 1996.

internațională cu caracter universal. Convenția însă nu a intrat în vigoare. Problema-"cheie" care a dus la neratificarea și neaprobarea Convenției menționate de către multe state, inclusiv de statele-gazde ale organizațiilor internaționale, constă în faptul că nu se aprobă modalitatea de a acorda *misiunilor permanente și delegațiilor* statut egal cu cel al *ambasadelor* și, respectiv, al *diplomaților*.

Cutuma internațională este definită ca „o normă de drept deja stabilită” sau ca „o practică generală, relativ îndelungată și repetată a statelor, considerată de ele ca avînd forță juridică obligatorie (*opinio juris sive necessitatis*)”⁴⁶. Toate regulile privind inviolabilitatea agenților diplomatici, a sediului misiunii diplomatice și a reședinței agenților, exceptarea de la jurisdicția statului de reședință sînt elemente de reguli de drept diplomatic de natură cutumiară⁴⁷.

După codificarea normelor de drept diplomatic efectuată în 1961 cutuma și-a pierdut din importanța sa ca izvor de drept, însă continuă să fie un izvor al dreptului diplomatic, reglementînd relațiile diplomatice dintre state în următoarele domenii: a) în materiile care n-au fost reglementate prin convenții multilaterale; b) în relațiile dintre statele care nu sînt părți la convențiile multilaterale.

Jurisprudența și doctrina sînt recunoscute ca izvoare de drept internațional prin art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție. Totuși, de menționat, că doctrina și jurisprudența nu sînt izvoare de drept diplomatic propriu-zis, ele avînd rolul de a identifica normele juridice existente, conținute în tratate sau cutume⁴⁸. De opiniile specialiștilor în dreptul internațional uneori se ține seama la elaborarea normelor dreptului internațional cît și la interpretarea lor. Această practică este utilizată de către Comisia de drept internațional a ONU.

Principiile fundamentale ale dreptului internațional sînt recunoscute ca izvoare de drept internațional prin art. 38 al. 1 al Statutului Curții Internaționale de Justiție⁴⁹, unde se indică că nici o *normă* juridică sau o

⁴⁶ Vezi: Prof. Dr. Grigore Geamănu, op.cit., p. 29.

⁴⁷ Vezi: Adolfo Maresca, *La missione diplomatica*, sec.ed., Milano, 1967, p. 406, citat de: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op.cit., p. 11.

⁴⁸ Vezi: Aurel Bonciog, op. cit., p. 37.

⁴⁹ Vezi: Ch. Rousseau, *Principes generaux du droit international public*, 4e edition, Dalloz, Paris, 1968, p. 903.

acțiune diplomatică nu poate fi concepută ca încălcând principiile fundamentale ale dreptului internațional⁵⁰.

Fără a fi izvoare propriu-zise ale dreptului diplomatic merită să fie menționate *analogia, practica internațională, curtoazia internațională* precum și *normele dreptului intern*.

Analogia (extinderea unor reguli deja existente la situații care nu se identifică cu cele pentru care regulile respective fusese făcute, dar prezintă puncte de asemănare între ele)⁵¹, îndeplinește o funcție specială în dreptul diplomatic, reglementând cadrul juridic al unor structuri sau situații noi. Spre exemplu, reprezentanțele permanente ale statelor pe lângă organizațiile internaționale au utilizat, apelând la procedeul *analogiei*, normele de drept diplomatic care reglementau regimul juridic al misiunilor diplomatice permanente.

Practica internațională (sistemul de precedente stabilite în timp) este utilizată în special în aprecierea regulilor de *ceremonial* diplomatic, în formarea normelor privind *stilul* diplomatic, cât și în determinarea regulilor privind *tehnica acțiunii* diplomatice.

Curtoazia diplomatică (antica comitas gentium) reprezintă o sursă de îndrumare care favorizează relațiile diplomatice, contribuind la stabilirea unor sentimente de colaborare amicală între state. Deși nerespectarea curtoaziei diplomatice nu constituie un fapt ilicit și nu angajează răspunderea statului, neutilizarea demonstrativă a normelor de curtoazie diplomatică poate servi ca un semnal de răcire a relațiilor dintre state.

Normele dreptului intern privind misiunea diplomatică pot fi permise (acceptate) sau indicate (cerute) de către ordinea juridică internațională. Intervenția normelor de drept intern în reglementarea relațiilor diplomatice se efectuează pe două căi: a) prin reguli juridice care adaptează ordinea juridică internă la ordinea juridică internațională; b) prin reguli juridice care reglementează situații pe care dreptul diplomatic nu le prevede, dar față de care statele trebuie să aibă un anumit comportament⁵².

⁵⁰ Vezi: Aurel Bonciog, op. cit., p. 38.

⁵¹ Vezi: Adolfo Maresca, *La missione diplomatica*, p. 32. citat de: Dr. Ion M. Anghel, op.cit., p. 13.

⁵² Vezi: Aurel Bonciog, op. cit., p. 38.

§ 5. Interacțiunea dintre diplomație, politica externă, dreptul diplomatic și morala internațională

Politica externă stabilește interesul extern al unui stat și fixează strategia de realizare a acesteia. În contextul celor expuse mai sus se poate rezuma că politica externă determină gradul și structura instituțiilor statale abilitate să o promoveze. Spre exemplu, un interes politic major față de un stat sau față de un grup de state poate duce la o formă de colaborare și reprezentare corespunzătoare: statele Europei Occidentale au purces la formarea structurilor Uniunii Europene majorând la maximum reprezentativitatea sa în diferite structuri comunitare (Parlamentul European, Comisia Europeană, etc.). Un interes politic scăzut al unui stat față de altul poate duce, respectiv, la o formă de reprezentare inferioară: spre exemplu, Republica Federală Germania nu a deschis la Berlinul de Est (fosta R.D.G.) ambasadă, ci doar o "reprezentanță permanentă".⁵³

Diplomația este chemată să aplice politica externă folosind metode specifice, bazate pe *normele de drept diplomatic*. În dependență de politica externă a statului diplomația poate înceta a activa. Spre exemplu, în cazul ruperii relațiilor diplomatice dintre două state politica externă a statului ce a inițiat această rupere de relații este folosită în anumite scopuri, fără a încredința sarcini și obiective concrete diplomației.

Dreptul diplomatic ca ramură a dreptului internațional public joacă un rol instrumental, în sensul ca el ajută la atingerea obiectivelor de politică externă și oferă modalitățile de stabilire și de ducere a relațiilor dintre state.⁵⁴ Rolul dreptului diplomatic, sub acest aspect, nu este însă identic cu cel al diplomației: în vreme ce diplomația constituie un instrument de realizare a politicii externe, dreptul diplomatic, prin însăși esența sa, reprezintă voința statelor și cuprinde normele de conduită general acceptate și aplicabile; el servește scopului general al comunității internaționale, neavând menirea să servească politica unui anumit stat și oferă cadrul necesar stabilirii și desfășurării relațiilor dintre state.⁵⁵

Diplomația și practica diplomatică sînt strâns legate de relațiile

⁵³ Vezi: Aurel Bonciog, op. cit., p. 12-13.

⁵⁴ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 9

⁵⁵ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 9.

internaționale ale statelor și de procedura internațională. Este practic imposibil de conceput aceste categorii dispersându-le una de alta. Studiarea istoriei diplomației este într-o oarecare măsură și studierea istoriei relațiilor internaționale. Studiind și analizând practica diplomatică a unui stat este necesar de conceput și de analizat structura, funcțiile și metodele de organizare și de activitate a serviciului diplomatic al acestui stat, metodele și procedeele de realizare a politicii sale externe. Cu alte cuvinte, practica diplomatică este activitatea de specialitate a anumitor instituții statale abilitate în domeniul relațiilor externe și a anumitor funcționari publici care activează în aceste instituții statale.

Instituțiile statale implicate în realizarea politicii externe pot fi divizate în: a) instituții interne; b) instituții externe. Instituțiile statale interne la rândul lor se divizează în instituții care reprezintă statul în toate domeniile (șeful statului, parlamentul, guvernul, șeful guvernului, ministerul afacerilor externe) și instituții care reprezintă statul doar în un domeniu al relațiilor externe (ministerul comerțului exterior, în statele unde există asemenea ministere, și ministerele și departamentele de stat, în limitele determinate de legislația internă). Este necesar de menționat că noțiunea de *serviciu diplomatic* este utilizată doar referitor la instituția specializată în domeniul relațiilor externe - ministerul afacerilor externe și funcționarii de specialitate ai acestui minister (diplomații).

Instituțiile statale externe se divizează în instituții permanente (ambasadele și misiunile diplomatice, oficiile consulare, reprezentanțele permanente pe lângă organizațiile internaționale și reprezentanțele comerciale, în statele unde ele există) și în instituții temporare (misiuni speciale, delegații la conferințe internaționale și alte tipuri de misiuni temporare). Noțiunea de *serviciu diplomatic* este utilizată doar referitor la misiunile diplomatice (ambasade și reprezentanțe permanente pe lângă organizațiile internaționale).

Procedura internațională este totalitatea de reguli și standarde de comportare internațională unanim recunoscute. În mod tradițional procedura internațională este utilizată la conferințele internaționale la nivel înalt și în relațiile dintre organizațiile internaționale, în cazurile când cadrul juridic sau nu există sau nu este suficient determinat și participanții la relațiile internaționale se folosesc de metodele analogiei. În asemenea caz am putea afirma că procedura internațională servește ca

sursă de drept internațional. Spre exemplu, la conferințele internaționale de la San Francisco, Dumbarton-Oaks, Geneva, Viena, Helsinki, etc., în cazurile cînd nu era determinată concret procedura sau ordinea diferitor acțiuni se utiliza fraza: "conform procedurii internaționale" și se indica precedentul, care mai apoi devenea regulă de comportament sau standard organizațional la conferința respectivă⁵⁶.

Morala internațională este o categorie neechivalentă cu dreptul diplomatic și dreptul internațional. Deosebirile dintre morala internațională și dreptul diplomatic sînt de aceeași natură ca și deosebirile dintre morală și dreptul intern⁵⁷. Normele dreptului diplomatic sînt acceptate ca obligatorii și susceptibile a fi aplicate prin măsuri de constrîngere, pe cînd regulile moralei internaționale nu sînt considerate ca avînd un caracter obligatoriu. Morala internațională influențează dreptul diplomatic și tot mai multe reguli de morală devin norme de drept internațional. Acest proces s-a făcut vizibil pe parcursul codificării normelor de drept diplomatic, cînd în convențiile multilaterale privind relațiile diplomatice au fost incluse noi norme de drept, baza cărora au servit reguli ale moralei.

De menționat înșă, că pe lîngă regulile moralei internaționale bazate pe principiile simple ale moralei și dreptății, unanim recunoscute de către toate statele lumii, mai există și reguli ale „moralei internaționale de grup”, care reflectă viziunile anumitor grupări de state. Exemple pot servi cazurile cu „morala internațională islamică” (devastarea ambasadei SUA la Teheran în 1979 și luarea ca ostateci a diplomaților americani de către studenții iranieni), „morala internațională de clasă” (promovată de către statele blocului socialist), „morala internațională a lumii libere” (promovată de către statele occidentale pe parcursul „războiului rece”), „morala internațională a statelor democratice” (promovată de către statele occidentale față de noile state independente și statele ex-socialiste) etc. Aceste „reguli ale moralei internaționale de grup” au exercitat și continuă să exercite o acțiune negativă asupra dreptului internațional și dreptului diplomatic.

⁵⁶ Vezi: Santiago Benadava, op.cit., p. 361-364.

⁵⁷ Vezi: Oleg Balan, Eduard Serbenco, *Drept internațional public*, Vol. I, Chișinău, 2001, p. 26-28.

ACTIVITATEA DIPLOMATICĂ EXERCITATĂ DE ORGANELE STATALE INTERNE ȘI EXTERNE

§ 1. Șeful statului, parlamentul și guvernul în activitatea diplomatică

Legea internă a diferitor țări stabilește competențele autorităților centrale și de specialitate în problemele internaționale. De obicei în majoritatea statelor aceste competenți sunt atribuite șefului statului (președinte, rege, monarh), puterii legislative (parlament, congres, senat, dumă) și puterii executive (guvern, consiliu de stat, consiliu de miniștri, cabinet de miniștri). Competențele menționate sînt delimitate în funcție de forma de guvernare existentă în fiecare țară concretă.

Astfel, Constituția Statelor Unite ale Americii⁵⁸ prevede la art. II, secțiunea a doua, că Președintele S.U.A. la recomandarea și cu acordul Senatului are dreptul de a încheia acorduri internaționale în condițiile cînd ele vor fi aprobate de două treimi din senatorii care asistă la ședință. La recomandarea și cu acordul Senatului Președintele numește ambasadorii, consulii și alți reprezentanți oficiali.

Art. I, secțiunea a opta, a Constituției S.U.A. atribuie Congresului dreptul de a organiza apărarea Statelor Unite, de a obține credite, de a reglementa comerțul cu statele străine, de a identifica și a pedepsi actele de piraterie și alte delictе grave săvârșite în largul mării, de a pedepsi crimele comise împotriva drepturilor națiunilor, de a declara război.

Constituția Statelor Unite Mexicane⁵⁹ prevede la art. 73 (XII) competențele Congresului în domeniul relațiilor internaționale: de a declara starea de război, de a emite legi privind statutul cetățenilor străini,

⁵⁸ Vezi: *Конституция Соединенных Штатов Америки*, Издание Конгресса США, Вашингтон, ДК, 1990.

⁵⁹ Vezi: *Конституция и законодательные акты Мексиканских Соединенных Штатов*, Издательство «Прогресс», Москва, 1986.

de a emite legi privind organizarea serviciului diplomatic și consular al Mexicului, de a impune impozite comerțului exterior. Art. 76 al Constituției atribuie Senatului următoarele competențe în domeniul politicii externe: analiza politicii externe exercitată de puterea executivă; aprobarea tratatelor internaționale și acordurilor diplomatice încheiate de reprezentanții puterii executive; aprobarea ambasadurilor, reprezentanților diplomatici și consulilor generali numiți de către Președintele Federației; împuternicirea Președintelui de a trimite trupele militare naționale în afara teritoriului țării, a permite trupelor militare străine tranzitarea teritoriului mexican și flotelor militare maritime străine staționarea în apele teritoriale ale Mexicului pe un termen mai mare de o lună.

Președintele Mexicului are dreptul de a numi și a elibera din funcție, din proprie inițiativă, Secretarul de Stat al Ministerului Relațiilor Externe și de a rechema și revoca reprezentanții diplomatici (art. 89, II), numirea lor fiind efectuată cu acordul Senatului (art. 76). Președintele guvernează negocierile și încheie acorduri internaționale, prezentându-le Congresului pentru ratificare (art. 89, X).

În Republica Populară Chineză⁶⁰ atribuțiile în domeniul politicii externe sunt exercitate de către Comitetul Permanent al Congresului Național al Poporului (art. 67) care adoptă hotărâri privind ratificarea și abrogarea tratatelor internaționale și altor înțelegeri importante încheiate cu statele străine, adoptă hotărâri privind numirea și rechemarea reprezentanților plenipotențiarilor în statele străine și acorda grade diplomatice și alte grade speciale.

Puterea executivă, Consiliul de Stat al Chinei, dirijează cu treburile în domeniul relațiilor externe, încheie acorduri și înțelegeri cu statele străine (art. 89).

Constituția Argentinei⁶¹ prevede la art. 67, p. 19 și p. 21, atribuțiile Congresului în domeniul relațiilor externe, care se determină în dreptul de a aproba sau a abroga tratatele încheiate cu statele străine, concordatele încheiate cu Sfântul Scaun și în dreptul de a împuternici Guvernul să declare starea de război și să încheie pace.

⁶⁰ Vezi: *Конституция и законодательные акты Китайской Народной Республики*, Издательство «Прогресс», Москва, 1994.

⁶¹ Vezi: *Конституции государств американского континента*, В трех томах, Т. 1, Издательство Иностранной Литературы, Москва, 1957.

Președintele Argentinei conform prevederilor art. 86, p. 10 este în drept de a numi și rechema, conform recomandărilor Senatului, reprezentanții diplomatici și a numi și demite, din proprie inițiativă, miniștrii, inclusiv Ministrul Afacerilor Externe, și consulii. Art. 86, p. 14 atribuie Președintelui dreptul de a încheia și semna tratate de pace, comerț, navigație, neutralitate și în privința frontierelor; încheie concordate și guvernează negocieri în scopul întreținerii bunelor relații cu statele străine; primește ambasadorii străini și admite consulii străini.

Constituția Ucrainei⁶² prevede la art. 106 că Președintele reprezintă statul în relațiile internaționale, este în drept de a negocia și încheia acorduri internaționale în numele Ucrainei, a adopta decizii privind recunoașterea statelor străine, a numi și rechema șefii misiunilor diplomatice ale Ucrainei în străinătate și reprezentanții pe lângă organizațiile internaționale, a primi scrisorile de acreditare ale șefilor misiunilor diplomatice străine.

Parlamentul Georgiei conform art. 65 al Constituției⁶³ este în drept de a ratifica, abroga și anula tratatele internaționale și alte înțelegeri. Tratatelor și acordurile interguvernamentale, care nu necesită procedura ratificării, sunt supuse ratificării de către Parlament în cazul dacă aceste acorduri reglementează următoarele problemele: aderarea Georgiei la organizații internaționale și uniuni interstatale; țin de caracter militar; se referă la integritatea teritorială și prevăd schimbarea frontierelor de stat; sunt legate de primirea sau eliberarea creditelor de stat; necesită efectuarea modificărilor în legislația internă în scopul îndeplinirii prevederilor tratatelor și acordurilor internaționale.

Președintelui Georgiei i se atribuie dreptul de a încheia tratate și acorduri internaționale, a negocia cu statele străine, a numi și rechema, cu acordul Parlamentului, ambasadorii și alți reprezentanți diplomatici ai Georgiei. Pe lângă Președinte sînt acreditați ambasadorii și alți reprezentanți diplomatici ai statelor străine și organizațiilor internaționale (art. 73).

Competențele Președintelui Turkmenistanului în domeniul relațiilor

⁶² Vezi: *Конституция Украины*, Киев, 1996.

⁶³ Vezi: *Конституция Грузии*, Тбилиси, 1995. - în: *Вестник Межпарламентской Ассамблеи*, № 2, Санкт-Петербург, 1996.

externe conform Constituției⁶⁴ (art. 57) sunt următoarele: guvernarea exercitării politicii externe; reprezentarea Turkmenistanului în relațiile cu alte state; numirea și rechemarea ambasadorilor și reprezentanților diplomatici ai Turkmenistanului în statele străine, pe lângă organizațiile interstatale și internaționale; primirea scrisorilor de acreditare și rechemare a reprezentanților diplomatici ai statelor străine.

Consiliul Popular (organul suprem legislativ) al Turkmenistanului este în drept de a declara starea de război și pace și de a ratifica și abroga tratatele privind uniunile interstatale și alte blocuri și asociații de state.

Constituția României⁶⁵ prevede la art. 80 ca Președintele reprezintă statul român, încheie tratate internaționale, acreditează și recheamă reprezentanții diplomatici ai României, aprobă înființarea, desființarea și schimbarea rangului misiunilor diplomatice (art. 91).

Parlamentul ratifică și denunță tratatele internaționale semnate în numele României și ratifică și denunță convențiile și înțelegerile internaționale, semnate la nivelul guvernului român, dacă acestea se referă la: a) colaborarea politică și militară a României cu alte state; b) convenții și înțelegeri care necesită adoptarea unor legi, revizuirea ori modificarea celor existente; c) angajamentele politice sau financiare; d) înțelegeri și acorduri internaționale care privesc regimul politic și teritorial al statului, drepturile și libertățile cetățenești; e) participarea la organizații internaționale.

Guvernul României negociază și semnează acorduri și convenții la nivel guvernamental și aprobă încheierea de înțelegeri la nivel departamental. Guvernul propune Președintelui acreditarea și rechemarea reprezentanților diplomatici ai României, care au gradul de ambasador sau ministru plenipotențiar și sunt numiți șefi de oficii.⁶⁶

§ 2. Ministerul Afacerilor Externe: funcțiile și structura aparatului central

Ministerele Afacerilor Externe, indiferent de denumirea sa (Minister

⁶⁴ Vezi: *Конституция Туркменистана*, Ашгабат, 1992. - în: *Вестник Межпарламентской Ассамблеи*, № 4, Санкт-Петербург, 1994.

⁶⁵ Vezi: *Constituția României*, București, 1991.

⁶⁶ Vezi: Aurel Bonciog, op. cit., p. 21-22.

al Afacerilor Externe, Minister al Relațiilor Externe, Departament de Stat, Oficiu al Afacerilor Externe, etc.) acționează în numele șefului statului și al guvernului pentru inițierea, negocierea și semnarea tratatelor, acordurilor și altor înțelegeri internaționale⁶⁷.

Componenta ministerelor de externe variază de la țară la țară în dependență de tradiții, experiența, forma de guvernământ existentă și scopurile politicii externe ale statului respectiv la anumite perioade⁶⁸. Concomitent se poate menționa că în baza funcțiilor pe care le îndeplinesc ministerele de externe au, de regulă, următoarea structură:

Ministrul Afacerilor Externe (Secretarul de Stat, Secretarul de Stat pentru Afacerile Externe, Ministrul de Stat, Ministrul de Stat și al Afacerilor Externe, Cancelar de Stat, etc.) este responsabilul din guvern pentru relațiile cu alte state și organizații internaționale. Funcția executivă a ministrului este de a promova politica externă a guvernului său și de a administra relațiile internaționale ale acestuia. Această funcție ministrul o îndeplinește cu ajutorul personalului permanent din minister și din misiunile diplomatice din străinătate.

Ministrul are ca de obicei un adjunct (*Viceministru, Vicesecretar de Stat sau Vicecancelar*) și câțiva adjuncți ai viceministrului. Funcțiile adjuncților sunt repartizate conform priorităților politicii externe însă, de regulă, unul din adjuncți este responsabil pentru problemele politice și economice, iar alt adjunct este responsabil pentru problemele de administrare.

Aparatul central al ministerelor afacerilor externe este divizat în departamente, direcții, secții, grupe.

Grupul de *consilieri și ajutoari ai ministrului* este, de obicei, grupul principal de dirijare operativă a ministerului și este subdivizat în subgrupul operativ-teritorial, care dirijează cu departamentele și subdepartamentele respective și subgrupul funcțional, care dirijează cu departamentele funcționale.

Departamentele sunt divizate în departamente operativ-teritoriale,

⁶⁷ Vezi: Santiago Benadava, op.cit., p. 282.

⁶⁸ Vezi: Александр Буриан, *Правовой режим дипломатических представительств* // «Закон и жизнь», № 1, 2002, с. 8-12.

departamente funcționale și departamente administrativ-tehnice.⁶⁹

Departamentul politic, de obicei este divizat în subdepartamente și secții regionale (Europa, America de Nord, America Latină, Asia, Africa, Răsăritul Apropiat, Australia și Oceania, etc.) și în subdepartamente și secții funcționale (Analiză și prognoză, Informație operativă, etc.).

Departamentul O.N.U., de obicei se divizează în subdepartamente și secții specializate (Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Instituțiile Specializate, etc.).

Departamentul organizații internaționale, de obicei se divizează în subdepartamente și secții specializate (Organizații interguvernamentale, Organizații nonguvernamentale, Organizații regionale, etc.).

Departamentul tratate internaționale, de obicei este divizat în subdepartamente și secții specializate (Drept internațional, Tratatate bilaterale, Convenții multilaterale, Acorduri interguvernamentale, etc.).

Departamentul juridic, de obicei este divizat în secții specializate (Drept intern, Drept internațional privat, Asistență legală, etc.).

Departamentul protocol, în unele state este divizat în secții specializate (Protocol și ceremonial, Ceremonii oficiale, Privilegii și imunități, etc.).

Departamentul relații economice și comerț, de obicei este divizat în subdepartamente și secții specializate și operativ-teritoriale (Relații economice externe, Comerț exterior, Uniunea Europeană, C.S.I., etc.).

Departamentul de presă și informații, de obicei este divizat în secții specializate (Acreditare, Mass-media, etc.).

Departamentul relații consulare, de obicei este divizat în subdepartamente și secții specializate (Drept consular, Asistență consulară, Pașapoarte, Vize și Acte civile, etc.).

Departamentul relații culturale.

Departamentul științific.

Departamentul personal.

Departamentul administrație, comunicație și securitate.

Departamentul finanțe și contabilitate.

Arhiva.

⁶⁹ Vezi: R.G. Feltham, *Introducere în dreptul și practica diplomației*, Editura ALL, București, 1996, p. 11-12., В. А. Зорин, *Основы дипломатической службы*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1977, с. 143-198.

Biblioteca

Activitatea Ministerului Afacerilor Externe este strîns legată de funcțiile care îi sînt atribuite prin legislația internă. Aceste funcții diferă de la țară la țară, însă esența lor rămîne neschimbată: promovarea politicii externe a statului.

§ 3. Misiunile diplomatice: structura, clasele, categoriile și funcțiile

Misiunile diplomatice sînt reprezentanțele permanente ale statelor înființate prin consimțămînt mutual. Convenția de la Viena privind relațiile diplomatice din 1961⁷⁰ a definit noțiunile de misiune și de personal diplomatic și a determinat funcțiile misiunilor diplomatice.

Articolul 1 al Convenției menționate precizează că:

a) prin expresia "șef de misiune" se înțelege persoana însărcinată de statul acreditant să acționeze în această calitate;

b) prin expresia "membrii misiunii" se înțelege șeful misiunii și membrii personalului misiunii;

c) prin expresia "membrii personalului misiunii" se înțelege membrii personalului diplomatic, ai personalului administrativ și tehnic și ai personalului de serviciu al misiunii;

d) prin expresia "membrii personalului diplomatic" se înțelege membrii personalului misiunii care au calitatea de diplomați;

e) prin expresia "agent diplomatic" se înțelege șeful misiunii sau un membru al personalului diplomatic al misiunii;

f) prin expresia "membrii personalului administrativ și tehnic" se înțelege membrii personalului misiunii angajați în serviciul tehnico-administrativ al misiunii;

g) prin expresia "membrii personalului de serviciu" se înțelege membrii personalului misiunii angajați în serviciul casnic al misiunii;

h) prin expresia "om de serviciu particular" se înțelege persoanele folosite în serviciul casnic al unui membru al misiunii, care nu sunt angajați ai statului acreditant;

⁷⁰ Republica Moldova este parte la Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice (1961) din 25 februarie 1993 (Ratificată de Parlamentul Republicii Moldova la 4 august 1993, nr. 1135-XII)..

i) prin expresia "localuri ale misiunii" se înțelege clădirile sau părțile din clădiri și din terenul aferent care, indiferent de proprietar, sunt folosite pentru realizarea scopurilor misiunii, inclusiv reședința șefului misiunii.

Structura misiunilor diplomatice diferă de la țară la țară și de la misiune la misiune.

În articolul 3 al Convenției sunt determinate funcțiile misiunilor diplomatice, care constau în:

- a) a reprezenta statul acreditant în statul acreditar;
- b) a ocroti în statul acreditar interesele statului acreditant și ale cetățenilor săi, în limitele admise de dreptul internațional;
- c) a duce tratative cu guvernul statului acreditar;
- d) a se informa prin toate mijloacele licite despre condițiile și evoluția evenimentelor din statul acreditar și a raporta cu privire la aceasta guvernului statului acreditant;
- e) a promova relații de prietenie și a dezvolta relațiile economice, culturale și științifice între statul acreditant și statul acreditar.

Șefii misiunilor diplomatice se împart în trei clase:

- a) clasa ambasadorilor sau nunților, care sînt acreditați pe lîngă șefii de stat;
- b) clasa trimișilor, miniștrilor sau internunților, care sînt acreditați pe lîngă șefii de stat;
- c) clasa însărcinaților cu afaceri, care sînt acreditați pe lîngă ministerele afacerilor externe.

REGLEMENTAREA JURIDICĂ A ACTIVITĂȚII DIPLOMATICE BILATERALE

§ 1. Convențiile și tratatele internaționale cu privire la relațiile diplomatice

Activitatea diplomatică este reglementată de normele dreptului internațional care inițial erau norme cutumiare, recunoscute ca obligatorii, devenite mai apoi norme juridice internaționale în baza procesului de codificare a cutumelor existente.

Prima convenție care a reglementat aspecte ale activității diplomatice a fost *Regulamentul de la Viena cu privire la rangurile agenților diplomatici* din 19 martie 1815,⁷¹ completat cu un *Protocol de la Aix-la-Chapelle cu privire la clasificarea agenților diplomatici* din 21 noiembrie 1818.

Regulamentul de la Viena din 1815 împarte șefii misiunilor diplomatice în trei clase (art. 1):

- a) clasa ambasadorilor, legaților și nunților;
- b) clasa trimișilor, indiferent de faptul dacă se numesc miniștri sau în alt mod, acreditați pe lângă suveran;
- c) însărcinați cu afaceri, acreditați pe lângă miniștrii afacerilor externe.

Regulamentul stabilește preeminența diplomatică în raport de rang, indicînd că în fiecare clasă rangul agenților diplomatici este în funcție de data sosirii la post și întrării oficiale în funcție (art. 4).

Articolul 5 obligă statele acreditare de a stabili reguli uniforme de primire a agenților diplomatici din clasele respective.

Protocolul de la Aix-la-Chapelle a stabilit încă o clasă intermediară a șefilor misiunilor diplomatice, clasa miniștrilor rezidenți, care, în ierarhia precăderii diplomatice, este plasat înaintea însărcinatului cu afaceri.

Conferința internațională panamericană de la Havana din 20 februarie

⁷¹ Vezi: Ж. Серре, *Дипломатический протокол*, Москва, 1961.

1928, la care au participat 14 state latino-americane, a adoptat *Convenția de la Havana cu privire la agenții diplomatice*.⁷²

Convenția se referă la agenții diplomatice *ordinari*, care reprezintă guvernele lor în mod permanent și la agenții diplomatice *extraordinari*, care sunt însărcinați cu o misiune specială sau care reprezintă guvernele lor la conferințele și congresele internaționale sau în organizațiile internaționale (art. 2).

Convenția reglementează aspectele cu privire la imunitățile, privilegiile și prerogativele agenților diplomatice, indicând că toți agenții diplomatice, indiferent de clasă, cu excepția problemelor privind aspectele precăderii și etichetului, sunt egali în drepturi (art.3). În convenție se precizează ca agenții diplomatice, în afară de acele funcții care sunt indicate în scrisorile de acreditare, au dreptul de a îndeplini funcții permise de statul acreditant prin legislația internă. Concomitent, agenții diplomatice se pot folosi de acest drept neîntrând în conflict cu legislația statului acreditar (art. 4). Articolul 9 prevede ca agenții diplomatice *extraordinari* se bucură de aceleași imunități și au aceleași prerogative ca și agenții diplomatice *ordinari*.

Comisia de Drept Internațional a O.N.U. a inițiat în 1949 procesul de codificare și reglementare a imunităților și privilegiilor diplomatice începând în 1954 să lucreze asupra Convenției privind relațiile diplomatice. La ședința Adunării Generale a O.N.U. din 1958 prin Rezoluția nr. 1450 s-a decis că proiectul Convenției să fie discutat într-o conferință separată, care a fost convocată la Viena, între 21 martie - 14 aprilie 1961. La conferință au participat 81 de state care au adoptat *Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice* din 18 aprilie 1961, care a intrat în vigoare în aprilie 1964⁷³.

Convenția de la Viena din 1961 constituie un pas important în procesul de codificare a normelor de drept internațional care fuseseră anterior general acceptate de state. Concomitent, Convenția a codificat și a formulat norme și reguli noi, care nu aveau pînă atunci acceptarea

⁷² Vezi: Э. Сатоу, Указ. соч., с. 202; Блищенко И.П., *Дипломатическое право*, 2-е издание, исправленное и дополненное, Издательство «Высшая школа», Москва, 1990, с. 67-71.

⁷³ În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, Ratificată de Parlamentul Republicii Moldova la 4 august 1992, nr. 1335-XII.

universală, contribuind prin aceasta la dezvoltarea progresivă a dreptului internațional.

Cu toate acestea, vom menționa că Convenția de la Viena nu cuprinde întreaga sferă de probleme ale dreptului diplomatic și cuprinde doar regulile aplicabile diplomației bilaterale, nereglementând relațiile interstatale în domeniul diplomației ad-hoc și reprezentării statelor în organizațiile internaționale, ceea ce a impus necesitatea adoptării mai târziu a *Convenției cu privire la misiunile speciale (1969)* și *Convenției de la Viena din 1975 cu privire la reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile internaționale cu caracter universal*.

Convenția de la Viena din 1961 a specificat relațiile diplomatice într-o anumită ordine, clasificând pe prim plan misiunea diplomatică, ca organ complex, căruia îi revin anumite funcții și care se bucură de anumite imunități. Plasând misiunea diplomatică în centrul dreptului diplomatic, Convenția a extins prin aceasta aplicarea imunităților și privilegiilor la o nouă categorie de persoane - membrii misiunii diplomatice, care pînă atunci se bucurau de o situație privilegiată doar grație apartenenței lor la suita șefului misiunii diplomatice. În acest context personalul diplomatic al misiunii a obținut privilegii și imunități importante și, în anumite limite, a fost acceptată aplicarea imunităților și privilegiilor personalului administrativ și tehnic al misiunii.

În Convenție au fost soluționate problemele echilibrului de interes între statul acreditant și statul acreditar, statului acreditar fiindu-i conferit un ansamblu de prerogative speciale, care pot împiedica mărirea excesivă a efectivului misiunii diplomatice străine. Important a fost și faptul că Convenția a transformat în norme de drept simplele reguli de curtoazie privind procedura de cerere a agrementului, scutirea vamală, etc.

Statutul misiunilor speciale a fost reglementat prin *Convenția cu privire la misiunile speciale* din 16 decembrie 1969, în care misiunea specială este definită ca o "misiune temporară, avînd un caracter reprezentativ de stat, trimisă de un stat în alt stat cu consimțămîntul acestuia din urmă pentru a trata cu el chestiuni determinate sau pentru a îndeplini în acest stat o sarcină determinată" (art. 1). Orice persoană căreia statul trimițător îi atribuie această calitate poate fi socotit ca "reprezentant al statului trimițător în misiunea specială".

Convenția din 1969 reglementează statutul juridic al misiunii speciale

și al membrilor ei, condițiile de trimitere, sarcinile, organizarea și personalul, însă, necatînd la toate acestea, convenția a fost și este criticată pentru "asimilarea aproape completă a misiunilor speciale cu cele permanente", ce a dus în mod inevitabil la conceperea existenței acestor misiuni doar în cadrul raporturilor bilaterale.⁷⁴

Un alt subiect al criticii îl constituie faptul, că conform Convenției, misiuni speciale pot trimite doar statele, pe cînd alte subiecte de drept internațional (mișcările de eliberare națională, părțile beligerante, mișcările de rezistență, guvernele în exil, organizațiile internaționale) nu beneficiază de această posibilitate.

La etapa actuală parte la Convenția din 1969 cu privire la misiunile speciale sunt doar 29 de state. Republica Moldova nu a aderat la această Convenție.

Activitatea diplomatică este reglementată și de prevederile *Convenției cu privire la prevenirea și reprimarea ofenselor și protecția internațională a persoanelor, inclusiv a diplomaților* din 14 decembrie 1973, care a intrat în vigoare în 1977.

În 1975 a fost efectuată tentativa de a adopta *Convenția de la Viena cu privire la reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile internaționale cu caracter universal*, care însă nu a intrat în vigoare pînă în prezent din cauza opunerii exercitată de statele-gazdă față de organizațiile internaționale. Relațiile dintre state și organizațiile internaționale și relațiile dintre înseși organizațiile internaționale sînt reglementate de tratate internaționale multilaterale și bilaterale. Astfel, la 13 februarie 1946 a fost adoptată *Convenția cu privire la imunitățile și privilegiile Națiunilor Unite*, care a conferit O.N.U. calitatea de persoană juridică internațională și a recunoscut imunitatea ei de jurisdicție pentru bunurile și activele sale, inviolabilitatea sediului și a arhivelor, imunitatea de jurisdicție penală și civilă pentru reprezentanții statelor-membe ale organizației și pentru funcționarii și experții O.N.U.

La 21 noiembrie 1947 a fost adoptată *Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile Instituțiilor specializate ale Organizației Națiunilor Unite*, care prevede, în esență, aceleași drepturi, imunități și privilegii ca și cele acordate O.N.U.

Statutul organizațiilor internaționale în statul gazdă se reglementează

⁷⁴ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 216.

prin acorduri bilaterale cu aceste state. În aceste acorduri sînt prevăzute imunități și privilegii pe care statul de reședință le acordă atît organizației, cît și funcționarilor săi. Drept exemple de acorduri bilaterale de acest fel pot servi acordul O.N.U. cu S.U.A. din 26 iunie 1947 referitor la sediul Organizației, Aranjamentul cu privire la imunitățile și privilegiile O.N.U. încheiat la 19 aprilie 1946 între Consiliul Federal al Elveției și Secretarul General al O.N.U., Acordul Comisiei Dunării cu Guvernul Ungariei din 27 mai 1964 cu privire la sediul Comisiei etc.

Imunitățile și privilegiile organizațiilor internaționale uneori sînt asigurate și prin intermediul legislației interne a statului gazdă (spre exemplu, Franța, Marea Britanie, Elveția, SUA).

§ 2. Stabilirea relațiilor diplomatice și înființarea misiunii diplomatice

Relațiile internaționale sînt raporturile dintre subiectele de drept internațional. Aceste raporturi pot fi de diferită natură: statele încheie alianțe politice, economice și militare, stabilesc relații bilaterale și multilaterale în diverse domenii, instituie organizații internaționale etc. Organizațiile internaționale, la rîndul său, în calitatea acestora de subiect de drept internațional, de asemenea încheie acorduri cu alte subiecte de drept internațional, înființează reprezentanțe permanente etc.

În doctrina de drept internațional relațiile diplomatice sînt definite ca "dirijarea prin intermediul organelor reprezentative și prin mijloace pașnice a relațiilor externe ale unui subiect de drept internațional cu oricare alt subiect de drept internațional".⁷⁵

Importanța relațiilor diplomatice este unanim recunoscută în practica statelor și în doctrina dreptului internațional. Bineînțeles, lipsa de relații diplomatice nu constituie un obstacol în ce privește posibilitatea încheierii unui acord internațional între două state sau colaborarea bilaterală în diverse domenii, sau colaborarea în cadrul unei organizații internaționale. Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor prevede în art. 74 că "ruperea relațiilor diplomatice sau a relațiilor

⁷⁵ Vezi: Michael Hardy, *Modern Diplomatic Law*, Manchester University Press, 1968, p. 1, citat de Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 22; Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 39-40.

consulare ori lipsa unor asemenea relații între două sau mai multe state nu împiedică încheierea tratatelor între aceste state⁷⁶. Totuși, relațiile între statele care se recunosc bilateral doar *de facto* nu sunt de așa factură, ca să permită schimbul de reprezentanțe diplomatice, cum se procedează în cazurile când relațiile dintre state poartă un caracter normal, bazându-se pe o recunoaștere reciprocă *de jure*.

Existența de relații diplomatice constituie o stare normală a raporturilor dintre două state. Aceste relații presupun, de regulă, existența unei stări de pace și reprezintă prin definiție, instrumente de pace între statele respective.⁷⁶ Fiind legate de însăși existența subiectelor de drept internațional, relațiile diplomatice au un caracter permanent, nu sunt stabilite pentru o oarecare perioadă și acționează nedefinit în timp.

Părți în relațiile diplomatice sînt statele ca subiect de drept internațional, Sfîntul Scaun, organizațiile internaționale interguvernamentale și, cu anumite rezerve, mișcările de eliberare națională și guvernele în refugiu.

Atît dreptul internațional, cît și dreptul intern nu reglementează și nu precizează condițiile care necesită să fie întrunite pentru stabilirea de relații diplomatice. Actele interne ale unor state prevăd doar în limita competențelor cărui organ este exercitarea prerogativei de a stabili relații diplomatice. Spre exemplu, Constituția Republicii Moldova⁷⁷ atribuie această prerogativă Președintelui Republicii care, la propunerea Guvernului, "aprobă înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice" (art. 86).

Doctrina de drept internațional⁷⁸ determină, în baza experienței și practicii existente, că stabilirea de relații diplomatice presupune îndeplinirea cumulativă a următoarelor trei condiții:

- a) subiectele între care se stabilesc relațiile diplomatice să aibă personalitate juridică internațională;
- b) statele sau guvernele între care se stabilesc relațiile diplomatice să se fi recunoscut reciproc;

⁷⁶ Vezi: Adolfo Maresca, *Il diritto dei trattati*, Milano, 1971, p. 495, citat de Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 23.

⁷⁷ Vezi: *Constituția Republicii Moldova*, Chișinău, 1994.

⁷⁸ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 41; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit. p.24.

c) să existe un acord (o înțelegere) în acest sens între cele două state.

Personalitatea juridică internațională este o condiție indispensabilă în stabilirea de relații diplomatice. "Stabilirea de relații diplomatice este atributul numai al unui subiect de drept internațional".⁷⁹ Concomitent, este necesar de menționat că relațiile diplomatice în sensul propriu și deplin al cuvântului sînt specifice doar raporturilor dintre state. Relațiile dintre un stat și o organizație internațională sau dintre două organizații internaționale au un specific și unele particularități deosebite de relațiile diplomatice. Similar este și cazul cu relațiile dintre un stat și o mișcare de eliberare națională.

Recunoașterea reciprocă a statelor este acea condiție care, fiind îndeplinită, îi permite statului, ca subiect de drept internațional, să-și poată exercita dreptul de legăție. În acest sens stabilirea relațiilor diplomatice este o acțiune posibilă doar în cazul dacă ea a fost precedată de recunoașterea *de jure* a statului sau guvernului respectiv. Anume procedura de recunoaștere reciprocă *de jure* atribuie fiecărui stat în parte calitățile de personalitate juridică internațională. În cazul cînd recunoașterea reciprocă este doar *de facto*, subiectele între care a avut loc o asemenea recunoaștere pot întreține doar relații economice și comerciale, efectuînd un schimb de reprezentanți care nu au statutul de agenți diplomatici.

Actul de recunoaștere al unui stat sau al unui guvern nu constituie prin el însuși și o stabilire de relații diplomatice. Recunoașterea este un *act politico-juridic intern* și exprima voința politică a statului care efectuează această acțiune și care este realizată sub formă de act juridic unilateral (decret, hotărâre, ordonanță, etc.) transmis mai apoi statului recunoscut sub formă de declarație, comunicat, notă verbală, etc., pe cînd stabilirea de relații diplomatice este un *act politico-juridic internațional* care se bazează pe *consimțămîntul mutual* al statelor, fiind realizat sub formă de act juridic comun (acord, protocol, comunicat comun, etc.).

Recunoașterea, deci, este un *act juridic unilateral*, care nu poate duce *ipso facto* la stabilirea relațiilor diplomatice.⁸⁰ Concomitent, în doctrină se afirmă că recunoașterea fiind un atribut necesar procedurii de stabilire

⁷⁹ Vezi: *Annuaire de la Commission du droit international*, vol. I, 1957, p.12 (referire făcută de Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 25).

⁸⁰ Vezi: Dr. Felipe Tredinnic, op. cit., p. 43.

a relațiilor diplomatice, nu duce în mod automat și obligatoriu la stabilirea lor.⁸¹ Stabilirea relațiilor diplomatice, în virtutea consimțământului mutual, este un *act juridic bilateral*.

Totuși, vom menționa că sînt cazuri cînd prin însuși actul de recunoaștere se exprimă dorința de a stabili relații diplomatice și chiar de a înființa misiuni diplomatice. Spre exemplu, în Comunicatul comun americano-chinez din 15 decembrie 1978 cu privire la recunoașterea Republicii Populare Chineze se indică, că "Statele Unite ale Americii și Republica Populară Chineză au căzut de acord să se recunoască una pe alta și să stabilească relații diplomatice începînd de la 1 ianuarie 1979". În Comunicat se prevede că ambele state "vor face schimb de ambasadori și vor înființa ambasade de la 1 martie 1979".⁸²

Înființarea unei misiuni diplomatice se poate face numai în baza unui acord special. Stabilirea relațiilor diplomatice, după cum am văzut, este un act politico-juridic, care exprimă atitudinea unui stat față de altul, pe cînd înființarea misiunii diplomatice este un act de organizare a mijloacelor de *exercitare* a dialogului politic, economic etc. între două state.

Acordul privind trimiterea de misiuni diplomatice se bazează, de regulă, pe *principiul reciprocității*, atît sub aspectul deschiderii reprezentanței permanente, convenite mutual, cît și sub aspectul nivelului acesteia.⁸³ Consimțământul de înființare a unei misiuni diplomatice este de obicei fixat printr-un *act scris* (tratată, acord, protocol, convenție, declarație, schimb de note etc.), care conține următoarele elemente ale înțelegerii:

- a) nivelul de reprezentare (ambasadă sau legăție);
- b) sediul misiunii (care nu totdeauna coincide cu capitala statului);
- c) structura misiunii (care poate avea birouri, făcînd parte din misiune, deschise în alte localități decît cea în care este stabilită misiunea);
- d) numărul personalului care urmează să fie acreditat (aceasta poate constitui un obiect aparte de reglementare bilaterală).

Este necesar de menționat, că decizia de trimitere a unei misiuni diplomatice este luată de autoritățile competente ale statului acreditant și

⁸¹ Vezi: Броунли Я., Указ. соч., с. 484-485; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 27.

⁸² Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 26.

⁸³ Vezi: Prof. Univ. Dr. Marțian I. Niciu, op. cit., p. 139.

în baza acestei decizii este semnat acordul bilateral cu privire la înființarea misiunii diplomatice. În acest context se poate afirma, că înființarea misiunii diplomatice este posibilă cu utilizarea procedurii interne și externe.

Analizînd regulile trimiterii (înființării) unei misiuni diplomatice este necesar de studiat și posibilitățile încetării activității unei asemenea misiuni. Cauzele care pot duce la încetarea unei misiuni sunt diverse, unele din ele fiind obiective, bazate pe motive de ordin economic, politic, etc., însă în cadrul existenței relațiilor diplomatice. Spre exemplu, Polonia, Cehia, România au închis mai multe reprezentanțe diplomatice de importanță secundară din cauza dificultăților financiare, păstrînd totodată relații diplomatice normale cu statele în care și-au încetat activitatea misiunile sale.

Ruperea relațiilor diplomatice este cazul specific, cînd misiunea nu poate exista grație lipsei de relații diplomatice. Cauzele ruperii relațiilor diplomatice pot fi diferite: apariția unor ostilități între cele două state, dispariția unui subiect al relațiilor, etc.⁸⁴

Ruperea relațiilor diplomatice poate avea loc și în caz de război. Unii autori consideră că războiul întrerupe *ipso facto* relațiile diplomatice, reieșind din considerentele că relațiile dintre state trebuie să fie întotdeauna pașnice.⁸⁵ În realitate însă războiul nu duce automat la ruperea relațiilor diplomatice. Sînt cunoscute cazurile cu conflictul chino-japonez din anii 1931-1932 și indo-pachistanez din 1965, cînd au fost menținute relațiile diplomatice dintre părțile beligerante. Concomitent, se cunosc cazuri cînd nu există conflict armat direct, și nu este declarată starea de război, însă relațiile diplomatice sînt întrerupte.⁸⁶

Un caz aparte poate fi socotit suspendarea misiunii diplomatice, situație ce nu coincide cu suspendarea relațiilor diplomatice și care rar se întîlnește în practica diplomatică. Exemplu poate servi cazul ocupării de către Germania fascistă a teritoriilor unor state europene, care și-au mutat

⁸⁴ În 1960 Nigeria a rupt relațiile diplomatice cu Franța motivînd această acțiune prin faptul că ultima a efectuat experiențe nucleare în Sahara; țările arabe au rupt relațiile diplomatice cu statele care au recunoscut Israelul; Republica Populară Chineză procedează în mod similar față de statele care recunosc Taiwanul.

⁸⁵ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 50.

⁸⁶ Între 1939-1945 au fost 63 de cazuri de rupere a relațiilor diplomatice cu statele membre ale Axei, fără nici o declarație de război.

guvernele în alte țări.⁸⁷ Este necesar de menționat faptul, că suspendarea există numai în cazurile în care recunoașterea guvernelor este *formală*, practică ce nu este acceptată de majoritatea statelor, inclusiv de Republica Moldova. În acest context poate fi studiată practica Franței de recunoaștere automată a guvernelor indiferent de modalitatea de venire la putere (inclusiv prin acțiuni neconstituționale)⁸⁸. Sînt cunoscute doctrinele *Estrada* (Mexic, 1930), *Tobar* (Ecuador, 1907), *Jefferson* (SUA, 1801), *Wilson* (SUA, 1912), care sunt similare doctrinei franceze.⁸⁹

§ 3. Personalul misiunilor diplomatice

Convenția de la Viena din 1961 cu privire la relațiile diplomatice clasifică membrii misiunii diplomatice în trei categorii:

- a) șeful misiunii;
- b) membrii personalului misiunii.
- c) om de serviciu particular.

Membrii personalului misiunii diplomatice la rîndul său sînt clasificați în trei categorii:

- a) membrii personalului diplomatic;
- b) membrii personalului administrativ și tehnic;
- c) membrii personalului de serviciu;

Concomitent Convenția mai face o clasificare: calitatea de *agent diplomatic* este aplicabilă sau șefului misiunii sau unui membru al personalului diplomatic al misiunii ori, această calitate este aplicabilă și șefului misiunii și tuturor membrilor personalului diplomatic al misiunii.

La categoriile menționate mai sus ale membrilor misiunii este necesar de adăugat și categoria *membrilor de familie a membrilor misiunii*, cărora statul acreditat le acordă un statut special.

Din aceste clasificări poate fi făcută o deducție de generalizare: misiunea diplomatică este formată din:

⁸⁷ Cazul Poloniei în 1939-1945, când guvernul acestei țări s-a aflat în refugiu la Londra.

⁸⁸ În august 1991 Franța a recunoscut GKCP-ul de la Moscova, venit la putere ilegal pentru 2 zile în rezultatului "putciului" din 19-21 august.

⁸⁹ Vezi: Dr. Felipe Tredinnic, op. cit., p. 46-47.

- a) șeful misiunii diplomatice;
- b) personalul diplomatic al misiunii;
- c) personalul nediplomatic al misiunii (care include personalul administrativ și tehnic și personalul de serviciu);
- d) membrii familiei membrilor misiunii;
- e) personalul privat al misiunii ("om de serviciu particular" sau personalul care nu este angajat al statului acreditant și este folosit în serviciul casnic al unui membru al misiunii).

Statul acreditar poate limita numărul personalului trimis, dacă părțile nu au convenit, în prealabil, acest lucru încheind un acord special care ar reglementa efectivul misiunii.

Numirea, sosirea și plecarea definitivă a membrilor unei misiuni, cu excepția șefului misiunii, care urmează o procedură aparte, se face prin *notificarea* statului acreditant către statul acreditar.

§ 4. Corespondența diplomatică⁹⁰

Termenul “corespondența oficială” cuprinde orice scrisoare sau altă formă de corespondență, trimisă de un funcționar oficial guvernamental în calitate sa de persoană oficială, din numele și în virtutea postului său.

Termenul “corespondența semioficială” cuprinde scrisorile care sînt trimise de persoanele care se preocupă de probleme administrative.

Orice scrisoare este compusă din cîteva părți, care își au semnificația și denumirea sa:

1. *Adresarea* (*engl.*- Salutation, *fr.* - Appel) - indică titlul oficial al adresatului, spre exemplu, Domnule Președinte, Stimate Domnule Ambasador (*engl.* - Sir, My Dear Ambassador), etc.

2. *Titlul adresatului* (*engl.* - Title of address, *fr.* - Traitement) - indică titlul onorific al adresatului, spre exemplu, Majestatea Voastră (*engl.* - Your Majesty), Monseigneur (*fr.* - Monseigneur), Excelență (*engl.* - Excellency, *fr.* - Votre Excellence), etc.

3. *Asigurările de curtoazie* (*engl.* - Complimentary Close, *fr.* - Courtoisie) - indică asigurarea de curtoazie cu care se termină scrisoarea. Aceste fraze se schimbă în funcție de caracterul corespondenței.

⁹⁰ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 73-76; Prof. Dr. Grigore Geamănu, op. cit., p. 431-433; Ж. Серре, Указ. соч., с. 87-105.

4. *Semnătura* (engl. - Signature) - indică certificarea actului dat. Familia persoanei care semnează ca de obicei se tapează la sfârșitul scrisorii.

5. *Data* (engl., fr. - Date) - indică ziua, luna, anul și locul unde a fost perfectată scrisoarea. Aceste date nici când nu se scriu prescurtat.

6. *Adresa* (engl. - Address, fr. - Reclame, Adresse) se indică numele complet, prenumele, titlul și adresa. Aceste date sînt situate sau în partea de sus a scrisorii, sau în partea de jos, de stînga, a primei pagini, în funcție de caracterul scrisorii (Reclame) și se repetă pe plic (Adresse).

Stilul corespondenței oficiale se schimbă în dependență de limba de circulație și tradițiile diferitor țări. Cu toate acestea, el este guvernat de unele reguli generale, determinate de practica internațională și cerințele de protocol.⁹¹ Scopul acestor cerințe este de a acorda adresaților corespondenței semne de curtoazie și de a menține relațiile dintre țări la nivel de egalitate, reciprocitate și corectitudine.

Stilul diplomatic este stilul corespondenței oficiale adresatului căreia este o persoană oficială străină. Stilul diplomatic este supus unor norme care privesc *forma* documentelor și *stilul* propriu-zis. Demersurile diplomatice, ca formă, trebuie folosite în raport de importanța documentelor: notă verbală, notă scrisă, etc.⁹²

Demersurile diplomatice pot fi orale sau scrise.

Demersurile orale sînt:

a) *declarația*, prin care șeful de misiune expune un punct de vedere al statului acreditant;

b) *notificarea*, prin care șeful de misiune aduce la cunoștință statului acreditant o stare de lucruri sau o situație, care ar putea duce la unele consecințe determinate;

c) *reprezentarea*, prin care șeful de misiune atrage atenția statului acreditat cu privire la un comportament anume, de regula, inamical.⁹³

Demersurile⁹⁴ scrise de obicei se concretizează ca:

a) *note diplomatice* sau *demersuri diplomatice* care au următoarele denumiri: notă verbală; notă semnată; scrisoare personală; notă colectivă;

⁹¹ Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 208-209.

⁹² Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 75.

⁹³ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 74.

⁹⁴ Vezi: Prof. Dr. Grigore Geamănu, op. cit., 431-433.

aide-memoire; memorandum; ultimatum, și care reprezintă corespondența externă a misiunii diplomatice;

b) *raporturi diplomatice*, care reprezintă corespondența misiunii diplomatice cu ministerul său de externe.

A. Notele ⁹⁵ diplomatice:

1. *Nota verbală* se folosește pentru a preciza anumite detalii ale unei situații concrete, sau expune conținutul unei convorbiri importante. Denumirea de *notă verbală* se scrie în partea de sus a demersului. *Nota verbală* se scrie la persoana a 3-a, are la început și la sfârșit formule de politețe, se apostilează (nu se semnează) și se înmână ca o notă simplă. *Notele verbale* se folosesc în corespondența între *ministerele de externe*, o *misiune diplomatică* și *ministerul de externe* și între *misiunile diplomatice*.

2. *Nota semnată* se folosește în corespondența dintre *ministrul afacerilor externe* al statului acreditat și șeful *unei misiuni diplomatice* sau invers și este un document mai solemn. Nota semnată începe și se sfârșește cu formule de politețe de tipul: "primiți, vă rog, domnule ambasador, asigurarea înaltei mele considerații".

3. *Scrisoarea personală* se folosește în corespondența dintre ambasador și ministrul afacerilor externe al statului acreditat și este un document mai puțin protocolar, având un caracter personal. De obicei scrisorile personale nu angajează statele ca notele semnate.

4. *Nota colectivă* (*engl.* - The Collective Note) este adresată unui guvern de către reprezentanții mai multor state acreditate în scopul expunerii unei păreri comune, coordonate. Aceasta formă de demers are foarte mare pondere; ea se perfectează într-un singur exemplar, se semnează de către toți reprezentanții statelor respective și se transmite în timpul audienței la ministrul afacerilor externe, la care asistă toți semnatarii notei colective.

5. *Nota identică* (*engl.* - The Identical Note) este un document de mai puțină importanță. Notele identice sunt perfectate de către șefii misiunilor, care își expun o părere comună, și este adresată ministerului afacerilor externe a statului acreditat. Având o idee comună, și un

⁹⁵ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 73-76; Prof. Dr. Grigore Geamănu, op. cit., p. 431-433.

conținut identic, notele pot fi, totuși, diferite după formă și stil. Nu este obligatoriu ca notele identice să fie înmînate simultan.

6. *Memorandum*-ul este, din punctul de vedere tradițional al practicii diplomatice, o notă adresată șefului statului în care se expune o *justificare a politicii* urmate de statul acreditant. *Memorandum*-ul poate fi făcut de o delegație la o conferință internațională și chiar de un stat *terț*, care *justifică o pretenție* sau o susținere de poziție a altui stat. El începe cu cuvintele: "Subsemnatul are indicația de... (*engl.* - The undersigned has been ordered to...)".

7. *Ultimatum*-ul (*engl.* - An Ultimatum) este documentul diplomatic în care sînt exprimate cerințele și pretențiile unui stat față de alt stat. De obicei aceste cerințe și pretenții sînt înaintate față de comportamentul statului dat în o anumită situație și propunerile sale anterioare sînt considerate definitive. În *Ultimatum* se dă de înțeles, că în caz contrar va fi aplicată forța sau chiar se va recurge la un război.

8. *Manifest*-ul (*engl.* - A Manifesto) este o notă (proclamație) care este destinată publicării.

9. *Aide-memorie* este un document care rezumă unele aspecte ale relațiilor dintre state și expune consecințele juridice ale unor fapte în scopul de a explica acțiunile unui guvern sau reprezentanților acestui guvern și, de regulă, se adresează ministrului afacerilor externe. *Aide-memorie* nu conține formule de politețe și nu se semnează.

10. *Schimbul de note* confirmă convenirea unui acord. Textele acordurilor se cunosc anticipat (de obicei este vorba despre acorduri deja semnate și ratificate). Schimbul de note poate fi un schimb de note verbale sau de note semnate și se efectuează în același timp. În cazul dacă sînt convenite acorduri care trebuie ratificate, notele se supun spre aprobare parlamentului.⁹⁶ Schimbul de note se redactează după o procedură specială: nota de răspuns preia în întregime conținutul notei primite, adăugînd formule protocolare. La perfectarea *schimbului de note* se folosește o hîrtie specială.

B. Raporturile diplomatice:

1. *Note informative* sînt raporturile de informare a ministerului afacerilor externe a statului acreditant de către misiunile sale diplomatice

⁹⁶ Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с.219-222.

referitor la îndeplinirea instrucțiunilor primite și activitatea zilnică a misiunii. După fiecare însărcinare se face un raport sub formă de notă informativă.

2. *Raport*-ul diplomatic este raportul periodic (trimestrial, anual) prin care misiunea diplomatică informează ministerul afacerilor externe despre îndeplinirea sarcinilor și prerogativelor sale. Aceste raporturi, dealtfel ca și notele informative, sînt transmise în clar sau cifrat.

Notele (demersurile) diplomatice pînă la 1648 se perfectau în limba latină, iar după Pacea Westfalică s-a impus franceza, chiar dacă era folosită ca limbă care face credința (document martor). Din 1919, după pacea de la Versailles, limba franceză decade: tratatele de la Paris au fost încheiate în limbile franceză și engleză.

În prezent sînt reguli precise cu privire la folosirea unei anumite limbi în practica diplomatică:

a) dacă ministerul de externe scrie misiunilor diplomatice într-o limbă străină folosită, engleza sau franceza, misiunea trebuie să răspundă în aceeași limbă;

b) dacă ministerul de externe scrie misiunilor diplomatice într-o limbă care coincide cu una din limbile internaționale - cazul Belgiei, Canadei - se va răspunde în aceeași limbă;

c) dacă misiunea diplomatică folosește limba comună cu statul acreditar, se va folosi aceeași limbă;

d) dacă ministerul de externe se folosește de limba sa națională, care nu este de circulație internațională, misiunea diplomatică poate folosi limba sa. În asemenea caz, regulile de curtoazie impun de a însoți nota (demersul) de o traducere neoficială sau în limba statului acreditar sau în o limbă de circulație internațională.⁹⁷

⁹⁷ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 76.

PRINCIPII ȘI REGULI DE ACTIVITATE A MISIUNILOR DIPLOMATICE

§ 1. Corpul diplomatic și lista diplomatică

I. Corpul diplomatic

Noțiunea de *corp diplomatic* este definită în literatura de specialitate ca o totalitate a șefilor misiunilor diplomatice acreditați pe lângă guvernul statului de reședință.⁹⁸ Corpul diplomatic există ca un tot întreg și guvernul țării de reședință nu este în drept să-l divizeze în părți în funcție de clasele și rangurile reprezentanților diplomați.

Șef al corpului diplomatic este *decanul corpului diplomatic*, de regulă șeful misiunii diplomatice care are cel mai înalt rang în baza celei mai mari vechimi la post și deține gradul de ambasador extraordinar și plenipotențiar. În unele țări unde predomină religia catolică această funcție în mod tradițional este atribuită nuntialului Vaticanului.

Decanul corpului diplomatic este intermediarul între corpul diplomatic și autoritățile statului de reședință. El este în drept, din inițiativă proprie sau la rugămintea colegilor săi, să întreprindă orice acțiuni îndreptate în apărarea intereselor întregului corp diplomatic sau a unor membri ai acestuia și să ceară respectarea prerogativelor, privilegiilor și imunităților.

Informațiile care sunt adresate întregului corp diplomatic Ministerul afacerilor externe le transmite prin intermediul decanului, care întreprinde măsurile necesare pentru a transmite aceasta informație fiecărui șef de misiune diplomatică.

Soția decanului corpului diplomatic are funcțiile și obligațiunile sale față de soțiile șefilor misiunilor diplomatice, inclusiv prerogativa de a le prezenta soției șefului statului și soției ministrului afacerilor externe. În

⁹⁸ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 86-88; Prof. Dr. Grigore Geamănu, op. cit., p. 429-430; Э. Сагоу, Указ. соч., с. 243-250; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 54.

cazul când decanul corpului diplomatic nu este căsătorit, aceste funcții și obligațiuni sunt îndeplinite de către soția șefului misiunii diplomatice, care urmează imediat după decan în lista diplomatică.

Funcția esențială a corpului diplomatic este funcția reprezentativă (participarea la ceremoniile publice în statul acreditar și prezentând felicitări șefului statului cu ocazia Anului Nou și Zilei Naționale).

Din punctul de vedere al obiectului, decanul îndeplinește două funcții oficiale, una *reprezentativă* (în calitate de reprezentant al statului său) și una *onorifică* (în calitate de decan al corpului diplomatic).

Corpul diplomatic îndeplinește acte juridice relevante în cazurile când este necesitatea intervenției la așa nivel. Exemplu poate servi cazul când sunt prezentate note de protest în legătură cu violarea normelor de drept internațional.

Întrarea și ieșirea din funcție a decanului corpului diplomatic este efectuată în mod automat, fără inițierea unei ceremonii speciale.

În România noțiunea de "corp diplomatic" este atribuită nu numai agenților diplomatici străini, conform uzanțelor internaționale, ci și diplomaților români angajați în Ministerul afacerilor externe pentru activitatea în administrația centrală sau la misiunile diplomatice.⁹⁹ Acest moment provoacă diverse inclarități datorită existenței a *două corpuri diplomatice* la București, cel *străin* și cel *român*.

II. Lista diplomatică¹⁰⁰

Lista diplomatică este înregistrarea numelor și denumirilor: (a) șefilor misiunilor diplomatice acreditate pe lângă un stat la o anumită dată, împreună cu numele și rangul diplomatic al membrilor personalului diplomatic al misiunii respective, și (b) altor instituții și persoane aflate în perimetrul diplomatic (de exemplu, personalul cu vechime mai mare al organizațiilor internaționale). Lista diplomatică mai conține informația privind adresa misiunii și, uneori, adresele rezidențelor diplomaților; starea civilă a diplomaților, inclusiv date referitor la faptul dacă aceștia sunt însoțiți sau nu de soții; și, în unele țări, numele fiicelor necăsătorite

⁹⁹ Vezi: *Statutul corpului diplomatic și consular al României*, aprobat prin Hotărârea Guvernului României nr. 1070 din 6 octombrie 1990, în: Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 261-273.

¹⁰⁰ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 33-34.

ce au împlinit vârsta de optsprezece ani.¹⁰¹

Dacă postul șefului misiunii este vacant temporar, desemnarea înlocuitorului este înregistrată cu mențiunea "vacant".

Dacă șeful misiunii este nerezident, locul său de reședință este încadrat după nume, indicându-se adresa misiunii și a rezidenței.

De obicei, se obișnuiește de a alătura o listă a șefilor misiunilor în ordinea de prioritate (denumind decanul) și o listă a sărbătorilor naționale ale statelor acreditate în statul respectiv. Statele sânt ordonate alfabetic (de regulă în limba statului acreditant).

Lista diplomatică este revizuită și retipărită regulat (intervalul depinzând de mărimea statului și de frecvența schimbărilor de ordin diplomatic).

Responsabilitatea corectitudinii informațiilor este în egală măsură a guvernului gazdă (reprezentat prin Departamentul de Protocol) și a șefilor misiunilor diplomatice: și unii și alții sânt investiți cu obligativitatea corectitudinii listei, aceasta servind drept referință de ambele părți, și fiind dovadă *prima facie* a dreptului de a se bucura de statutul diplomatic.

Lista diplomatică nu este un document de circulație restrânsă și în unele state este pusă la dispoziția publicului. Lista diplomatică este oferită tuturor misiunilor străine, cât și agenților diplomatici, ministerelor și oficialităților statului gazdă care o solicită (spre exemplu: biroul de vamă, serviciul de emigrație, poliție, primăria capitalei, etc.).

În unele cazuri Lista diplomatică poate avea caracter de Lista combinată diplomatică și consulară, cu includerea informației și detaliilor despre consulii de carieră și onorifici. În unele state este alcătuită separat o listă consulară.

§ 2. Ordinea de precădere diplomatică

1. Precăderea șefilor de misiuni diplomatice

Ordinea de precădere între șefii misiunilor diplomatice¹⁰² este

¹⁰¹ Vezi: *Lista corpului diplomatic*, Ministerul Afacerilor Externe, Chisinau, 1997; *Liste der diplomatischen Missionen und anderen Vertretungen in der Bundesrepublik Deutschland*, Stand: Bundesanzeiger, Bonn, November 1996; *The Copenhagen Diplomatic List.*, Ministry of Foreign Affairs, Copenhagen, October 1996; *Lista del Cuerpo Diplomático*, Ministerio de Asuntos Exteriores, Madrid, Octubre 1996.

influențată de clasa din care fac parte:

1. Ambasador sau Nunțiu Apostolic
2. Trimis extraordinar și Ministru Plenipotențiar sau Internunțiu
3. Însărcinat cu afaceri *en titre* (titular)

În cadrul fiecărei clase, precăderea este determinată de data prezentării de către șeful misiunii a scrisorilor de acreditare Șefului Statului.

În dependență de cutuma locală, precăderea poate fi determinată de data la care șeful misiunii își anunță sosirea la Ministrul Afacerilor Externe și trimite sau înmânează Ministrului copia scrisorilor sale de acreditare (spre exemplu, în Marea Britanie).

Dacă doi șefi de misiune își prezintă scrisorile de acreditare în aceeași zi precăderea este determinată de perioadă din zi când șeful misiunii întră oficial în atribuțiuni.

În dependență de cutuma locală, dacă doi șefi de misiune își prezintă scrisorile de acreditare în aceeași zi precăderea poate fi determinată alfabetic după denumirea în limba franceză a numelui statului.

În unele state reprezentantul diplomatic al Vaticanului are întâietate față de ceilalți șefi de misiune de aceeași categorie (Italia, Spania, Germania, Franța, Statele Americii Latine, etc.).

La adunările și recepțiile la care participă toți șefii de misiune un însărcinat cu afaceri *en titre* va urma șefii de misiune cu rang de ambasador, iar însărcinații cu afaceri *ad interim* vor ocupa a treia poziție, fiecare însărcinat ocupându-și locul în clasa sa în dependență de data asumării funcției.

În cazul participării la adunări și recepții și a altor membri ai personalului diplomatic (inclusiv soț sau soție) aceștia vor lua loc alături de șeful de misiune sau însărcinat în dependență de precădere.

Precăderea nu este afectată de împrejurarea în care scrisorile de acreditare ale șefului misiunii își pierd valabilitatea în legătură cu decesul șefului de stat care le-a semnat.

Oricare ar fi practica adoptată privind precăderea diplomatică, ea trebuie aplicată consecvent, și nu poate fi modificată decât cu o notificare

¹⁰² Referitor la ordinea de precădere vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 31-33; Ж. Сепе, Указ. соч., с. 49-71; Молочков Ф.Ф., Указ. соч., с. 104-107. Э. Сагоу, Указ. соч., с. 167-169.

prealabilă¹⁰³.

II. Precăderea diplomatică în cadrul unei misiuni

Precăderea diplomatică a membrilor personalului diplomatic al misiunii¹⁰⁴ este următoarea:

Ministru plenipotențiar

Ministru-consilier

Consilier

Secretar I

Secretar II

Secretar III

Fiecare misiune diplomatică decide poziția atașajilor de serviciu în precăderea diplomatică internă. De obicei aceștea vin înaintea secretarului I (atașajii militari) și înaintea secretarului II (atașajii culturali și în probleme de educație).

Ordinea exactă de precădere este fixată în lista diplomatică, care este alcătuită de fiecare stat acreditat.

Șeful misiunii este obligat să înștiințeze Ministerul Afacerilor Externe despre ordinea de prioritate a membrilor misiunii sale.

*III. Precăderea diplomatică **INTER SE** a diplomaților aflați în funcții oficiale și diplomatice*

Precăderea funcțiilor oficiale sau diplomatice¹⁰⁵ este bazată pe rang, și este următoarea:

Nunțiu (reprezentantul Vaticanului) (*în acele țări unde el este decanul corpului diplomatic **ex officio***)

Ambasador, Înalt comisar, Nunțiu sau Pronunțiu

Trimis extraordinar și Ministru plenipotențiar

Însărcinat cu afaceri (*en titre*)

Însărcinat cu afaceri (*ad interim*)

Ministru plenipotențiar

Consilier

¹⁰³ Vezi: Александр Буриан, *Особенности дипломатического церемониала и протокола в международных отношениях*//«Закон и жизнь», № 12, 2002.

¹⁰⁴ Vezi: R. G. Feltham, op. cit., p. 32; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 124.

¹⁰⁵ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 32-33.

Secretar I
Secretar II
Secretar III

IV. Precăderea diplomatică a șefilor de misiune în cadrul ordinii naționale de prioritate

Șefii misiunilor diplomatice sânt situați în conformitate cu procedurile locale, dar de obicei după membrii cabinetului și președinției corpului legislativ.

În Marea Britanie,¹⁰⁶ șefii misiunilor de rang ambasadorial sânt situați în al optulea rând după Suveran și membrii apropiați ai familiei regale în ordinea națională de prioritate (după Lordul Sigiliului Privat), iar însărcinații cu afaceri *en titre* conform normelor de protocol. Soțiile ambasadorilor au aceleași privilegii și aceeași ordine de precădere ca și soții. Trimișii extraordinari și Miniștrii plenipotențiarî sânt situați în listă după Duci, însă înaintea Marchizilor. Soțiile lor au aceeași ordine de precădere ca și soții. Șefii organizațiilor internaționale și reprezentanții acestor organizații la Londra nu se introduc în lista de precădere diplomatică.

În Franța,¹⁰⁷ șefii misiunilor diplomatice de rang ambasadorial sânt situați îndată după Șeful Statului, Prim-ministru și Președinții Senatului și Adunării Naționale. La ceremoniile oficiale petrecute pe teritoriul Franței, ambasadorii prezenți urmează îndată după Șeful Statului, înaintea reprezentanților Legislativului și Executivului. La ceremoniile organizate în incinta reședinței unui diplomat străin ambasadorii sânt situați după Prim-ministru, Șefii Senatului și Adunării Naționale și Ministrului de Externe. Trimișii extraordinari și Miniștrii plenipotențiarî - șefi de misiuni diplomatice sânt situați, conform listei de precădere, mai sus decât membrii cabinetului.

În SUA¹⁰⁸ nu există o listă oficială de precădere a corpului diplomatic. Spre deosebire de Europa, aici, în mod tradițional, protocolului diplomatic nu i se acordă o atenție deosebită. La ceremoniile oficiale precăderea poate fi de fiecare dată schimbată, în dependență de indicațiile

¹⁰⁶ Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 128-132.

¹⁰⁷ Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 137-138

¹⁰⁸ Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 132-135.

Secției protocol a Departamentului de Stat, însă, ca de obicei, ambasadorii sânt situați după vice-președinte.

În statele Americii Latine șefii misiunilor diplomatice de rang ambasadorial sânt situați după membrii cabinetului și președinții camerelor parlamentului.

§ 3. Procedura de acreditare a șefului de misiune diplomatică

I. Numirea și admiterea șefului misiunii diplomatice

Procedura numirii și aditerii unui șef de misiune constă în exercitarea prerogativelor statului acreditant și statului acreditar.¹⁰⁹ Cu toate că șeful misiunii este numit și trimis de către statul acreditant, activitatea lui se desfășoară pe teritoriul statului acreditar, ce impune cererea consimțământului acestuia ca o condiție preliminară și esențială a numirii¹¹⁰.

Cererea de *agrement* se face în baza prevederilor art. 4 al Convenției de la Viena din 1961 cu privire la relațiile diplomatice, care indică că "statul acreditant trebuie să se asigure că persoana pe care intenționează să o acrediteze ca șef al misiunii în statul acreditar a primit *agrementul* acestui stat".

Cererea de *agrement* este făcută statului acreditar fie prin intermediul ultimului șef de misiune în momentul când își părăsește postul, fie prin intermediul însărcinatului cu afaceri *ad interim* care-l înlocuiește, fie că de către ministerul afacerilor externe al statului acreditant prin intermediul șefului misiunii diplomatice al statului acreditar care se găsește în țara sa.

Acordarea *agrementului* este prerogativa statului acreditar care, în principiu, este liber de a-l acorda sau nu. Totuși, statul acreditar nu trebuie să facă abuz de acest drept și, de obicei refuzul de *agrement* nu afectează relațiile dintre cele două state.¹¹¹ Dimpotrivă, insistența din partea guvernului statului acreditant în dorința sa de a primi "cu orice

¹⁰⁹ Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 63.

¹¹⁰ Vezi: Александр Буриан, *Процедура аккредитации главы дипломатического представительства*//«Белорусский журнал международного права и международных отношений», № 3, 2003.

¹¹¹ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 95.

preț" agrementul cerut poate duce la consecințe negative în relațiile dintre state.¹¹²

Motivul refuzului poate fi de ordin politic: atitudinea ostilă și neprietenească a persoanei respective față de statul în care este propusă a fi acreditată. În acest sens, Convenția de la Viena din 1961 (art. 4) determină că "statul aceditar nu este obligat să comunice statului acreditant motivele unui refuz de agrement".

Răspunsul la cererea de agrement va fi comunicată statului acreditant de către ministerul afacerilor externe al statului aceditar în mod direct sau prin intermediul șefului său de misiune acreditat în statul respectiv. Luând în considerație faptul că cererea de agrement este o obligațiune și statul acreditant nu poate efectua numirea șefului misiunii fără a obține agrementul cerut, răspunsul nu poate fi tacit, ci numai express.

De obicei, îndată ce a fost primit răspunsul la cererea de agrement despre aceasta se comunică în presa și statul acreditant efectuează numirea șefului misiunii.

Noul șef de misiune primește de la șeful statului acreditant o scrisoare oficială către șeful statului aceditar, care poartă denumirea de *scrisoare de acreditare* sau *scrisoare credențială*, care este perfectată sau sub formă de gramotă sau sub formă de adresare personală a unui șef de stat către alt șef de stat.

Scrisorile de acreditare sunt sigilate într-un plic care, de regulă, este deschis de către șeful statului aceditar în momentul ceremoniei de prezentare a scrisorilor de acreditare. Copiile certificate ale scrisorilor de acreditare sunt prezentate de către șeful misiunii ministrului afacerilor externe al statului aceditar la sosirea sa la post.

II. Sosirea la post¹¹³

Misiunea diplomatică este rugată să comunice ministerului afacerilor externe, în timp util, data sosirii, mijlocul de transport și punctul de intrare în țara de reședință a noului șef de misiune diplomatică pentru a fi întâmpinat de către serviciul protocol al șefului statului conform uzanțelor diplomatice.

¹¹² Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 49.

¹¹³ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 7-8; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 64-65.

Sosirea la post a șefului misiunii nu este legată de o ceremonie specială. Noul șef al misiunii este socotit *persona incognita* până la momentul prezentării scrisorilor de acreditare. Totuși, statul acreditar acordă suport noului șef de misiune acordându-i facilități vamale, de frontieră, etc.

În unele țări, inclusiv în Republica Moldova, la sosirea la post, șefii de misiune sunt întâmpinați la gară sau aerogară de către șeful departamentului protocol de stat, sau de adjunctul său, care în numele ministrului afacerilor externe îi salută sosirea. În cazul, când șeful misiunii sosește cu automobilul, el este salutat, în ziua sosirii sau a doua zi, la reședința sa sau la hotelul unde a fost cazat, de către șeful departamentului protocol de stat sau adjunctul acestuia, din numele ministrului afacerilor externe.

III. Vizite protocolare ale șefului de misiune la sosirea la post

După sosirea în capitala statului acreditar¹¹⁴ șeful misiunii face o vizită protocolară șefului departamentului protocol, care îl informează asupra uzanțelor locale privind ceremonia prezentării scrisorilor de acreditare și regulilor de protocol care trebuie să fie îndeplinite, inclusiv ținuta vestimentară, și îi comunică data audienței neoficiale la ministrul afacerilor externe.

Vizita la ministrul afacerilor externe este efectuată pentru a prezenta copiile scrisorilor de acreditare și copiile scrisorilor de rechemare a predecesorului său, în caz dacă acesta nu le-a prezentat la plecare.

De obicei, după efectuarea vizitei neoficiale la ministrul afacerilor externe noul șef de misiune efectuează o vizită neoficială decanului corpului diplomatic în scopul informării referitor la cerințele ceremonialului și protocolului local.

Ministrul afacerilor externe și decanul corpului diplomatic nu sunt obligați să efectueze o vizită de răspuns noului șef de misiune.

IV. Ceremonia prezentării scrisorilor de acreditare

După prezentarea copiilor scrisorilor de acreditare, dacă nu apar

¹¹⁴ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 7-8; R. G. Feltham, op. cit., p. 35; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 66-67; Э. Сагоу, Указ. соч., с. 251;

careva inclarități privind conținutul și forma lor, șeful departamentului protocol fixează data și ora audienței la șeful statului acreditar pentru prezentarea scrisorilor de acreditare¹¹⁵ și comunică această informație șefului misiunii.

Primirea de către șeful statului a șefului misiunii diplomatice este un act de recunoaștere oficială a statutului și calităților acestuia. Departamentul protocol determină procedura ceremonialului: apreciază mijloacele de transport, escorta, onorurile militare, schimbul de discursuri formale, etc. Personalul misiunii, care îl însoțește pe șeful misiunii la ceremonia prezentării scrisorilor de acreditare (de regulă, în număr nu mai mare de patru persoane) îndeplinește întocmai dispozițiile departamentului protocol.

În ziua fixată șeful misiunii, însoțit de șeful departamentului protocol, sosește la reședința șefului statului. Toți șefii misiunilor sunt primiți de către șeful statului în ordinea sosirii lor la post (art. 13 al Convenției din 1961). Ținuta vestimentară în timpul ceremonialului trebuie să fie aceeași pentru toți șefii misiunilor de același rang (art. 18 al Convenției din 1961).

Din momentul prezentării scrisorilor de acreditare șeful misiunii își asumă funcțiile și este recunoscut oficial în calitatea sa. El își ocupă locul în lista corpului diplomatic de la data și ora prezentării scrisorilor de acreditare (art. 16 al Convenției din 1961).

În unele state (spre exemplu, în Marea Britanie) asumarea funcțiilor de șef de misiune și, în legătura cu aceasta, aprecierea ordinii de precădere se produce din momentul prezentării copiilor scrisorilor de acreditare ministrului afacerilor externe.

V. Vizitele de curtoazie

Îndată după prezentarea scrisorilor de acreditare, noul șef de misiune informează printr-o *notă verbală* sau *scrisoare oficială* decanul corpului diplomatic și toți șefii de misiuni diplomatice din statul acreditar despre data prezentării scrisorilor de acreditare și asumarea funcțiilor de șef de misiune.

¹¹⁵ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 8-9; Ж. Серре, Указ. соч., с. 30; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 65-66; Э. Сагоу, Указ. соч., с. 143-146.

Vizitele de curtoazie¹¹⁶ încep cu vizita la ministrul afacerilor externe care, de regulă, prezintă noului șef de misiune colaboratorii ministerului. După aceasta șeful misiunii efectuează vizite colegilor săi din corpul diplomatic, guvernele cărora sunt recunoscute de către guvernul țării sale. Vizitele sunt efectuate în ordinea indicată în lista diplomatică de precădere.

Departamentul protocol recomandă șefului misiunii lista persoanelor oficiale ale statului de reședință pe care el trebuie să-i viziteze sau să le trimită cărțile sale de vizită.

După terminarea vizitelor de curtoazie șeful misiunii diplomatice organizează o recepție în cinstea ministrului afacerilor externe și așteaptă invitații de la colegii săi care conform listei de precădere au rang superior și în nici un caz nu poate manifesta inițiativa în scopul de a-i invita singur. El poate invita la recepții membrii guvernului statului acreditar și, dacă este în rang de ambasador, șefii misiunilor în rang de trimiși și însărcinați cu afaceri, manifestând totodată inițiativa de a invita șefii misiunilor egali în grad și rang care au sosit la post după el.

VI. Obligațiunile protocolare ale soțiilor șefilor de misiune¹¹⁷

Soțiile șefilor misiunilor diplomatice au dreptul la aceleași onoruri, privilegii și imunități de care se bucură soții lor în funcție de rangul și ordinea de precădere protocolară din statul acreditar.

După prezentarea scrisorilor de acreditare soția șefului misiunii solicită o vizită protocolară de prezentare la soția ministrului afacerilor externe și la soția șefului statului care, în asemenea cazuri, este prezentată de către soția decanului corpului diplomatic.

Departamentul protocol poate recomanda ce vizite trebuie să efectueze soția șefului misiunii, în orice caz, după vizitele la soțiile șefului statului și ministrului afacerilor externe ea face vizite protocolare soțiilor șefilor de misiune care sunt de același rang sau de rang superior soțului său, începând cu vizita la soția decanului corpului diplomatic.

¹¹⁶ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 7-8; Ж. Серре, Указ. соч., с. 30-31; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 66-67; Э. Сагоу, Указ. соч., с. 251.

¹¹⁷ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 9-10; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 66.

Soțiile șefilor de misiune trimit cărți de vizită soțiilor șefilor de misiune care au un rang inferior soțului său.

VII. Absența șefului de misiune

În caz de plecare temporară din statul acreditat șeful misiunii notifică ministerului afacerilor externe absența sa și nominalizează colaboratorul misiunii care îl va înlocui în calitate de însărcinat cu afaceri *ad interim*. Șeful misiunii notifică ministerului afacerilor externe întoarcerea sa și asumarea din nou a funcțiilor sale permanente.

În cazul plecării temporare a șefului de misiune care este însărcinat cu afaceri notificarea înlocuirii se efectuează de către ministerul afacerilor externe al statului acreditant către ministerul afacerilor externe al statului acreditat.

VIII. Plecarea definitivă a șefului misiunii din statul acreditat

La plecarea definitivă¹¹⁸ din statul acreditat scrisorile de rechemare a șefului de misiune pot fi depuse la șeful statului de șeful misiunii rechemat sau de către succesorul acestuia în momentul prezentării scrisorilor de acreditare.

Scrisorile de rechemare ale însărcinaților cu afaceri *en titre* se depun ministrului afacerilor externe, fie de ei personal, fie de succesorii o dată cu prezentarea scrisorilor de cabinet.

Șefii de misiune care părăsesc definitiv statul acreditat sunt salutați la plecare, la gară sau la aerogară, de către șeful departamentului protocol. În caz de plecare definitivă cu automobilul, șeful misiunii este salutat la domiciliu, cu o zi înainte, de către șeful departamentului protocol sau de către adjunctul sau.

IX. Prezentarea scrisorilor de cabinet de către însărcinații cu afaceri titulari (en titre)

În ziua și la ora fixată pentru prezentarea *scrisorilor de cabinet*,¹¹⁹ însărcinatul cu afaceri *en titre* vine la ministerul afacerilor externe, unde

¹¹⁸ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 9; Э. Карой, Указ. соч., с. 261-264; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 67-69; Молочков Ф.Ф., Указ. соч., с. 202-204.

¹¹⁹ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 9.

este întâmpinat de către șeful departamentului protocol.

Însoțit de către șeful departamentului protocol, însărcinatul cu afaceri prezintă ministrului afacerilor externe scrisoarea de cabinet despre numirea sa și scrisoarea de rechemare a predecesorului său, în caz dacă acesta nu a depus-o înainte de plecarea definitivă.

Ținuta vestimentară a însărcinatului cu afaceri *en titre* pentru prezentarea scrisorilor de cabinet ministrului afacerilor externe este costum de culoare închisă.

§ 4. Cerințele de bază ale protocolului și ceremonialului diplomatic

I. Noțiunile de protocol și ceremonial diplomatic

Noțiunea de "*ceremonial*", prin care se înțelege respectarea strictă a anumitor formalități,¹²⁰ este utilizată pe larg în practica diplomatică. Bazat pe tradiții și specificul național, ceremonialul crează cadrul și atmosfera în care urmează să se desfășoare raporturile dintre state și, în legătură cu aceasta, are un rol foarte important în relațiile internaționale, oferind fiecărui participant prerogativele, privilegiile și imunitățile la care are dreptul.¹²¹

Protocolul codifică și introduce în practică regulile care guvernează ceremonialul, urmărind cu stricteță respectarea acestora. În diplomația bizantină noțiunea de "protocol" însemna prima parte a unui act oficial, în care se enumerău în anumită ordine participanții. La etapa actuală prin noțiunea de "*protocol*" se înțelege totalitatea de reguli în conformitate cu care în fiecare stat reprezentanții oficiali guvernează ordinea și procedura

¹²⁰ Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, *Дипломатический церемониал и протокол*, Издательство «Прогресс», Москва, 1976, с. 17.

¹²¹ Vezi: R.G.Feltham, op. cit., p. 31-44; *Protocol diplomatic*, Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova, Direcția Protocol Diplomatic, Chișinău, 1993, p. 5-6; Ж. Серре, *Дипломатический протокол*, Издательство Института международных отношений, Москва, 1961, с. 9-10; Молочков Ф.Ф., *Дипломатический протокол и дипломатическая практика*, Издание второе, дополненное, Издательство «Международные отношения», Москва, 1979, с. 6-16; Ковалев А.Н. *Азбука дипломатии*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1984; Борунков А.Ф., *Дипломатический протокол в России и дипломатический этикет*, Издательство «Интерпракс», Москва, 1993, с. 27-37.

diverselor ceremonii diplomatice.¹²²

Ceremonialul și protocolul garantează egalitatea în drepturi a națiunilor, permițând fiecăreia din ele să-și exercite aceste drepturi în mod nestingherit. Ceremonialul și protocolul impun curtoazia, care guvernează raporturile dintre oameni, ca persoane fizice, și raporturile dintre reprezentanții statelor, ca persoane oficiale¹²³.

Este cunoscută atenția care se acordă de către guverne și oficialități pregătirii marilor reuniuni internaționale și în ce măsură rezultatele pregătirii anterioare condiționează reușita acestora. Grija manifestată de către oficialități pentru a da "lustru" recepției unui șef de stat sau de guvern, ceremoniei semnării unui tratat sau acord internațional, celebrării unui eveniment important, indică nivelul la care două sau mai multe guverne doresc să prezinte stadiul relațiilor existente între ele și direcția în care se dorește evoluarea acestora.

Ceremonialul și protocolul guvernează negocierea, încheierea și intrarea în vigoare a actelor internaționale, determinând locul fiecăruia conform ierarhiei politice și administrative și asigurând posibilitățile de a se folosi de prerogativele, privilegiile și imunitățile de care au dreptul să beneficieze.

Protocolul și ceremonialul au o incidență zilnică asupra vieții și activității organelor statale interne ale țării de reședință (guvernului, parlamentului, organelor administrării publice) și reprezentanților statelor străine și organizațiilor internaționale, aflați în misiune permanentă sau temporară pe teritoriul statului respectiv (diplomaților, consulilor, funcționarilor internaționali).

Protocolul asigură reprezentanților permanenți și temporari ai statelor străine imunitățile care le permit să-și îndeplinească, fără obstacole, misiunea, precum și prerogativele care le garantează respectul autorităților și al populației țărilor de reședință.

Protocolul pune problema regulilor care determină ordinea de

¹²² Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, Recomandări ale Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova, Chișinău, 1999, p. 6; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 41-42.

¹²³ Vezi: Alexandru Burian, *Cerințele de bază ale protocolului diplomatic* / "Revista Națională de Drept", nr. 2, 2002, p. 25-33.

precădere între diplomații acreditați în țara respectivă,¹²⁴ rezolvă situațiile de conflict care apar în legătură cu nerespectarea drepturilor și imunităților lor, impune reguli de etichet și comportament, indică ținuta vestimentară, aproba regulamentele și modelele privind corespondența oficială și personală, etc. etc.¹²⁵

Regulile de protocol sunt destinate întreținerii relațiilor normale între state și reprezentanții lor în străinătate. Respectarea regulilor de protocol este obligatorie pentru reprezentanții diplomatici și orice încălcare sau abatere de la "codul local protocolar" poate fi calificată ca intenționată, ce duce inevitabil la înăsprirea sau chiar înrăutățirea relațiilor dintre state¹²⁶.

Nerespectarea intenționată a anumitor reguli de protocol era uneori folosită ca formă de protest în situații de rivalitate politică internațională. Este cunoscut cazul cu Sultanul Turciei, care nu dorea să recunoască împărțirea Poloniei efectuată de către Rusia, Prusia și Austria. Pentru a accentua acest fapt serviciul protocol al sultanului a zămislit o procedură specială, utilizată destul de des în orient: la recepțiile care erau organizate pentru corpul diplomatic fiecare ambasador se apropia de tron să-l salute pe sultan, fiindu-i anticipată salutarea de către anunțul camergherului a denumirii țării sale, titlului și rangului diplomatic. Când venea rândul ambasadorului polonez, neapropiindu-se nimeni (cu toate că ambasadorul polonez se afla în sală) camergherul anunța pentru audiență: "Ambasadorul a plecat la plimbare și s-a reținut din cauza ninsorii". Acest anunț era făcut indiferent de timpul anului.¹²⁷

Ceremonialul și protocolul diplomatic sunt strâns legate de viața internațională și influențează în mod direct dezvoltarea ei liberă și armonioasă. Doar prin cunoașterea și respectarea cerințelor de protocol și curtoazie vom putea obține o înțelegere și o stimă în plan internațional.

II. Ceremonii la nivel de stat

Corpul diplomatic, în deplină componență, participă la ceremoniile

¹²⁴ Vezi: Э. Сагоу, Указ. соч., с. 167-169.

¹²⁵ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 41.

¹²⁶ Vezi: Александр Буриан, *Основные требования дипломатического протокола и церемониала*//«Закон и жизнь», № 7, 2002, с. 30-40.

¹²⁷ Vezi: Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 44.

oficiale¹²⁸ organizate de către departamentul protocol al statului aceditar cu ocazia sărbătorilor naționale sau în cazurile când la aceste ceremonii participă șeful statului.

La ceremoniile organizate cu ocazia sărbătorilor naționale corpul diplomatic ocupă locul îndată după persoana care conduce ceremonia. În asemenea cazuri este necesar de respectat următoarele reguli:

a) corpul diplomatic în nici un caz nu participă la procesiunea de defilare; el este prezentat într-o încăpere aparte;

b) în cazul când se planifică o procesiune de paradă militară, defilare civilă sau cortegiu triumfal, corpul diplomatic, după ce a fost prezentat însoțește șeful statului spre locul ceremonie, ocupând locurile din dreapta a persoanei în cinstea căreia este organizată ceremonia;

c) în cazul când parada militară este petrecută sub aer liber, un fața unei tribune, corpul diplomatic își ocupă locurile în dreapta tribunei.

La ceremoniile oficiale șefii misiunilor diplomatice sunt invitați din timp, în invitație indicându-se ținuta vestimentară. Ei trebuie să răspundă la invitație acceptând-o sau, aducând scuze, anunțând imposibilitatea de a participa. Este apreciată ca un gest de impoliteță neparticiparea la ceremonia la care s-a promis că se va veni. În asemenea caz se încalcă ordinea așezării la locurile determinate din timp, în mod personal pentru fiecare șef de misiune conform listei de precădere. Este obligatoriu de respectat regulile de precădere: în caz dacă șeful misiunii este înlocuit de ministrul plenipotențiar sau consilierul ambasadei în calitate de însărcinați cu afaceri *ad interim*, aceștia nu pot să ocupe locul rezervat pentru șeful său.

Invitații la ceremoniile cu participarea șefului statului își ocupă locurile până la sosirea lui. Este necesar să fie o organizare specială a locului de parcare a automobilelor șefilor misiunilor diplomatice cărora, de regulă li se înmână împreună cu invitația și tichete speciale pentru parcare automobilelor.

Soții șefilor misiunilor diplomatice care asistă la ceremonie ocupă locurile alături de soții lor sau pe o tribuna aparte, rezervată special de către departamentul protocol.

III. Doliu oficial

¹²⁸ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 41-42.

Respectarea doliului oficial¹²⁹ poate fi declarată de către guvernul statului acreditar, caz care privește corpul diplomatic și de către șeful misiunii diplomatice, caz care privește misiunea diplomatică respectivă.

Doliul oficial declarat de către guvernul statului acreditar este guvernat de către departamentul protocol, care comunică din timp cerințele față de ținuta vestimentară, data, ora și locul ceremoniei, etc.

În cazul când a decedat șeful statului acreditar, corpul diplomatic acționează unitar primind indicațiile necesare de la departamentul protocol prin intermediul decanului corpului diplomatic. Șefilor misiunilor li se va cere să-și coboare drapelele în bernă pentru o perioadă dată și să-și suspende majoritatea întrunirilor neoficiale. Din partea lor se așteaptă să participe la ceremoniile oficiale și în general să se comporte în conformitate cu solemnitatea momentului.

Șefii de misiune vor trimite personal scrisori de compasiune ministrului afacerilor externe și toți membrii personalului diplomatic al misiunii vor lăsa cărțile de vizită marcate "p.c." (pour condoleances) la sediul ministerului, semnând totodată în cartea condoleanțelor.

Doliul oficial declarat de către misiunea diplomatică este guvernat de către serviciul protocol al misiunii cu participarea colaboratorilor departamentului protocol al statului acreditar. În cazul când a decedat șeful misiunii sunt prevăzute ceremonii religioase, onoruri civile și militare.

În cazul decesului unui coleg diplomat șeful misiunii își va exprima condoleanțele, prin scrisoare sau carte de vizită, și prin participarea la funerarii.

În toate cazurile susmenționate este necesar de respectat tradițiile locale.

IV. Recepțiile

Recepțiile¹³⁰ sunt organizate de către statul acreditar sau de către misiunile diplomatice cu ocazia sărbătorilor naționale. La recepții este foarte importantă respectarea strictă a regulilor ceremonialului, inclusiv a ordinii de precădere și ținutei vestimentare.

¹²⁹ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 42-43.

¹³⁰ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 165-175; *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 35-44; Ж. Серре, Указ. соч., с. 43; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 145-146.

Recepția este calificată ca oficială dacă la ea sunt invitați exclusiv persoane oficiale. La aceste recepții bărbații participă fără soții, iar femeile invitate în funcție de postul oficial care-l ocupă - fără soți.

Dejunul la care bărbații sunt invitați cu soțiile este calificat ca neoficial indiferent de numărul persoanelor invitate. Dineurile la care șefii misiunilor diplomatice sunt invitați cu soțiile pot avea caracter oficial datorită faptului că soțiile se bucură de aceleași privilegii ca și soții lor.

Invitația oficială se deosebește după formă de invitația neoficială. În invitațiile oficiale se indică titlul și rangul invitatului fără a se pomeni numele și prenumele soției. În textul invitației se utilizează fraza: "are onoarea de a invita" și poate fi indicată ținuta vestimentară.

Misiunile diplomatice pot organiza dejunuri, dineuri, dineuri cu bufet, baluri, "vin d'honneur".

Dineuri oficiale pot fi organizate în cinstea șefului statului, unui membru al guvernului sau unui membru al corpului diplomatic. Celelalte recepții, de obicei, au un caracter mai puțin oficial sau chiar neoficial.

Dineuri cu bufet pot fi organizate cu ocazia sărbătorii naționale, unei vizite a unei persoane oficiale în statul acreditat, unui congres sau conferințe internaționale, etc.

În legătură cu faptul că șeful misiunii diplomatice este o persoană oficială de rang înalt, recepțiile organizate de către el trebuie să poarte un caracter demn și solemn.

În țările unde este acceptată poligamia la recepții este invitată doar o soție a invitatului. Soțul singur determină care din soții îl va însoți.

La invitațiile scrise este necesar de răspuns în scris și este incorect de răspuns trimițând cartea de vizită. Dacă soțul și soția sunt invitați la dineu și poate să participe doar unul din ei, de regulă, se refuză invitația din numele amândorură.

V. Ținuta vestimentară și reguli de comportament

Regulile privind îmbrăcămintea pentru diplomați¹³¹ variază considerabil de la o țară la alta și depind în mare măsură de tradiție,

¹³¹ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 30-35; R.G. Feltham, op. cit., p. 39-41; Ж. Серре, Указ. соч., с. 78-86; Джон Вуд и Жан Серре, Указ. соч., с. 172-174.

obiceiuri și climă. În ultimul timp, în multe țări, se observă tendința de renunțare la îmbrăcămintea clasică de mare ceremonie (frac, jachetă și smoching), utilizându-se costumul negru sau închis. Spre exemplu, la ceremonia de prezentare a scrisorilor de acreditare în Franța, Italia, SUA, Finlanda, etc. se folosește haina neagră. În Republica Federală a Germaniei, Austria, Islanda, Cipru, etc. se folosește jacheta și doar în Spania, Danemarca, Norvegia și alte câteva monarhii se utilizează până în prezent fracul.

La acțiunile organizate în străinătate este necesar ca să fie respectată ținuta vestimentară indicată pe carta de invitație. În cazul când nu există o asemenea precizare, se folosește îmbrăcămintea corespunzătoare practicii locale pentru toate acțiunile prevăzute în programul acestor vizite.

Indicații cu privire la ținuta vestimentară specială

Fracul se compune din:

- frac negru;
- vesta neagră (albă la ceremonii speciale și la mese);
- pantalon negru (cu vipușcă de mătase neagră);
- cămașă albă scrobită;
- cravată albă (papillon);
- guler drept cu colțuri;
- mănuși albe din piele de căprioară;
- joben de mătase;
- ciorapi de mătase neagră;
- pantofi negri de lac;
- pardiesiu negru cu revere de mătase sau pelerină neagră.

Jacheta se compune din:

- jachetă neagră (haină de lungimea 3/4, la spate asemănătoare cu o redingotă, însă cu poalele rotunjite sau evazate);
- pantalon reiat;
- vestă neagră sau gri;
- cămașă albă;
- cravată gri sau neagră;
- guler răsfrânt;
- mănuși gri sau albe din piele;
- joben de mătase;

- ciorapi negri;
- pantofi negri;
- pardesiu negru.

Smochingul se compune din:

- costum din stofă neagră uni;
- vestă neagră;
- cămașă albă scrobită sau plisată;
- cravată neagră (papillon);
- guler drept cu colțuri sau răsfrânt;
- pălărie neagră de culoare neagră;
- ciorapi negri;
- pantofi negri;
- pardesiu negru cu revere de mătase sau pelerină neagră;
- mănuși gri sau albe din piele.

Dacă bărbatul este îmbrăcat în frac, partenera va purta rochie lungă, fără mâneci și cu mănuși lungi;

Dacă bărbatul este îmbrăcat în jachetă, partenera va purta rochie scurtă cu pălărie și mănuși;

Dacă bărbatul este îmbrăcat în smoching, partenera va purta rochie scurtă, fără mâneci, fără pălărie și mănuși.

Regulile de comportament¹³² contribuie la buna desfășurare a relațiilor din societate și, bineînțeles, influențează în mod direct desfășurarea normală a activității diplomatice. Necunoașterea sau ignorarea unor reguli de etichetă, acceptate într-o anumită țară, de către un agent diplomatic străin poate duce la interpretări eronate și chiar la complicații politice, care depășesc sfera relațiilor strict personale ale celor în cauză.¹³³

Este foarte important ca un diplomat să aibă o ținută corectă, îngrijită. În societate este greșit să te sprijini de spătarul unui scaun sau de perete, să ții mâinile în buzunar, să te joci cu bricheta, batista sau alt obiect. Pe cât este posibil, trebuie de evitat cazurile de a sta cu spatele la persoanele care șed pe scaun sau fotoliu.

Așezarea pe scaun sau pe canapea trebuie făcută de așa manieră încât

¹³² Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern, p. 22-30.

¹³³ *Materiale didactice privind regulile de comportament* vezi: Alexandru Burian, *Introducere în practica diplomatică și procedura internațională*. - Chișinău, Editura „Cartier”, 2000.

să nu denote o stare de plictiseală sau satisfacția de a cuceri un loc pe care nu dorești să-l cedezi. Trebuie evitată strângerea genunchilor cu mâinile, sprijinirea capului de spătar, bătutul cu degetele pe brațele scaunului. Încrucișarea genunchilor la prea mare înălțime la fel este de nedorit.

Femeile trebuie să acorde foarte mare atenție felului cum se așează și stau pe scaun, fotoliu sau canapea și cum își încrucișează picioarele. Este important ca această operație să fie făcută în așa fel ca să nu atragă atenția și, totodată, să nu stingherească colegii din jur.

În timpul conversației este nepolitic să-l apuci pe interlocutor de reverul hainei sau de nasture pentru a accentua argumentele personale sau să-l aprobi bătându-l pe umăr ori lovindu-l cu cotul. Trebuie evitate, de asemenea, gesticulările excesive, râsul zgomotos, strănutul, tusa și alte zgomote dezgrațioase.

În problemele de etichetă o importanță deosebită o au prezentările. În această privință este necesar de respectat următoarele reguli:

- bărbatul este prezentat femeii;
- persoana mai tânără este prezentată celei mai în vârstă;
- persoana cu gradul inferior este prezentată celei cu grad superior.

Persoana care face prezentarea se adresează cu formula: "*Îmi permiteți să vă prezint pe?*" Dacă persoana prezentată are mai multe titluri, se pronunță doar titlul cel mai mare.

La prezentarea unuia dintre soți de către celălalt se spune cu simplețe: "*Soțul meu*", sau "*Soția mea*". La prezentarea unei perechi se va spune: "*Domnul și Doamna Codreanu*", sau "*Domnul Codreanu și soția*", începându-se întotdeauna cu soțul. În mod curent se folosesc formulele de tipul: "*încântat*", "*sunt fericit de a vă fi cunoscut*".

Deși în practica noastră nu se obișnuiește autoprezentarea, în unele țări ea constituie o practică curentă în rândul oficialităților și diplomaților. În unele cazuri prezentarea și autoprezentarea este urmată de schimbul de cărți de vizită.¹³⁴

¹³⁴ Vezi: *Protocolul diplomatic*, Material didactic de uz intern., p. 22-24.

PRIVILEGIILE ȘI IMUNITĂȚILE DIPLOMATICE

§ 1. Imunități, privilegii și facilități diplomatice

În literatura de specialitate se expune părerea că noțiunea de *imunitate diplomatică* înseamnă tratamentul pe care, în baza dreptului internațional, statele sînt obligate să-l acorde organelor diplomatice străine acreditate în aceste state¹³⁵ sau, prin această expresie este desemnat întregul complex de garanții de care se bucură o misiune diplomatică și personalul acesteia din partea statului acreditar.¹³⁶

În Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din 1961 se indică că "o convenție internațională cu privire la relațiile, privilegiile și imunitățile diplomatice ar contribui la favorizarea relațiilor de prietenie dintre țări, oricare ar fi diversitatea regimurilor lor constituționale și sociale" și concomitent se precizează, că "scopul acestor privilegii și imunități este nu de a crea avantaje unor indivizi, ci de a asigura îndeplinirea eficace a funcțiilor misiunilor diplomatice ca organe de reprezentare a statelor".

Regimul juridic asigurat de dreptul diplomatic unei misiuni diplomatice și personalului acesteia este format din *imunități, inviolabilități, privilegii, drepturi, facilități și libertăți*:

I. Imunitățile diplomatice sînt o excepție care se aduce principiului general, potrivit căruia orice persoană este supusă jurisdicției locale¹³⁷. Imunitățile pot fi *absolute, funcționale* sau *relative*, în funcție de termenul și caracterul activității beneficiarului. Conform Convenției de la Viena

¹³⁵ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p.149-150; Prof. Univ. Dr. Marțian I. Niciu, op. cit., p. 144-146.

¹³⁶ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 91; Dumitra Popescu, Adrian Năstase, op. cit., p.299; Prof. Dr. Grigore Geamănu, op. cit., p. 435; Блищенко И.П., *Дипломатическое право*, Москва, 1990, c. 76.

¹³⁷ Vezi: Alexandru Burian, *Privilegiile și imunitățile diplomatice* // "Revista Națională de Drept", nr. 1, 2002, p. 34-37.

principalele imunități diplomatice sînt:

a) imunitatea de jurisdicție penală, civilă și administrativă (art. 31, p.1);

b) imunitatea de a depune mărturie (art. 31, p. 2).

II. Inviolabilitățile, denumite și *imunități de constrîngere* sau *imunități de coerecțiune*, constituie cel mai vechi privilegiu diplomatic, esența cărora constă în faptul că statul acreditat nu poate exercita forța de constrîngere asupra sediului misiunii diplomatice, reședinței, corespondenței, valizei diplomatice, arhivelor și a personalului. Misiunea diplomatică și personalul ei se bucură de următoarele inviolabilități:

a) inviolabilitatea localurilor misiunii (art. 22);

b) inviolabilitatea documentelor și arhivelor (art. 24);

c) inviolabilitatea corespondenței oficiale și a valizei diplomatice (art. 27, p. 2 și 3);

d) inviolabilitatea personală a agenților diplomați, care este imunitatea de coerecțiune (art. 29, art. 31, p. 3).

III. Privilegiile diplomatice sînt *înelniri*, sau *avantaje juridice* acordate de către statul acreditat misiunii diplomatice sau personalului acesteia. Misiunea diplomatică se bucură de următoarele privilegii:

a) scutirea de impozite și taxe (art. 23);

b) scutirea de taxe vamale pentru obiectele destinate uzului oficial al misiunii (art. 36);

c) scutirea de orice impozite și taxe pentru drepturile și taxele percepute de misiune privind actele oficiale (art. 28).

Agenții diplomați se bucură de următoarele privilegii:

a) scutirea de impozite și taxe (art. 34);

b) scutirea de prestații personale (art. 35);

c) scutirea de plata asigurărilor sociale (art. 33);

d) scutirea de taxe și control vamal (art. 36).

IV. Drepturile sînt *permisiuni juridice* acordate de statul acreditat misiunilor diplomatice și agenților diplomați. Misiunilor diplomatice le sînt acordate următoarele drepturi speciale:

a) dreptul de a arbora drapelul statului acreditat pe localurile misiunii, la reședința șefului de misiune și pe mijloacele de transport al acestuia (art. 20);

b) dreptul de a comunica liber în orice scopuri oficiale (art. 27, p. 1);

c) dreptul de a folosi toate mijloacele de comunicare potrivite, inclusiv curierii diplomatici și mesajele în cod sau cifrate (art. 27, p. 1);

d) dreptul de a încredința valiza diplomatică comandantului unei aeronave comerciale (art. 27, p. 7).

V. Facilitățile sînt *obligații generale* ale statului acreditar acordate misiunii diplomatice în scopul de a *ușura* desfășurarea activității acesteia. Misiunile diplomatice se bucură de următoarele facilități:

a) înlesniri pentru procurarea de localuri (art. 21);

b) facilitățile de sejur a agenților diplomatici (art. 10);

c) exceptarea de prestații obligatorii (art. 35).

VI. Libertățile sînt *obligațiuni generale* ale statului acreditar acordate misiunii diplomatice în scopul de a *nu împiedica* desfășurarea activității acesteia. Statul acreditar acordă următoarele libertăți misiunilor și agenților diplomatici:

a) libertatea de comunicare a misiunii diplomatice (art. 27);

b) libertatea de deplasare și circulație a agenților diplomatici (art. 26).

§ 2. Categoriile de persoane care beneficiază de imunitățile, privilegiile și facilitățile diplomatice

Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din 1961 determină categoriile de persoane care beneficiază de privilegiile și imunitățile diplomatice personale.

Agenții diplomatici, cu excepția celor care sînt cetățeni sau rezidenți ai statului acreditar, se bucură de toate privilegiile și imunitățile susmenționate.

Membrii familiei agentului diplomatic se bucură, în principiu, de aceleași privilegii și imunități, dacă ei fac menaj în comun ("*faire partie du menage*") și nu sînt cetățeni ai statului acreditar.

Membrii personalului administrativ și tehnic se bucură de inviolabilitatea persoanei și a locuinței, de imunitatea de jurisdicție funcțională, sînt scutiți de obligația de a plăti asigurări sociale, impozite și taxe și se bucură de exceptarea de la prestații personale.

Membrii personalului de serviciu se bucură de imunitatea de jurisdicție funcțională, ei sînt scutiți de impozite pe veniturile salariale și de plata asigurărilor sociale.

Oamenii de serviciu particular sînt scutiți de impozite și taxe pe veniturile salariale.

Cetățenii statului acreditar sau ai statelor terțe, numiți ca agenți diplomatici ai statului acreditar, se bucură de anumite imunități și privilegii, însă în această privință practica nu este unitară și în fiecare caz aparte statul acreditar decide despre acordarea sau neacordarea imunităților și privilegiilor reeșind din situații concrete. În general, cetățeanul statului acreditar, numit agent diplomatic al statului acreditar, se va bucura numai de imunitatea funcțională, privind actele săvîșite în exercitarea funcțiilor sale și numai în calitate de agent diplomatic. Pentru celelalte categorii ale personalului misiunilor diplomatice, faptul de avea cetățenia statului acreditar duce la excluderea oricărui fel de imunitate.

Este necesar de menționat, că în prezent sînt foarte rare cazurile cînd statul acreditar numește ca agent diplomatic pe un cetățean al statului acreditar sau al unui stat terț. Motivele sînt diverse: prestigiul național, chestiunile legate de problema de încredere, responsabilitatea față de statul acreditar etc.

Curierii diplomatici nu au calitate de agenți diplomatici, însă în legătură cu faptul că ei sînt purtătorii sau însoțitorii corespondenței diplomatice lor li se acordă un anumit tratament, care exclude orice tentativă de constrîngere din partea statului acreditar. Cu alte cuvinte, inviolabilitatea de care se bucură agentul diplomatic se extinde și asupra curierului diplomatic¹³⁸.

Inviolabilitatea personală a curierului diplomatic este absolută în sensul că nu se limitează numai la exercitarea funcțiilor sale, ci acoperă de asemenea și perioadele care există între două călătorii, incluzînd și perioada cînd curierul diplomatic nu se află efectiv în posesia valizei diplomatice¹³⁹.

De aceleași garanții beneficiază și *curierul diplomatic ad-hoc*, însă doar pe timpul cît este purtătorul valizei diplomatice.

Valiza diplomatică poate fi încredințată și comandantului unei aeronave comerciale, care efectuează rute aeriene autorizate și va ateriza într-un punct de intrare autorizat de statul acreditar. Comandantul aeronavei căruia i s-a încredințat valiza diplomatică însă nu este

¹³⁸ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 116-126.

¹³⁹ Vezi: Dr. Ion M. Anghel, *op.cit.*, p.205.

considerat curier diplomatic și nu beneficiază de nici un fel de protecție pe acest motiv. Conform Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice (art. 27, p.7) misiunea diplomatică poate trimite pe unul din membrii săi să ia în posesie în mod direct și liber valiza diplomatică din mâinile comandantului aeronavei.

§ 3. Durata imunităților, privilegiilor și facilităților diplomatice

Conform dispozițiilor art. 39 din Convenția de la Viena (1961) cu privire la relațiile diplomatice, orice persoană care are drept la privilegii și imunități beneficiază de ele de la data pătrunderii pe teritoriul statului acreditar, iar dacă se află deja pe acest teritoriu, de la data notificării misiunii sale la M.A.E. al statului acreditar.

O dificultate poate surveni în cazul în care agentul diplomatic locuia, înainte de numirea sa, pe teritoriul statului acreditar¹⁴⁰.

Imunitățile și privilegiile diplomatice iau sfârșit la părăsirea teritoriului statului acreditar de către beneficiar, sau la expirarea unui termen acordat în acest scop, situație care privește declararea ei ca *persona non grata*. Art. 39, p.2 din Convenția de la Viena (1961) prevede că când funcțiile unei persoane care beneficiază de privilegii și imunități iau sfârșit, aceste privilegii și imunități încetează în mod normal în momentul în care această persoană părăsește țara, sau la expirarea unui termen potrivit, care îi va fi acordat în acest scop, dar ele continuă pînă în acest moment, chiar în caz de conflict armat.

Imunitatea agentului diplomatic în ceia ce privește actele îndeplinite în *exercitarea funcțiilor* sale continuă fără limită¹⁴¹. Aceasta înseamnă că imunitatea pentru acte săvîrșite *în afara activității oficiale* încetează la data părăsirii statului de reședință, fiind posibil ca, un diplomat plecat de la post, să fie chemat în judecată pentru *fapte penale sau civile* săvîrșite în afara serviciului, chiar dacă a beneficiat de imunități cît a fost agent al

¹⁴⁰ Vezi: diferendul dintre România și Elveția în legătură cu cazul **Vițianu** (*Annuarie de la Commission du droit international*, 1950, p. 146 și urm.), citat de Dr. Ion M. Anghel, op.cit., p. 207.

¹⁴¹ Vezi: Александр Буриан, *Дипломатические и консульские привилегии и иммунитеты*// «Закон и жизнь», № 4, 2002, с. 18-23.

unei misiuni diplomatice¹⁴².

Potrivit art. 39, p.3 din Convenția de la Viena (1961) în caz de deces al agentului diplomatic, statul acreditat va continua să acorde membrilor familiei acestuia tratamentul diplomatic în limita rațională de timp. În special, familia agentului diplomatic decedat este în drept să exporte toate bunurile agentului care, fiind dobândite în țară, nu sînt prohibite la export și pentru ele nu se vor percepe taxe.

§ 4. Azilul diplomatic

Noțiunea de *azil*¹⁴³ în dreptul internațional înseamnă dreptul unui stat suveran de a acorda intrarea și stabilirea pe teritoriul său a unor persoane străine, urmărite în țara lor pentru activitate politică, religioasă, științifică etc. Există două instituții distincte de azil: *azilul teritorial* și *azilul extra-teritorial* sau *azilul diplomatic*. Acordarea azilului teritorial, precum și a celui diplomatic, are la bază considerente de ordin umanitar.

Acordarea *azilului teritorial* unei persoane implică *ipso facto* refuzul extradării acesteia. De menționat, că atât acordarea azilului cât și neextradarea sînt acte suverane ale statului, și nu drepturi ale persoanelor cărora li se acordă aceste imunități. Cazuri de acordare a dreptului de azil, în special din motive religioase, au fost cunoscute încă în antichitate: Egiptul, India, Grecia, Roma. O dezvoltare pozitivă această instituție a obținut-o după Marea Revoluție Franceză, care a legalizat în mod practic azilul politic. Instituția azilului politic a jucat un rol pozitiv în perioada interbelică și mai ales în timpul celui de-al II-lea război mondial, cînd un număr enorm de persoane au fost supuse persecuțiilor din motive politice, profesionale, etnice, profesionale etc.

În 1967 Adunarea Generală a ONU a adoptat Declarația cu privire la azilul teritorial, în care se menționa că azilul este un act pașnic cu caracter umanitar, care nu poate fi considerat ca un act inamic de

¹⁴² Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 127.

¹⁴³ Vezi: Santiago Benadava, op.cit., p. 193-194; Dr. Felipe Teredinnick, op. cit., p. 213-222; Zarate L. C., *El asilo en el derecho internacional americano*, Bogota, 1958; Prof. Univ. Dr. Marțian I. Niciu, op. cit., vol. I, p. 285; Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 184-186; Prof., Dr. Grigore Geamănu, op. cit., p. 273-274; R.G.Feltham, op. cit., p. 142-144; Блищенко И.П., *Дипломатическое право*, 2-е издание, исправленное и дополненное, Москва, «Высшая школа», 1990, с. 71-75.

oricare alt Stat¹⁴⁴. Concomitent vom menționa, că o „înflorire” și o „dezvoltare armonioasă” azilul politic a cunoscut-o pe parcursul „războiului rece”, când ambele superputeri utilizau această instituție în scopuri ideologice, adoptând decizii privind acordarea azilului politic anumitor persoane reeșind nu atât din considerente de ordin umanitar, cât din motive de concurență și de luptă politică.

Instituția de *azil diplomatic* a fost definită și reglementată în diverse convenții internaționale multilaterale încheiate între statele Americii Latine: *Tratatul de drept internațional penal*, semnat la Montevideo în 1889, *Convenția de la Havana privind dreptul de azil* din 1928, *Convenția de la Montevideo privind azilul politic* din 1933, *Tratatul de la Montevideo* din 1939 și *Convenția de la Caracas privind azilul diplomatic* din 1954. În temeiul prevederilor convențiilor și tratatelor menționate, misiunile diplomatice ale statelor părți contractante pot acorda azil în sediile lor, persoanelor urmărite de către statul acreditat (statul de reședință a misiunii diplomatice).

Instituția azilului diplomatic este strâns legată de instituția inviolabilității localurilor misiunii diplomatice, fiind considerată a decurge din aceasta. Totuși, în doctrină predomină părerea că dreptul la azilul diplomatic rezultă doar din considerente de ordin umanitar și nu are la bază nici extraterritorialitatea, nici inviolabilitatea.

Curtea Internațională de Justiție a interpretat instituția azilului diplomatic într-un mod restrictiv, indicând că acordarea azilului implică o derogare de la suveranitatea statului dat fiind faptul că sustrage infractorul de la jurisdicția statului de reședință și constituie o intervenție în domenii care țin exclusiv de competența acestui stat. O asemenea derogare nu poate fi recunoscută decât, dacă baza ei legală este stabilită în fiecare caz separat. Chiar și atunci când azilul este legitim acordat (în baza unui acord interstatal bilateral sau multilateral) și în acest caz, el nu constituie o chestiune de drept, ci de acțiune umanitară¹⁴⁵.

În Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice din 1961 nu au fost specificate norme privind instituția azilului diplomatic. Concomitent, art. 41, alineatul 3, al Convenției menționate nu exclude

¹⁴⁴ Vezi: Santiago Benavada, op. cit., p. 192.

¹⁴⁵ I.C.J.: *Asylum Case*, Reports 1950, p. 266-274; Dr. Felipe Tredinnick, op. cit., p. 221-222; Santiago Benavada, op. cit., p. 193.

acordarea azilului în anumite cazuri. Unii autori chiar susțin că textul respectiv sugerează acest lucru¹⁴⁶.

Practica statelor latino-americeane privind azilul diplomatic poate fi rezumată în baza prevederilor Convenției de la Caracas cu privire la azilul diplomatic (1954):

1. Orice stat are dreptul de a acorda azil și de a determina singur natura și motivele pentru care persoana care cere azil este supusă persecuției.

2. În ce privește acordarea azilului, termenul de „legație” include nu numai sediul misiunii diplomatice permanente și reședința șefului misiunii, ci și orice alt local pus la dispoziția azilanților de către misiune când numărul lor depășește capacitatea normală a clădirii.

3. Azilul nu poate fi acordat decît în cazuri urgente și pentru perioada de timp strict necesară pentru azilant pentru a părăsi țara avînd acordate garanțiile guvernului local.

4. Cazurile urgente se înțeleg a fi acelea în care persoana este urmărită de persoane sau grupuri asupra cărora autoritățile au pierdut controlul, sau de autorități înseși, și se află în pericol de a-și pierde viața sau libertatea din cauza persecuțiilor politice neputînd, fără riscuri, să-și asigure securitatea în orice alt mod. Rămîne la latitudinea statului ce acorsă azilul să determine gradul de urgență al cazului.

5. Nu este legal să se acorde azil persoanelor care, la data la care l-au solicitat, se află puse sub acuzație sau sînt judecate pentru infracțiuni de drept comun sau au fost condamnate de instanțele ordinare competente și nu și-au efectuat condamnarea; și nici dezertorilor din forțele armate terestre, navale sau aeriene, cu excepția cazurilor cînd actele care au dus la solicitarea azilului sînt în mod evident de natură politică.

6. Imediat după acordarea azilului, faptul trebuie adus la cunoștința Ministerului Afacerilor Externe al statului persoanei care a cerut azil, sau autorităților locale, dacă aceasta nu s-a întîmplat în capitala statului.

7. Guvernul statului are dreptul de a cere ca azilantul să fie expedit în afara teritoriului său național în cel mai scurt timp posibil; iar agentul diplomatic al țării care a acordat azilul are, de asemenea, dreptul de a cere ca azilantului să i se permită părăsirea teritoriului; iar, în ambele cazuri garanțiile necesare de liberă trecere și inviolabilitate vor trebui oferite.

¹⁴⁶ Vezi: Dr. Felipe Tredinnick, op. cit., p. 216.

8. Azilanții care se bucură de dreptul de liberă trecere nu se vor putea opri în nici un punct de pe teritoriul statului în care se aflau când au solicitat azilul.

9. În timpul cât se bucură de azil, refugiaților nu li se va permite să întreprindă acte contrare ordinii publice.

10. Dacă, ca urmare a ruperii relațiilor diplomatice, reprezentantul diplomatic care a acordat azilul trebuie să părăsească statul în care se află, trebuie să i se permită să-l părăsească împreună cu azilanții, sau, dacă aceasta nu e posibil, îi poate preda misiunii diplomatice a unui stat terț.

11. Faptul că Guvernul local nu este recunoscut de statul ce acordă azil nu prejudiciază aplicarea principiilor generale de mai sus; după cum nici aplicarea lor nu va putea fi considerată drept o recunoaștere a guvernului respectiv.

DIPLOMAȚIA PRIN ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

§ 1. Noțiune de organizație internațională

Organizațiile internaționale sînt instrumentele noii diplomații multilaterale, care s-a confirmat după cel de-al II-lea Război mondial. Bazîndu-se pe un regim juridic complex, ele aplică principiul de solidaritate și cooperare între subiectele dreptului internațional, influențînd în mod specific politica mondială¹⁴⁷.

Raporturile dintre structurile interne ale organizațiilor internaționale sînt reglementate de normele de drept internațional, iar raporturile acestor organizații cu statele membre sau cu alte organizații sînt reglementate de normele dreptului diplomatic. Este necesar de menționat, că normele dreptului cutumiar nu reglementează instituția organizațiilor internaționale grație faptului că această instituție s-a format doar în a doua jumătate a secolului XX, coincidînd cu procesul de codificare a normelor de drept internațional și drept diplomatic¹⁴⁸.

Organizația internațională a fost definită ca entitate juridică creată de state sau de organizații internaționale într-un scop anumit și care posedă o voință autonomă ce se exprimă prin intermediul organelor proprii și permanente¹⁴⁹. Prof. Dr. Ion M. Anghel rezumă că „prin acordul lor, statele convin asupra formei de colaborare, inclusiv asupra mecanismului creat în acest scop – organizația internațională, stabilind dacă această entitate – asociație de state – să fie prevăzută cu personalitate juridică și ce anume competențe să-i revină; se convine crearea unui nou subiect de drept internațional avînd capacitatea juridică menită să asigure realizarea scopurilor pentru care a fost înființată”¹⁵⁰.

¹⁴⁷ Vezi: Alexandru Burian, *Diplomația prin organizații internaționale* // „Revista de Filosofie și Drept”, nr. 3, 2001, p. 20-24.

¹⁴⁸ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op.cit., p. 248-292; Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 133-139.

¹⁴⁹ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 252.

¹⁵⁰ Prof., Dr. Ion M. Anghel, op.cit., p. 253.

Organizațiile internaționale sînt foarte variate și în mod arbitrar ar putea fi divizate în:

- a) organizații cu caracter universal sau regional;
- b) organizații cu profil general sau specializate;
- c) organizații permanente sau temporare;
- d) organizații interguvernamentale sau supra-naționale;
- e) organizații confederale etc.

Organizațiile internaționale au o personalitate juridică internațională *funcțională*, ceea ce înseamnă că drepturile și obligațiile acestora nu sînt stabilite *a priori*, ci numai în legătură cu sarcinile ce urmează a le îndeplini¹⁵¹. Reeșind din personalitatea juridică internațională funcțională a organizațiilor internaționale, dreptul lor de *legație* este un drept limitat, ceea ce înseamnă că organizațiile internaționale pot trimite misiuni externe, numai în scopul îndeplinirii sarcinilor ce le revin, numai la anumite subiecte de drept internațional și numai în cazul dacă aceste subiecte de drept internațional le recunosc calitatea de avea personalitate juridică internațională.

Dreptul de *legație* al organizațiilor internaționale poate fi activ și pasiv. Dreptul activ de *legație* se realizează prin trimiterea misiunilor externe în anumite state, de regulă care nu sînt membre ale organizației respective. Dreptul pasiv de *legație* al organizațiilor internaționale este corelat cu dreptul activ de *legație* al statelor de a trimite *misiuni permanente, reprezentanțe, delegații și misiuni de observare*.

§ 2. Reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile internaționale cu caracter universal

Creșterea numărului de state, multitudinea problemelor de ordin economic, politic, tehnic și militar, existente între aceste state și în general în în lume, dezvoltarea mijloacelor de comunicație și multe alte schimbări radicale ce sau produs pe parcursul ultimului secol au dus în mod inevitabil la modificarea structurala a comunității mondiale și la schimbarea configurației diplomației.

Organizațiile internaționale sînt rezultatul colaborării multilaterale ale

¹⁵¹ Curtea Internațională de Justiție a avizat în anul 1949 în acest sens, citat după: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 134.

statelor în diverse domenii.¹⁵² Apariția acestor instituții a dus la apariția unor noi forme și metode de activitate diplomatică, definită în doctrina de drept internațional ca diplomația multilaterală. Concomitent este necesar de menționat, că normele de drept care guvernează acest domeniu al diplomației sunt neuniforme și lipsite de rigoarea necesară, ansamblul normelor de drept diplomatic care reglementează noua diplomație fiind încă vag și confuz.¹⁵³

Locul organizațiilor internaționale în dreptul diplomatic este calificat în mod diferit în literatura de specialitate. Autorul român Ion Anghel clasifică diplomația care se desfășoară în cadrul organizațiilor internaționale sub patru unghiuri de vedere:

a) *sub raportul poziției statelor fata de organizația internațională respectivă*. Acest raport se reflectă prin politica statelor față de o organizație internațională, exercitată prin două mijloace: trimiterea de reprezentanți la reuniunile organelor acestei organizații și crearea de misiuni permanente acreditate pe lângă organizația respectivă;

b) *sub raportul diplomației unui stat față de alte state în cadrul organizațiilor internaționale respective*. Acest raport se reflectă prin posibilitatea statelor de a folosi organizațiile internaționale, mai ales cele cu caracter politic (ca Organizația Națiunilor Unite), drept o tribună importantă pentru sine. Concomitent, organizațiile internaționale oferă posibilități de a efectua contacte bilaterale cu alți membri ai organizației respective;

c) *sub raportul diplomației organizațiilor internaționale față de statele membre sau statele terțe*. Acest raport se reflectă prin trimiterea de către organizația internațională a unor misiuni diplomatice (temporare sau permanente) într-un stat și, pe de altă parte, prin deciziile pe care organizația internațională le ia, care sînt obligatorii doar pentru statele care le acceptă;

d) *sub raportul diplomației organizațiilor internaționale față de alte*

¹⁵² Vezi: Dumitra Popescu, Adrian Năstase, op. cit., p. 254-289; Dr. Ion Diaconu, *Curs de Drept internațional public*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Casa de Editură și Presă "Șansa" SRL, București, 1995, p. 227-248; Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 133-139; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 248-268; Dr. Felipe Tredinnic, op. cit., p. 85-93; Victoria Arhiliuc, *Diplomația preventivă și securitatea colectivă a statelor*, Tipografia "Reclama", Chișinău, 1999.

¹⁵³ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 250.

organizații internaționale. Acest raport se reflectă prin faptul că organizațiile internaționale urmăresc idealuri comune pentru statele care sunt membri ai organizației respective. Cu toate acestea, sînt cazuri când de unele și aceleași probleme se preocupă diferite organizații internaționale (spre exemplu, Asociația Europeană a Liberului Schimb /AELS/ și Acordul General asupra Tarifelor și Comerțului /GATT/), ce poate provoca rivalitate și conflict de competență. Cazul sensibil în aceasta situație îl constituie faptul că un stat poate fi membru al ambelor organizații internaționale care rivalizează între ele și rezultatele activității în aceste organizații pot fi diferite prin consecințele deciziilor adoptate.¹⁵⁴

Organizațiile internaționale interguvernamentale au capacitate juridică civilă, ce le califică ca subiecte de drept internațional dotate cu calități de personalitate juridică internațională. Comisia de Drept internațional a O.N.U. a afirmat calitatea de subiect de drept internațional al organizațiilor internaționale. Totuși, datorită faptului că doctrina de drept internațional privește această problemă în mod divers, organizațiile internaționale fixează acest moment sau în actul constitutiv sau în alte acorduri și convenții. Spre exemplu, noțiunea de personalitate juridică internațională a Organizației Națiunilor Unite este fixată în art. I din Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile O.N.U.¹⁵⁵

Este necesar de precizat ca nu orice organizație internațională are calitatea de subiect de drept internațional. Cu alte cuvinte, simpla apariție a unei organizații internaționale nu înseamnă în mod obligatoriu apariția unui nou subiect de drept internațional.

Participarea la activitatea organizațiilor internaționale are loc prin reprezentanții statelor pe lângă o organizație internațională și prin funcționarii organizațiilor internaționale. Reprezentanții statelor pe lângă organizațiile internaționale pot fi, la rîndul lor, divizați în: a) reprezentanțe (misiuni) permanente ale statelor membre și b) delegații (reprezentanți) ai statelor membre.

Instituția reprezentanței (misiunii) permanente pe lângă organizațiile internaționale a apărut odată cu apariția însăși a organizațiilor internaționale și s-a materializat după primul război mondial în cadrul Ligii Națiunilor și în cadrul unor organizații internaționale universale cu

¹⁵⁴ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 250-251.

¹⁵⁵ Vezi: *Действующее международное право*, в трех томах, Т. 1, Москва, 1996.

caracter specializat (O.I.M.). Prima țară care a deschis în 1920 o reprezentanță permanentă pe lângă Liga Națiunilor a fost Polonia. Acest exemplu a fost urmat și de alte state și către 1922 existau deja 25 de misiuni permanente, iar către 1930 mai mult de 40.

Reprezentanța (misiunea) permanentă este un organ de relații externe al unui stat, menită să-l reprezinte la o organizație internațională și, în linii generale, este similară misiunii diplomatice permanente care reprezintă statul acreditant în statul acreditat.

Codificarea normelor de drept care reglementează reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile internaționale a avut loc la Conferința de la Viena din 1975.

Proiectul care a fost examinat la Conferință a fost rezultatul unei activități imense în cadrul Comisiei de Drept internațional a O.N.U. Sarcina Conferinței a fost nu numai de a codifica normele existente, ci și de a stabili caracterul complementar al noii reglementări. Mandatul Conferinței era să elaboreze reguli menite să guverneze relațiile dintre state și organizațiile internaționale și să determine statutul reprezentanțelor statelor la organizațiile internaționale.

Prevederile Convenției au fost criticate de reprezentanții multor state și de specialiști în domeniul dreptului internațional. Esența criticilor a constat în faptul, că unele delegații au examinat problemele numai din punctul de vedere al statului trimițător, neluând în considerație interesele statului gazdă a organizației internaționale respective. O altă direcție a criticii a fost faptul, că la Conferință s-a folosit principiul majorității pentru a adopta un document neechilibrat, care crează un regim de imunități și privilegii mult mai mare decât sînt gata să-l acorde statele de sediu.

Ca rezultat, Convenția de la Viena cu privire la reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile internaționale cu caracter universal din 14 martie 1975 nu a intrat în vigoare pînă în prezent, nefiind ratificată de numărul necesar de state (35).

§ 3. Funcțiile, structura și personalul reprezentanțelor permanente pe lângă organizațiile internaționale

Funcțiile unei misiuni permanente pe lângă organizațiile

internaționale¹⁵⁶ sînt, în mare măsură, asemănătoare cu funcțiile unei misiuni diplomatice permanente.

Funcțiile principale a reprezentanței (misiunii) permanente sunt:

a) de a asigura legătura între statul său și organizația internațională respectivă;

b) de a reprezenta statul trimițător;

c) de a negocia cu organizația internațională;

d) de a observa și a informa statul său despre ceea ce se întîmplă în cadrul organizației internaționale;

e) de a pune la dispoziția organizației internaționale informații despre anumite evenimente care se desfășoară în statul trimițător.

Funcțiile specifice ale reprezentanțelor (misiunilor) permanente sunt:

a) de a asigura participarea statului său la viața juridică și politică a organizației internaționale respective;

b) de a contribui la realizarea scopurilor pentru care organizația internațională respectivă a fost creată.

Funcțiile tipice ale reprezentanțelor (misiunilor) permanente sunt:

a) de a informa organizația internațională despre nevoile de ajutor pe care le are statul său;

b) de a promova cooperarea internațională respectivă.

Înființarea reprezentanței (misiunii) permanente pe lângă organizația internațională poate fi efectuată numai în cazul dacă regulile organizației o permit.

Statul membru **nu** are nevoie de *permisiune* de la organizație pentru a înființa o reprezentanță (misiune) permanentă pe lângă ea și **nu** trebuie să obțină *agrementul* acesteia privind persoana pe care o desemnează pentru a-l reprezenta.

Statul de sediu al organizației nu se poate opune înființării unei reprezentanțe (misiuni) permanente al unui stat membru al organizației care se află pe teritoriul său. Organizația internațională este obligată să notifice statului de sediu înființarea unei misiuni permanente al unui stat membru, dar statul de sediu ia cunoștință fără a putea ridica obiecții în ce privește înființarea misiunii.

Structura reprezentanței (misiunii) permanente pe lângă organizațiile

¹⁵⁶ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op.cit., p. 282-286; Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 137-139.

internaționale diferă de structura misiunii diplomatice permanente.

În primul rând, nu există o categorie a reprezentanțelor (misiunilor) permanente după rang. Oricare ar fi rangul șefului reprezentanței (ambasador sau ministru) misiunile au același statut și nu există între ele o ordine de precădere din acest punct de vedere.

În al doilea rând, structura și mărimea efectivului unei reprezentanțe (misiuni) permanente depinde de importanța pe care o acordă statul său organizației internaționale respective.

În ce privește structura personalului reprezentanței (misiunii) permanente, practica arată că sînt două categorii de personal: personal cu caracter *diplomatic* și personal cu caracter *administrativ-tehnic*.

Titlurile acordate personalului diplomatic al reprezentanței (cu excepția șefilor de reprezentanțe) nu diferă de titlurile acordate tradițional agenților diplomați: consilier, secretar, atașat. Șefilor de reprezentanțe (misiuni) li se acordă titlul de "reprezentant permanent" sau "reprezentant permanent adjunct", indiferent de rangul pe care îl posedă (ambasador sau ministru). În caz de absență temporară șeful reprezentanței este înlocuit de persoana cu cel mai înalt grad după șeful misiunii, căruia i se acordă titlul de "însărcinat cu afaceri" (*charge d'affaires ad interim*).

Numirea membrilor și a personalului reprezentanței (misiunii) permanente este, de regulă, un act intern al statului trimițător și nu necesită obținerea agreementului organizației sau statului de sediu.¹⁵⁷ Cu alte cuvinte, organizația nu are drept de control în numirea unui reprezentant permanent.

Deși nu are dreptul de a cere agreementul, statul de sediu are totuși posibilități de a obiecta la numirea unui reprezentant pe care nu-l agreează. În cazul când statul trimițător nu ține seama de obiecție, statul de sediu poate să-l expulzeze pe reprezentantul respectiv.

Doar șefii de stat, șefii de guvern și miniștrii de externe, în conformitate cu practica stabilită, nu au nevoie să facă dovadă împluternicirii de a reprezenta statele. Un reprezentant acreditat pe lângă o organizație internațională sau un trimis la o reuniune a unei organizații internaționale trebuie să prezinte un document (*scrisoare de acreditare* sau *depline puteri*) prin care să ateste că este abilitat să-și reprezinte țara.

¹⁵⁷ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 374; Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 137.

Procedura legitimării este necesară și pentru alți membri ai reprezentanței (misiunii) permanente care îndeplinesc funcții diplomatice. Aceste legitimări se fac prin notificare.

Șeful reprezentanței (misiunii) permanente trebuie să aibă scrisori de acreditare care sînt adresate organului executiv al organizației internaționale (Secretarului General sau Directorului General). Scrisorile de acreditare sînt semnate, conform legislației interne al fiecărui stat, de către șeful statului sau guvernului.

§ 4. Activitatea diplomatică în cadrul organizațiilor internaționale

Relațiile unei organizații internaționale sînt stabilite și menținute cu statele membre și se desfășoară în țara în care se află sediul ei¹⁵⁸. De obicei o organizație internațională este reprezentată prin Secretariat, adică prin funcționarii săi care primesc o împuternicire în acest scop.

Secretariatul unei organizații internaționale, ca organ tehnic, împreună cu organele deliberative (Adunarea Generală și Consiliul) formează mecanismul destinat să transpună în viață obiectivele organizației.

Așa cum reprezentanții permanenți ai statelor sînt purtătorii de cuvînt ai țărilor sale, la fel și funcționarii sînt purtători de cuvînt ai organizației internaționale.

Noțiunea *funcționar internațional* desemnează o persoană care are calitatea de agent sau de funcționar civil internațional al unei organizații internaționale.¹⁵⁹ Alături de noțiunea de *funcționar internațional* există și noțiunea de *agent internațional*, o categorie mai largă și mai vagă decît prima. În această noțiune sînt incluși, în afară de funcționarii internaționali propriu-ziși, și alte categorii de membri ai personalului organizațiilor internaționale: membrii forțelor de menținere a păcii, parlamentarii internaționali, membrii adunărilor consultative, arbitrii, judecătorii, experții, mediatorii, consultanții, consilierii și tehnicienii tribunalelor internaționale.

Agenții internaționali beneficiază, în mod diferențiat, de imunități și privilegii, în funcție de poziția pe care o ocupă în ierarhia din cadrul

¹⁵⁸ Vezi: Александр Буриан, *Международные организации и дипломатическая деятельность*//«Закон и жизнь», № 6, 2002, с. 37-42.

¹⁵⁹ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 294-299.

Secretariatului și de locul unde își îndeplinesc misiunea. Unii din ei, spre exemplu *funcționarii internaționali*, beneficiază practic de aceleași imunități și privilegii ca diplomații tradiționali.

În ultimii ani în practica O.N.U. a început să se utilizeze încă o noțiune, cea de "*membru al personalului*" ("*staff membres*"), care cuprinde categoriile de funcționari, experți și, în general, toate persoanele care îndeplinesc funcții sau servicii în sistemul Națiunilor Unite. Este necesar de menționat că în cadrul Secretariatului O.N.U. activează circa 22.000 funcționari internaționali, iar în sistemul Națiunilor Unite, incluzând și instituțiile specializate ale O.N.U., mai mult de 35.000 de funcționari internaționali.

În conformitate cu regulile de recrutare, pe care fiecare organizație internațională le stabilește prin regulamentele sale, numirea funcționarului internațional este efectuată printr-un act de investitură emanând de la organele organizației. Întrarea în funcție a funcționarului internațional are loc pe baza unei proceduri speciale, *jurământului internațional*, care se aplică în cadrul organizației internaționale respective.

Funcționarii internaționali sînt de două categorii: funcționari internaționali angajați în serviciu în cadrul organizației internaționale respective și *funcționar onorific*, care nu este angajat în serviciu, însă se bucură de aceleași privilegii și imunități.¹⁶⁰

Categoria *funcționarilor internaționali* diferă de aceia a *reprezentaților permanenți* sau *reprezentaților temporari* ai statelor membre. Activitatea funcționarului internațional este plasată în afara ordinii publice a unui stat oarecare și este exercitată în contextul ordinii publice internaționale, de unde rezultă, că ei nu sunt agenți naționali (*funcționari publici naționali*) ci agenți internaționali, servind direct scopurile organizației internaționale respective.

Funcționarii internaționali sînt persoane care n-au nici o legătură cu unul din statele membre ale organizației internaționale, ei aparținînd categoriei de persoane care sînt independente față de aceste state, inclusiv față de statele ai căror cetățeni sînt. Principiul independenței funcționarului internațional față de state este afirmat de către toate organizațiile internaționale.

În practica actuală a organizațiilor internaționale statutul

¹⁶⁰ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 295, 303-310.

funcționarului internațional este stabilit în mod unilateral de către organizație prin regulamentele personalului și nu poate fi negociat de persoana care urmează a fi funcționar internațional.

Personalul organizațiilor internaționale, de regulă, este împărțit în trei categorii:

- a) secretarii (directorii) generali și funcționarii principali ai secretariatelor (personal politic);
- b) funcționarii profesionali (personal de carieră, recrutați internațional, sau așa zisa categorie P);
- c) funcționarii tehnici (personal de serviciu general, recrutați local, sau așa zisa categorie G).

Experții organizațiilor internaționale sînt persoane de o anumită competență din punct de vedere tehnic, chemate în mod temporar de o organizație pentru a lucra în numele și pe contul ei pe teritoriul statelor care au nevoie de asistența lor.

Din punctul de vedere al privilegiilor și imunităților de care ei beneficiază, funcționarii internaționali sunt împărțiți în trei categorii:

- a) personalul care beneficiază de privilegii și imunități diplomatice (funcționari cu privilegii și imunități similare cu ale șefilor misiunilor diplomatice și funcționari cu privilegii și imunități similare cu ale agenților care nu sunt șefi de misiuni diplomatice);
- b) personalul care beneficiază de privilegii și imunități limitate la exercițiul funcțiilor lor (similare cu privilegiile și imunitățile personalului administrativ și tehnic al misiunilor diplomatice);
- c) experții.

Privilegiile și imunitățile funcționarilor internaționali sînt reglementate de tratate internaționale. Un rol important în acest sens îl joacă Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile Organizației Națiunilor Unite din 13 februarie 1946¹⁶¹ și Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile instituțiilor specializate din 21 noiembrie 1947.

Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile O.N.U. prevede, că funcționarii O.N.U.:

- a) se vor bucura de imunitatea de jurisdicție pentru toate actele îndeplinite de către ei în calitatea lor oficială (inclusiv pentru cele spuse sau scrise);

¹⁶¹ *Vezi: Действующее международное право*, в трех томах, Т. 1, Москва, 1996.

b) vor fi scutiți de orice impozite asupra salariilor și plăților făcute de O.N.U.;

c) vor fi scutiți de orice obligație relativă la serviciul național;

d) nu vor fi supuși, nici ei și nici soții/soțiile și membrii familiei lor aflați în întreținerea lor, dispozițiilor limitând imigrarea și formalităților de înregistrare a străinilor;

e) se vor bucura, în ce privește facilitățile de schimb, de aceleași privilegii ca și funcționarii de rang comparabil aparținând misiunilor diplomatice acreditate pe lângă guvernul respectiv;

f) se vor bucura, ei, precum și soții/soțiile și membrii familiei lor aflați în întreținerea lor, de aceleași facilități de repatriere ca și trimișii diplomați în perioada de criză internațională;

g) se vor bucura de dreptul de a importa cu scutire de vamă mobilierul și efectele lor personale cu ocazia preluării primului post în țara respectivă.

Convenția cu privire la privilegiile și imunitățile instituțiilor specializate prevede ca funcționarii instituțiilor specializate se bucură de aceleași privilegii și imunități ca și funcționarii O.N.U.

DIPLOMAȚIA PRIN CONFERINȚE INTERNAȚIONALE

§ 1. Noțiunea de conferință internațională

Conferințele (congresele) internaționale constituie forma tradițională a diplomației multilaterale și constau în reuniuni sau întâlniri a delegațiilor din diferite state, care au fost convocate în scopul examinării și soluționării unor probleme de interes comun.¹⁶² Pe parcursul ultimelor secole au avut loc multe conferințe și congrese internaționale la care au fost soluționate și aplanate situațiile de criză și conflict, existente la acea perioadă¹⁶³.

Termenii de *congres internațional* și *conferință internațională* au fost pe timpuri folosiți și ca termeni distincți și ca termeni echivalenți, însă pe parcursul istoriei acești termeni se utilizează ca fiind identici. Ar fi cazul, totuși, să menționăm că inițial termenul congres se folosea în scopul clasificării reuniunilor de reprezentanți plenipotențieri ai statelor, menite să încheie tratate de pace și să reîmpartă teritoriile. Așa au fost congresul de la Viena din 1814-1815, după terminarea războaielor napoleonice, congresul de la Paris (1856) după terminarea războiului din Crimeea, congresul de la Berlin (1878) după terminarea războiului ruso-turc. Uneori, însă, aceste reuniuni se numeau conferințe ca, spre exemplu, conferința de la Londra din 1830-1833 după proclamarea independenței de către Belgia, conferința de la Londra din 1912-1913 după războaiele balcanice, conferințele de pace de la Paris din 1919 și 1946-1947.

După congresul de la Viena din 1814-1815 tehnica diplomației multilaterale a devenit o procedură curentă. Experiența dobândită de state

¹⁶² Vezi: Mircea Malița, *Diplomația. Școli și instituții*, Ediția a II-a, Revăzută și adăugită, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975, pag. 300-315; Prof., Dr. Grigore Geamănu, op. cit., p.172.

¹⁶³ Vezi: Alexandru Burian, *Diplomația prin conferințe internaționale*/"Revista Națională de Drept", nr. 12, 2001, p. 41-48.

în cadrul congreselor și conferințelor internaționale a constituit un model folosit mai târziu la stabilirea structurii și funcționării organizațiilor internaționale.

Diplomația contemporană multilaterală se realizează tot mai mult prin intermediul organizațiilor internaționale și prin intermediul înfățișărilor la nivel înalt (șefilor de stat și șefilor de guvern). Ca rezultat, instituția conferinței internaționale a suferit schimbări în structură și procedee: convocarea conferințelor este simplificată din cauza periodicității; alcătuirea delegațiilor se bazează pe principiile democratice și reprezentative; pregătirea conferinței este efectuată prin comisii; alegerea organelor de lucru a conferinței și modul de votare a actelor finale sînt esențial modificate, etc.

§ 2. Statutul juridic al participanților la conferința internațională

Elementul principal care distinge conferința internațională de o simplă întrunire a oamenilor politici de diferit nivel îl constituie faptul că la conferință (congres) participă *delegați ai statelor* sau a organizațiilor internaționale, care au calitatea de *reprezentanți* temporari. Conferința, spre deosebire de simplele reuniuni, urmărește scopul realizării unui acord, negocierii unui tratat, sau ajungerii prin negocieri la un acord.¹⁶⁴

Nefiind subiect de drept internațional conferința internațională nu are o personalitate juridică internațională și este doar o entitate temporară comună statelor care o compun. În acest context este necesar de menționat că Convenția de la Viena din 1975 atribuie conferinței internaționale așa competențe, drepturi, obligații juridice, etc., ce îi dă calitățile de *quazi* subiect de drept internațional temporar.

Conferințele internaționale pot fi clasificate după diverse criterii¹⁶⁵ în funcție de scopul, obiectivele, sfera persoanelor participante, rangul persoanelor participante, scopul operativ, forma de organizare și desfășurare etc.

În funcție de scopul lor, conferințele internaționale pot fi *politice*, care urmăresc scopuri cu caracter general: instaurarea păcii în plan global sau regional în rezultatul unui conflict ce a fost deja depășit, crearea unei

¹⁶⁴ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 235.

¹⁶⁵ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 153-154; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 235-236; Э. Сапог, *Руководство по дипломатической практике*, с. 298-300.

alianțe politico-militare sau politico-economice, formarea unei organizații internaționale mondiale sau regionale etc., și *tehnice*, specializate în anumite domenii de activitate: colaborarea în domeniul combaterii crimei organizate, colaborarea în domeniul ecologic, colaborarea în domeniul explorării cosmosului în scopuri pașnice etc.

În funcție de obiectivele lor, conferințele internaționale pot fi *deliberative* (fac recomandări neobligatorii guvernelor sau iau decizii care să ofere îndrumări sau instrucțiuni secretariatului unei organizații internaționale), *legislative* (negociază și adoptă textul unui tratat internațional) și *informaționale* (să ofere cadrul pentru un schimb internațional de informații).

În funcție de forma de organizare și desfășurare, conferințele internaționale pot fi *bilaterale* sau *multilaterale*, avînd *o singură temă* sau mai *multe teme*, purtînd calificativul de conferință *specială* (ad-hoc) sau obișnuită, etc.

În funcție de rangul participanților, conferințele internaționale pot fi la *cel mai înalt nivel* (șefii de state), la *nivel înalt* (șefii de guverne și miniștrii de externe), la *nivel mediu* (funcționari din M.A.E., experți, etc.).

În funcție de sfera persoanelor participante, conferințele internaționale pot fi *generale*, la care participă maximum de state sau *restrînse*, la care participă doar un grup determinat de state (spre exemplu, Grupul celor 7).

În funcție de scopul operativ, conferințele internaționale pot fi *diplomatice* sau de *plenipotențieri*, care iau decizii avînd relevanță internațională și imperative pentru statele participante și *preliminare* sau de *experți*, care nu iau decizii, ci doar formulează și alcătuiesc proiectul unui tratat sau unui act oficial internațional.

§ 3. Procedura și formele de organizare a conferințelor internaționale

Practica și procedura conferințelor se referă la regulile de comun acord acceptate de către participanții la conferință¹⁶⁶. Regulile de

¹⁶⁶ Vezi: Александр Буриан, *Международные конференции и дипломатия ad hoc*// «Закон и жизнь», № 5, 2002, с. 11-16.

procedură cu privire la organizarea și desfășurarea conferințelor internaționale au un caracter supletiv, de model ce este adesea urmat, și nu sînt unificate sau codificate în un document aparte, necătînd la faptul că există anumite practici repetate și generale, care au aplicare față de toate tipurile și categoriile de conferințe internaționale.

În doctrina de drept diplomatic se expune părerea că regulile și procedurile de organizare a conferințelor necesită să nu contrazică normele de drept internațional. "Oricum, această procedură - preluată sau elaborată - trebuie să fie în concordanță cu normele fundamentale ale dreptului internațional. Notăm, că aceste reguli tind să dobîndească un caracter de generalitate, alcătuint acea parte de sine stătătoare a dreptului internațional numită *proceduri internaționale*".¹⁶⁷

Ținem să accentuăm aici, că noțiunea de *procedură internațională* este mai largă decît noțiunea de reguli și proceduri privind organizarea conferințelor internaționale și cuprinde totalitatea de reguli, procedee și modele organizaționale și structurale din diverse domenii ale activității diplomatice, inclusiv și în cea ce privește diplomația ad-hoc și diplomația prin conferințe internaționale.

Prima cerință a oricărei conferințe internaționale este un set de reguli scrise care să îndrume și să determine activitățile participanților și la care președintele conferinței se poate referi în caz de dubii sau dezacorduri. Acestea pot fi ori reguli permanente care sînt acceptate ca procedură standard de către sesiunile ulterioare, ori reguli care necesită să fie puse la vot și aprobate de către însăși conferința respectivă.¹⁶⁸

Regulile de procedură de obicei stabilesc data și locul conferinței, agenda, componența delegațiilor, acreditările, limbile oficiale și de lucru, drepturile participanților, modalitățile de discuții, de a înainta propuneri și luare a deciziilor, modalitățile de votare, chestiunile de protocol și precădere, formele și procedura de conducere a conferințelor.

Data și locul petrecerii conferinței de obicei se negociază din timp și se include în *agenda* conferinței, care listează problemele ce vor fi

¹⁶⁷ E. Glaser, *Importanța problemelor de procedură în dreptul internațional contemporan*, în: "Studii și cercetări juridice", nr. 4, 1963, p. 586, citat de Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 237.

¹⁶⁸ Vezi: R. G. Feltham, op. cit., p. 154.

discutate la conferință. ¹⁶⁹ Agenda provizorie sau agenda-proiect include subiectele și chestiunile care urmează să fie luate în discuție și ordinea în care vor fi luate în considerație fiecare. Agenda-proiect, de regulă, este pusă în circulație cu mult timp înaintea conferinței pentru a da posibilitate participanților să ia cunoștință cu aspectele problematice discutate.

Componenta delegațiilor este stabilită prin negocieri preliminare și, de obicei, se determină numărul maximum al reprezentanților plenipotențieri, reprezentanților supleanți, experților, consilierilor etc. O.N.U. limitează doar numărul reprezentanților (maximum cinci) și numărul reprezentanților supleanți (maximum cinci), dând posibilitate participanților de a determina singuri numărul necesar de experți, consilieri etc.

Procedura de acreditare este legată de statutul juridic al reprezentanților și necesită prezentarea de către ei a deplinelor puteri, care îi identifică și îi autorizează să acționeze în numele statului său. Acreditările trebuie să fie emise de autoritățile corespunzătoare ale fiecărui stat și sînt supuse, de regulă, unei verificări de către un comitet de acreditare a conferinței care raportează ședinței plenare rezultatele acreditării.

Regulile de procedură stabilesc limbile oficiale și limbile de lucru ale conferinței. Limbile oficiale sunt limbile în care se poartă discuțiile și se publică textele și rezoluțiile conferinței. Limbile de lucru sunt limbile în care se poartă discuțiile atât la ședințele plenare cît și la ședințele în comisii și comitete și din (în) care se asigură traducerea.

Drepturile participanților la conferință de obicei sînt specificate în regulile de procedură și constau în:

a) dreptul de a vorbi (a lua cuvîntul) o dată la ședința în plen în legătură cu fiecare chestiune pusă în discuție;

b) dreptul de a iniția o moțiune procedurală (se are în vedere felul cum este condusă ședința). Moțiunea procedurală se pune imediat la vot de către președintele ședinței;

c) dreptul la replică;

d) dreptul de a face un punct de ordine (se are în vedere dreptul de a obiecta la remarcile unui participant considerate de netolerat sau ofensatoare).

¹⁶⁹ Vezi: В.А. Зорин, *Основы дипломатической службы*, Москва, 1977, с. 324-329.

Modalitățile de a înainta propuneri și procedura luărilor de decizii sînt specificate în regulile de procedură și, de obicei, constau în aceia că deciziile sînt luate în baza unor propuneri în scris, supuse discuției de către participanți, care sînt formulate mai apoi ca rezoluție-proiect. Propunerile sub formă de amendament la rezoluțiile-proiect sînt înaintate înainte de procedura votării.

Votarea, de regulă, se face pe baza unei majorități simple sau calificate a reprezentanților statelor cu *drept de vot*. Regulile de procedură pot specifica modalitățile de votare în baza cărora se efectuează procedura propriu-zisă. Unele chestiuni pot fi votate cu o *majoritate simplă* din numărul de reprezentanți *prezenți* (spre exemplu, chestiunile de procedură), altele - cu o *majoritate simplă* din *numărul total* de membri ai conferinței, sau cu o *majoritate calificată*, de două treimi, din *numărul prezent* sau *total* al membrilor conferinței (spre exemplu, rezoluții pe marginea problemelor discutate și textul final al tratatului internațional).

În unele cazuri apare problema *votării proporționale*, cînd o țară-membru are un număr de voturi (în mod normal *un vot*), iar altă țară-membru dispune de alt număr de voturi (mai *multe voturi*), în funcție și în dependență de aportul și interesul financiar și practic al acestei țări în problema pusă în discuție (spre exemplu, S.U.A. are la Fondul Monetar Internațional mai multe voturi decît alte țări-membre).

Regulile de procedură prevăd și chestiunile legate de *quorum*, specificînd numărul necesar (minimum) de membri care trebuie să fie prezenți pentru a începe lucrările conferinței și numărul minimum necesar pentru a efectua procedura de votare.

Chestiunile de protocol și ceremonial la congresele și conferințele internaționale erau precăutate în trecutul nu atît de îndepărtat cu foarte mare precauție și atenție. Chestiunile de precădere, de exercitare a alternatului, modalitățile scrise și orale de negociere (*pro-memoria* și *viva voce*), modelele scrisorilor de acreditare și de puteri depline, problemele legate de titluri, ranguri și adresări etc.

În prezent chestiunile de protocol și ceremonial sau simplificat datorită faptului că procedura protocolară este mai mult sau mai puțin cunoscută și acceptată de majoritatea statelor. La conferințele bilaterale de obicei este respectat protocolul diplomatic tradițional. La conferințele

multilaterale precăderea se bazează, de regulă, pe ordinea alfabetică a numelui țării (în limba engleză, franceză, sau în limba țării de reședință a conferinței internaționale).

Formele și procedura de conducere a conferințelor internaționale este la fel o chestiune ce se specifică în regulile de procedură. De obicei se indică organele *ad-hoc* alese ale conferinței, care sînt *președintele* și *secretariatul*.

Atribuțiile președintelui¹⁷⁰ sînt de două categorii, procedurale și de conținut:

I. Atribuții procedurale:

- a) deschiderea, încheierea și amînarea ședințelor;
- b) acordarea cuvîntului reprezentanților;
- c) limitarea discursurilor, atunci cînd e cazul sau dacă așa cer regulile;
- d) să explice regulamentul, punctele de ordine și punctele de procedură;
- e) să le clarifice pe acestea atunci cînd e nevoie;
- f) să ceară ca remarcile irelevante să se înceteze;
- g) să se asigure că subiectele de discuție ale adunărilor sînt urmărite.

II. Atribuții de conținut:

a) să îndeplinească atribuții ad-hoc pe care adunarea le lasă la libera decizie a președintelui adunării (spre exemplu numirea țărilor membre în noile comitete);

b) să activeze ca mediator și să înlesnească luarea unei decizii de către conferință. Această asistență poate îmbrăca următoarele forme:

- să acorde timp pentru discuții neoficiale;
- să promoveze consultări neoficiale la care el să nu participe;
- să promoveze consultări neoficiale la care el să participe;
- să discute în mod individual cu reprezentanții pentru a vedea dacă exista suficiente puncte de vedere comune pentru depășirea unui impas.¹⁷¹

Secretariatul conferinței conform regulilor de procedură se ocupă de pregătirea conferinței și de cadrul ei administrativ.

Îndată ce data și locul conferinței au fost stabilite, secretariatul se ocupă de invitații, de primirea reprezentanților, de protocol, de acreditare, de ținerea legăturilor cu autoritățile locale, de pregătirea și distribuirea

¹⁷⁰ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 160.

¹⁷¹ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 160

agendei, de pregătirea și distribuirea proiectului regulilor de procedură, de pregătirea și distribuirea proiectelor și materialelor conferinței, de amenajarea sălii de ședințe a conferinței etc.

În timpul desfășurării conferinței secretariatul este responsabil de administrarea integrală a acesteia, de asigurarea traducerilor și publicațiilor respective etc.

Conferința se încheie, în caz de succes, cu adoptarea unor hotărâri în problemele care au constituit obiectul dezbaterilor, iar aceasta se concretizează în documentele ce se aproba de către participanți. Documentele conferinței se pot prezenta sub formă de tratate, declarații, protocoale, rezoluții, recomandări, moțiuni etc.¹⁷²

¹⁷² Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 245-246.

DIPLOMAȚIA AD-HOC

§ 1. Noțiunea de diplomație ad-hoc

Diplomația prin misiunile temporare are o istorie îndelungată, dat fiind faptul că ea s-a folosit încă pe parcursul primelor contacte între comunități sau state.¹⁷³ Conform doctrinei, misiunile temporare se realizează prin intermediul *diplomației ad-hoc* și prin intermediul *misiunilor speciale*.

Termenul de *diplomație ad-hoc* a fost folosit pentru prima dată în anul 1960 de Comisia de Drept Internațional a O.N.U. în cadrul discuțiilor în Comisia a VI-a a Adunării Generale¹⁷⁴. Comisia a determinat trei categorii a diplomaților ad-hoc:

- a) delegații la conferințele internaționale;
- b) trimișii itineranți (delegați guvernamentali însărcinați cu o misiune în mai multe țări);
- c) misiuni speciale (misiuni temporare, avînd un caracter reprezentativ de stat, trimisă de un stat într-un alt stat cu consimțămîntul acestuia din urmă pentru a trata cu el chestiuni determinate sau pentru a îndeplini în acest stat o sarcină determinată).

Conform doctrinei de drept internațional,¹⁷⁵ în categoria diplomaților ad-hoc intră orice delegat care nu face parte dintr-o misiune diplomatică permanentă. Aceștia pot fi:

- a) șefii de stat, șefii de guvern, miniștrii afacerilor externe și alți membri ai guvernelor care se află în vizită oficială în străinătate;
- b) ambasadorul sau trimisul itinerant;

¹⁷³ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 129-131.

¹⁷⁴ Vezi: Александр Буриан, *Международные конференции и дипломатия ad hoc: понятия, структура, правовой режим*//«Белорусский журнал международного права и международных отношений», № 2, 2002, с. 13-17.

¹⁷⁵ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 211-215.

- c) diplomații ad-hoc care îndeplinesc o funcție în calitate de delegați sau membri ai unei misiuni speciale în ocaziile ceremoniale;
- d) diplomatul ad-hoc ca mesager;
- e) emisarii secreți;
- f) observatorii confidențiali;
- g) observatorii și delegații la conferințe și alte reuniuni internaționale;
- i) agenții executivi și agenții politici;
- k) suita șefului de stat.

Cazurile diplomației ad-hoc sunt studiate în mod esențial în doctrină, datorită faptului că în acest domeniu nu s-au format pînă în prezent reguli cutumiare bine conturate, și că nu există pînă acum nici cadrul juridic care ar reglementa această activitate, cu excepția doar a misiunilor speciale, care sînt o parte a diplomației ad-hoc.

Diplomația ad-hoc sub forma *delegațiilor care participă la congrese și conferințe internaționale* constituie cea mai frecventă modalitate de realizare a acestui tip de diplomație. Există diverse modele de exercitare a acestei forme, începînd cu faptul că în fruntea unei asemenea delegații poate fi chiar șeful statului și terminînd cu aceia, că delegația poate fi compusă din reprezentanții statului trimițător care deja se află acreditați în statul primitor în calitate de diplomați permanenți.

§ 2. Statutul juridic al diplomației ad-hoc

Diplomația sub forma delegațiilor care participă la ceremonii și alte acțiuni protocolare a constituit multă vreme cea mai frecventă modalitate de exercitare a diplomației ad-hoc și continuă să fie practică și astăzi de multe state. Acest gen de diplomație cîte odată mai poartă denumirea de *misiuni de curtoazie* datorită faptului că în majoritatea cazurilor este vorba de participarea la ceremonii extraordinare (încoronare, căsătorie, funeralii ale monarhilor sau moștenitorilor lor).

Ambasadorul itinerant ("at large") este o categorie specială de funcționari de înalt rang, care sînt desemnați pentru îndeplinirea permanentă a unor misiuni diplomatice ad-hoc. În S.U.A. acești diplomați au titlul de "ambassador at large", în Republica Moldova, Rusia și alte state - "ambasador cu misiuni speciale". În timpul îndeplinirii însărcinărilor pe teritoriul altor state *ambasadorilor itineranți* li se acordă

aceiași tratament ca și celorlalți ambasadori.

Diplomatul ad-hoc ca mesager este persoana însărcinată de șeful statului sau de guvernul său în misiune specială pentru a purta, prezenta sau comunica un mesaj unui înalt funcționar din țara în care se duce. Acești diplomați se bucură de o considerație politică specială și, de obicei, ocupa un post important în ierarhia politico-administrativă a țării sale. Din această categorie fac parte *reprezentanții personali ai șefilor de stat*, instituție ce se aprobă în ultimul timp tot mai frecvent.

Emisarul secret este persoana însărcinată de statul pe care-l reprezintă de a se pune în contact cu altă persoană a unui alt stat în scopul efectuării unor sondaje, transmiterii anumitei informații, studierii posibilităților de inițiere a negocierilor oficiale. Emisarii secreți sunt folosiți în cazurile în care guvernele nu doresc să divulge faptul că se întrețin asemenea raporturi între state. Aceasta este cea mai veche formă de diplomatie ad-hoc.

Observatorii ca diplomați ad-hoc sunt persoanele care asistă la conferințe și întruniri internaționale la care statele lor sunt invitate, dar care nu participă la discuții și la luarea deciziilor.

Observatorii confidențiali sînt persoane care locuiesc pe teritoriul unui stat și sînt însărcinate cu misiunea secretă de a trimite, cu autorizația acestui stat, informații guvernelor lor. Misiunea acestor observatori este considerată ca temporară, cîtă vreme ei nu fac parte din misiunea diplomatică regulată, iar prezența lor este confidențială, adică nu se face publică.

Momentul important pentru categoria *observatorilor confidențiali* este faptul că statul de reședință recunoaște statutul lor de diplomați ad-hoc și a consimțit (de obicei prin consimțire tacită) să-i accepte, acordîndu-le pe teritoriul său posibilitatea de a executa o anumită acțiune, indiferent de specificul sarcinii concrete pe care o îndeplinesc (emisari secreți, negociatori secreți, observatori confidențiali, agenți secreți). Statul de reședință le asigură privilegiile și imunitățile care le sînt necesare pentru a-și îndeplini sarcinile care intră în competența lor.

Agenții politici sînt persoane care nu au caracter diplomatic, în virtutea circumstanțelor existente între statul al cărui reprezentant el este și statul primitor (nerecunoașterea *de jure* a statului trimițător sau a guvernului acestui stat), însă îndeplinesc o misiune politică temporară sau

permanentă pe lângă alt stat sau guvern. Agenții politici sînt folosiți pe larg de către statele a căror suveranitate nu este recunoscută (quazi-state), de către guvernele *de fapt*, de către insurgenții recunoscuți ca parte beligerantă într-un război civil.

Agenții particulari ai șefilor de stat sînt persoane care îndeplinesc o însărcinare particulară din numele șefului statului sau în scopul de a negocia și stabili raporturi cu statul primitor în diverse domenii concrete. În S.U.A. există instituția de *trimiși personali ai președintelui S.U.A.*, care sînt egali diplomaților ad-hoc.

Suita șefului de stat este o categorie calificată de unii autori ca o misiune specială, membrilor căreia este necesar de recunoscut calitatea de diplomat ad-hoc.¹⁷⁶ În această categorie sînt incluși consilierii șefului de stat, membrii serviciului de securitate personală, echipajele mijloacelor de transport, etc. După părerea noastră, această afirmație este discutabilă reieșind din faptul că categoria menționată, cu excepția consilierilor șefului statului, este categoria personalului tehnico-administrativ, care nici în diplomația tradițională nu se bucură de privilegii și imunități diplomatice.

Un caz aparte de diplomație ad-hoc pot fi socotite *birourile (reprezentanțele) comerciale* ale unor state, care tind să obțină statutul de birou sau reprezentanță permanentă. Este vorba de o instituție existentă doar în statele unde era monopolizat comerțul exterior și care este distinctă de instituția atașatului comercial, existentă în majoritatea misiunilor diplomatice permanente. În absența vreunui tratat internațional, jurisprudența a refuzat să acorde imunități reprezentanțelor comerciale.

§ 3. Misiunile speciale

Misiunile speciale au constituit, de fapt, prima formă de relații diplomatice, precedînd cu mult practica schimbului de misiuni și trimiși permanenți¹⁷⁷.

În art. 1 din Convenția privind misiunile speciale (1969), *misiunea specială* este definită ca fiind o „misiune temporară, avînd un caracter

¹⁷⁶ Vezi: Prof., Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 214.

¹⁷⁷ Vezi: Mircea Malița, op. cit., pag. 299-300.

reprezentativ de stat, trimisă de un stat într-un alt stat cu consimțământul acestuia din urmă pentru a trata cu el chestiuni determinate sau pentru a îndeplini în acest stat o sarcină determinată”.

Condițiile de trimitere a unei misiuni speciale sînt limitate de consimțământul statului primitor. Modul în care statul primitor acceptă trimiterea unei misiuni speciale este mai puțin formal decît în cazurile acceptării unei misiuni permanente. În mod curent, ambasada statului trimițător trimite o notă verbală la ministerul afacerilor externe a statului primitor în care motivează necesitatea trimiterii unei misiuni speciale și indică tematica tratativelor ce urmează să ia loc, iar ministerul respectiv răspunde ambasadei cu o notă verbală similară în care exprimă acceptul de a primi misiunea specială solicitată. Concomitent, acceptul poate fi obținut nu numai decît printr-o notă verbală sau o scrisoare de răspuns, ci și prin intermediul unei discuții cu un reprezentant al statului gazdă, împuternicit să anunțe consimțământul.

Determinarea sarcinilor și funcțiilor misiunii speciale este un moment important în vederea obținerii consimțământului din partea statului primitor. Din moment ce sarcina pe care o are misiunea nu este agreată de statul gazdă, această misiune nu poate fi realizată. Concomitent, funcțiile unei misiuni speciale sînt determinate prin consimțământul mutual al statului trimițător și al statului primitor.

Acceptarea misiunii speciale nu presupune și faptul că a fi fost dat consimțământul pentru o persoană determinată, care va îndeplini misiunea. Acordul trebuie să fie primit mai întîi asupra primirii însăși a unei misiuni speciale și apoi asupra persoanelor care o compun. Pentru acceptarea componenței misiunii nu este necesară o cerere de agrement propriu-zisă, fiind suficientă notificarea numelui și prezentarea unui curriculum vitae a membrilor misiunii. Statul primitor este liber să refuze sau să accepte numirea într-un termen cît mai scurt.

Art. 10 din Convenția cu privire la misiunile speciale (1969) prevede, că reprezentanții statului trimițător în misiunea specială și membrii personalului diplomatic al acesteia vor avea, în principiu, cetățenia statului respectiv. Cetățenii statului primitor nu pot face parte din misiunea specială, decît cu consimțământul acestui stat, pe care-l poate retrage în orice moment.

În cazul misiunilor speciale operează același principiu ca și în cazul

misiunilor permanente, conform căruia persoana trimisă trebuie să fie *persona grata* pentru statul primitor. Problema declarării *persona non grata* a unui membru al misiunii speciale este reglementată în Convenția privind misiunile speciale (art. 12) în aceiași termeni ca și în Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice (1961). Concomitent, este necesar de menționat faptul, că s-a încetățenit practica conform căreia procedura pentru *persona non grata* să nu se aplice șefului de stat sau de guvern sau ministrului afacerilor externe în cazul în care ei participă sau conduc misiuni speciale de nivel înalt.

Convenția privind misiunile speciale din 1969 (art. 9) stabilește, că misiunea specială este alcătuită din unul sau mai mulți reprezentanți ai statului trimițător, dintre care acesta poate desemna un șef. Misiunea poate cuprinde, în plus, personal diplomatic, personal administrativ și tehnic, precum și personal de serviciu. Referitor la efectiv, există o cutumă, potrivit căreia componența misiunii speciale trebuie să fie alcătuită dintr-un număr limitat de persoane, în funcție și de obiectul misiunii.

În Convenția privind misiunile speciale din 1969 (art. 17) se prevede că misiunea specială își are sediul în localitatea ce va fi fost convenită prin acordul comun între statele interesate, iar în lipsa unui asemenea acord misiunea specială își are sediul în localitatea unde se găsește ministerul afacerilor externe al statului primitor.

Inviolabilitatea arhivelor și documentelor misiunilor speciale este reglementată de Convenția privind misiunile speciale din 1969 (art. 26) la fel ca și în Convenția de la Viena (1961) cu privire la relațiile diplomatice (art. 24).

În art. 29 din Convenția privind misiunile speciale din 1969 se stabilește că „persoana reprezentanților statului trimițător în misiunea specială, precum și cea a membrilor personalului diplomatic al acesteia este inviolabilă. Ei nu pot fi supuși nici unei forme de arestare sau de detenție. Statul primitor îi tratează cu respectul care le este datorat și ia orice măsuri apropiate pentru a împiedica orice atingere adusă persoanei, libertății și demnității lor”.

Potrivit art. 30 din Convenția privind misiunile speciale din 1969 locuința personală a reprezentanților statului trimițător în misiune specială și a membrilor personalului diplomatic al acesteia se bucură de

aceiași inviolabilitate și de aceiași protecție ca și localurile misiunii speciale. Documentele lor, corespondența și, sub rezerva p. 4 din art. 31, bunurile lor se bucură, de asemenea, de inviolabilitate.

Membrii personalului administrativ și tehnic și cei ai personalului de serviciu al unei misiuni speciale beneficiază de același statut de care beneficiază categoriile corespondente de personal al misiunii diplomatice permanente în conformitate cu prevederile Convenției de la Viena (1961) cu privire la relațiile diplomatice.

Diferența dintre *diplomația ad-hoc* și *misiunile speciale* constă în regimul juridic diferit al acestora. Aurel Bonciog își exprimă părerea că diplomația ad-hoc se deosebește de misiunile diplomatice prin:

a) Pe când, potrivit art. 3 al Convenției privind misiunile speciale, funcțiile unei misiuni speciale trebuie să fie determinate prin consimțământ mutual între statul zrimițător și statul primitor, diplomația ad-hoc nu se realizează pe această cale. Astfel, consimțământul prealabil al statului primitor nu este necesar în cazul diplomației ad-hoc, cum ar fi trimiterea de delegații care participă la ceremonii și la unele acțiuni protocolare, fiind suficient consimțământul tacit al statului primitor. În mod similar, emisarii secreți, negociatorii secreți, observatorii confidențiali sînt acceptați tacit de către statul de reședință.

b) O altă deosebire este că, pe când misiunile speciale au un caracter reprezentativ de stat, ele acționînd în numele acestuia, diplomatul ad-hoc poate fi și un agent particular al șefului de stat, cum sînt emisarii președintelui SUA sau un observator la o conferință la care statul trimițător a fost invitat dar, din diferite motive, nu dorește să participe la negocieri. Suita șefului de stat poate fi considerată ca o diplomație ad-hoc.

Aceste două caracteristici au făcut ca diplomației ad-hoc să nu i se recunoască, de mulți autori, statutul egal cu al diplomației permanente¹⁷⁸.

¹⁷⁸ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept diplomatic*, p. 130-131.

DIPLOMAȚIA PREVENTIVĂ

§ 1. Noțiunea de diplomație preventivă

Ideea diplomației preventive¹⁷⁹ ca formă și metodă de menținere și asigurare a păcii a fost pentru prima dată formulată în Carta de la Paris pentru o nouă Europă, unde se stipulează că Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa va căuta *noi forme de cooperare și noi căi de prevenire a conflictelor prin mijloace politice*¹⁸⁰. În ianuarie 1992, Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, întrunit în ședință la nivelul șefilor de state și guverne, a cerut recomandării în vederea întăririi capacității Națiunilor Unite în domeniul diplomației preventive pentru operațiile de menținere și asigurare a păcii. Aceste recomandări au fost prezentate de către Secretariatul General și acceptate de către Adunarea Generală a ONU în octombrie 1992¹⁸¹.

Este necesar de menționat că unii autori limitează termenul *diplomație preventivă* doar la eforturile de a ține conflictele de la izbucnire sau de la reaprinderea lor. În acest sens, după cum menționează autorul american Michael S. Lund, însuși termenul *diplomație preventivă* înseamnă diplomație închisă efectuată de către oficialități la nivel înalt cu scopul de a îndrepta situația internațională deteriorată sau folosirea de către Secretarul General al ONU a bunelor oficii pentru a media conflictul sau chiar încetarea focului.

Din alt punct de vedere, diplomația preventivă este văzută ca orice

¹⁷⁹ Cu privire la diplomația preventivă vezi: Victoria Arhiliuc, *Diplomația preventivă și securitatea colectivă a statelor*, Chișinău, „Reclama”, 1999.

¹⁸⁰ Vezi : Marțian I. Niciu, *Organizații internaționale (gubernamentale)*, Ediția a II-a, Iași, 1994, p. 99-109.

¹⁸¹ Boutros Boutros-Ghali, *Confronting New challenges. Annual Report on the Work of the Organization of United Nations*, New York, 1995, p. 215-230.

efort care oprește sau limitează conflictul la orice stadiu, chiar supravegherea războiului declanșat de la o răs-pîndire mai largă sau atenuarea distrugerilor posibile în război. Astfel, Boutros Boutros Ghali vede diplomația preventivă acționînd ca să limiteze conflictele violente nu doar la una din etape dar la diferite etape de dezvoltare a lor:

a) foarte timpurie, cînd diplomația preventivă se concentrează asupra surselor de bază ale diferendelor;

b) mai tîrzie, cînd diplomația preventivă încearcă să preîntîmpine diferendele care pot deveni violente;

c) și mult mai tîrzie, cînd urmărește să rețină expansiunea violenței declanșate.

Conform opiniei Victoriei Arhiliuc, definiția cea mai completă a *diplomației preventive* ar include întregul șir de lucruri pe care statele moderne le fac ca să-si configureze relațiile și *afectează* bunăstarea umană, inclusiv relațiile diplomatice, comerțul, călătoriile, drepturile omului etc., din timp ce toate aceste politici și activități ar putea afecta viitorul prospect al păcii sau războiului, în aceeași ordine de idei, diplomația preventivă ar putea include toate programele naționale interne de dezvoltare economică și socială. O definiție care ar cuprinde totul se termină cu aceea că nu înseamnă nimic în particular.¹⁸²

Suntem de acord cu acei autori care susțin că diplomația preventivă, în mod evident, necesită o definiție mai precisă. Nu-i definiție care ar încadra pe deplin scopul, dar fără un concept relativ clar cu care s-ar lucra interesul înalt față de diplomația preventivă nu poate să producă o orientare politică utilă sau să desemneze prioritățile¹⁸³.

Într-adevăr, actuala temă referitoare la prevenție este în corelație nu numai cu așa termeni ca *diplomația preventivă*, dar și cu *prevenția crizelor*, *prevenția conflictelor*, *administrarea conflictelor*, folosiți fără schimbări, chiar dacă diferențele conceptuale pot avea implicații importante pentru deciziile politice. O definiție mai riguroasă a

¹⁸² Vezi: Victoria Arhiliuc, op. cit , pag. 10-12.

¹⁸³ Vezi: Alexandru Burian, *Diplomația preventivă și minoritățile naționale*// „Statul de drept și problemele minorităților naționale: materiale ale Conferinței teoretico-științifice internațională, (11-12 ianuarie 2002, mun. Bălți)"/col.red.: Gheorghe Costachi, Chișinău, „Universul”, 2002, p. 113-116.

diplomației preventive ar trebui:

- să indice ce este diplomația preventivă în esență și cum s-o distingem de alte forme de diplomație și alte intervenții în conflict;
- să vorbească ce fel de probleme intenționează să desemneze;
- să arate prin ce tehnici și instrumente se realizează și cine este antrenat în activitate.

Diplomația preventivă include activități diplomatice guvernamentale sau neguvernamentale, politice, economice, militare sau alte eforturi care sunt întreprinse în mod deliberativ la o etapă timpurie să rețină statele sau grupe sociale de la amenințarea cu forța, aplicarea forței sau constrângerea ca mijloace de rezolvare a diferendelor politice care apar de la efectele destabilizatoare a schimbărilor naționale sau internaționale. Ea are ca scop să descurajeze sau să minimalizeze ostilitățile, să reducă tensiunile, să ajusteze diferențele, să creeze canale pentru soluții și să ușureze insecuritățile și condițiile materiale care pot provoca violența¹⁸⁴.

Trei părți ale acestei definiții conțin orientarea la acțiunea timpurie, metodele diplomației preventive, ne-recurgerea la forță sau constrângerea în rezolvarea diferendelor politice.

Luând ca bază această definiție propusă, Michael S. Lund argumentează existența următoarelor forme de diplomație.

Diplomația de criză — război care cuprinde eforturi de administrare și rezolvare a tensiunilor sau a conflictului care este deja foarte intens. Aplicarea forței de către una sau mai multe părți pentru rezolvarea diferendului este înalt probabilă și iminentă. Timpul de care dispun actorii în perioada aplicării diplomației de criză este limitat. Ca exemplu poate fi adusă criza din 1962 din Cuba. Diplomația de război, următoarea gradație, poate să intre în joc dacă diplomația de criză dă faliment și ostilitățile majore susținute izbucnesc.

Diplomația tradițională cuprinde relații între state sau între grupe în limitele statelor care sunt puțin probabile de a deveni violente. Diplomația tradițională se aplică în cadrul relațiilor internaționale ordinare mai mult sau mai puțin stabile sau la nivel național ca proces politic intern. Obiectivele diplomației tradiționale

¹⁸⁴ Vezi: Victoria Arhiliuc, op. cit., pag. 10-12.

sunt menținerea de relații prietenești între state, pregătirea și petrecerea de negocieri. Desigur, în relațiile interstatale sau politica internă, diplomația tradițională nu totdeauna este o împărțire a armoniei și a liniștii totale, deoarece uneori pot să apară puternice, chiar stringente diferende politice și discursuri. Condițiile care pot să ducă la violență, cum ar fi schimbările sociale internaționale și naționale rapide, declinul economic și presiunea populației de rînd, lipsa de resurse, pot să genereze tensiuni și dezacorduri politice și diferende înalt contencioase. Dar în aceste circumstanțe se admite o mică probabilitate a violenței, ideea păstrării vigilente a securității este acceptată. Interesul față de diplomația și politica tradițională se exprimă în protecția propriei economii și a altor interese materiale prin negocieri, afaceri politice, confruntări legale, influențarea opiniei publice pînă la manevrarea grupelor interesate pentru menținerea propriei bunăstări prin beneficierea de avantaje.

La mijloc, între diplomația de criză și diplomația tradițională, conceptual, se află **diplomația preventivă**, avînd de afacere cu diferende de o intensitate mai mare decît în condițiile diplomației tradiționale, dar nu așa de înaltă ca în caz de criză sau război.

§ 2. Baza juridică a diplomației preventive

Diplomația preventivă se aplică nu în mediul care deja este antrenat în război deplin, ci într-un mediu instabil, neliniștit, unde potențialul folosirii forței sau constrîngerii pentru „rezolvarea” diferendelor și intereselor este posibilă sau probabilă.

Astfel, diplomația preventivă nu ia în considerare orice diferend, conflict, interes sau necesitate umană potențială. Diplomația preventivă propriu-zisă intră în joc atunci și acolo unde este probabil ca aceste materii

Prevenirea crizei înseamnă eforturile ce intenționează să rețină escalarea ostilităților sau răspîndirea lor în scopul supravegherii lor de a se transforma în criză sau război. Aceste măsuri (sancțiunile, forțele preventive de menținere a păcii și amenințare) tind să fie adresate direct către comportarea deschisă a părților specifice.

Inițiativele preliminare constituie acțiuni care se concentrează

asupra diferendelor particulare principale și a problemelor lor înainte ca ele să devină deosebit de intense. Prin astfel de metode ca bunele oficii, medierea, negocierea și judecarea, care sunt îndreptate spre crearea sau susținerea dialogului și comunicărilor între părțile ostile, ca să prevadă o alternativă a violenței în rezolvarea conflictului.

Anticiparea conflictului încadrează eforturi generale întreprinse în mediul conflictului, în aria turbulentă, pentru a crea un climat de încredere; a forma proceduri și instituții de cooperare acolo unde ele nu există sau pentru a le întări acolo unde sunt fragile; a lipsi părțile de folosirea metodelor armate de acțiune. Astfel de măsuri includ crearea încrederii, instituționalizarea anumitor valori precum democrația, drepturile minorităților, adoptarea normelor de drept, ne-proliferarea armelor. Menținerea păcii în cazul necesității anticipării conflictului poate să includă ameliorarea condițiilor social-economice care de altfel stimulează conflictul violent. Un mediu material minimal asigurat poate fi cerut drept condiție pentru începerea sau menținerea negocierilor și stoparea elementelor extremiste de la utilizarea neajunsurilor ca pretext pentru provocarea violenței.

Dacă să ne întoarcem la concret, putem menționa faptul că în cadrul OSCE a fost elaborată o procedură de reglementare pașnică a diferendelor¹⁸⁵ și au fost instituite mecanisme de menținere a păcii¹⁸⁶ și de consultații politice de urgență în cadrul Comitetului Înalților Funcționari al OSCE.¹⁸⁷

În scopul menținerii păcii și securității în Europa, începând din septembrie 1992 OSCE a creat mai mult de 10 misiuni permanente, stabilite în Serbia, Georgia, Estonia, Moldova, Letonia, Tadjikistan, Ucraina, Bosnia-Herțegovina, Cecenia etc.¹⁸⁸

¹⁸⁵ Vezi : Procedure de La Valette pour le reglement pacifique des differends (fevrier 1991).

¹⁸⁶ Se are în vedere Centrul de prevenire a conflictelor, prevăzut de Carta de la Paris pentru o nouă Europă.

¹⁸⁷ Vezi : Întrunirea de la Berlin, iunie, 1991.

¹⁸⁸ Vezi : Victor Yves Ghebali, *L'OSCE dans l'Europe Post-communiste, Vers une identite Paneuropeenne de securite*, Bruxelles, Etablissements Emile Bruzlnar, 1996, p. 271-411.

§ 3. Misiunea preventivă a OSCE în Republica Moldova

Misiunea OSCE în Moldova a fost stabilită de către întrunirea a 19 a Consiliului Superior al OSCE la 4 februarie 1993 și a fost dislocată la Chișinău la 25 aprilie 1993. Sarcina misiunii este de a facilita rezolvarea politică durabilă și definitivă a conflictului de pe teritoriul Republicii Moldova care implică intenția secesionistă a populației predominant ruse din Transnistria.¹⁸⁹

Misiunea are mandatul:

- să faciliteze stabilirea unui cadru politic multilateral pentru dialog și negocieri și să asiste Părțile la conflict în petrecerea negocierilor pentru rezolvarea durabilă a conflictului, în vederea consolidării, independenței și suveranității Republicii Moldova de rînd cu înțelegerea determinării unui statut special pentru regiunea Transnistriei;

- să acumuleze și să asigure cu informație despre situația din regiune, inclusiv cea militară, să investigheze incidentele specifice și să aprecieze implicarea lor politică;

- să încurajeze Statele participante respective în încadrarea în negocieri asupra unui acord referitor la statutul Transnistriei, retragerii rapide, ordonate și complete a trupelor străine;

- să asigure consultații și expertize precum și o bază pentru alte contribuții în așa sferă politice ca îndeplinirea obligațiilor internaționale și acordurilor referitoare la drepturile omului și minorităților, transformările democratice, repatrierea refugiaților și definirea unui statut special pentru regiunea Transnistriei;

- să inițieze o prezență vizibilă a OSCE în regiune și să stabilească contacte cu toate părțile în conflict, autoritățile locale și populația locală.

Fixat pentru o perioadă inițială de șase luni, mandatul său a fost prelungit în mod regulat. Componenta autorizată a Misiunii este de 8 membri. Din cadrul Misiunii OSCE din Moldova fac parte militari, diplomați, responsabili de elaborarea statutului Transnistriei, relațiile cu presa și drepturile omului.

Statutul Misiunii pe teritoriul Republicii Moldova a fost stabilit prin memorandumul acord încheiat cu Guvernul Moldovei și autoritățile

¹⁸⁹ Vezi : Victoria Arhiliuc, op. cit., pag. 99-103.

Transnistriei care l-au autorizat cu mult mai târziu, numai după stabilirea unui birou al Misiunii OSCE la Tiraspol în februarie 1995.

Conform mandatului său, Misiunea a fost însărcinată să îndeplinească trei funcții majore de *peacemaking*, de *peace-keeping* și de *peace-building*.

În materie de *peace-making*, Misiunii îi revenea sarcina de a ajuta părțile în conflict să negocieze o formulă care ar definitiva într-o manieră liberară statutul Transnistriei în cadrul integrității teritoriale a Republicii Moldova și de a susține negocierile în vederea încheierii unui acord cu privire la retragerea rapidă ordonată și completă a trupelor străine, adică a armatei a 14-a ruse staționate în Transnistria.

Misiunea a avut meritul să pună Părțile în contact direct și să deschidă discuțiile asupra subiectului Transnistriei în baza unei formule de autonomie teritorială propusă în noiembrie 1993.¹⁹⁰

Guvernul Republicii Moldova s-a arătat a fi dispus de a ceda Transnistriei gestiunea directă a tuturor problemelor în afară de politica externă, de apărare, vamală și monetară. Conform Constituției Republicii Moldova, în art. 11 se afirmă că condițiile și formele speciale de autonomie definite conform unui statut special adoptat prin legea organică poate să fie acordat localităților situate pe malul stîng al Nistrului. Partea transnistreană, însă, consideră că o astfel de formulare este insuficientă, preferința sa fiind îndreptată la relații confederale între state suverane. Negocierile asupra acestei probleme continuă și în prezent.

În materia de *peace-keeping*, Misiunea OSCE a fost însărcinată de a efectua observații și a culege informații militare și de altă natură asupra situației în regiune, precum și anchetarea incidentelor survenite pe teren și aprecierea lor politică, îndeplinirea acestei sarcini era imposibilă fără cooperarea Comisiei Unificate de Control, comisie instituită prin Acordul de la 21 iulie 1992. Partea moldovenească se pronunța în favoarea unei astfel de cooperări, fapt care a fost aprobat în rîndurile Comisiei în iunie 1993. Dar în practică partea rusă și partea transnistreană se opuneau făcînd astfel imposibilă verificarea potențialului militar din Transnistria și în particular în zona de securitate. Cu excepția unor ameliorări raportul Misiunii OSCE cu

¹⁹⁰ Rapport n 13 (12 november 1993) de la Mission

Comisia Unificată de Control rămân a fi problematice, cu toate că pot fi menționate și anumite îmbunătățiri, care se observă în ultimul timp.

În materie de *peace-building*, Misiunea OSCE este însărcinată să furnizeze servicii consultative referitoare la drepturile omului, la minoritățile naționale și refugiați. O direcție aparte sînt serviciile consultative privind evoluția spre democrație a țării noastre. Misiunea interpretează acești termeni urmărind evaluarea progresării Republicii Moldova pe calea unui stat de drept în condițiile respectării specificului său multiethnic.

Un rol principal a jucat Misiunea OSCE în Republica Moldova în monitoringul internațional al alegerilor parlamentare, prezidențiale și locale care au avut loc ulterior.

Pe lângă alte activități, Misiunea a urmărit procesul judiciar împotriva grupului Ilașcu în Transnistria și, inclusiv și cu suportul acestei organizații, șeful grupului a fost eliberat.

La etapa actuală Misiunea OSCE în Moldova își concentrează toate eforturile asupra elaborării unui document de bază privind soluționarea conflictului transnistrean¹⁹¹.

¹⁹¹ Vezi : Victoria Arhiliuc, *op. cit. supra*, p. 101-103.

DIPLOMAȚIA PARLAMENTARĂ

§ 1. Noțiunea de diplomație parlamentară

Pe parcursul ultimelor decenii tot mai mult și mai mult se afirmă termenul de „diplomație parlamentară”.¹⁹² Heinrich Klebes este de părerea că termenul de „diplomație parlamentară” este deja consacrat. Acest termen exprimă ideea generală conform căreia parlamentele, sau parlamentarii „interven” într-un domeniu care, conform concepției clasice a statului, incumbă guvernelor și mai ales ministerelor afacerilor externe, și anume domeniul relațiilor internaționale. Cu toate acestea nu este întotdeauna prea limpede la ce anume se referă diplomația parlamentară¹⁹³.

Totuși, dacă vom încerca să specificăm domeniile de „activitate diplomatică parlamentară”, am putea menționa doar două laturi ale acesteia: a) fie că adunările parlamentare intervin în mod activ în formularea acțiunilor de politică externă (de cele mai multe ori ele se mărginesc la critica politicii externe exercitată de un guvern concret); b) fie că anumiți parlamentari, păstrându-și această calitate, joacă rolul diplomaților (ca o completare, sau o activitate paralelă, a diplomației *ad-hoc*).

În primul caz, semnificația termenului de diplomație parlamentară este limitat doar la formularea opțiunilor de politică externă, dat fiind faptul că Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, ca și Parlamentul European sau alte Adunări parlamentare, nu dispun de mijloacele de a pune în practică politicile pe care le recomandă.

Vom remarca, totuși, că chiar dacă statele membre ale Consiliului Europei nu urmează recomandările Adunării Parlamentare, experiența arată că luările de poziție la nivel parlamentar constituie elemente

¹⁹² Cu privire la diplomația parlamentară vezi: Heinrich Klebes, *Diplomația Parlamentară*, București, 1998; Rizescu, Gheorghe, *Diplomația parlamentară. Rolul ei în soluționarea problemelor internaționale*, București, Editura Lumina Lex, 2000.

¹⁹³ Heinrich Klebes, op. cit., p. 9.

importante ale politicii internaționale de care guvernele statelor membre țin cont și care, în dependență de caz, sînt folosite de către guvernele respective într-un sens sau în altul¹⁹⁴.

În al doilea caz, semnificația termenului de diplomație parlamentară este strîns legată de însăși activitatea parlamentarilor, care adesea acționează în numele propriului lor guvern sau în colaborare cu acesta. Exemplu pot servi cazurile trimiterii neoficiale a unui parlamentar într-o misiune diplomatică sau cvasi-diplomatică, chestie folosită pe larg de către unele state (SUA, Rusia), în scopul efectuării sondării terenului într-o situație dificilă, ceea ce poate, eventual, să ducă la deblocarea unor negocieri, fără angajarea guvernului respectiv.

O altă formă de diplomație parlamentară poate fi considerată activitatea „parlamentarilor internaționali”, membri ai unei adunări parlamentare internaționale, care pot fi la rîndul lor chemați să joace un rol cvasi-diplomatic, fie în mod individual, de exemplu ca raportori ai unor comisii, fie în grup, cel mai adesea ca membri ai unei subcomisii parlamentare. Acești parlamentari se pot deplasa într-un stat membru pentru a studia o anumită problemă de natură politică (violarea drepturilor omului, nerespectarea Statutului, problema minorităților etc...) sau se pot deplasa într-un stat nembru a cărui politică sau situație internă preocupă statele membre ale Organizației.

Vom menționa însă, că „parlamentarii internaționali” nu acționează în numele, sau în cooperare cu vreun stat anume, și nici ca emisari ai organului guvernamental al Organizației, pe care o reprezintă (cum ar fi Comitetul Miniștrilor în cazul Consiliului Europei). Acțiunea lor nu angajează, așadar, decît Adunarea Parlamentară din care provin și care, de altfel, din punct de vedere statutar, nu are competențe în domeniul relațiilor externe, domeniu rezervat - în cadrul Consiliului Europei - Comitetului Miniștrilor (Art. 15 al Statutului). Prin urmare, dacă nu luăm în calcul efectele indirecte pe care această formă de diplomație parlamentară le poate avea asupra relațiilor dintre guverne, scopul său constă, exclusiv, în a contribui la formularea „politicii” Adunării Parlamentare și la influențarea politicii guvernelor prin intermediul recomandărilor adoptate, ulterior, de aceasta.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Ibidem.

¹⁹⁵ Ibidem, p. 10-11.

Diplomația parlamentară poate fi privită și sub prisma controlului parlamentar asupra politicii externe. În acest context am putea afirma că adunările parlamentare încearcă să extindă acest control nu doar asupra Comitetului Miniștrilor, cât și asupra guvernelor statelor membre. Guvernele, în cele din urmă, au acceptat diplomația parlamentară, deși insistă în mod special asupra faptului că lor le revin, în mod oficial, competențele specifice acestui domeniu. Este evident, că diplomația parlamentară poate fi utilă guvernelor în derularea oficială a relațiilor diplomatice și a politicii externe a fiecărui stat în parte, dar, uneori, le poate stînji activitatea¹⁹⁶.

De menționat și faptul, că diplomația parlamentară, spre deosebire de diplomația „clasică”, are de partea sa avantajul incontestabil al exprimării „necontrolate” de rigorile actelor juridice și procedurile specifice exprimării diplomației clasice¹⁹⁷. În condițiile perioadei de tranziție, cînd noile state de abea se constituie și noțiunile de „interes național” și „interes de partid” nu coincid întocmai, ba dimpotrivă, chiar se contrapun, unii parlamentarii își permit discursuri de caracter antistatal și antinațional la forurile parlamentare internaționale¹⁹⁸. Aceasta se întîmplă grație faptului că cadrul legislativ intern este imperfect. În opinia noastră este necesar de modificat legislația internă, inclusiv statutul deputatului, pentru a proteja interesele naționale și a asigura securitatea statului.

¹⁹⁶ Referitor la „diplomația parlamentară” care „stînjenește” politica externă a statelor membre, de menționat cazul din 1982, cînd Comisia politică a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei a decis să accepte invitația Knessetului de a se reuni în ședință în Israel, iar Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei a considerat că este necesar să se delimiteze public de hotărîrea Comisiei politice a APCE. Un alt tip de „stînjeneală” a politicii externe poate fi exemplul cu cazul Republicii Moldova privind înregistrarea Mitropoliei Basarabiei, care a fost în discuție la Consiliul Europei pe parcursul a mai mulți ani, și pozițiile Moldovei în Comitetul Miniștrilor al CE și în Adunarea Parlamentară a CE nu coincideau.

¹⁹⁷ Vezi: Rizescu, Gheorghe, op. cit., pag. 92.

¹⁹⁸ Cazurile Vladimir Jirinovski (Rusia), Vadim Tudor (România) etc.

§ 2. Adunările Parlamentare și statutul juridic al diplomației parlamentare

Adunările parlamentare influențează în direct politica externă doar în cazurile când este necesar fie de soluționat diferendele dintre statele membre, fie de exprimat atitudinea critică față de conduita neconformă a unui stat cu prevederile Statutului Organizației. În cazul Consiliului Europei aceasta se referă în primul rând la violarea Articolului 3 al Statutului, conform căruia: „Orice membru al Consiliului Europei recunoaște principiul preeminenței dreptului și principiul în virtutea căruia orice persoană aflată sub jurisdicția sa trebuie să se bucure de drepturile omului și de libertățile fundamentale”.

Adunarea Parlamentară se consideră drept garant al prevederilor Statutului Consiliului Europei și, în această calitate, apreciază ca fiind de datoria sa să denunțe nerespectarea de către state a dispozițiilor fundamentale ale acestuia. Sub rezerva funcțiilor atribuite Comisiei și Curții Europene a Drepturilor Omului, ea mai consideră și că trebuie să-și îndrepte atenția spre respectarea de către state a tuturor regulilor consacrate de Convenția europeană a drepturilor omului. Într-adevăr, astăzi acest text fundamental este considerat *de facto* drept „o lege de rang constituțional” în cadrul Consiliului Europei, apreciindu-se că pentru orice nou stat membru aderarea la Statutul Consiliului Europei și la Convenția europeană a drepturilor omului reprezintă fațetele aceleiași opțiuni.

Încercările de soluționare a situațiilor conflictuale de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei își i-au începuturile în anii 50, când a fost luată în dezbateră problema Landului Saar. Este bine cunoscut faptul că dezacordul asupra viitorului statut al Saarului a tensionat multă vreme relațiile dintre Franța și Germania. Adunarea Parlamentară a încercat să găsească o soluție și, în urma unei activități „diplomatice” pe lângă părțile interesate, a propus o „soluție europeană”. Acordul franco-german cu privire la Landul Saar, din 23 octombrie 1954, a urmat îndeaproape propunerile Adunării. Dacă finalmente „soluția europeană” nu a avut urmări, aceasta s-a datorat faptului că a fost respinsă de populația Saarului cu ocazia referendumului din octombrie 1955.¹⁹⁹

În anii 60-70 Adunarea Parlamentară a încurajat dialogul între cele

¹⁹⁹ Vezi: Heinrich Klebes, op. cit., p. 12.

două comunități etnice de pe insula Cipru și și-a intensificat eforturile după intervenția guvernului turc din iulie 1974 (pe care acesta a justificat-o invocând Articolul 4 al Tratatului de garanție din 1960). Raportorii comisiilor implicate, cum și o delegație de reprezentanți ai grupurilor politice la Adunarea Parlamentară s-au deplasat pe teren, la Ankara și Atena. La Strasburg au avut loc schimburi de vederi cu reprezentanții celor două comunități într-un interval de patru ani (1974 și 1978). Ca rezultat, Adunarea Parlamentară a adoptat cinci rezoluții și cinci recomandări la adresa Comitetului Miniștrilor²⁰⁰, unele din ele fiind aplicate și în practică.

Adunarea Parlamentară s-a mai interesat și de problema regiunii Alto Adige (Tirolul de Sud, pentru austrieci), iar subcomisiile sesizate în acest caz au depus o activitate pe care am fi aproape tentați să o calificăm drept „diplomație parlamentară secretă”. Necătfînd la faptul că nu au avut loc niciodată dezbateri și nu au existat documente publice asupra acestei probleme, eforturile depuse au contribuit, în mod cert, la reglementarea problemei dintre cele două guverne implicate.

Concomitent, este necesar de menționat și nereușitele ”diplomației parlamentare”. Astfel, Convenția din 1957 asupra reglementării pașnice a diferendelor a rămas în cea mai mare parte fără efect, iar statele europene s-au resemnat să vadă că litigiile dintre ele erau dezbătute în cadrul ONU. Exemplu, în acest sens, poate servi cazul Irlandei de Nord, care a fost luat în dezbateri de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei în 1976, însă care nu s-a soldat cu soluționarea problemei în cauză.

De menționat chestiunile luate în dezbateri la ședințele plenare ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei vizînd problemele “respectării dreptului omului” în diverse regiuni ale Europei²⁰¹. Cu regret, politica “standardelor duble” care continuă să predomine în mentalitatea unor parlamentari europeni nu permite Adunării Parlamentare să găsească soluțiile rezonabile care ar permite rezolvarea pozitivă a litigiilor dintre părțile conflictuale. Exemplu poate servi cazul “Mitropoliei Basarabene”, care practic a fost profanat la dezbaterile din cadrul APCE.

²⁰⁰ Rezoluțiile 573 (1974), 574 (1974), 615 (1976), 657 (1977) și 673 (1978); Recomandările 734 (1974), 736 (1974), 737 (1974), 756 (1975) și 759 (1975)..

²⁰¹ Cazul Bosniei și Herțegovinei, Cazul Ceceniei, Cazul Kosovo etc.

§ 3. Instituțiile parlamentare internaționale

Distingem două tipuri de instituții parlamentare internaționale: *adunări parlamentare* și *asociații parlamentare*.

Numim „*adunare parlamentară*” o instituție parlamentară internațională care are o vocație (sau o aspirație) de reprezentativitate pentru regiunea pe care o reprezintă²⁰². Ea se compune fie din parlamentari aleși în mod direct fie din reprezentanții delegați de către parlamentele implicate. Adunarea poate constitui componenta parlamentară, statutară sau nu, a unei organizații internaționale, dar ea poate avea și o existență de sine stătătoare²⁰³.

O „*asociație parlamentară internațională*” se bazează, în principiu, pe interese comune ale statelor participante la această asociație prin intermediul instituțiilor parlamentare naționale, fără a pretinde o reprezentativitate regională.

I. ADUNĂRI PARLAMENTARE

1. Uniunea Interparlamentară

Uniunea Interparlamentară (UIP)²⁰⁴ este cea mai veche și cea mai prestigioasă dintre instituțiile parlamentare internaționale. A fost fondată în 1889 la Paris de către delegații parlamentari care reprezentau 9 țări situate pe trei continente²⁰⁵, adunați în reuniune la inițiativa a doi pacifiști renumiți: William Randal Cremer (Marea Britanie) și Frederic Passy (Franța), și pentru început se numea „Uniunea Interparlamentară pentru Arbitraj Internațional”. Uniunea a contribuit la crearea Curții Permanente de Arbitraj de la Haga, la adoptarea Convențiilor de la Geneva și la crearea Ligii Națiunilor.

UIP, conform prevederilor art. 1 al Statutului său, revizuit în întregime

²⁰² Vezi: Heinrich Clebes, op. cit., p. 34-38.

²⁰³ Cazul Adunării Atlanticului de Nord și a NATO, care sînt două organizații distincte.

²⁰⁴ Vezi: Gheorghe Rizescu, *Diplomația parlamentară. Rolul ei în soluționarea problemelor internaționale*, București, Editura Lumina Lex, 2000, pag. 220-230.

²⁰⁵ Belgia, Danemarca, Franța, Italia, Liberia, Marea Britanie, Spania, SUA, Ungaria.

în 1983, promovează „contactele personale între membrii tuturor parlamentelor /.../ reunind eforturile acestora într-o acțiune comună, în scopul de a contribui la colaborarea dintre statele lor în vederea consolidării și dezvoltării instituțiilor reprezentative cât și la opera de pace și colaborare între popoare, mai ales prin sprijinul acordat, obiectivelor Organizației Națiunilor Unite”²⁰⁶.

UIP este compusă în prezent din 130 grupuri parlamentare naționale și își are sediul la Geneva. Potrivit unui acord încheiat la 28 septembrie 1971 între Consiliul Federal Elvețian și UIP, aceasta deține personalitate juridică pe teritoriul Elveției și beneficiază de privilegii și imunități²⁰⁷.

Uniunea sprijină activitatea ONU și pe aceea a instituțiilor sale specializate sau ale organelor sale subsidiare. În afară de aceasta, Uniunea menține relații cu organizațiile internaționale regionale (Organizația Statelor Americane, Organizația Statelor Africane, Liga Arabă etc.) și cu majoritatea instituțiilor parlamentare internaționale.

Nu încapă îndoială că Uniunea Interparlamentară este astăzi o instituție mult diferită față de cea din anul 1889. Aprecierile la adresa acțiunilor sale sunt însă divergente. De altfel, este un fapt că doar o minoritate dintre țările participante practică o autentică democrație parlamentară. Cu toate acestea, se pare că nimeni nu ar dori abolirea acestui forum internațional care, în afara reuniunilor oficiale, nu întotdeauna prea fructuoase, permite realizarea unor contacte între parlamentarii diverselor partide și grupări politice din lume, care, în unele cazuri, pot înlesni înțelegerea între state.

2. Parlamentul European

Parlamentul European (PE)²⁰⁸ este succesorul Adunării Comune a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECA) creată prin Tratatul de la Paris din 18 aprilie 1951. Articolul 2 al Convenției din 25 martie 1957, „privind unele instituții comune din cadrul comunităților europene” (CECA, CEEA, CEE) prevede că „Adunarea parlamentară unică exercită mandatul și deține competențele ce revin Adunării

²⁰⁶ Vezi: *Международные парламентские организации*, Москва, Издательство «Республика», 1999, С. 25-26.

²⁰⁷ Ibidem.

²⁰⁸ Vezi: Gheorghe Rizescu, op. cit., pag. 241-247.

Comune” a CECA, deținând un mandat limitat în materie bugetară, și un rol esențialmente consultativ în domeniul legislativ, precum și un drept de cenzură. Acest mandat a fost extins, după cum se știe, prin Actul Unic din 17 (28) februarie 1987²⁰⁹.

Cei șase fondatori ai primei Comunități Europene urmăreau menținerea unor relații strânse între aceasta și Consiliul Europei. Astfel, printr-un protocol anexat Tratatului de la Paris din 1951, se încerca stabilirea unor legături organice cu Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, invitând guvernele „să recomande parlamentelor respective alegerea membrilor Adunării Parlamentare de preferință dintre reprezentanții la Adunarea Consultativă a Consiliului Europei”²¹⁰.

Inițial Parlamentul European se forma din deputații delegați de către parlamentele naționale ale statelor membre, însă începând cu 1979 deputații Parlamentului European se aleg în mod direct, prin vot secret, în statele membre ale UE.

În ciuda lărgirii competențelor sale prevăzute în Actul unic, trebuie să recunoaștem că Parlamentul European nu deține încă mandatul care îi revine unui parlament într-un stat democratic. Pe de altă parte, Parlamentul European rămîne cea mai puternică adunare parlamentară atît prin posibilitățile sale de acțiune în domeniile „legislativ”, bugetar și politic cît și prin consistența mijloacelor materiale puse la dispoziția sa²¹¹.

3. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE)

Componenta și mandatul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE)²¹² sunt definite la Capitolul V (Articolele 22 la 35) al Tratatului de la Londra din 5 mai 1949, care constituie Statutul Consiliului Europei. Aceasta este cea mai veche dintre Adunările Parlamentare Internaționale constituite pe baza unui tratat, nu numai din Europa, ci și din lume²¹³.

Obiectivele sale statutare sînt cele ale Consiliului Europei și sunt

²⁰⁹ Vezi: H. Klebes, op. cit., p. 119-121.

²¹⁰ Vezi: *Международные парламентские организации*, C. 15-17.

²¹¹ Vezi: H. Klebes, op. cit., p. 119-121.

²¹² Vezi: Gheorghe Rizescu, op. cit., pag. 231-240.

²¹³ Privitor la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, a se vedea între altele: *Manuel du Conseil de l'Europe*, Pedone, Paris 1970, *L'Assemblée parlementaire — procédure et pratique*, ediția a 8-a, Strasbourg, 1984; *Международные парламентские организации*, C. 32-36.

definite în Articolul 1 al Statutului: „realizarea unei mai strânse uniuni între membrii săi în vederea salvagădării și promovării idealurilor și principiilor care formează patrimoniul lor comun...”.

Competențele sale sînt limitate (pur consultative) și nu au cunoscut nici o evoluție de la întemeierea Organizației. Cu toate acestea, se poate spune că Adunarea Parlamentară se consideră — în prezent — mai independentă în acțiuni, decît la începutul existenței sale, cînd (spre exemplu) ordinea sa de zi trebuia aprobată de Comitetul Miniștrilor.

Adunarea Parlamentară poate adresa Recomandări Comitetului Miniștrilor (organul interguvernamental executiv și „legislativ” în ace-lași timp) al Organizației, pe care ea le adoptă cu o majoritate de două treimi. Comitetului Miniștrilor nu îi revine decît obligația de a-i răs-punde. Rezoluțiile Adunării Parlamentare adoptate cu o majoritate simplă, nu angajează decît responsabilitatea acesteia: ele reprezintă declarații ale poziției politice adoptate majoritar în problemele aflate în dezbateră Adunării.

De menționat, că, documentele Adunării Parlamentare rămîn, adesea, fără consecințe. Dar există și situații în care pozițiile parlamentare adoptate cu mare majoritate nu pot fi neglijate de guverne. Ca și în cazul Parlamentului European aceste poziții pot „stînji” cîteodată guvernele, fie că este vorba despre probleme interne ale organizației (de exemplu situația într-un stat membru) sau de relațiile externe²¹⁴.

Indiferent de faptul că APCE nu este investită cu putere „legislativă”, ea se află, totuși, la originea multora dintre Convențiile europene încheiate în cadrul Consiliului Europei. Totuși, din punct de vedere juridic, posibilitățile de evoluție a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei către competențe sporite în domeniul supranațional sînt limitate.

4. Adunarea Uniunii Europei Occidentale

Să amintim că Uniunea Europei Occidentale își are originile în Tratatul de la Bruxelles, încheiat la 17 martie 1948 între Belgia, Franța, Luxemburg, Olanda și Marea Britanie. Acest tratat nu prevede existența unui organ parlamentar, dar după eșecul proiectului Comunității Europene de Apărare din 1954, el a fost modificat, printr-un protocol, la 23 octombrie 1954, pentru a permite aderarea Italiei și a Republicii

²¹⁴ Vezi: H. Klebes, op. cit., pag. 34-38.

Federale Germania²¹⁵.

Dispozițiile amănunțite referitoare la Adunarea Uniunii Europene Occidentale²¹⁶ sînt consemnate într-o Cartă adoptată de către Adunare în octombrie 1955. Conform Titlului său 1 (a), Adunarea exercită funcțiunea parlamentară decurgînd din Tratatul de la Bruxelles.

Ca și Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, cea a Uniunii Europene Occidentale adoptă Recomandări și Avize destinate organului interguvernamental al Organizației, și „poate adopta Rezoluții în toate cazurile care - în opinia sa - impun această soluție...”²¹⁷.

5. Adunarea Atlanticului de Nord (AAN)

Tratatul Organizației Atlanticului de Nord (1949) nu prevede existența unui organ parlamentar. În 1951, cu ocazia primei reuniuni a delegațiilor parlamentare din Europa și din America de Nord la Consiliul Europei unii parlamentari au propus crearea unei adunări atlantice consultative²¹⁸.

Prima Conferință a parlamentarilor din țările membre NATO a avut loc la Paris la 18 iulie 1955. În 1957 Conferința și-a adoptat numele de «Conferința Parlamentarilor NATO, iar în 1960, sediul provizoriu a fost transferat de la Londra la Paris. În noiembrie 1966, Adunarea și-a adoptat titulatura actuală: Adunarea Atlanticului de Nord (AAN). În 1966, urmînd exemplul NATO, AAN și-a mutat sediul la Bruxelles. Parlamentul belgian a adoptat o lege relativă la statutul Adunării Atlanticului de Nord pe teritoriul Belgiei, atribuindu-i personalitate juridică și acordînd Adunării, parlamentarilor membri și Secretarului General privilegii și imunități.

Conform Articolului 1 din Statut și preambulului din Regulament, AAN constituie legătura dintre autoritățile NATO și parlamentele naționale ale țărilor membre, sprijină prin intermediul dezbaterilor din cadrul său dezvoltarea sentimentului de solidaritate atlantică în cadrul diverselor adunări legislative și contribuie la realizarea obiectivelor Alianței Atlantice.

Începînd cu anul 1979, AAN a renunțat la inițiativele ce vizau

²¹⁵ Ibidem., pag. 121-122.

²¹⁶ Vezi: Gheorghe Rizescu, op. cit., pag. 256-259.

²¹⁷ Vezi: H. Klebes, op. cit., pag. 122.

²¹⁸ Vezi: Gheorghe Rizescu, op. cit., pag. 251-255.

obținerea unui statut internațional oficial. AAN a căutat de asemenea, să extindă dialogul interparlamentar și cu alte națiuni democratice²¹⁹ industrializate și să dezvolte relațiile cu alte organizații internaționale²²⁰.

AAN este compusă din delegați parlamentari aleși dintre membrii parlamentelor naționale ale țărilor membre ale Alianței după o procedură specifică fiecărei țări.

6. Consiliul Interparlamentar Consultativ al Benelux (CICB)

După ce au pus bazele unei uniuni vamale²²¹, Belgia, Luxemburgul și Olanda au semnat, la 3 februarie 1958 Tratatul prin care se instituia Uniunea Economică Benelux. Între timp, prin intermediul unei Convenții din 5 noiembrie 1955, aceste țări instituiseră deja un Consiliu Interparlamentar Consultativ al Benelux (CICB)²²².

Consiliul are ca sarcină supravegherea îndeaproape a modului în care se realizează și funcționează Uniunea Economică a Benelux, încurajarea politicilor de apropiere culturală, cooperarea în domeniul politicii externe și armonizarea legislațiilor celor trei state membre (articolul 3 al Convenției). Membrii săi sînt aleși de către cele trei parlamente ale țărilor membre. De la adoptarea la 27 martie 1982 a „Manifestului pentru relansarea Benelux”, Consiliul s-a implicat și în consolidarea contactelor cu alte instituții parlamentare europene (Parlamentul European, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei) cu scopul de a-și coordona eforturile.

²¹⁹ De exemplu: Japonia, Australia și Noua Zeelandă.

²²⁰ AAN a stabilit relații de lucru mai ales cu OCDE. Comisia militară a AAN se reunește în mod regulat cu Comisia pentru apărare și armament a Adunării UEO; vezi în acest context și Articolul 17 al Regulamentului AAN.

²²¹ Tratatul de la 5 septembrie 1944 modificat și completat printr-un protocol adoptat la 14 martie 1947 și intrat în vigoare la 1 septembrie 1949. Belgia și Luxemburgul formează o uniune economică încă din 1921.

²²² Pentru o descriere a originilor și a rolului Consiliului Interparlamentar Consultativ al Benelux, vezi J. Kranenburg, *The Consultative Interparliamentary Benelux Council* (Lindsay, European Assemblies — The Experimental Period 1949-59. London-New York, 1960, pag. 260-267).

7. Consiliul Nordic

Consiliul Nordic este o adunare parlamentară *sui generis*, în sensul că include și reprezentanți ai guvernelor, deși aceștia nu dispun de drept de vot²²³. Inițiativa de creare a fost luată în 1951 de către Grupul nordic al Uniunii Interparlamentare. Să remarcăm faptul că, la origine Consiliul nu avea la bază un instrument internațional ci un statut încorporat în legi identice adoptate în 1952 de către parlamentele suedeze, daneze, norvegian și irlandez. În 1955 la Consiliul Nordic s-a alăturat Finlanda.

Stricto sensu, crearea Consiliului Nordic nu comporta asumarea unor obligații conform normelor de drept internațional, fiecare stat membru putându-se retrage din organizație, abrogînd pur și simplu legea respectivă. Zece ani mai târziu țările nordice au încheiat Convenția de la Helsinki din 23 martie 1962 cu privire la cooperarea între Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia și Suedia. În 1971, ca urmare a negocierilor asupra NORDEK, ca spațiu de cooperare economică, și a stabilirii unui Consiliu Nordic al Miniștrilor, Convenția a fost modificată, în scopul codificării tuturor textelor referitoare la cooperarea nordică. Statutul Consiliului Nordic (a nu se confunda cu Consiliul Miniștrilor) a fost integrat în Convenția modificată cu aceeași ocazie.

Membrii parlamentari ai Consiliului Nordic sunt aleși anual de către parlamentele naționale ale statelor membre ca și de către dietele din Insulele Feroe, Aland și din Groenlanda (Art. 47 al Convenției). La ora actuală există 87 membri parlamentari și un „anumit număr de reprezentanți ai guvernelor”²²⁴.

Consiliul Nordic se prezintă azi ca un instrument de cooperare subregională dotat cu metode de lucru eficiente și flexibile totodată, care, din multe puncte de vedere, ar putea constitui modele pentru alte organizații europene. Același lucru este valabil și pentru principalele rezultate ale funcționării sale: o piață a muncii liberă, pașapoarte comune, libertatea de reședință cu păstrarea drepturilor de securitate socială,

²²³ Despre Consiliul Nordic, vezi: Frantx-Wendt, *Cooperation in the Nordic Countries*, Stockholm, 1981; Ren6 Milas, *Les institutifons de la cooperation nordique: les pouvoirs du Conseil nordique et du Conseil des ministres*, Stockholm, 1978; *Nordic Council - Rules and Procedures*, Stockholm, 1986.

²²⁴ *Nordic Council, 36-th Session*, pag. 3, Convenția de la Helsinki, art. 47.

cooperarea strânsă între administrațiile statelor membre²²⁵.

8. *Parlamentul Latino-American*

Mai bine de douăzeci de ani, această instituție a existat în urma unui acord încheiat la Lima, la 10 decembrie 1964, între parlamentele statelor membre. Principiile de drept internațional care au guvernat crearea sa au fost înscrise în Tratatul de instituționalizare semnat la 16 noiembrie 1987 în capitala peruviană de către reprezentanții a 18 state: Argentina, Bolivia, Brazilia, Columbia, Costa Rica, Cuba, Ecuador, Guatemala, Honduras, Mexic, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Republica Dominicană, Salvador, Uruguay, Venezuela²²⁶. Singurul absent dintre statele continentului sud-american este Chile. Parlamentul a primit în rîndurile sale și o entitate nesuverană, Antilele Olandeze (Articolul 1 al Statutului).

Conform prevederilor articolului 2 al Tratatului Parlamentul Latino-American menționează ca priorități:

- apărarea democrației;
- integrarea latino-americană;
- libera alegere, de către popoare, a sistemelor lor politice, economice și sodale;
- pluralismul politic și ideologic;
- egalitatea din punct de vedere juridic a statelor;
- condamnarea acțiunilor de forță și a amenințărilor cu folosirea forței împotriva independenței politice și a integrității teritoriale a statelor (conform art. 2, 4 al Cartei Națiunilor Unite);
- soluționarea pașnică, justă și negociată a diferendelor internaționale;
- supremația principiilor de drept internațional relative la relațiile de prietenie și cooperare între state (conf. Rezoluției 2625 (XXV) a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite).

Articolul 6 prevede că „în conformitate cu principiile de drept internațional, Parlamentul se va bucura de personalitate juridică proprie și de privilegiile și imunitățile respective”. Această dispoziție este

²²⁵ Vezi: H. Klebes, op. cit., pag. 122-123.

²²⁶ Vezi: A. Townsend Ezcurra, *L'institutionalisation du Parlement latino-américain*, Bulletin interparlementaire (UIP), no. 4/1987, pag. 239-243.

remarcabilă din două motive. Pe de o parte, statele sunt reticente în a recunoaște *expressis verbis* personalitatea juridică internațională (chiar dacă această personalitate este considerată ca făcând parte din însăși definiția unei organizații internaționale), pe de altă parte, o adunare neintegrată, chiar dacă actul său constitutiv este un tratat, nu este *stricto sensu* o organizație internațională conform definiției general acceptate, adică o asociație de state.

Delegațiile Parlamentelor naționale care participă la sesiunile ordinare nu pot avea mai mult de 12 membri. Dar, dacă numărul delegaților este mai mic, fiecare delegat poate cumula pînă la 3 voturi în limita a 12 voturi pentru fiecare delegație (Art. 15 al Statutului).

Parlamentul ia cunoștință și aprobă acorduri, recomandări și declarații (Art. 18 al Statutului). Nu se precizează natura acestor acorduri sau cui se adresează recomandările.

9. Parlamentul Andin

Parlamentului Andin a fost format în 1979 în calitate de „organ multilateral de cooperare și integrare subregională” Scopurile și structura Parlamentului sînt determinate de Tratatul de la La-Paz din 28 octombrie 1979 și Statutul Parlamentului, adoptat la 1 septembrie 1980 la Bogota²²⁷.

După intrarea în vigoare a tratatului, Parlamentul și-a format un Secretariat Permanent și a numit un Secretar General executiv, funcționar internațional permanent, pe lîngă un Secretar General „pro tempore” atașat pe lîngă cabinetul președintelui, care se schimbă anual, în ordinea alfabetică a țărilor membre.

Conform Articolului 2 al Tratatului, ulterior, Parlamentul va fi alcătuit din reprezentanți aleși în mod direct, în urma adoptării de către statele membre a unui protocol adițional care să precizeze criteriile de reprezentare națională. Una dintre „prevederile tranzitorii” menționatează validarea acestui protocol la zece ani după intrarea în vigoare a tratatului, deci nu înainte de 1994. Deocamdată fiecare parlament membru are dreptul la 5 reprezentanți (Art. 3) și cîte 2 supleanți pentru fiecare reprezentant (Art. 7).

Crearea Parlamentului Andin a fost strîns legată de existența structurilor de cooperare interguvernamentale între țările andine.

²²⁷ Vezi: *Международные парламентские организации*, С. 3-7.

Protocolul de la Quito, din 1987, intrat în vigoare la 25 mai 1988, împreună cu *versiunea ratificată din 15 iulie 1988 a Acordului de la Cartagena* (Art. 5) îl califică drept organul principal al Pactului Andin²²⁸.

Articolul 9 al tratatului stipulează că pot deveni parte la tratat numai statele membre ale Acordului de la Cartagena (Pactul Andin)²²⁹. Articolul 13 menționează printre atribuțiile Parlamentului examinarea evoluției integrării subregionale și propunerea de măsuri în vederea armonizării legislației părților contractante, iar Articolul 13 al Regulamentului²³⁰ prevede ca ordinea de zi să includă rapoartele Acordului de la Cartagena și ale instituțiilor sale specializate.

Printre obiectivele Parlamentului, conform Articolului 12, se remarcă respectarea drepturilor omului și sprijinul acordat democrației „în cel mai amplu exercițiu partidpativ la aceasta”.

Potrivit Articolului 10, Parlamentul dispune de o personalitate juridică internațională precum și de capacitatea de a și-o exercita, iar acordul de sediu îi atribuie personalitate juridică pe teritoriul Columbiei.

10. Parlamentul Centramerican²³¹

Tratatul de constituire a Parlamentului Centramerican, elaborat pe baza unui proiect guatemalez, a fost semnat de către șefii statelor membre (Costa Rica, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Salvador) între 8 și 16 octombrie 1987.

Parlamentul Centramerican nu este o „adunare integrată” în sensul strict al termenului. Tratatul prevede în capitolele sale II și III reuniuni ale vicepreședinților și ale președinților statelor din America Centrală. Articolul 5 (c) merge încă și mai departe, menționând printre atribuțiile Parlamentului și pe acelea „de a alege, desemna sau înlocui /.../ funcționarul de cel mai înalt rang în ierarhia organismelor de integrare Central-americană existente sau viitoare”. Aceștia din urmă sunt obligați

²²⁸ Acordul de la Cartagena (Pactul Andin) a fost semnat pe 26 mai 1969.

²²⁹ Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru, Venezuela, Chile au părăsit Pactul Andin în 1976.

²³⁰ Pentru versiunea spaniolă a Tratatului, Acordului de sediu și regulamentul interior vezi: *Parlamento Andino*, Secretara Ejecutiva, Bogota, 1987.

²³¹ Un document al Parlamentului European (PE 118.377 din 26.11.87) conține istoricul Tratatului constitutiv al Parlamentului Centramerican și note explicative în limbile comunitare.

să supună Parlamentului un raport anual (Art. 29). Același articol însărcinează Parlamentul să propună proiectele de tratate și de acorduri între statele Americii Centrale și să recomande guvernelor cele mai bune soluții comune în problemele politice, economice, sociale și culturale. Conform Articolului 10, aceste recomandări sunt adresate cu prilejul reuniunii vicepreședinților și a celei a președinților statelor membre, și privesc problemele relative la pace, securitate și dezvoltare regională.

Insistența asupra valorilor democratice, frapează, în această situație, mai mult decât în cazul celor două tratate prezentate anterior. Astfel, preambulul menționează convingerea părților contractante că „pacea în America Centrală nu poate rezulta decât în urma unui autentic proces democratic, pluralist și participativ, ceea ce implică justiția socială, respectul drepturilor omului”. Aceeași idee este exprimată la Articolul 1, care se referă la „conviețuirea pașnică” ce trebuie să se întemeieze pe „democrație reprezentativă și participativă”. De asemenea, conform celor stipulate în Articolul 5 (f), Parlamentul trebuie „să promoveze consolidarea unui sistem democratic, pluralist și participativ” în America Centrală, iar Articolul 6 obligă părțile contractante să reglementeze problema alegerii membrilor Parlamentului „respectând în mod strict o largă reprezentativitate politică și ideologică în cadrul unui sistem democratic pluralist ce garantează alegeri libere și participative, în condițiile egalității șanselor între diferitele partide politice... ”.

Parlamentul Centramerican este compus din douăzeci de membri titulari (cu supleanții lor) pentru fiecare din cele 5 țări, cărora li se vor adăuga, ca membri din oficiu, președinții și vicepreședinții statelor membre la încheierea mandatelor lor (Art. 2). Această soluție originală pune la dispoziția parlamentarilor aleși în mod direct experiența acumulată de persoanele care au deținut responsabilități guvernamentale.

11. Uniunea Parlamentelor Africane (UPA)

Este o adunare cu vocație continentală care se bazează pe un acord între parlamentele membre. Statutele UPA au fost adoptate de către președinții parlamentelor africane pe 18 februarie 1976 la Abidjan, unde sediul și birourile UPA sunt găzduite în chiar clădirea Adunării Naționale

a Republicii Coasta de Fildeș²³².

Deși nu există nici o legătură juridică între cele două instituții, se poate considera — cu anumite rezerve — că UPA reprezintă componența parlamentară africană a Organizației pentru Unitatea Africană (OUA).

Uniunea dorește „să contribuie la realizarea obiectivelor Organizației, la întărirea rolului și la consolidarea prestigiului instituției parlamentare, inspirându-se din valorile africane fundamentale” și să contribuie la „crearea, treptat, a unei adevărate comunități juridice africane” (Art. 3). Fiecare parlament constituie un grup național în cadrul Uniunii.

12. Organizația interparlamentară a ASEAN/ANASE (AIPO)

AIPO a fost creată în 1977 în urma unui acord între parlamentele Indoneziei, Malaeziei, Filipinelor, Thailandei și din Singapore. Deși nu există o legătură de natură juridică între cele două instituții, cu excepția unei referiri în acest sens din preambulul Statutului său, AIPO poate fi considerată drept alternativa parlamentară a Asociației Țărilor din Asia de Sud-Est (ASEAN/ANASE), căreia i s-a alăturat Bruneiul în 1984.

Scopurile organizației, potrivit Articolului 2 din Statut, sînt acelea de a promova o mai strînsă cooperare interparlamentară între parlamentele statelor membre ale ASEAN, de a înlesni contactele și mai buna înțelegere între membrii săi, de a facilita realizarea obiectivelor ASEAN și de a examina și propune soluții de interes comun²³³.

AIPO întreține legături de cooperare cu mai multe organizații internaționale (Comunitatea Europeană, Forumul Pacificului de Sud, Consiliul de Cooperare al Golfului, Comunitatea Economică a Statelor Africii Occidentale). Cu ocazia celei de-a opta Adunări Generale (22-29 septembrie 1985, Djakarta), AIPO a adoptat o rezoluție preconizînd contacte cu alte instituții parlamentare regionale. Cu aceeași ocazie și, de asemenea, la cea de-a noua Adunare Generală de la Kuala Lumpur (24-30 ianuarie 1988), fără îndoială inspirată de exemplul Parlamentului

²³² În ce privește istoricul, Statutul, Regulamentul interior și rezoluțiile adoptate de Uniune, a se vedea: Uniunea Parlamentelor Africane 1976-1986, Secretariatul Uniunii, Abidjan.

²³³ Despre AIPO vezi: Official Handbook, 9th Working Committee and General Assembly, Kuala Lumpur (24-30 ianuarie 1988) care reproduce statutul acestei organizații. Pot fi consultate, de asemenea, și regulamentele Adunării Generale și ale Comitetului de Lucru.

European, AIPO a invitat parlamentele membre să continue examinarea unui proiect de creare a unui parlament al ASEAN. Printre altele, AIPO se străduiește să-și îmbunătățească relațiile cu reuniunile ministeriale din cadrul ASEAN.

13. Uniunea Parlamentarilor din țările Asiei și Pacificului

Desemnat cu inițialele APPU, după denumirea sa în limba engleză (Asian—Pacific Parliamentarians Union), acest grup, lipsit de personalitate juridică proprie, a fost fondat în 1965 la Tokyo din inițiativa parlamentarilor din cinci state asiatice: Japonia, Filipine, Republica China (Taiwan), Republica Coreea (Coreea de Sud), Thailanda. Se va observa suprapunerea parțială (Filipine, Tailanda) cu AIPO fondată în 1977.

În conformitate cu Carta sa, Uniunea (care până în 1980 s-a numit Uniunea Parlamentară a Asiei), își propune să realizeze și să apere libertatea și democrația, asigurând pe această cale, o pace durabilă și prosperitatea în regiunile din Asia și Pacific (Art. 2). Uniunea încearcă, de asemenea, să contribuie la reglementarea neînțelegerilor dintre statele implicate. Prezența Taiwanului, un membru foarte activ în cadrul APPU, nu pare să fi stîmjenit relațiile dintre alte state reprezentate în organizație cu Republica Populară Chineză. Cu toate acestea, trebuie să observăm că, pînă în prezent, conform prevederilor Cartei, apărarea libertății și democrației echivala, pentru membrii Uniunii, cu lupta împotriva comunismului.

APPU se reunește anual în diversele țări membre, la invitația parlamentelor respective. Grupul japonez menține la Tokyo un secretariat central al cărui rol este foarte redus²³⁴.

14. Uniunea Interparlamentară Arabă

Creată în 1974, Uniunea se compune din reprezentanții parlamentelor a cincisprezece țări arabe²³⁵ și ai Organizației pentru Eliberarea Palestinei (OLP).

²³⁴ Despre APPU a se vedea: *In commemoration of the 20th anniversary of the Asian-Pacific Parliamentarians' Union*, APPU Central Secretariat, Tokyo, 1983.

²³⁵ Iordania, Emiratele Arabe Unite, Tunisia, Algeria, Republica Djibouti, Sudan Somalia, Irak, Palestina, Kuweit, Liban, Maroc, Republica Arabă Yemen, Republica Democrată Populară Yemen.

Conform Statutului, Uniunea are drept scop strângerea legăturilor și menținerea dialogului între parlamentele arabe cât și între țările membre pentru a le putea coordona activitatea, angajarea statelor membre în acțiuni comune în diverse domenii, promovarea cauzei arabe comune, propagarea concepțiilor și valorilor democratice în țările arabe și întărirea cooperării între popoarele lumii în lupta acestora pentru pacea între-meiată pe justiție²³⁶.

II. ASOCIAȚIILE PARLAMENTARE

1. Asociația Parlamentară a Commonwealth-ului (APC)

Creată în 1911, ca Asociație Parlamentară a Imperiului Britanic și administrată de grupul parlamentar al Marii Britanii, APC²³⁷ și-a adoptat numele actual în 1948, modificându-și statutul pentru a putea permite tuturor grupurilor membre să participe la activitățile sale. Membrii Asociației sunt secțiunile și grupurile parlamentelor membre. Obiectivul asociației este promovarea cunoștințelor și educației asupra sistemelor, constituțional, legislativ, economic, social și cultural într-un cadru parlamentar democratic cu referire specială la țările membre Commonwealth și la alte țări cu strânse afinități istorice și parlamentare cu acesta (Art. 3 § 1 al Constituției modificate din 23 septembrie 1977). Ca și Asociația Internațională a Parlamentarilor de Limbă Franceză (AIPLF), APC organizează Conferințe regionale.

2. Asociația Internațională a Parlamentarilor de Limbă Franceză (AIPLF)

AIPLF²³⁸, constituită în 1967, are drept scop favorizarea inițiativelor de orice natură cu menirea de a extinde aria de folosire a limbii franceze.

În ianuarie 1988 ea număra treizeci și două de secțiuni membre, trei secțiuni asociate și un grup parlamentar asociat (Grecia) și avea drept misiune favorizarea tuturor inițiativelor care să ducă la folosirea pe scară tot mai largă a limbii franceze. Asociația înțelege ca, prin acțiunile sale, să constituie între parlamentarii ce o compun o strânsă cooperare, pentru

²³⁶ Vezi: H. Klebes, op. cit., pag. 135.

²³⁷ Ibidem.

²³⁸ Vezi: Gheorghe Rizescu, op. cit., pag. 260-262.

întărirea solidarității pe care folosirea limbii franceze o stabilește între ei și să contribuie astfel la instaurarea unui veritabil dialog între cul-turi (Articolul 2 al Statutului, ediția din 1988). Asociația și-a extins competența și asupra domeniilor cooperării și dezvoltării, precum și al problemelor sociale care îi preocupă pe membrii săi.

Cu prilejul reuniunii șefilor de stat și de guvern care a avut loc între 2 și 4 septembrie 1987 la Quebec, a fost recunoscut rolul AIPLF de interiocutor al șefilor de stat și de guvern din țările francofone. Asociația se compune din parlamentari grupați pe secțiuni naționale formate de către sau chiar în cadrul parla-mentelor din statele în care limba franceză este limbă oficială, limbă de comunicare sau limbă vorbită în mod frecvent (Articolul 3 al Statutului).

AIPLF își are sediul la Luxemburg și Secretariatul General la Paris (Art. 9 al Statutului). Conform legii nr. 88—3 din 4 ianuarie 1988 AIPLF, „organizație internațională a francofoniei”, beneficiază în Franța, în scopul exercitării misiunilor sale, de pdvilegiile și imunitățile rezervate în mod obișnuit organizațiilor internaționale.

Să adăugăm că AIPLF a încheiat pe 7 ianuarie 1975 o convenție cu Agenția de Cooperare Culturală și tehnică, organizație interguvernamentală a statelor francofone. Această Convenție prevede schimburi de informații, reprezentarea reciprocă prin observatori, susținerea financiară din partea Agenției pentru unele din activitățile AIPLF, asistență mutuală pentru studii în domeniul tehnic etc.

III. CONFERINȚELE PREȘEDINȚILOR PARLAMENTELOR

Conferințele Președinților²³⁹ nu sunt instituționalizate. Cu toate acestea, cele două Conferințe europene își au originea în inițiativele Parlamentului European și ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

Președinții statelor membre ale UE se reunesc, începând cu 1973, pentru schimburi de vederi care nu angajează responsabilitatea parlamentelor lor (sau a camerelor acestora). Începând cu 1981, aceste conferințe au loc din doi în doi ani. În 1975, a fost organizată o „Conferință lărgită” la care au participat președinții parlamentelor din țările membre ale Comunității Europene, cât și președinții Adunării

²³⁹ Vezi: H. Klebes, op. cit., pag. 130-131.

Parlamentare a Consiliului Europei și Parlamentului European.

Între 1 și 2 decembrie 1983 s-a reunit la Madrid prima Conferință a președinților parlamentelor democratice din țările hispanofone care, de atunci, în principiu se ține anual, alternativ în Spania și în America Latină.

PARTICULARITĂȚILE PRACTICII DIPLOMATICE ÎN DIFERITE STATE ALE LUMII

§ 1. Activitatea diplomatică în statele Europei Orientale și C.S.I.

După destrămarea “sistemului socialist”, procedură petrecută în mod vertiginos la începutul anilor 90 a secolului al XX-lea, activitatea diplomatică în statele Europei Orientale a suferit schimbări esențiale, atât după formă, cât și după conținut. Primul moment care merită să fie menționat constă în aceea, că politica externă a statelor postsocialiste a încetat să fie ideologizată în spiritul “războiului rece”. Tendințele de integrare europeană au condiționat procesul de democratizare a societății în fiecare țară aparte, influențând în mod direct și activitatea diplomatică a acestora.

În aparatul central al ministerelor de externe a fostelor țări socialiste au avut loc schimbări esențiale de cadre, mai ales a conducerii de vârf, însă diplomații “ex-socialiști”, aflați în misiune și în “centrală”, în majoritatea cazurilor și-au continuat serviciul în componența misiunilor diplomatice respective și a aparatului central. Concomitent a demarat procesul de formare a noului cadru juridic și politic al activității diplomatice, bazat pe principiile occidentale, însă situația de criză economică și instabilitate politică și lipsa de resurse financiare au dus în mod inevitabil la o “regrupare treptată” a acestor activități, prioritatea fiind dată doar aspectelor vizibile ale problemei.

La etapa actuală serviciul diplomatic al statelor Europei Orientale dispun de un personal diplomatic bine instruit, cu o bogată experiență de activitate diplomatică atât în cadrul “centralei”, cât și în străinătate. În majoritatea cazurilor misiunile sunt bine dotate cu tehnică și inventar.

Activitatea diplomatică în **România** este reglementată de legislația în vigoare a statului român și actele normative în domeniul respectiv.

Ministerul Afacerilor Externe al României este organul de specialitate

al administrației publice centrale, care asigură realizarea politicii externe a statului român, precum și fundamentarea și coordonarea politicii de integrare europeană a României, în conformitate cu reglementările legale în vigoare și cu Programul de guvernare. În structura organizatorică a Ministerului Afacerilor Externe²⁴⁰ funcționează direcții generale, direcții, servicii și birouri. Numărul maxim de posturi în Ministerul Afacerilor Externe este de 1.780 din care 680 în centrala Ministerului Afacerilor Externe, exclusiv demnitarii și posturile aferente cabinetelor acestora.

În subordinea ministrului afacerilor externe își desfășoară activitatea negociatorul-șef cu rang de secretar de stat al echipei naționale pentru examinarea analitică a acquisului comunitar și pentru negocierea aderării României la Uniunea Europeană. Ministrul afacerilor externe conduce întreaga activitate a ministerului și îl reprezintă în raporturile cu celelalte ministere, cu alte autorități publice și organizații, precum și cu persoane juridice și fizice din țară și din străinătate.

Ministrul afacerilor externe este ajutat în activitatea sa de 3 secretari de stat, dintre care unul este conducătorul Departamentului pentru afaceri europene, fiind sprijinit de un subsecretar de stat și de secretarul general al Ministerului Afacerilor Externe. În exercitarea atribuțiilor sale ministrul afacerilor externe emite ordine și instrucțiuni.

Atribuțiile și sarcinile secretarilor de stat, subsecretarului de stat, ale secretarului general și ale secretarului general adjunct, ale directorilor generali, precum și ale compartimentelor din aparatul central de lucru al ministerului se stabilesc prin regulamentul de organizare și funcționare, care se aprobă prin ordin al ministrului afacerilor externe. În subordinea secretarului general al Ministerului Afacerilor Externe funcționează secretarul general adjunct al ministerului.

Ministerul Afacerilor Externe este încadrat cu personal diplomatic și consular, cu personal tehnico-economic de specialitate, cu alți funcționari publici, precum și cu personalul tehnico-administrativ. Personalul diplomatic și consular are drepturile și obligațiile stabilite prin Statutul Corpului Diplomatic și Consular al României.²⁴¹

Calitatea de membru al Corpului Diplomatic și Consular al României o poate avea numai persoana care îndeplinește următoarele condiții: .

²⁴⁰ Aprobată prin Hotărârea Guvernului României nr. 41 din 20 ianuarie 2000.

²⁴¹ Aprobata prin Hotărârea Guvernului României nr. 1070 din 6 octombrie 1990.

a) dovedește loialitate deplină și necondiționată față de statul român și în politica externă a acestuia;

b) are, el și soția (soțul) cetățenia română în exclusivitate și domiciliul permanent în România;

c) se bucură de toate drepturile politice și civile și nu a suferit o condamnare cu caracter penal (fac excepție infracțiunile la regulile de circulație pe drumurile publice, săvârșite din culpă);

d) a absolvit un institut de învățământ superior recunoscut de stat și posedă diploma respectivă;

e) cunoaște cel puțin o limbă străină de circulație internațională;

f) are aptitudinile fizice și psihice pe care le reclamă activitatea în domeniul relațiilor externe;

g) are o conduită demnă și corectă în societate;

h) are contract de muncă cu Ministerul Afacerilor Externe;

i) a obținut unul din gradele diplomatice sau consulare în conformitate cu dispozițiile Statutului Corpului Diplomatic și Consular al României.

Membrii Corpului Diplomatic și Consular pot avea următoarele grade diplomatice:

- ambasador
- ministru plenipotențiar
- ministru consilier
- consilier
- prim-secretar
- al doilea secretar
- al treilea secretar
- atașat.

Gradul de ambasador și cel de ministru plenipotențiar sunt conferite prin decret al Președintelui României. Celelalte grade diplomatice se acordă prin ordin al ministrului afacerilor externe, la recomandarea făcută de Comisia pentru acordarea de grade diplomatice și consulare, în baza rezultatelor obținute la examen sau concurs și cu respectarea reglementărilor legale.

Pentru majoritatea noilor state independente, membre ale C.S.I., posibilitățile de a se afirma în calitate de membri plenipotențiar ai comunității internaționale după 1991 a devenit pe cât de reală, pe atât și de dificilă. Lipsa de cadre, experiență, resurse financiare, situația de criză

economică și instabilitate politică, etc., au dus în mod inevitabil la o încetinire obiectivă a proceselor de formare a cadrului juridic și politic al activității lor diplomatice.

În mod practic, în toatele fostele republici unionale ale ex-U.R.S.S. au existat ministere de externe, cu un număr foarte redus de colaboratori, funcțiile cărora erau limitate de colaborarea la nivel regional în cadrul programului "prietenia între orașe". Excepție făceau doar Ucraina și Belarus, care și pe timpurile sovietice aveau reprezentanțe permanente la O.N.U.

Totuși, aceste quasi-ministere de externe ale fostelor republici unionale au stat la baza formării unor adevărate ministere ale afacerilor externe ale noilor state independente. În toate statele au fost adoptate legi și regulamente care reglementau activitatea acestor instituții, devenite organe de stat abilitate în domeniul relațiilor externe.

Principala problemă - problema cadrelor diplomatice - a fost rezolvată în majoritatea noilor state independente în mod similar: o parte din foștii diplomați sovietici au primit cetățenia noilor state și si-au continuat activitatea în cadrul noilor ministere de externe. O altă parte a cadrelor diplomatice a fost recrutată din sânul noii clase politice care a încercat să se încadreze "din mers" în activitatea diplomatică, acumulând experiența necesară prin practică.

A treia categorie de cadre diplomatice a început să se formeze treptat, în baza studiilor obținute în diverse instituții de învățământ specializat din străinătate, în primul rând din statele occidentale (Franța, Marea Britanie, Spania, Olanda, Statele Unite ale Americii), cât și din alte țări (Rusia, Turcia, Egipt, Japonia, China).

Unele noi state independente (Ucraina, Belarus, Moldova, Uzbekistan, Kazahstan) au deschis instituții proprii de învățământ postuniversitar specializat în scopul pregătirii personalului diplomatic inferior.

Structura ministerelor afacerilor externe ale noilor state independente este, în principiu, asemănătoare. În fiecare minister sunt departamente operativ-teritoriale (de obicei, departamentul Europa și America de Nord, departamentul C.S.I. și departamentul Asia, Africa și America Latină) și departamente funcționale (de obicei, departamentul protocol, departamentul tratate, departamentul analiză politică, departamentul organizații internaționale, departamentul mass-media) și secții tehnico-

administrative (de obicei, secția administrație și finanțe, secția personal, secția mijloace tehnice și secretariat).

Misiunile diplomatice ale noilor state independente sunt, de regulă, situate în statele care prezintă un interes important din punctul de vedere al politicii externe a fiecărei noi țări. Toate noile state independente au înființat reprezentanțele sale permanente la O.N.U. și ambasade la Moscova, Washington, Bonn și, cu oarecare întârziere, la Beijing.

Federația Rusă, Statele Unite ale Americii, Republica Federală a Germaniei și Republica Populară Chineză au înființat, de asemenea, misiunile sale diplomatice în toate capitalele noilor state independente.

În dependență de prioritățile politicii sale externe fiecare stat a înființat misiuni diplomatice și în alte țări. Ucraina, Belarus și Moldova și-au concentrat activitatea diplomatică în statele europene, înființând misiuni diplomatice la Paris, Bruxelles, Roma, Londra, Viena, Budapesta, Varșovia, București, Sofia. Aceste state au înființat și reprezentanțe permanente pe lângă Consiliul Europei (Strasbourg), Uniunea Europeană și N.A.T.O. (Bruxelles) și O.S.C.E. (Viena).

Noile state independente din Asia Mijlocie au înființat misiuni diplomatice la Ancara, Teheran, Damasc, Cairo, New Delhi, Cabul.

Federația Rusă devenind succesorul juridic al fostei Uniuni Sovietice a devenit și urmașă ei atât din punctul de vedere al bunurilor materiale, care au fost moștenite în mod arbitrar, cât și din punctul de vedere al intereselor globale și regionale.²⁴²

Ministerul Afacerilor Externe al U.R.S.S. în deplină componență a aparatului central și instituțiilor din străinătate a devenit unica instituție specializată în domeniul relațiilor externe a Rusiei, renominându-se în Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse.

Ministrul Afacerilor Externe al Rusiei poartă răspundere personală pentru conducerea ministerului și exercitarea de către minister și structurile sale din străinătate a funcțiilor atribuite în domeniul politicii externe.

În subordinea ministrului sunt prim-vice ministrul și viceministrii, în număr de nouă persoane, care sunt responsabili de diferite structuri funcționale și teritoriale ale ministerului.

²⁴² Vezi: Борунков А.Ф., *Дипломатический протокол в России и дипломатический этикет*, Издательство «Интерпракс», Москва, 1993.

Pe lângă ministru acționează secretariatul și grupul de ambasadori cu misiuni speciale (ambassador at large).

Ministerul este divizat în departamente, direcții și servicii, care îndeplinesc diverse funcții în conformitate cu ordinea și structura stabilită.

Departamentele operativ-teritoriale sunt clasificate după zonele geografice, spre deosebire de clasificarea după criteriile politice, sociale și "de clasă", care existau pe timpurile sovietice:

1. Departamentul C.S.I. (Comunității Statelor Independente).
2. Departamentul Europei.
3. Departamentul Americii de Nord.
4. Departamentul Americii Centrale și de Sud.
5. Departamentul Africii și Orientului Apropiat.
6. Departamentul Asiei de Est și Pacificului.
7. Departamentul Asiei de Vest și de Sud.

Departamentele funcționale au păstrat, în principiu, denumirile vechi ale structurilor sovietice, de altfel utilizate în majoritatea statelor lumii:

1. Direcția principală consulară.
2. Departamentul protocol de Stat.
3. Direcția tratate internaționale.
4. Direcția mass-media.
5. Direcția O.N.U.
6. Direcția organizații internaționale.
7. Direcția organizații economice internaționale.
8. Direcția cultură.
9. Direcția analiză, prognoză și planificare.
10. Direcția generală de coordonare a politicii externe.
11. Direcția pentru problemele dezarmării.
12. Direcția pentru problemele securității și cooperării în Europa.

În cadrul ministerului există departamente, direcții și secții tehnico-administrative:

1. Direcția juridică.
2. Direcția personal și instituții de învățământ.
3. Direcția informație operativă.
4. Direcția corespondență și curieri diplomatici.
5. Direcția sisteme de comunicare.

6. Direcția sisteme informaționale.
7. Direcția traduceri și editare.
8. Direcția gospodărie și administrație.
9. Direcția finanțe și buget.
10. Direcția construcții capitale și deservirea edificiilor.
11. Direcția de deservire a corpului diplomatic.
12. Direcția de deservire a ambasadelor ruse în străinătate.

Misiunile diplomatice ale Federației Ruse în străinătate sunt un majoritatea cazurilor stabilite în clădirile fostelor ambasade sovietice, excepție fiind doar cazurile noilor state independente din ex-URSS și ex-Iugoslavia, unde Rusia sau a construit noi edificii sau a procurat localuri pentru misiunile sale diplomatice.

Fostele reprezentanțe comerciale ale U.R.S.S. după 1993 au fost închise, funcțiile lor fiind preluate de către atașatele economice ale misiunilor diplomatice.²⁴³

Personalul diplomatic sovietic, cu mici excepții, a fost transferat în mod automat în sistemul de cadre al Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse. În aparatul central al M.A.E. au avut loc schimbări esențiale de cadre, însă diplomații ex-sovietici aflați în misiune în majoritatea cazurilor și-au continuat serviciul în componența misiunilor diplomatice ruse până la expirarea termenului determinat de regulamentele existente.

Misiunile diplomatice ale Rusiei în străinătate dispun de un personal diplomatic bine instruit, cu o bogată experiență de activitate diplomatică atât în cadrul aparatului central, cât și în străinătate. În majoritatea cazurilor misiunile sunt bine dotate cu tehnică și inventar.

§ 2. Activitatea diplomatică în statele Europene Occidentale și S.U.A.

Statele Europene Occidentale și Statele Unite ale Americii au o bogată

²⁴³ Vezi: Молочков Ф.Ф., *Дипломатический протокол и дипломатическая практика*, Москва, Издательство «Международные отношения», 1979; Никифоров Д.С., Борунков А.Ф., *Дипломатический протокол в СССР: принципы, нормы, практика*, Москва, Издательство «Международные отношения», 1985.

experiență de activitate diplomatică. Pe parcursul secolelor au survenit schimbări radicale atât în metodele de promovare a politici externe, cât și în structura aparatului central și aparatului din străinătate al ministerelor de externe.²⁴⁴

La etapa actuală activitatea diplomatică este concentrată în cadrul ministerelor de externe, care în fiecare țară își are denumirea sa: în Franța - Ministerul Relațiilor Externe, în Marea Britanie - Oficiul (Serviciul) Extern (Forin Offis), în Republica Federală a Germaniei - Ministerul Afacerilor Externe și în Statele Unite ale Americii - Departamentul de Stat.

Ministerul Relațiilor Externe al Franței este condus de către *Ministrul* Relațiilor Externe. Pe lângă Ministru funcționează cancelaria ministrului care, de regulă, este dirijată de o persoană foarte influentă în cercurile politice. Cancelaria ministrului exercită funcțiile de coordonator al activităților diferitor departamente, întreține legăturile cu Președintele, Guvernul și Parlamentul, organizează audienții și este responsabilă de corespondența personală a ministrului.²⁴⁵

Secretarul de Stat pentru Afacerile Externe este primul adjunct al ministrului și, de regulă, este responsabil pentru relațiile Franței cu fostele colonii și îndeplinește diverse porunci ale ministrului care poartă caracter politic.

Secretarul general al Ministerului Relațiilor Externe este al doilea adjunct al ministrului și, de regulă, este responsabil pentru activitatea zilnică a ministerului. Pe lângă Secretarul general este format secretariatul general și conferenț-secretariatul care dirijează cu structurile ministerului.

Departamentele generale sunt structuri operative ale ministerului și sunt divizate în departamente diplomatice (teritoriale și funcționale) și

²⁴⁴ Vezi: R.G. Feltham, *Introducere în dreptul și practica diplomației*, Editura ALL, București, 1986; Э. Сагоу, *Руководство по дипломатической практике*, Издательство Института международных отношений, Москва, 1961; Ныпорко Ю.И., *Конституционные взаимоотношения Президента и Конгресса США в области внешней политики*, Издательство «Наукова Думка», Киев, 1979; Матвеев В.М., *Британская дипломатическая служба*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1984; Матвеев В.М., *Дипломатическая служба США*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1987;

²⁴⁵ Vezi: Зорин В.А., Указ. соч., с. 164-171.

nediplomatice (administrative și tehnice). În fruntea departamentelor stau Directorii generali, responsabili pentru anumite direcții de activitate.

Departamentul politic este principala structură operativă a ministerului, din care fac parte direcțiile teritoriale (Europa, Asia și Oceania, Africa de Nord, Africa și Malagasias, America, Orientul Apropiat, etc.) și direcțiile funcționale (direcția tratate, direcția pentru problemele energiei atomice, direcția pentru problemele cosmosului, serviciul informație și mass-media, etc.). Aceste direcții sunt formate din grupuri de lucru de referenți și specialiști în diverse domenii.

Departamentul economic și financiar dirijează activitatea direcțiilor teritoriale și funcționale care se preocupă de cooperarea economică, relațiile economice bilaterale, problemele transportului și telecomunicațiilor, etc.

Departamentul cooperare tehnică și culturală este o structură importantă în activitatea externă a Franței (mai mult de 50% din sursele financiare alocate ministerului sunt utilizate de acest departament). Departamentul dirijează activitatea secțiilor care se preocupă de colaborarea tehnică și culturală bilaterală, cât și în cadrul O.N.U., U.N.E.S.C.O. și altor organizații internaționale. Prin intermediul acestui departament este finanțat și dirijat programul "Francofonie".

Departamentul administrativ dirijează cu secțiile personal, administrație, protocol, juridică, arhiva, corespondență, curieri diplomatici, telecomunicații, etc.

Misiunile diplomatice ale Franței au structura analogică altor misiuni diplomatice, fiind divizate în departamente sau secții politice, comerciale, consulare, protocol, cultură, mass-media. Personalul diplomatic al misiunilor este divizat în patru categorii: a) trimiși; b) consilieri și secretari pentru afacerile externe; c) specialiști în relațiile externe pe regiuni (Orient, Asia Orientală, Europa Orientală, etc.) și d) secretari-referenți (în probleme politice, economice, financiare, comerciale, informaționale, culturale, juridice, consulare, sociale). În activitatea consulară sunt pe larg folosiți agenții consulari onorifici.

Ministerul Afacerilor Externe (Oficiul Extern) al Marii Britanii este condus de către Secretarul de Stat pentru Afacerile Externe, care are *patru adjuncți politici*: doi *adjuncți miniștri de stat*, care sunt membri ai guvernului în rang de ministru și sunt numiți în funcție de către Prim-

ministru și doi *adjuncți parlamentari*, care sunt responsabili pentru problemele de politică externă în camerele parlamentului, neavând influență asupra aparatului central al ministerului. Atât Secretarul de Stat cât și cei patru adjuncți politici ai săi își numesc *secretari personali*, de regulă, din rândul tinerilor parlamentari.²⁴⁶

Secretarul de Stat împreună cu patru adjuncți politici și secretarii lor personali formează nucleul politico-parlamentar în conducerea ministerului. Această conducere a ministerului se schimbă în dependență de rezultatele alegerilor parlamentare și de apartenența sa la partidul majoritar din parlament.

Spre deosebire de conducerea ministerului care permanent se schimbă, personalul ministerului, format din funcționari de carieră, nu se schimbă în dependență de alegerile parlamentare. Secretarul de Stat mai are un adjunct - *Adjunctul permanent* - care este un funcționar din minister fără apartenență de partid. Adjunctul permanent al Secretarului de Stat este o figură-cheie în Serviciul Extern al Marii Britanii, "uneori chiar mai importantă ca majoritatea adjuncților în rang de ministru și adjuncților parlamentari".²⁴⁷ Adjunctul permanent este un simbol al stabilității în Marea Britanie, simbolizând continuitatea politicii externe. Este necesar de menționat că serviciul britanic de informație "Secret Intelligence Service" (MI 6) este subordonat anume Adjunctului permanent al Secretarului de Stat.

Adjunctul permanent are șase adjuncți și opt ajutoari. În rang de adjunct al Adjunctului permanent este și Consilierul pentru comerțul european. Toți adjuncții împreună cu Adjunctul permanent formează nucleul profesionist în conducerea ministerului, numit "marele opt".

Aparatul central al ministerului este divizat în 39 de setcii, dintre care 10 operativ-teritoriale, 19 funcționale și 10 administrativ-organizatorice.

Secțiile operativ-teritoriale sunt divizate după criteriul regional-geografic: America, Orientul Depărtat, Orientul Apropiat, Orientul Arab, Africa Orientală și de Nord, Africa Occidentală și Centrală, Nordul (Rusia și Europa Orientală), Occidentul (Europa Occidentală), Asia

²⁴⁶ Vezi: Матвеев В.М., *Британская дипломатическая служба*, Москва, 1984, с.84-90; Зорин В.А., Указ. соч., с.151-160.

²⁴⁷ Vezi: K. London, *New Foreign Policy is made*, New York, 1949, p. 120., citat de: Зорин В.А., Указ. соч., с. 155.

Centrală, Asia de Sud-Est. Fiecare secție are consilieri juridici și referenți în diverse domenii.

Secțiile funcționale sunt divizate în: Uniunea Europeană, O.N.U., Comisia economică a O.N.U. pentru Europa, Organizațiile europene, N.A.T.O., Relații economice, Secția generală, Secția informație, Secția cultură, Secția consulară, Secția tratate, Serviciul protocol, etc.

Secțiile administrativ-organizaționale sunt: arhiva, telecomunicațiile, administrație și gospodărie, personal, finanțe, securitate, dactilografie, etc.

Sub egida Secretarului de Stat sunt încă două structuri statale care au atribuții în domeniul relațiilor externe: Ministerul pentru Comunitatea Britanică (Commonwealth) și Ministerul coloniilor.

Commonwealth-ul întrunește treisprezece state, foste colonii ale Marii Britanii (Australia, Canada, Noua Zeelandă, Republica Africa de Sud, India, Pakistan, Sri Lanka, Malaysia, Ghana, Nigeria, Sierra Leone, Tanzania, Kenya). În competența *Commonwealth*-ului sunt relațiile bilaterale și multilaterale între membri comunității și coordonarea politicii externe.

Ministerul coloniilor exercită politica Marii Britanii în coloniile sale și dirijează cu teritoriile acestora.

Misiuni diplomatice ale Marii Britanii au fost înființate în peste 90 de state ale lumii. Șefii ai misiunilor sunt numiți *ambasadori* (trimiși) și *înalți comisari* (în statele *Commonwealth*-ului), cărora li se subordonează toți funcționarii de stat britanici aflați în țara respectivă. A doua persoană în misiune este *consilierul*, care în cazurile de absență a șefului misiunii îl înlocuiește în calitate de însărcinat cu afaceri *ad interim*.

Misiunile diplomatice sunt divizate în secții și referenți: cancelaria, secția politică, secția economico-comercială, secția informație, secția cultură și mass-media, arhiva și secretariatul, etc. Personalul nediplomatic activează în servicii (securitate, comunicații, dactilografie, traduceri, criptografie, administrație, finanțe, etc.).

Ministerul Afacerilor Externe al Spaniei este organul central de specialitate abilitat cu atribuții în domeniul promovării, planificării, dirijării și exercitării politicii externe a statului. Conform Decretelor

Regale 839 din 10 mai 1996 și 1.881 din 2 august 1996 ²⁴⁸ Ministerul este condus de către *Ministrul Afacerilor Externe*, care are doi adjuncți în rang de *Secretari de Stat* și un adjunct în rang de *Subsecretar de Stat*.

În subordinea directă a Ministrului este Cabinetul ministrului, Direcția Generală pentru informația diplomatică și Direcția de analiză și prognoză a politicii externe.

Ministerul este divizat în trei subdiviziuni structurale superioare: Secretaria de Stat pentru Politica Externă și relațiile cu Uniunea Europeană, Secretaria de Stat pentru Cooperarea internațională și pentru relațiile cu Iberoamerica și Subsecretaria pentru Afacerile Externe.

Secretaria de Stat pentru Politica Externă și relațiile cu Uniunea Europeană este compusă din următoarele subdiviziuni structurale operative și subdiviziuni inferioare:

a) Secretaria Generală pentru Politică Externă și relațiile cu Uniunea Europeană:

- Direcția tehnică;
- Direcția pentru politica externă și securitate comună;
- Direcția de coordonare a relațiilor cu Uniunea Europeană;
- Direcția Drept umanitar.

b) Direcția Generala Tehnica pentru relațiile cu Uniunea Europeană:

- Direcția de coordonare;
- Direcția pentru problemele agricole și piscicole;
- Direcția pentru problemele economice și financiare;
- Direcția pentru problemele comerțului;
- Direcția pentru problemele industriei, energiei, transportului și telecomunicațiilor;
- Direcția pentru problemele sociale, culturale, de educație;
- Direcția pentru problemele juridice a Uniunii Europene.

c) Direcția Generală Europa și America de Nord:

- Direcția Europa Occidentală;
- Direcția Europa Centrală și Meridională;
- Direcția Europa Orientală;
- Direcția America de Nord.

d) Direcția Generală Iberoamerica:

²⁴⁸ Vezi: *Boletín Oficial del Estado*, no. 115, de 11 de mayo de 1996; *Boletín Oficial del Estado* no. 189, de 6 de agosto de 1996.

- Direcția Mexic, America Centrală și Zona Caraibelor;
- Direcția Țările Andine, Brazilia și Țările din Zona Plata.

e) Direcția Generală Africa, Asia și Pacificul:

- Direcția Africa de Nord;
- Direcția Africa la sud de Sahara;
- Direcția Orientul Mijlociu;
- Direcția Asia Continentală;
- Direcția Filipine și Pacificul.

h) Direcția Generală O.N.U., Securitate și Dezarmare:

- Direcția O.N.U.;
- Direcția Organizației Internaționale;
- Direcția pentru problemele Securității internaționale;
- Direcția pentru problemele Dezarmării.

Secretaria Generală pentru Cooperare internațională și pentru relațiile cu Iberoamerica este compusă din următoarele subdiviziuni structurale operative și inferioare:

a) Direcția Generală pentru relațiile în domeniul Culturii și Științei:

- Direcția relații culturale internaționale;
- Direcția acțiuni culturale în exterior;
- Direcția relații științifice internaționale.

b) Direcția Generala pentru Relații Economice Internaționale:

- Direcția relații economice bilaterale cu Europa;
- Direcția relații economice bilaterale cu statele neeuropene;
- Direcția relații economice multilaterale.

Subsecretaria pentru Afacerile Externe este compusă din următoarele subdiviziuni structurale inferioare:

a) Secretaria Generală Tehnică:

- Direcția Generală Tehnică;
- Direcția Informatică.

b) Direcția Generala al Serviciului Exterior:

- Direcția Personal;
- Direcția administrație și control;
- Direcția afaceri patrimoniale.

c) Direcția Generala Protocol și Cancelarie:

- Direcția Protocol, Vizite Oficiale, Ceremonial și Decorații;
- Direcția Cancelarie.

d) Direcția Generală Juridică și Consulară:

- Direcția Consulară;
- Direcția Juridică;
- Direcția pentru problemele sociale;
- Direcția asistență juridică internă;
- Direcția asistență juridică externă.

Misiunile diplomatice ale Spaniei din punctul de vedere organizațional și funcțional sunt similare misiunilor diplomatice ale altor state occidentale.

Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Federale Germania este condus de către *Ministrul Afacerilor Externe*, care are un adjunct - *secretarul de stat*. În subordinea directă a ministrului sunt: secretarul de stat, departamentul mass-media, departamentul guvernamental, departamentul informație, departamentul protocol.²⁴⁹

Secretarul de stat conduce cu *conferința directorilor* (colegiul ministerului), în componenta căreia intră *doi adjuncți* ai secretarului de stat și șefii departamentelor. La ședințele conferinței directorilor participă și Ministrul Afacerilor Externe.

Departamentele ministerului sunt divizate în două subdiviziuni conduse de către adjuncții secretarului de stat:

Din *prima subdiviziune*, dirijată de un adjunct al secretarului de stat, fac parte departamentele operativ-teritoriale: departamentul Europa (Occidentul 1); departamentul Occident (Occidentul 2); departamentul Orient; departamentul comercial-politic.

Departamentul Europa (Occidentul 1) este compus din *referenturi*, care se ocupa cu probleme de ordin general (Integrarea politică, Uniunea Europeană, Uniunea Europei Occidentale, Utilizarea Energiei Atomice, etc.) și cu relațiile bilaterale (secții și referenturi teritoriale: Europa continentală, Africa de Nord, Turcia, Vaticanul).

Departamentul Occident (Occidentul 2) de asemenea este compus din referenturi generale: (O.N.U.; N.A.T.O.; Problemele dezarmării) și referenturi operativ-teritoriale: (Marea Britanie, Australia, Noua Zeelandă și alte state din Commonwealth, cu excepția Canadei; S.U.A. și Canada; America Latină; Africa la sud de Sahara).

Departamentul Orient este compus din referenturi operativ-teritoriale:

²⁴⁹ Зорин В.А., Указ. соч., с. 171-181.

(Rusia și C.S.I.; Europa Orientală; Orientul Apropiat; Orientul Depărtat; Asia de Sud și Sud-est) și referenți funcționale: (interesele germane în Orient; situația politică și economică în zone).

Departamentul comercial-politic este compus din două structuri: subdepartamentul politică economică, în componența căruia sunt șase referenți funcționale, și subdepartamentul relații economice bilaterale, compus din referenți teritoriale.

A doua subdiviziune, condusă de al doilea adjunct al secretarului de stat, include în componența sa departamentele funcționale și serviciile administrativ-tehnice.

Departamentul personal și administrație este compus din subdepartamente și secții: personal, administrație, cancelaria ministerului, secția criptografie, secția curieri diplomatici, secția traduceri, arhiva, biblioteca, etc.)

Departamentul juridic este compus din referenți funcționale: drept internațional și tratate; drept consular; drept statal și administrativ; drept social; secția pașapoarte; secția patrimoniu german în străinătate, etc.

Departamentul relații culturale este compus din referenți funcționale: relațiile culturale cu străinătatea; relațiile cu organizațiile internaționale; probleme de cult; diaspora germană în străinătate; colaborarea internațională în domeniul culturii, științei, tehnicii; studenții germani în străinătate; organizațiile internaționale de tineret; relațiile în domeniul sportului, etc.

Misiunile diplomatice ale Republicii Federale Germania sunt prezente în peste 95 de state. Structura misiunilor este similară structurii misiunilor diplomatice a altor state occidentale cu o pronunțare evidentă a activității secțiilor economice și comerciale. Personalul diplomatic este concentrat în cancelaria misiunii, secția politică și secția economico-comercială, care la rândul său sunt divizate în referenți funcționale. În cadrul misiunilor există secții consulare, birouri ale atașajilor culturali, birouri ale atașajilor militari, birouri de presă, etc.

Departamentul de Stat al Statelor Unite ale Americii este organul central de stat cu atribuții în domeniul relațiilor externe.²⁵⁰ Structura aparatului central este analogică cu structura aparatului M.A.E. în alte state, cu anumite excepții și particularități dictate de tradiții și de

²⁵⁰ Vezi: Матвеев В.М., Указ. соч., с. 104-120; Зорин В.А., Указ. соч., с. 142-151.

specificul activității diplomatice în S.U.A.

Departamentul de Stat este condus de către *Secretarul de Stat*, care este a doua persoană în ierarhia administrativă a S.U.A., *adjunctul secretarului de stat* și *adjuncții* secretarului de stat pentru problemele politice și economice, *adjunctul adjunctului* secretarului de stat pentru problemele organizaționale și administrative și *consilierul* Departamentului de Stat.

Secretarul de Stat are zece ajutori, care dirijează cu direcțiile principale ale Departamentului: 5 ajutori conduc direcțiile operativ-teritoriale (Europa; America; Orientul Apropiat și Asia de Sud; Africa; Orientul Depărtat), alții 5 conduc direcțiile funcționale (organizațiile internaționale; problemele economice; problemele educației și culturii; relații cu Congresul; relații cu publicul).

Secretarul de Stat, în plus la cele menționate, dirijează activitatea ambasadorului cu misiuni speciale (*ambassador at large*), ajutorului special (care este concomitent și secretar executiv al Departamentului de Stat); consilierului juridic; directorului general al serviciului extern; directorului biroului pentru problemele consulare; directorului biroului pentru problemele cooperării științifice.

Misiuni diplomatice ale S.U.A. există în mai mult de 150 de state. În afară de misiuni diplomatice Departamentul de Stat guvernează activitatea reprezentanțelor permanente ale S.U.A. pe lângă organizațiile internaționale.

Structura misiunilor diplomatice ale S.U.A. este similară structurii misiunilor diplomatice a altor state și are, de regulă, următoarea componență:

- * șeful misiunii;
- * cancelaria (în componența cancelariei funcționează adjunctul și ajutorul șefului misiunii);
- * secția politică (consilier pentru problemele politice; doi-cinci diplomați, specialiști în problemele politice);
- * secția economică (consilier pentru problemele politice; doi-patru diplomați, specialiști în problemele economice; atașatul pentru comerț; atașatul pentru problemele comercial-financiare; atașatul pentru problemele transportului și comunicațiilor);
- * secția consulară (consul general; viceconsul; doi-cinci funcționari consulari);

* biroul atașatilor militari (atașatul militar; adjunctul atașatului militar; atașatul aerian; atașatul naval);

* secția administrativă (consilier pentru problemele administrative; funcționari administrativi pentru problemele de personal, finanțe, gospodărie; biroul criptografie; biroul telecomunicații; serviciul de securitate);

* grupul de consultanți (consultanți în probleme militare; consultanți în probleme economice; consultanți în probleme informaționale; consultanți în probleme agricole; consultanți în probleme de imigrație; biroul "corpului păcii", etc.).²⁵¹

§ 3. Particularitățile activității diplomatice în statele Americii Latine, Asiei și Africii

Serviciul diplomatic în statele Americii Latine, Asiei și Africii s-a confirmat doar după obținerea de către aceste state a independenței și recunoașterea acestora în calitate de subiect de drept internațional.

Instituțiile statale interne și externe ale acestor, implicate în exercitarea politicii externe, sunt, de regulă, similare instituțiilor din statele dezvoltate, care au fost pe timpuri metropoliile ale acestora. În acest sens, se poate afirma că statele Americii Latine, în principiu, au repetat practica diplomatică a Spaniei și Portugaliei, statele din Orientul Apropiat și Mijlociu - practica Marii Britanii și Franței, statele din Africa - modelele Marii Britanii, Franței, Portugaliei, Belgiei.

Concomitent, pe parcursul ultimilor decenii, mai ales după cel de-al doilea război mondial, în politica externă a statelor Americii Latine, Africii și Asiei s-a simțit o puternică influență din partea celor două superputeri: Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică. Evident, acest moment a influențat și activitatea diplomatică a tarilor menționate, care și-au schimbat metodele și formele diplomației.²⁵²

²⁵¹ Vezi: Зорин В.А., Указ. соч., с. 234-240.

²⁵² Vezi: *Внешняя политика и дипломатия зарубежных стран*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1981; *Внешняя политика стран Ближнего и среднего востока*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1984, с. 114-151; *Внешняя политика стран Азии*, Издательство «Международные

În lucrarea prezentă este imposibil de a expune un studiu profund al activității diplomatice a statelor din cele trei continente, numărul lor fiind mai mare de 100. Ne vom opri doar la particularitățile activității diplomatice în câteva state: India, Mexic și Algeria.

Ministerul Afacerilor Externe al Uniunii Indiene, organul central statal cu atribuții în domeniul relațiilor externe,²⁵³ este condus de *Ministrul Afacerilor Externe*, care are doi adjuncți. Activitatea zilnică a ministerului este dirijată de către *secretarul pentru afacerile externe*.

Adjuncții ministrului dirijează activitatea *departamentelor operative-teritoriale* (Africa la sud de Sahara; Orientul Apropiat și Africa de Nord; America; Europa; Asia Orientală; Asia de Sud-est; Asia de Sud; Bangladesh) și *departamentelor funcționale* (O.N.U. și alte organizații internaționale; probleme economice; planificare și coordonare a politicii externe; protocol; probleme consulare și de emigrație; tratate internaționale; propaganda externă; administrație și gospodărie).

Misiuni diplomatice ale Indiei au fost înființate în mai mult de 130 de state. Structura misiunilor este similară structurii misiunilor diplomatice a altor state: în fruntea misiunii se află șeful misiunii în rang de ambasador. Misiunea, de regulă, este divizată în: cancelarie; secția politică; secția economico-comercială; secția cultură și mass-media; biroul atașatilor militari; secția administrație și finanțe.

*Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Algeriene Populare și Democrate*²⁵⁴ este condus de către *Ministrul și Secretarul general al Afacerilor Externe*, care are un adjunct. Aceste două persoane dirijează activitatea a patru departamente generale ale ministerului:

Departamentul general pentru probleme politice, economice, culturale și sociale este divizat în:

* direcția politică (secția statelor arabe; secția Africa; secția Europa și America de Nord; secția Asia și America Latină);

отношения», Москва, 1982, с. 25-33; *Внешняя политика стран Африки*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1983, с. 36-63; *Внешняя политика стран Латинской Америки*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1983, с. 28-42.

²⁵³ Vezi: Зорин В.А., Указ. соч., с. 183-187.

²⁵⁴ Vezi: Фараг Муса, *Дипломатическая служба арабских государств*, Издательство Института международных отношений, Москва, 1962; Зорин В.А., Указ. соч., с. 187-195.

* direcția pentru probleme economice, culturale și sociale (secția pentru problemele economice și financiare; secția pentru problemele culturale și sociale);

* secția organizațiilor internaționale.

Departamentul general pentru problemele francofoniei este divizat în:

* secția politică;

* secția economie și finanțe;

* secția cooperării tehnice și culturale.

Departamentul general pentru probleme juridice și consulare este divizat în:

*biroul național pentru problemele refugiaților și apatrizilor;

*secția consulară;

*secția convenții administrative și sociale;

*secția uniunilor internaționale.

Departamentul general pentru problemele organizatorice și administrative este divizat în:

*direcția personal;

*direcția finanțe și buget;

*direcția gospodărie și materiale.

În cadrul Ministerului activează *Inspekția generală a serviciului diplomatic*, care este condusă de către ministru.

Misiuni diplomatice ale Algeriei au fost înființate în circa 40 de state. Specificul și particularitățile activității diplomatice ale misiunilor diplomatice algeriene constau în combinarea metodelor și practicii franceze cu metodele și practica altor state arabe, în primul rând a Arabiei Saudite și Egiptului.

Structura misiunilor diplomatice este similară cu structura misiunilor diplomatice a altor state arabe, cu deosebirea că, de obicei, în majoritatea misiunilor nu există secții, ci doar o singură persoană care se ocupă cu problemele respective: politice, economice, consulare, etc.

Ministerul Afacerilor Externe al Statelor Unite Mexicane este condus de către *Ministrul Afacerilor Externe*, care are *doi adjuncți*. Colegiul ministerului este condus de către Secretarul general al ministerului și include în componența sa cinci persoane, care dirijează cu activitatea

diplomatică a ministerului.²⁵⁵

Ministerul este compus din departamente generale (operativ-teritoriale și funcționale) și departamentul serviciilor tehnice și administrative. Departamentele generale sunt divizate în:

Departamente operative-teritoriale (S.U.A. și Canada; America Centrală; America de Sud; Europa; Asia Orientală și Pacificul; Asia de Sud și de Sud-est; Orientul Apropiat și Mijlociu; Africa).

Departamente funcționale (departamentul protocol; departamentul serviciului diplomatic; departamentul organizației internaționale; departamentul consular; departamentul cooperării tehnico-științifice; departamentul pentru problemele de frontieră și ape; departamentul relații culturale; departamentul juridic; departamentul cooperare economică internațională; departamentul informație).

Departamentul serviciilor tehnice și administrative este divizat în:

- * secția personal;
- * secția administrație și gospodărie;
- * secția contabilitate și finanțe;
- * secția criptografie;
- * secția comunicații;
- * secția securitate;
- * secția dactilografiere;
- * arhiva și biblioteca.

Misiuni diplomatice ale Mexicului au fost înființate în peste 60 de state. Structura misiunilor este similară structurii misiunilor diplomatice a altor state.

²⁵⁵ Vezi: Зорин В.А., Указ. соч., с. 195-198; *Мексиканские Соединенные Штаты, Конституция и законодательные акты*, Издательство «Прогресс», Москва, 1984, с. 31-135; *Diario Oficial* de 8 de enero de 1982, Ciudad de Mexico.

PARTICULARITĂȚILE SERVICIULUI DIPLOMATIC ÎN REPUBLICA MOLDOVA

§ 1. Diplomația moldovenească și caracteristica ei

Republica Moldova și-a declarat independența la 27 august 1991 și împreună cu alte 14 republici unionale din fosta Uniune Sovietică a devenit membru cu drepturi depline a societății internaționale.²⁵⁶ Au urmat apoi procedura internă de „divorț”, din cadrul ex-U.R.S.S., și procedura externă de recunoaștere bilaterală, de către alte state și de către organizații internaționale, în primul rând de către O.N.U.

Devenind subiect de drept internațional Republica Moldova a inițiat procesul de stabilire a relațiilor diplomatice cu alte subiecte de drept internațional și, respectiv, de înființare a misiunilor sale diplomatice permanente în străinătate. În paralel a început procesul de reorganizare a instituțiilor statale de specialitate, inclusiv a Ministerului Afacerilor Externe al ex-RSSM, funcțiile cărui erau limitate de așa numitele „relații de prietenie între orașele înfrățite”.

Reorganizarea sau, mai bine zis, formarea serviciului diplomatic al Republicii Moldova a fost un proces de creație pe cât de interesant, pe atât și de dificil grație faptului că țara nu dispunea la acel moment de cadrul juridic care îi permitea să exercite funcțiile sale externe, nu dispunea de cadre diplomatice cu o pregătire respectivă, nu avea experiență în domeniul relațiilor externe și nu dispunea de o bază de date privind normele și principiile de drept internațional. În pofida problemelor și dificultăților menționate mai sus pe parcursul a doar 2-3 ani Republica Moldova a izbutit să organizeze serviciul diplomatic moldovenesc, care a fost concentrat în aparatul central al Ministerului Afacerilor Externe și în

²⁵⁶ Vezi: Александр Буриан, *Кто мы, где мы и с кем ? Геополитические перспективы развития Республики Молдова* // «Независимая Молдова», 05.02.1999 г.

misiunile diplomatice din străinătate.

Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova este organul central de specialitate ce promovează politica statului în domeniul relațiilor externe.²⁵⁷ Structura aparatului central al ministerului este formată din direcții teritoriale, direcții funcționale și direcții administrativ-tehnice.

Reieșind din funcția sa de bază Ministerul Afacerilor Externe este obligat să promoveze politica statului în domeniul relațiilor externe. Această funcție nu se limitează doar la responsabilități directe, ce ar însemna informarea conducerii țării despre evenimentele internaționale majore și înaintarea propunerilor privind poziția statului față de ele, sau la inițierea, negocierea, semnarea, ratificarea, aprobarea sau acceptarea acordurilor internaționale. Funcția de promovare a politicii statului în domeniul relațiilor externe include în sine și coordonarea activității organelor centrale de specialitate și a altor autorități administrative ale statului în vederea stabilirii și dezvoltării relațiilor cu alte țări. În acest sens este important faptul că M.A.E. rămîne totdeauna responsabil pentru informațiile de bază, recomandările politice și alte activități, fiind gata oricînd de a lua o decizie sau a face recomandări, dacă se consideră că un minister sau un departament de specialitate, urmărind propriul interes, pierde viziunea de ansamblu asupra interesului național.

Misiunile diplomatice ale Republicii Moldova sînt plasate în statele cu care se întrețin relații prietenești și există o colaborare în domeniile economic, comercial, politic. Către 1 ianuarie 2002 Republica Moldova avea 17 misiuni diplomatice în diverse state ale lumii (Statele Unite ale Americii; Federația Rusă; Ucraina; Belarus; Kazahstan; România; Bulgaria; Ungaria; Polonia; Austria; Germania; Franța; Belgia; Italia; Turcia; Statul Israel; China) și patru reprezentanțe permanente pe lângă organizațiile internaționale (O.N.U., Consiliul Europei, O.S.C.E. și pe lângă organizațiile internaționale de la Geneva).

Structura misiunilor diplomatice este clasică. Misiunea este condusă de șeful misiunii în rang de ambasador. Fiecare misiune își are structura sa, care este determinată de specificul și tradițiile statului acreditar și de necesitățile funcționale ale misiunii. De obicei, în toate misiunile există cancelaria, organul principal al misiunii unde se elaborează actele ce țin

²⁵⁷ Vezi: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 43-44, 3 iulie 1997.

de competența șefului misiunii. Problemele politice sînt în competența consilierului misiunii, problemele cooperării economice - în competența primului secretar. În misiuni există biroul de presă, sau secția mass-media și biroul atașatului cultural.

Secția consulară a ambasadei se ocupă cu problemele în materie de pașapoarte și vize, asistență legală, legăturile cu diaspora moldovenească în statul acreditat.

Conform prevederilor Constituției (art. 66) Parlamentul Republicii Moldova a aprobat la 8 februarie 1995 Concepția politicii externe a Republicii Moldova²⁵⁸ în care au fost determinate prioritățile, principiile și direcțiile principale ale politicii externe moldovenești. Realizarea acestei concepții va da posibilitate Republicii Moldova de a se edifica în calitate de stat independent, unitar și indivizibil, care intenționează să întrețină relații reciproc avantajoase cu toate țările lumii.

Este necesar de menționat faptul că diplomația moldovenească s-a încadrat în mod operativ în realizarea direcțiilor principale ale politicii externe, care la etapa inițială constau în stabilirea relațiilor diplomatice cu diferite țări, înființarea misiunilor diplomatice în străinătate și consolidarea pozițiilor țării în organizațiile internaționale mondiale și regionale, obținând rezultate pozitive în acest domeniu. În prezent la ordinea de zi sînt problemele prioritare ale aderării la Uniunea Europeană și determinării strategice referitor la activitățile Moldovei în cadrul C.S.I.,²⁵⁹ moment ce impune promovarea unei politici externe bine determinate și bine pronunțate.

Necesită o analiză serioasă și problema neutralității Republicii Moldova din punctul de vedere al rezultatelor reale care pot sau nu pot fi obținute. În acest context ar fi binevenită experiența acumulată de statele neutre (Elveția, Austria, Suedia, Costa-Rica etc.), care au format mecanismul de asigurare a neutralității sale, depășind cadrul declarativ.

Aceste, cît și multe alte probleme și sarcini care stau în fața diplomației moldovenești vor fi, să sperăm, rezolvate cu succes.

²⁵⁸ Vezi: Александр Буриан, *Концепции внешней политики у нас нет* // «Кишиневские новости», 27.08.1999 г.

²⁵⁹ Vezi: Александр Буриан, *Молдавская экономика: Восток или Запад ? Внешнеэкономические перспективы Республики Молдова* // «Независимая Молдова», 26.03.1999 г.

§ 2. Principiile constituționale ale politicii externe a Republicii Moldova

Constituția Republicii Moldova²⁶⁰ adoptată la 29 iulie 1994 reglementează principiile realizării politicii externe ale statului și activității diplomatice.

Astfel, art. 8 prevede ca Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. Tot în acest articol este fixat principiul supremației dreptului internațional dreptului intern, indicînd că intrarea în vigoare a unui tratat internațional care va conține dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Legea fundamentală proclamă neutralitatea permanentă a Republicii Moldova și nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul țării (art. 11 al Constituției). Acest principiu este unul din principiile constituționale de bază care influențează în mod direct exercitarea politicii externe a statului și care nu poate fi depășit atît în plan intern, cît și în plan extern²⁶¹. Dislocarea temporară pe teritoriul Moldovei a trupelor ruse vine în contradicție cu prevederile articolului 11 și necesită implicarea organelor centrale a autorităților publice în scopul depășirii situației create.

Art. 128 al Constituției prevede că în Republica Moldova este ocrotită proprietatea altor state, a organizațiilor internaționale, a cetățenilor străini și a apatrizilor. Direcțiile principale ale activității economice externe, principiile utilizării împrumuturilor și creditelor străine sînt aprobate de Parlament (art. 129). Guvernul asigură protejarea intereselor naționale în activitatea economică externă, promovează politica liberului schimb sau politica protecționistă, pornind de la interesele naționale (art. 129).

Capitolul I al Constituției este destinat reglementării problemelor

²⁶⁰ Vezi: *Constituția Republicii Moldova*, Chișinău, 1994.

²⁶¹ Vezi: Alexandru Burian, Gheorghe Costachi, *Statul de drept și activitatea diplomatică exercitată de organele statale centrale*//„Statul de drept și problemele minorităților naționale: materiale ale Conferinței teoretico-științifice internaționale, (11-12 ianuarie 2002, mun. Bălți)"/col.red.: Gheorghe Costachi, Chișinău, „Universul”, 2002, p. 211-216.

legate de dobândirea, păstrarea sau pierderea cetățeniei (art. 17) și determină drepturile și îndatoririle cetățenilor străini și ale apatrizilor pe teritoriul țării (art. 19). Un alineat aparte al articolului 19 indică că dreptul de azil se acordă și se retrage doar în condițiile legii, cu respectarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Constituția stabilește și competențele autorităților publice în problemele internaționale. Art. 66 atribuie Parlamentului obligațiunea de a aproba direcțiile principale ale politicii interne și externe ale statului, de a ratifica, denunța, suspenda și anula acțiunea tratatelor internaționale încheiate de Republica Moldova. Parlamentul exercită controlul asupra acordării împrumuturilor de stat, asupra ajutorului economic și de altă natură acordat unor state străine, asupra încheierii acordurilor privind împrumuturile și creditele de stat din surse străine. De competența exclusivă a Parlamentului este declararea stării de urgență, de asediu și de război.

Art. 77 al Constituției prevede ca Președintele reprezintă statul moldovenesc și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării. Noțiunea de reprezentare a statului este necesar de conceput ca reprezentare atât în interior, față de instituțiile interne, cât și în exterior, în relațiile internaționale.

În domeniul politicii externe Președintelui i se atribuie competența de a purta tratative, a lua parte la negocieri și a încheia tratate internaționale în numele Republicii Moldova (art. 86). Tratatelor internaționale încheiate în numele Republicii sînt prezentate spre ratificare Parlamentului în modul și în termenul stabilit prin lege.

Președintele primește scrisorile de acreditare și de rechemare ale reprezentanților diplomați ai altor state în Republica Moldova (art. 86). Această atribuție a Președintelui țării este pur reprezentativă și este necesar de precizat că termenul *acreditarea* în cazul de față se referă doar la *șefii misiunilor diplomatice*, ceilalți diplomați străini fiind acreditați de către Ministerul Afacerilor Externe.

La propunerea Guvernului Președintele acreditează și recheamă reprezentanții diplomați ai Republicii Moldova și aprobă înființarea, desființarea și schimbarea rangului misiunilor diplomatice (art. 86). Actele Președintelui emise în exercitarea acestor atribuții se contrasemnează de către Prim-ministru (art. 94).

Președintele îndeplinește și alte atribuții în domeniul relațiilor externe, inclusiv soluționează problemele cetățeniei, acordă azil politic, acordă ranguri diplomatice etc. (art. 88).

Conform prevederilor art. 96 al Constituției rolul Guvernului în relațiile internaționale ale statului, în afară de cele fixate în art. 86 și 94, se referă la asigurarea realizării politicii interne și externe a statului. Noțiunea de *asigurare a realizării politicii externe a statului* este necesar să fie concepută ca o atribuție ce nu necesită împuterniciri adăugătoare în domeniul negocierilor și semnării acordurilor interguvernamentale, și este o activitate permanentă de coordonare și control.

Curtea Constituțională exercită la sesizare controlul constituționalității tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte (art. 135). Din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale legile și actele normative sau unele părți ale acestora devin nule. Hotărârile Curții Constituționale sînt definitive și nu pot fi atacate (art. 140).

§ 3. Funcțiile și structura aparatului central al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova

Regulamentul Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova²⁶² atribuie ministerului următoarele funcții:

- 1) realizează drepturile suverane ale Republicii Moldova în cadrul relațiilor internaționale;
- 2) promovează politica externă a Republicii Moldova în relațiile cu alte state și organizații internaționale;
- 3) informează Președintele, Parlamentul și Guvernul despre evenimentele internaționale majore și face propuneri privind poziția Republicii Moldova față de acestea;
- 4) coordonează activitatea organelor centrale de specialitate și a altor autorități administrative ale Republicii Moldova în vederea stabilirii și dezvoltării relațiilor cu alte țări în conformitate cu legislația în vigoare;
- 5) negociază în numele Republicii Moldova sau participă la negocierea tratatelor și înțelegerilor internaționale;
- 6) face propuneri privind inițierea, negocierea, semnarea, ratificarea, aprobarea sau acceptarea acordurilor internaționale, aderarea la acestea

²⁶² Vezi: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 43-44, din 3 iulie 1997.

sau denunțarea lor, efectuează schimbul instrumentelor de ratificare, înmânează instrumentele de ratificare sau de aderare, notifică aprobarea sau acceptarea înțelegerilor internaționale și denunțarea lor;

7) certifică acordarea împuternicirilor, eliberează diverse documente ce țin de competențele lui;

8) urmărește aplicarea prevederilor tratatelor și altor înțelegeri internaționale la care Republica Moldova este parte, prezentând propunerile corespunzătoare organelor centrale de specialitate, Guvernului și Președintelui Republicii Moldova;

9) este organul guvernamental abilitat cu funcția de coordonator în problemele respectării obligațiilor ce reies din prevederile tratatelor internaționale, precum și ale reprezentării intereselor statului în cadrul organismelor internaționale, inclusiv în domeniul drepturilor omului;

10) cooperează cu organele centrale de specialitate și cu alte structuri ale administrației publice în problemele relațiilor economice externe și promovării politicii unice a statului pe plan extern;

11) întreprinde acțiuni privind respectarea legislației în vigoare a Republicii Moldova, care reglementează activitatea externă, generalizează practica aplicării ei;

12) elaborează sau participă la elaborarea proiectelor de acte normative în domeniul relațiilor externe ale Republicii Moldova;

13) păstrează originalele tuturor tratatelor internaționale bilaterale, precum și copiile certificate ale celor multilaterale, îndeplinește funcțiile de depozitar;

14) păstrează sigiliul de stat al Republicii Moldova și are dreptul de a aplica sigiliul sec;

15) dirijează și controlează activitatea misiunilor diplomatice și a posturilor consulare ale Republicii Moldova în alte state și pe lângă organizațiile internaționale;

16) asigură întreținerea corespondenței diplomatice a Republicii Moldova prin intermediul serviciului său specializat de curieri diplomatici;

17) exercită conducerea metodologică a organizării evidenței contabile în instituțiile din subordine, analizează și prognozează indicii lor economici, asigură în modul stabilit prezentarea dărilor de seama contabile și statistice centralizate;

18) desemnează, în caz de necesitate, consulii onorifici ai Republicii Moldova și coordonează activitatea lor;

19) analizează situația internă și externă a statelor cu care Republica Moldova întreține relații diplomatice, identifică și evaluează oportunitățile dezvoltării relațiilor comercial-economice cu aceste state și informează periodic Președintele, Parlamentul și Guvernul;

20) ține legătură cu misiunile diplomatice și posturile consulare ale altor state în Republica Moldova în conformitate cu normele dreptului internațional și uzanțele internaționale;

21) îndeplinește atribuțiile privind Protocolul de stat și perfectează documentele de acreditare sau rechemare;

22) în comun cu organele respective, contribuie la crearea condițiilor optime pentru activitatea reprezentanțelor străine și delegațiilor oficiale, exercită controlul asupra respectării pe teritoriul Republicii Moldova a imunităților diplomatice și consulare ale misiunilor diplomatice, posturilor consulare și organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova, precum și ale personalului lor;

23) organizează periodic conferințe de presă și brifinguri pentru informarea opiniei publice despre activitatea statului în domeniul politicii externe, acreditează reprezentanții mass-media de peste hotare în Republica Moldova;

24) contribuie la dezvoltarea relațiilor și a contactelor cu cetățenii Republicii Moldova domiciliați în străinătate, precum și cu diaspora moldovenească;

25) exercită activități consulare pe teritoriul Republicii Moldova și în alte state;

26) perfectează pașapoarte diplomatice și de serviciu, vize, efectuează controlul asupra evidenței și păstrării lor, legalizează actele pentru persoane juridice și fizice din Republica Moldova și alte state;

27) participă în modul stabilit la examinarea cererilor de naturalizare a persoanelor care sosesc din alte state sau a celor cu domiciliul stabil în Republica Moldova;

28) asigură realizarea unei politici consecvente de cadre diplomatice, organizează și desfășoară pregătirea și reciclarea lor.

Structura organizațională a Ministerului este aprobată de către Guvernul Republicii. Conducerea ministerului este exercitată de

Ministrul afacerilor externe, prim-vice ministru și viceministri, care sunt numiți și eliberați din funcție de către Guvern. Organul consultativ al ministerului este colegiul, constituit din 11 persoane, a cărui componență nominală este aprobată de către Guvern, la propunerea Ministrului.

În cadrul ministerului au fost organizate direcții operativ-teritoriale (Direcția principală Europa și America de Nord; Direcția principală C.S.I.; Direcția Asia, Africa și America Latină) și direcții funcționale (Direcția principală organizații europene; Direcția principală drept internațional și tratate; Direcția analiză, coordonare și informare politică; Direcția relații economice internaționale; Direcția mass-media și cultură; Direcția protocol diplomatic).

Serviciile administrative și tehnice sînt clasificate în următoarele direcții: Direcția secretariat executiv și cancelarie; Direcția administrativă și personal; Direcția evidență contabilă, finanțe și control; Direcția deservirea corpului diplomatic.²⁶³

Activitatea Ministerului Afacerilor Externe este fixată, pe lîngă funcțiile care au fost menționate mai sus, la menținerea relațiilor cu propriile misiuni diplomatice, menținerea și dezvoltarea relațiilor cu misiunile diplomatice străine și cu corpul diplomatic.

§ 4. Serviciul diplomatic al Republicii Moldova

I. Statutul juridic al serviciului diplomatic moldovenesc

Cadrul juridic al serviciului diplomatic al Republicii Moldova îl constituie Constituția Republicii Moldova²⁶⁴, Legea cu privire la serviciul diplomatic²⁶⁵, Statutul Consular²⁶⁶, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, inclusiv Convenția de la Viena cu privire

²⁶³ Vezi: *Lista corpului diplomatic*, Ministerul Afacerilor Externe, Direcția protocol diplomatic, Chișinău, 1997, p. 127-131.

²⁶⁴ Vezi: *Constituția Republicii Moldova*, Chișinău, 1994.

²⁶⁵ Vezi: Legea nr. 761-XV din 27 decembrie 2001, *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 20 (905) din 5 februarie 2002.

²⁶⁶ Vezi: Statutul Consular al Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 368 din 28 martie 2002.

la relațiile diplomatice, încheiată la 18 aprilie 1961²⁶⁷ și Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare, încheiată la 24 aprilie 1963²⁶⁸ și alte acte normative.

Serviciul diplomatic constituie activitatea instituțiilor diplomatice și consulare ale Republicii Moldova în ansamblul lor și a personalului angajat în aceste instituții, abilitate să promoveze politica externă, inclusiv relațiile economice externe ale Republicii Moldova și relațiile ei cu statele lumii și organisme internaționale, atât în cadrul frontierelor sale cât și în afara lor.

Serviciul diplomatic al Republicii Moldova are următoarele obiective generale:

a) promovarea politicii externe în general și a relațiilor comerciale și economice externe în particular;

b) reprezentarea și apărarea pe plan extern a intereselor naționale ale Republicii Moldova;

c) realizarea drepturilor suverane ale Republicii Moldova în relațiile internaționale;

d) protejarea drepturilor și intereselor naționale ale Republicii Moldova, cetățenilor și persoanelor ei fizice și juridice, potrivit practicii internaționale și în limitele admise de normele și principiile dreptului internațional;

e) promovarea relațiilor bilaterale și multilaterale în domeniile vieții politice, economice, comerciale, culturale, științifice ale Republicii Moldova cu statele lumii, reglementarea eventualelor probleme politico-juridice cu aceste state;

f) asigurarea capacităților diplomatice necesare pentru a anticipa, a acționa și a reacționa la evenimentele internaționale ce sînt în măsură să afecteze interesele naționale ale Republicii Moldova;

g) menținerea coerenței și unității activităților Republicii Moldova pe plan extern;

²⁶⁷ Textul Convenției vezi: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*. Ediție Oficială. Volumul IV, Moldpres, Nonitorul Oficial al Republicii Moldova, Chișinău, 1998, p. 37-52.

²⁶⁸ Textul Convenției vezi: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*. Ediție Oficială. Volumul IV, Moldpres, Nonitorul Oficial al Republicii Moldova, Chișinău, 1998, p. 7-36.

- h) promovarea imaginii favorabile a Republicii Moldova peste hotare;
- i) respectarea și dezvoltarea în continuare a dreptului internațional;
- j) respectarea drepturilor omului ca bază a oricărei societăți umane;
- k) realizarea, prin metode și mijloace diplomatice, a activităților specifice în vederea asigurării păcii și securității mondiale și regionale.

Instituțiile serviciului diplomatic au următoarele funcții de bază:

a) elaborarea și realizarea concepțiilor, strategiilor și direcțiilor de bază a politicii externe a statului,

b) coordonarea în exclusivitate a activității autorităților centrale de specialitate și a altor autorități publice ale Republicii Moldova în vederea asigurării realizării unei politici unice în domeniul relațiilor internaționale,

c) analiza situației politice și economice din lume, a politicilor externe și interne ale statelor străine, activității organizațiilor internaționale,

d) informarea autorităților publice ale Republicii Moldova, potrivit competenței, despre evenimentele internaționale relevante pentru țară,

e) acordarea de asistență și protecție cetățenilor Republicii Moldova, persoanelor ei fizice și juridice aflate peste hotare, în limitele prevăzute de dreptul internațional,

f) reprezentarea Republicii Moldova în relațiile cu alte state și organisme internaționale,

g) organizarea și participarea la negocieri în vederea încheierii tratatelor internaționale cu alte state și organisme internaționale,

h) contribuirea la funcționarea liberă a misiunilor diplomatice și consulare străine pe teritoriul Republicii Moldova, precum și asigurarea controlului asupra respectării privilegiilor și imunităților diplomatice și consulare ale acestora,

i) asigurarea depozitării, înregistrării, evidenței și păstrării tratatelor internaționale ale Republicii Moldova,

j) asigurarea protocolului de stat,

k) întreprinderea acțiunilor pentru respectarea, elaborarea și inițierea modificării legislației naționale vizînd activitatea externă, generalizarea practicii aplicării ei,

l) instruirea și perfecționarea profesională a personalului instituțiilor serviciului diplomatic,

m) îndeplinirea altor funcții prevăzute de legislația în vigoare.

De menționat, că instituțiile serviciului diplomatic exercită și funcțiile consulare stipulate în Statutul Consular, aprobat de Guvernul Republicii Moldova.

Sistemul instituțiilor serviciului diplomatic în Republica Moldova este format din:

- a) Ministerul Afacerilor Externe, care are statut de instituție centrală,
- b) misiunile diplomatice, inclusiv reprezentanțele permanente pe lângă organizațiile internaționale, delegațiile și misiunile ad-hoc,
- c) oficiile consulare,
- d) alte unități create în scopul asigurării activității instituțiilor serviciului diplomatic, inclusiv pentru instruirea și reciclarea personalului acestora.

Aceste structuri alcătuiesc împreună sistemul unic al serviciului diplomatic condus de ministrul afacerilor externe, șef al diplomației Republicii Moldova.

Misiunilor diplomatice li se atribuie următoarele ranguri:

rangul I - ambasadei, condusă de ambasador extraordinar și plenipotențiar, sau reprezentanței permanente, condusă de un reprezentant permanent;

rangul II - misiunii, conduse de un trimis,

rangul III – misiunii, conduse de un însărcinat cu afaceri (*en titre*).

Oficiilor consulare li se atribuie următoarele clase:

clasa I consulatului general,

clasa II consulatului,

clasa III viceconsulatului,

clasa IV agenției consulare.

Pentru asigurarea funcționării instituțiilor serviciului diplomatic, Guvernul aprobă structura și regulamentele de funcționare ale acestora, iar Ministerul Afacerilor Externe emite ordine, dispoziții și aprobă instrucțiuni și regulamente interne.

Misiunea diplomatică a Republicii Moldova este condusă de șeful acesteia: ambasador extraordinar și plenipotențiar sau reprezentant permanent sau delegat sau însărcinat cu afaceri *en titre* (permanent) sau *ad-interim*, care poartă răspundere pentru activitatea instituției ce o conduce

Oficiul consular al Republicii Moldova este condus de șeful acestuia:

consul general, consul, viceconsul, agent consular sau gerant interimar, care poartă răspundere pentru activitatea instituției ce o conduce.

Înființarea, desființarea și schimbarea rangului misiunilor diplomatice sînt inițiate de Ministerul Afacerilor Externe și aprobate de Președintele Republicii Moldova la propunerea Guvernului.

Înființarea, desființarea și schimbarea clasei oficiilor consulare ale Republicii Moldova sînt inițiate de Ministerul Afacerilor Externe și aprobate de Guvern.

În cadrul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare pot fi deschise oficii, birouri speciale pentru reprezentarea și apărarea intereselor Republicii Moldova în statul de reședință în domeniul activității comerciale și economice.

Dotarea materială a instituțiilor serviciului diplomatic se raportează sistematic la sarcinile și necesitățile acestora. La propunerea Ministerului Afacerilor Externe Guvernul adoptă în acest scop hotărâri, prevăzînd alocarea fondurilor bugetare necesare.

Instituțiile serviciului diplomatic dispun de o rețea proprie de comunicare, inclusiv de un cifru de transmisie, serviciu de curieri și de valiză diplomatică sau consulară, care permit transmiterea rapidă și în siguranță a informațiilor confidențiale, precum și a corespondenței diplomatice. Funcționarea sistemului de comunicare al instituției serviciului diplomatic se reglementează prin regulamente interne.

În cadrul serviciului diplomatic valiza diplomatică sau consulară constituie mijlocul de expediere al corespondenței oficiale, inclusiv cu caracter secret sau confidențial și necesită a fi protejată. Valiza diplomatică sau consulară, neînsoțită de curier, poate fi transmisă comandantului aeronavei sau al altui mijloc de transport cu destinație autorizată. Valiza diplomatică sau consulară nu are menirea de a se substitui serviciilor poștale naționale.

Serviciul diplomatic dispune de o arhivă care este compusă din arhiva generală și arhiva tratatelor, funcționarea cărora se reglementează prin regulamente interne. Instituțiile serviciului diplomatic desfășoară activități editoriale în conformitate cu legislația națională în vigoare.

Pentru verificarea modului în care misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova își îndeplinesc funcțiilor, își organizează activitatea și utilizează echipamentele, precum și pentru a

controla cum se respectă în cadrul acestora dispozițiile organizatorice, reglementările de serviciu, legislația muncii și alte acte normative, inclusiv cele privind condițiile de trai ale personalului lor, ministrul afacerilor externe poate dispune din oficiu sau la cererea Președintelui Republicii Moldova inspectarea misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova, creând în acest scop o comisie specială.

II. Personalul instituțiilor serviciului diplomatic

Personalul instituțiilor serviciului diplomatic este format din:

a) În cadrul Ministerului Afacerilor Externe – din funcționari publici în posturi diplomatice; funcționari publici care efectuează deservirea tehnică ce asigură aspectul tehnic al funcționării instituțiilor serviciului diplomatic (denumiți în continuare cu termenul generic de personal administrativ și tehnic și personal de serviciu);

b) Membrii personalului diplomatic și consular al misiunilor diplomatice și oficiilor consulare (denumiți în continuare agenți diplomatici și, respectiv, agenți consulari);

c) Membrii personalului administrativ și tehnic al misiunilor diplomatice și oficiilor consulare;

d) Membrii personalului de serviciu al misiunilor diplomatice și oficiilor consulare.

În cadrul Ministerului Afacerilor Externe se instituie următoarele posturi diplomatice:

- a) ministru
- b) prim-vice-ministru
- c) vice-ministru
- d) secretar general
- e) ambasador cu misiuni speciale
- f) director de cabinet
- g) director general de direcție generală
- h) director general - adjunct de direcție generală
- i) director de direcție
- j) director - adjunct de direcție
- k) șef de secție
- l) consilier în cabinetul ministrului

- m) consilier
- n) secretar I
- o) secretar II
- p) secretar III
- q) atașat

Pentru personalul diplomatic și consular al misiunilor diplomatice și al oficiilor consulare se stabilesc următoarele posturi, în funcție de rangul misiunii diplomatice sau oficiului consular:

- a) Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar,
- b) Reprezentant Permanent sau Delegat al Republicii Moldova pe lângă un organism internațional,
- c) trimis
- d) Însărcinat cu afaceri *en titre* sau *ad-interim*,
- e) Consul General,
- f) Ministru - Consilier, Reprezentant Permanent - adjunct al statului pe lângă un organism internațional,
- g) Consilier,
- h) Secretar I,
- i) Consul,
- j) Secretar II,
- k) Vice-consul,
- l) Secretar III,
- m) Atașat,
- n) Agent consular,
- o) Referent.

Echivalarea posturilor diplomatice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe și misiunile diplomatice sau oficiile consulare cu funcțiile publice se efectuează conform prevederilor legislației în vigoare.

Pentru a asigura repartizarea eficientă de personal, în condițiile speciale ale serviciului diplomatic, Ministerul Afacerilor Externe dispune de o rezervă de personal. Regulamentul cu privire la rezerva de personal se aprobă de către ministrul afacerilor externe.

III. Angajarea și rechemarea dintr-un post diplomatic

Într-un post diplomatic poate fi angajată doar persoana care întrunește următoarele condiții:

- a) are cetățenia Republicii Moldova;
- b) se bucură de toate drepturile politice și civile înscrise în Constituție;
- c) deține o diplomă de studii superioare (licență);
- d) cunoaște limba moldovenească și o limbă de comunicare internațională;
- e) dispune de aptitudinile fizice pe care le reclamă activitatea în domeniul relațiilor externe;
- f) nu are antecedente penale rezultate din infracțiuni intenționate;

Ambasadorii Plenipotențitari și Extraordinari, Reprezentanții Permanenți și Trimișii - șefi ai misiunilor diplomatice sînt numiți în post și rechemați de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului. Propunerile referitoare la numirea în aceste posturi sau rechemarea din ele sînt înaintate Guvernului de către Ministrul Afacerilor Externe după consultarea Parlamentului Republicii Moldova.

Consulul General este desemnat și rechemat de către Guvern la propunerea ministrului afacerilor externe. Șefii celorlalte posturi consulare sînt numiți în și revocați din funcție de către ministrul afacerilor externe.

În cadrul Birourilor specializate pentru reprezentarea și apărarea intereselor Republicii Moldova în statul de reședință în domeniul activității comerciale și economice pot fi transferați și alți funcționari de carieră din cadrul altor autorități publice de specialitate.

Angajarea în alte posturi diplomatice se efectuează prin ordinul ministrului afacerilor externe, la propunerea Comisiei de selectare a Ministerului Afacerilor Externe, care activează în baza regulamentului său, aprobat de ministrul afacerilor externe.

IV. Ranguri diplomatice

În corespundere cu calificarea și pregătirea sa profesională, funcționarilor angajați în posturi diplomatice din instituțiile serviciului diplomatic li se conferă următoarele ranguri diplomatice:

- b. atașat
- c. secretar III
- d. secretar II
- e. secretar I
- f. consilier

g. ministru-plenipotențiar

h. ambasador

Rangurile diplomatice sînt acordate de cître Președintele Republicii Moldova prin decret la propunerea Ministrului afacerilor externe, la recomandarea Comisiei de atestare a Ministerului Afacerilor Externe, în baza rezultatelor obținute la atestare. Comisia de atestare se întrunește, cel puțin, o dată pe an. Regulamentul cu privire la Comisia de atestare este aprobat de ministrul afacerilor externe.

Rangurile diplomatice se acordă la expirarea termenului prevăzut de legislația în vigoare.

Rangul diplomatic de ambasador este conferit de cître Președintele Republicii Moldova prin decret, la propunerea Ministrului Afacerilor Externe cu consultarea Primului - Ministru.

Rangurile diplomatice sînt irevocabile, cu excepția cazurilor prevăzute de art. 14 al Legii cu privire la serviciul diplomatic.

La expirarea termenelor prevăzute în prezentul articol, în scopul obținerii rangului corespunzător, funcționarul angajat într-un post diplomatic, agentul diplomatic sau consular, în conformitate cu prevederile Regulamentului Comisiei de Atestare, se pot prezenta la atestare.

Se stabilesc următoarele termene minime necesare pentru avansarea de la un rang la altul:

1 an din data angajării în postul diplomatic - pentru rangul de atașat;

2 ani de la atașat, la secretar III;

2 ani de la secretar III, la secretar II;

3 ani de la secretar II, la secretar I;

3 ani de la secretar I, la consilier;

4 ani de la consilier, la ministru - plenipotențiar;

Pentru conferirea rangului de ambasador, pot fi propuși, ca regulă, funcționarii angajați în posturi diplomatice - titulari ai rangului diplomatic de ministru - plenipotențiar.

La calcularea termenului necesar pentru avansarea în rang diplomatic se ia în considerare:

a) perioada activității în Ministerul Afacerilor Externe;

b) perioada activității în misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova;

c) perioada activității în calitate de funcționari internaționali în cadrul organizațiilor internaționale guvernamentale, la care Republica Moldova este parte, sau al misiunilor diplomatice ale acestor organizații;

d) perioada aflării la studii postuniversitare sau diferite stagieri la recomandarea Ministerului Afacerilor Externe.

Pentru comiterea faptelor sancționate în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova sau a statului de acreditare, funcționarul angajat într-un post diplomatic și agentul diplomatic sau consular pot fi retrogradați sau lipsiți de rangurile lor diplomatice.

Retragerea rangului diplomatic sau retrogradarea funcționarului angajat în post diplomatic se efectuează conform aceleași proceduri ca și în cazul acordării rangului diplomatic.

Retragerea rangurilor diplomatice persoanelor care s-au concediat din instituțiile serviciului diplomatic se face prin hotărîrea instanței judecătorești.

V. Funcționarea instituțiilor serviciului diplomatic

Șefii misiunilor diplomatice și oficiilor consulare sînt numiți în post pe un termen de pînă la 4 ani. În cazul celorlalți agenți diplomați și consulari, precum și a membrilor personalului administrativ și tehnic și al celui de serviciu, acest termen nu poate depăși 3 ani.

La expirarea termenului de aflare în misiune, agentul diplomatic sau consular este transferat într-un post diplomatic în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, cu condiția existenței posturilor vacante. În caz contrar el se transferă în rezerva Ministerului Afacerilor Externe.

Membrii personalului administrativ și tehnic și ai personalului de serviciu trimiși în misiune din afara personalului instituției centrale, la expirarea termenului stabilit de aflare în misiune, pot fi angajați în cadrul Ministerului Afacerilor Externe în cazul cînd există posturi vacante.

În instituțiile serviciului diplomatic se aplică principiul rotației funcționarilor angajați în posturi diplomatice și a personalului administrativ și tehnic, în conformitate cu planul de rotație aprobat de ministrul afacerilor externe. În cadrul rotației, funcționarul angajat într-un post diplomatic în Ministerul Afacerilor Externe este transferat într-un post diplomatic sau consular, în misiunile diplomatice sau, respectiv, oficiile consulare ale Republicii Moldova, iar funcționarii angajați în

posturi administrative și tehnice sau de serviciu, corespunzător în posturi administrative și tehnice sau de serviciu.

Transferurile personalului instituțiilor serviciului diplomatic sînt efectuate în funcție de necesitățile de serviciu, ținând cont de calificarea, pregătirea profesională și principiul rotației personalului.

Transferurile în posturi diplomatice sau consulare în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, precum și în misiunile diplomatice ori oficiile consulare sînt efectuate, din rîndul funcționarilor angajați în posturi diplomatice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, precum și din cadrul instituțiilor specializate în relații internaționale ale autorităților publice centrale din Republica Moldova conform prevederilor Legii cu privire la serviciul diplomatic.

În cazul transferării în alte autorități de stat, membrii personalului instituțiilor serviciului diplomatic posesori ai rangurilor diplomatice sînt incluși în rezerva Ministerului Afacerilor Externe.

Termenul de activitate în posturile diplomatice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe dintre două perioade (consecutive) de activitate în misiunea diplomatică sau oficiul consular nu poate fi mai mic de un an.

Funcționarii din posturile diplomatice ale Ministerului Afacerilor Externe pot fi recomandați pentru a fi angajați în cadrul organismelor internaționale, la care participă Republica Moldova, sau în misiunile lor diplomatice, în conformitate cu regulamentele acestor organisme internaționale.

Funcționarii instituțiilor serviciului diplomatic nu pot ocupa un post aflat în subordine sau sub controlul postului deținut în sistemul instituțiilor serviciului diplomatic de rudele lor pe linie dreaptă sau de rudele lor prin căsătorie (alianță). În cazul în care sînt încălcate aceste restricții, funcționarul este transferat într-un post care exclude o atare subordonare, iar dacă transferul este imposibil, unul dintre acești funcționari este concediat.

Funcționarii instituțiilor serviciului diplomatic pot fi temporar delegați, cu acordul lor, în instituții de specializare din Republica Moldova sau din alte state pentru perfecționare profesională sau stagieri. În asemenea cazuri, acestora li se păstrează regimul de salarizare conform legislației în vigoare.

VI. Drepturile și obligațiile persoanelor angajate în posturi diplomatice

Persoana angajată în post diplomatic are următoarele drepturi specifice:

a) de a deține și avansa în posturi în instituțiile serviciului diplomatic național, în funcție de pregătirea profesională, rangul diplomatic și vechimea în muncă în serviciul diplomatic;

b) de a i se acorda sprijinul și asistența pentru a desfășura activitatea cu onoare și demnitate, în afara presiunilor politice și altor încercări de natură să-i afecteze statutul de diplomat;

c) de a i se elibera pașaport diplomatic;

d) de a beneficia, în perioada activității în misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale Republicii Moldova, în organismele sau misiunile diplomatice ale organismelor internaționale, de privilegiile, imunitățile și facilitățile stabilite de normele dreptului internațional și tratatele la care Republica Moldova este parte ;

e) de a beneficia de formele de perfecționare profesională, organizate de Ministerul Afacerilor Externe.

Persoana angajată în post diplomatic este obligată:

a) să acționeze cu devotament și responsabilitate pentru promovarea politicii externe a Republicii Moldova;

b) să apere interesele de stat ale Republicii Moldova și ale cetățenilor ei în cadrul relațiilor externe;

c) să se abțină de la acțiuni și declarații care ar putea prejudicia imaginea Republicii Moldova, relațiile ei cu alte state sau organizații internaționale;

d) să respecte legislația Republicii Moldova, să păstreze secretul de stat și să asigure protecția datelor și informațiilor pe care le deține;

e) să reprezinte cu demnitate Republica Moldova, având în toate împrejurările un comportament demn, o ținută morală și vestimentară ireproșabilă;

f) să respecte, fără a se aduce atingere privilegiilor și imunităților lui, legile statului în teritoriul căruia își desfășoară activitatea și să nu se lase implicat în activități care ar prezenta un amestec în treburile interne ale acestui stat; față de organismele internaționale, la care participă Republica Moldova, să aibă o comportament conform cu îndatoririle

funcției, ce rezultă din statutul recunoscut de Republica Moldova; să nu abuzeze de privilegiile și imunitățile de care beneficiază în virtutea calității lui de agent diplomatic sau consular;

g) să anunțe Ministerul Afacerilor Externe despre modificările importante, în ceea ce privește cetățenia și alte fapte care au relevanță pentru calitatea lui de diplomat.

Membrii personalului misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova, persoanele menționate în articolul 16 al prezentei Legi, precum și membrii familiilor lor, la revenirea în Republica Moldova după încheierea misiunii pot introduce în țară, cu scutire de taxa pentru valoarea adăugată, taxe vamale și alte taxe și accize de import, bunuri, procurate pentru uz personal în perioada aflării sale în misiune diplomatică.

Pentru exercitarea exemplară a atribuțiilor încredințate, spirit de inițiativă, muncă îndelungată și ireproșabilă, persoanele angajate în posturi diplomatice pot fi :

- a) avansate în post;
- b) avansate în rang diplomatic înainte de termenul stabilit;
- c) premiate cu sume bănești;
- d) stimulate în alt mod prevăzut de legislația în vigoare.

Pentru merite deosebite în activitate diplomatică, persoanele angajate în posturi diplomatice pot fi înaintate pentru acordarea distincțiilor de stat.

În cazul încălcării obligațiilor prevăzute de prezenta Lege, precum și al abaterilor disciplinare comise în exercițiul funcțiilor și în dependență de gravitatea acestora, față de personalul instituțiilor serviciului diplomatic pot fi aplicate de către ministrul afacerilor externe sau, după caz, de către Președintele Republicii Moldova, următoarele sancțiuni disciplinare:

- a) avertizare
- b) mustrare
- c) mustrare aspră
- d) retrogradare
- e) retragerea rangului diplomatic
- f) concediere.

Membrii personalului misiunii diplomatice sau oficiilor consulare pot

fi rechemați înainte de termen din misiune, în interes de serviciu, cu un preaviz de cel puțin 3 luni de zile.

Pentru comiterea unor fapte ce implică răspunderea penală în conformitate cu legislația statului acreditat sau a Republicii Moldova, sau a unor acțiuni ce prejudiciază relațiile Republicii Moldova cu statul de reședință, organizația internațională sau alte state, membrul personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular poate fi rechemat din post înainte de termen, prin ordinul Ministrului Afacerilor Externe, Hotărâre de Guvern sau prin decretul Președintelui Republicii Moldova.

Un temei de rechemare înainte de termen a angajatului misiunii diplomatice sau al oficiului consular îl constituie și faptele comise de către membrii familiei acestuia aflați împreună cu el în misiune.

VII. Salarizarea și garanțiile sociale

Salarizarea personalului instituțiilor serviciului diplomatic se efectuează în condiții speciale și are menirea de a asigura condiții materiale corespunzătoare pentru exercitarea independentă și efectivă a atribuțiilor funcționale.

Personalul instituțiilor serviciului diplomatic este remunerat conform prevederilor legislației în vigoare, cu privire la salarizarea funcționarilor publici și a personalului care efectuează deservirea tehnică ce asigură funcționarea autorităților publice.

Pentru perioada de aflare în străinătate membrii personalului misiunilor diplomatice și oficiilor consulare primesc, pe lângă salariul în moneda Republicii Moldova, o indemnizație neimpozabilă în valută străină, precum și o indemnizație pentru întreținerea membrilor familiilor lor care i-au urmat în străinătate și domiciliază împreună cu ei. Cuantumul indemnizațiilor în valută străină se stabilește de către Guvern, pentru fiecare țară în parte. Membrii familiei sînt considerați soțul (soția) și copiii pînă la vârsta de 18 ani, precum și persoanele aflate la întreținerea detașatului în misiunea diplomatică, indiferent de vîrstă.

Indemnizația în valută nu are regim de salariu.

Plata indemnizației în valută se efectuează din data trecerii frontierei Republicii Moldova la plecarea în străinătate și pînă la data revenirii în țară din misiunea diplomatică.

La stabilirea cuantumului indemnizației în valută se va ține cont de

post, coșul minim de consum din statul acreditar și condițiile climaterice deosebite ale acestui stat. Coșul minim de consum, care include în mod obligatoriu costul poliței de asigurare medicală minimă, se calculează pentru fiecare stat acreditar, în conformitate cu prevederile instrucțiunii, aprobate de către Ministrul Afacerilor Externe și Ministrul Finanțelor.

În caz de necesitate, (dar cel puțin odată în cinci ani) se va efectua recalcularea coșului minim de consum pentru fiecare stat acreditar în scopul indexării cuantumului indemnizației în valută.

Activitatea în misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova nu trebuie să prejudicieze interesele angajaților și ale membrilor familiilor lor. În scopul protecției căsătoriei și familiei, se stimulează însoțirea de către soție (soț) și copii a membrului personalului instituțiilor serviciului diplomatic transferat în post într-o misiune diplomatică sau consulară. Această condiție face parte din particularitățile serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

La sosirea în misiune membrilor personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular, precum și membrilor familiilor lor, care locuiesc împreună cu ei, li se perfectează polița de asigurare medicală în statul de reședință, în conformitate cu legislația în vigoare.

Membrilor personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular și membrilor familiei sale care locuiesc împreună cu ei li se asigură, o dată pe an, achitarea integrală a cheltuielilor de transport, indiferent de mijloacele de transport ce țin de întoarcerea în țară în concediu, precum și de plecarea și revenirea din misiune indiferent de mijloacele de transport utilizate. În cazul în care timpul necesar acestor deplasări depășește 24 ore se asigură diurna și cazarea. Achitarea cheltuielilor pentru întoarcerea în țară, menționate în prezentul alineat, este asigurată membrului personalului misiunii diplomatice sau consulare și în cazul decesului rudei sale de gradul I. Costul cheltuielilor nu trebuie să depășească costul unui bilet de avion la clasa economică.

Membrii personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular sînt asigurați în străinătate cu spațiu locativ în corespundere cu funcția de încadrare și numărul membrilor familiei care locuiesc împreună cu ei.

În scopul exercitării obligațiilor de serviciu, agentul diplomatic sau consular este asigurat cu un automobil de serviciu în funcție de postul pe care-l deține.

Persoanele angajate în posturi diplomatice în Ministerul Afacerilor Externe și agenții diplomatice sau consulari primesc indemnizații pentru acoperirea cheltuielilor legate de procurarea vestimentației protocolare. Cuantumul acestor indemnizații și modalitatea lor de calculare se stabilesc conform regulamentului aprobat de către Ministrul Afacerilor Externe și Ministrul Finanțelor.

În caz de conflicte militare, calamități naturale sau situații excepționale de altă natură, care pot pune în pericol securitatea personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular al Republicii Moldova, Ministerul Afacerilor Externe întreprinde toate măsurile necesare pentru protecția personalului acestor instituții ale serviciului diplomatic.

Prejudiciile cauzate unui membru al personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular sau membrilor familiei sale în timpul exercitării obligațiilor de serviciu sau a unor activități legate de aceste obligații, în perioada de aflare în misiune, sînt recompensate în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova.

În cazul decesului, precum și al mutilării sau al altui prejudiciu adus sănătății, în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu sau a unor activități legate de acestea, membrului personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular (sau moștenitorului acestuia) i se plătește o compensație în mărimea stabilită de Guvern. Cheltuielile pentru înmormântarea membrului personalului misiunii diplomatice sau consulare care și-a pierdut viața în exercițiul funcțiunii, precum și cele legate de transportarea corpului acestuia în țară sînt acoperite din mijloace bugetare stabilite de Guvern.

Prevederile expuse mai sus nu se aplică personalului administrativ și tehnic și nici celui de serviciu angajat din statul de reședință.

La calcularea vechimii în muncă în structurile serviciului diplomatic se iau în considerare următoarele perioade :

- a) perioada de activitate în Ministerul Afacerilor Externe,
- b) perioada de activitate în instituțiile diplomatice și consulare ale Republicii Moldova,
- c) perioada de activitate în cadrul organismelor internaționale, în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova,
- d) perioada de delegare la studii postuniversitare, în conformitate cu

legislația în vigoare a Republicii Moldova,

e) perioada de activitate în Ministerul Afacerilor Externe al fostei URSS pînă în 1991,

f) perioada de activitate în instituțiile diplomatice și consulare ale fostei URSS pînă în 1991.

g) în cadrul autorităților publice centrale.

Asigurarea cu pensii și protecția socială a personalului serviciului diplomatic se efectuează în modul stabilit de legislația în vigoare.

Soției (soțului) agentului diplomatic sau consular i se menține locul de muncă în cazul în care își însoțește soțul (soția) pe parcursul aflării acestuia (acesteia) în misiune. Perioada de aflare în misiune a soțului (soției) agentului diplomatic sau consular i se include în vechimea de muncă.

Secțiunea II

Dreptul consular

NOȚIUNI INTRODUCTIVE

§ 1. Noțiunea și caracteristicile dreptului consular

Dreptul consular este o ramură a dreptului internațional care cuprinde totalitatea normelor juridice destinate reglementării relațiilor dintre state în domeniul problemelor consulare. Dreptul consular stabilește statutul juridic al consulatelor, privilegiile și imunitățile consulare, numirea consulilor, recunoașterea lor, drepturile și obligațiile acestora etc.

În literatura de specialitate este dată o analiză detaliată a noțiunii de drept consular, cât și practicii consulare din diverse țări²⁶⁹.

Prof. Dr. Ion M. Anghel definește dreptul consular ca „...o parte a dreptului internațional, ce reprezintă totalitatea normelor și regulilor care reglementează relațiile consulare, organizarea și funcționarea oficiilor consulare, statutul juridic al oficiilor consulare și a personalului acestora”²⁷⁰.

Aurel Bonciog consideră că „Dreptul consular este o ramură distinctă a dreptului internațional, care reglementează raporturile bilaterale ale statelor în vederea asigurării reciproce a intereselor lor, preponderent economice, dar și culturale, științifice și de tutelă juridică în exterior a

²⁶⁹ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept consular*, Ediția a II-a, Editura Fundației „România de Măine”, București, 1998, p. 13-18; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 323-324; Prof. Univ. Dr. Marțian I. Niciu, op. cit., p. 151-159; Jose Torroba Sacristan, *Derecho Consular, Guia Practica de los Consulados de Espana*, Imprenta del Ministerio de Asuntos Exteriores, Madrid, 1993, p. 14-17; Ramon Xilotl Ramirez, *Derecho Consular Mexicano*, Editorial Porrúa S.A., Mexico, 1982, p. 4-6, 23-30; *Курс международного права*, В семи томах, Т. 4, Отрасли международного права, Издательство «Наука», Москва, 1990, с. 140-144; Блищенко И.П., Дурденевский В.Н., *Дипломатическое и консульское право*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1962, с. 7-31; Петренко Н.И., *Основы консульского права*, Издательство Университета дружбы народов, 1986, с. 7-14; Бобылев Г.В., Зубков Н.Г., *Основы консульской службы*, Издательство «Международные отношения», Москва, 1986, с. 6-30.

²⁷⁰ Prof. Dr. Ion M. Anghel, op.cit., p. 321.

propriilor cetățeni, prin folosirea instituțiilor specializate, care sînt oficiile consulare sau secțiile consulare ale ambasadelor; el stabilește limitele și domeniile de exercitare a funcțiilor consulare, garantează drepturile, imunitățile și privilegiile oficiilor consulare și personalului acestora”²⁷¹.

Dreptul consular, ca o parte a dreptului internațional, are legături cu multe alte ramuri de drept: *dreptul public* stabilește care este statul ca subiect de drept intern, care poate numi sau accepta un consul, determină condiția cetățeniei, statutul juridic al apatrizilor, de care trebuie să țină seama consulul în activitatea sa; *dreptul administrativ* orînduiește ierarhia consulilor în sistemul administrației de stat și drepturile acestora în calitatea lor de funcționari de stat; *dreptul civil* reglementează condițiile de validitate ale actelor juridice, modul de naștere și de încetare a personalității juridice a persoanelor pe care le reprezintă și le apără funcționarul consular; *dreptul internațional privat* reglementează conflictele de legi cu privire la domiciliu, la căsătorii, la succesiuni; *dreptul comercial* trebuie avut în vedere la acordarea asistenței și protecției navelor; *dreptul financiar* reglementează obligațiile și modul de încasare a taxelor consulare pentru serviciile făcute; *dreptul notarial* reglementează forma în care se întocmesc anumite acte notariale; *dreptul penal* trebuie avut în vedere atunci cînd intervine consulul, atît pentru protecție, cît și în cazurile de extradare; dreptul diplomatic stabilește ceremonialul consular²⁷²

§ 2. Izvoarele dreptului consular

Relațiile consulare, fiind parte a relațiilor internaționale, sînt dirijate de către normele de drept internațional. Izvoarele principale ale dreptului consular, care este o ramură a dreptului internațional public, sînt *cutuma* și *tratatul*. Izvoare auxiliare sînt *doctrina* și *jurisprudența*. Diferența dintre izvoarele principale și cele auxiliare constă în faptul, că numai primele au efect juridic obligatoriu, ultimele fiind utilizate doar în calitate de instrumente de clarificare și interpretare a normelor de drept consular.

Cutuma a apărut și a jucat rol de prim ordin ca izvor al dreptului internațional încă în vremurile străvechi și continuă și pînă în prezent să

²⁷¹ Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 13.

²⁷² Vezi: Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 11.

fie un izvor de norme generale care reglementează anumite aspecte ale relațiilor consulare. Putem adăuga că, și în condițiile în care există o codificare a dreptului consular, cutumei iau rămas încă importante aspecte și ori de câte ori există o lacună în reglementarea pe care o cuprinde aceasta convenție, se va face apel la soluțiile din dreptul cutumiar.²⁷³

Cutuma, de fapt, are un spațiu larg de aplicare guvernînd:

- a) relațiile dintre statele care nu sînt părți la Convenția de la Viena din 1963;
- b) relațiile dintre statele care nu sînt legate prin acorduri bilaterale;
- c) domeniile nereglementate convențional;
- d) relațiile dintre statele care au denunțat Convenția de la Viena din 1963 și nu au reglementări bilaterale în materie.²⁷⁴

Tratatele, atît cele bilaterale cît și cele multilaterale, constituie izvorul principal al dreptului consular. La etapa actuală există o convenție de codificare, numeroase convenții multilaterale cu caracter regional și un set enorm de acorduri bilaterale între statele care întrețin relații consulare.

Acordurile și convențiile internaționale încheiate în scopul reglementării unei anumite materii (spre exemplu, acordurile de comerț și navigație, convențiile de asistență juridică etc.), de asemenea pot servi ca izvor al dreptului consular în caz dacă ele conțin norme cu privire la atribuțiile și prerogativele consulilor.

Convențiile consulare bilaterale reglementează relațiile consulare dintre statele respective, prevăzînd regulile de înființare a posturilor consulare, statutul și condițiile de numire și acceptare a personalului acestora, imunitățile și privilegiile consulare, funcțiile consulare etc. Convențiile menționate crează un regim juridic special pentru statele respective dezvoltînd prevederile Convenției de la Viena din 1963 și creînd norme noi de drept consular.

Tratatele multilaterale sînt un izvor important al dreptului consular. Primul acord multilateral în domeniul relațiilor consulare a fost încheiat la Caracas în anul 1911 de către Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru și Venezuela.

A urmat apoi *Convenția de la Havana din 1928 cu privire la agenții*

²⁷³ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 323.

²⁷⁴ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 15.

consulari,²⁷⁵ care a fost ratificată de Brazilia, Columbia, Cuba, Republica Dominicană, Ecuador, Statele Unite ale Americii, Statele Unite Mexicane, Nicaragua, Panama, Peru, și Uruguay. Convenția reglementează relațiile consulare și regimul de drept al agentului consular în cazurile absenței unui acord special între state.

Procesul de unificare și codificare a normelor de drept consular a continuat și după al doilea război mondial, concentrându-se în cadrul Organizației Națiunilor Unite. La 18 decembrie 1961 Adunarea Generală a O.N.U., îndeplinind sarcina sa " de a încuraja dezvoltarea progresivă și codificarea dreptului internațional" prevăzută de Carta Națiunilor Unite (art. 13), a hotărât convocarea la Viena, pentru anul 1963, a unei conferințe a O.N.U. în scopul elaborării unei convenții privind relațiile consulare. Conferința plenipotențiarilor din 92 de state a avut loc la palatul Hofburg din Viena între 4 martie și 24 aprilie 1963. La Conferință a fost adoptată *Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare* din 24 aprilie 1963.²⁷⁶

Textul Convenției cuprinde un număr de 79 articole, precedat de un preambul, care sînt distribuite în 5 capitole. Au fost de asemenea adoptate două Protocoale adiționale, care reglementează jurisdicția obligatorie și, respectiv, cetățenia membrilor personalului consular.

În anul 1967 Consiliul Europei a adoptat Convenția Europeană cu privire la funcțiile consulare, care poate fi calificată ca o convenție multilaterală regională. Convenția reglementează funcțiile consulare în general și detaliază funcțiile de protecție consulară, funcția consulară, funcțiile în materie de navigație, stare civilă etc.

§ 3. Subiecții relațiilor consulare

Subiecte ale relațiilor consulare pot fi *statele* - așa cum stabilește art.2, alin. 2 al Convenției de la Viena din anul 1963, *mișcările de eliberare națională*, care și-au constituit organe proprii, inclusiv *insurgenții*, în cazul în care aceștia exercită controlul asupra unei pături din teritoriul unui stat.

Dreptul internațional garantează personalitatea juridică internațională

²⁷⁵ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept consular*, București, 1998.

²⁷⁶ Vezi anexa nr. II la prezenta lucrare.

națiunilor care luptă penru eliberare, din momentul în care acestea și-au creat organe proprii²⁷⁷.

Potrivit convenției de la Montevideo din anul 1933, pentru ca un stat să aibă personalitate internațională, sunt necesare următoarele condiții: a) să aibă o populație permanentă; b) un teritoriu determinat; c) un guvern care exercită autoritatea; d) capacitatea de a intra în relații cu alte state.

De menționat, că subiecți ai relațiilor consulare pot fi numai titularii suveranității personale care, pe baza legăturilor de cetățenie, au dreptul și obligația de a asigura tutela juridică a cetățenilor lor.²⁷⁸

Statele au dreptul de a intra în relații între ele sau cu alte subiecte de drept internațional chiar de la momentul apariției sale, acesta fiind considerat ca un *drept natural*. Capacitatea juridică a unui stat de a stabili relații diplomatice se numește *drept de legație*, iar capacitatea de a stabili relații consulare - *drept de consulat*.

Exercitarea dreptului de legație este condiționată de recunoașterea internațională a subiectului de drept respectiv. Dreptul de legație este o procedură specială, studiată de dreptul diplomatic.

Dreptul la consulat poate fi de două tipuri: *activ* și *pasiv*. Dreptul de consulat pasiv înseamnă capacitatea juridică a statelor de a primi consuli, dreptul de consulat activ este capacitatea acestora de a trimite consuli. Insurgenții au dreptul la consulat pasiv, având dreptul la consulat activ numai în măsura în care personalitatea lor juridică internațională este recunoscută.

Spre deosebire de exercitarea dreptului de legație, dreptul de consulat poate fi exercitat și de statele care nu sunt recunoscute internațional. În asemenea caz se poate vorbi doar despre dreptul de consulat pasiv. Concomitent, este necesar de menționat, că dreptul de consulat nu constituie un *drept subiectiv* propriu-zis al statelor, dat fiind faptul, că nici un stat nu este obligat de a primi consuli altui stat decât cu acordul său. Deci, atât dreptul de consulat activ, cât și cel pasiv poate fi exercitat doar în cazul acordului ambelor state (de a trimite consuli din partea unui stat, și de a primi consuli din partea altui stat).²⁷⁹

²⁷⁷ Cazul Organizației de Eliberare a Palestinei, care, fiind recunoscută ca mișcare de eliberare națională a obținut și dreptul de legație și dreptul de consulat.

²⁷⁸ A se vedea: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 335.

²⁷⁹ A se vedea: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 336.

Organizațiile internaționale, având dreptul de legație, nu dispun de dreptul de consulat. Aceasta se datorează faptului, că organizațiile internaționale, neavând proprii cetățeni, nu pot primi și trimite consuli și nici stabili relații consulare.²⁸⁰

Atât dreptul de legație, cât și dreptul de consulat pot fi cedate convențional, fie amândouă, fie numai unul dintre acestea. Astfel, Monaco și San Marino au cedat dreptul de legație Italiei, ele întreținând doar relații consulare cu alte state. Andora a cedat Franței ambele sale drepturi, și de legație și de consulat, iar Lichtensteinul le-a cedat Elveției.

De menționat, că Vaticanul exercită ambele drepturi, de legație și de consulat, întreținând relații diplomatice și consulare cu alte state²⁸¹.

²⁸⁰ A se vedea: Aurel Bonciog, op. cit., p. 33; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 336-337.

²⁸¹ A se vedea: Alexandru Burian, *Drept diplomatic și consular*, p. 20.

RELAȚIILE CONSULARE

§ 1. Stabilirea și încetarea relațiilor consulare.

Relațiile consulare se stabilesc între state suverane, ca subiecte ale raporturilor internaționale, prin *acordul mutual* al acestora, exprimat neechivoc.²⁸² Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 prevede în art. 2 că “stabilirea relațiilor consulare între state se face prin consimțământ reciproc”. Consimțământul poate fi exprimat *direct*, printr-un document juridic sub formă de acord bilateral sau sub formă de convenție consulară. Aceste acte juridice se încheie, de regulă, în numele statelor și nu a guvernelor. Consimțământul poate fi exprimat și *implicit*, atât prin stabilirea relațiilor diplomatice, dacă nu există o indicație contrară, cât și prin acceptul statului de reședință ca statul trimițător să înființeze posturi consulare pe teritoriul său.²⁸³

Sînt cazuri cînd acordul de stabilire a relațiilor consulare poate fi încheiat sub forma de schimb de note prin care părțile au convenit să trimită și să primească consuli.²⁸⁴

Stabilirea și încetarea relațiilor consulare poate fi o acțiune independentă de stabilirea și încetarea relațiilor diplomatice. În principiu, este posibil ca între două state să existe relații diplomatice, însă să nu existe (pentru o anumită perioadă) relații consulare.²⁸⁵ Concomitent, pot

²⁸² Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 339-340; Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 31-35; Prof. Univ. Dr. Mațian I. Niciu, op. cit., p. 151-152; Ramon Xilotl Ramirez, op. cit., p. 31-34; Лукашук И.И. *Международное право. Особенная часть*. Издательство БЕК, Москва, 1997, с. 56-57;

²⁸³ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 34-35; Prof. Univ. Dr. Mațian I. Niciu, op. cit., p. 153.

²⁸⁴ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 339.

²⁸⁵ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 339-340.

exista relații consulare între state în lipsa relațiilor diplomatice.²⁸⁶ Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 în art. 2 al. 3 stabilește că “ruperea relațiilor diplomatice nu atrage după sine *ipso facto* ruperea relațiilor consulare”. Exemplu poate servi cazul ruperii relațiilor diplomatice între Uniunea Sovietică și Statul Israel în 1953, 1956, 1967 și existența relațiilor consulare între aceste state (în anumite perioade) pînă la restabilirea relațiilor diplomatice în 1991. Suspendarea relațiilor diplomatice în cazul nerecunoașterii guvernelor apărute la cîrma unui stat pe căi neconstituționale, nu are nici o relevanță asupra relațiilor consulare.²⁸⁷

Încetarea relațiilor consulare are loc prin aceleași procedeu prin care au fost stabilite, adică prin exprimarea consimțămîntului expres de către state. În cazul ruperii relațiilor diplomatice între două state relațiile consulare continuă să existe dacă nu a fost specificată direct ruperea lor.

Relațiile consulare pot înceta în cazul dispariției prin căi constituționale a statelor ca subiecte a relațiilor internaționale. Această dispariție poate fi produsă prin *divizare* (cazurile dispariției URSS, Iugoslaviei, Cehoslovaciei) sau prin *unire* (cazurile unirii Siriei cu Egiptul, între 1958-1961; Senegalului cu Gambia, între 1982-1989; Tanganiykăi cu Zanzibarul, în 1964). Toate aceste cazuri au dus la încetarea relațiilor consulare cu subiectele dispărute și stabilirea relațiilor consulare cu noile subiecte.

Dacă unele subiecte de drept internațional dispar din cauza ocupării ilegale a acestora relațiile consulare pot fi menținute. Exemplu poate servi cazul cu Estonia, care în 1940 și-a păstrat consulatele la Los Angeles și New York în pofida pierderii statutului de subiect de drept internațional grație “alipirii” la fosta Uniune Sovietică. Un caz similar a avut loc în sec. al XIX-lea, cînd Statul Papal și-a menținut consulatele sale în SUA și după desființarea sa, prin ocuparea de către Regatul Italiei în 1870.

Închiderea posturilor consulare nu duce în mod automat la încetarea relațiilor consulare. Părțile pot conveni la alte modalități de a-și reprezenta interesele consulare, inclusiv prin delegarea împuternicirilor unei terțe țări.

²⁸⁶ Spre exemplu, România a deschis în 1964 la Frankfurt pe Main o reprezentanță consular-comercială în lipsa actului de recunoaștere a R.F.G.

²⁸⁷ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 38.

§ 2. Exercițarea funcțiilor consulare

Activitatea consulară a statelor este reglementată de Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 care, printre altele, în articolul 1 dă definițiile terminologiei consulare. Acest moment este important din cauza utilizării incorecte în literatura de specialitate a unor termene consulare, spre exemplu termenul "ofițer consular"²⁸⁸ în loc de "funcționar consular", "oficiu consular"²⁸⁹ în loc de "post consular" după cum este definit în Convenția menționată:

a) prin expresia "post consular" se înțelege orice consulat general, consulat, viceconsulat sau agenție consulară;

b) prin expresia "circumscripție consulară" se înțelege teritoriul atribuit unui post consular pentru exercitarea funcțiilor consulare;

c) prin expresia "șef de post consular" se înțelege persoana însărcinată să acționeze în această calitate;

d) prin expresia "funcționar consular" se înțelege orice persoană, inclusiv șeful de post consular, însărcinată în această calitate cu exercitarea funcțiilor consulare;

e) prin expresia "angajat consular" se înțelege orice persoană angajată în serviciile administrative sau tehnice ale unui post consular;

t) prin expresia "membru al personalului de serviciu" se înțelege orice persoană afectată serviciului casnic al unui post consular;

g) prin expresia "membrii postului consular" se înțelege funcționarii consulari, angajații consulari și membrii personalului de serviciu;

h) prin expresia "membrii personalului consular" se înțelege funcționarii consulari, cu excepția șefului postului consular, angajații consulari și membrii personalului de serviciu;

i) prin expresia "membru al personalului particular" se înțelege o persoană folosită în mod exclusiv în serviciul particular al unui membru al postului consular;

j) prin expresia "localuri consulare" se înțelege clădirile sau părțile de clădiri și terenul aferent care, indiferent în a cărui proprietate se află, sînt folosite exclusiv pentru postul consular.

²⁸⁸ Vezi: R.G. Feltham, op. cit., p. 61, 62, 63.

²⁸⁹ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p.351; Aurel Bonciog, *Drept consular*, p.39.

k) expresia "arhive consulare" cuprinde toate hîrziile, documentele, corespondența, cărțile, filmele, benzile de magnetofon și registrele postului consular, precum și materialul de cifru, fișierele și mobilierul destinate să le protejeze și să le păstreze.

Funcțiile consulare sunt exercitate de către posturile consulare și, de asemenea, de către misiunile diplomatice și constau în:

a) a proteja în statul de reședință interesele statului trimițător și ale cetățenilor săi, persoane fizice sau juridice, în limitele admise de dreptul internațional;

b) a favoriza dezvoltarea relațiilor comerciale, economice, culturale și științifice între statul trimițător și statul de reședință și a promova în orice alt mod relații amicale între ele în cadrul dispozițiilor prezentei Convenții;

c) a se informa, prin toate mijloacele licite, despre condițiile și evoluția vieții comerciale, economice, culturale și științifice a statului de reședință, a face rapoarte în această privință către guvernul statului trimițător și a da informații persoanelor interesate;

d) a elibera pașapoarte și documente de călătorie cetățenilor statului trimițător, precum și vize și alte documente corespunzătoare persoanelor care doresc să meargă în statul trimițător;

e) a acorda ajutor și asistență cetățenilor, persoane fizice și juridice, ai statului trimițător;

f) a acționa în calitate de notar și de ofițer de stare civilă și a exercita funcții similare, ca și unele funcții de ordin administrativ, în măsura în care legile și regulamentele statului nu se opun la aceasta;

g) a apăra interesele cetățenilor statului trimițător, persoane fizice sau juridice, în succesiunile de pe teritoriul statului de reședință, în conformitate cu legile și regulamentele statului de reședință;

h) a apăra, în limitele fixate de legile și regulamentele statului de reședință, interesele minorilor și incapacabililor, cetățeni ai statului trimițător, mai ales atunci când este cerută instituirea unei tutele sau curatele cu privire la ei;

i) sub rezerva practicilor și procedurilor în vigoare în statul de reședință, a reprezenta pe cetățenii statului trimițător sau a lua măsuri în scopul asigurării reprezentării lor adecvate în fața tribunalelor sau a altor autorități ale statului de reședință pentru a cere, în conformitate cu legile

și regulamentele statului de reședință. adoptare de măsuri provizorii în vederea apărării drepturilor și intereselor acestor cetățeni atunci când, datorită absenței lor sau din orice alte cauze, ei nu-și pot apăra în timp util drepturile și interesele;

j) a transmite acte judiciare și extrajudiciare sau a efectua comisii rogatorii în conformitate cu acordurile internaționale în vigoare sau, în lipsa unor asemenea acorduri, în orice mod compatibil cu legile și regulamentele statului de reședință;

k) a exercita drepturile de control și de inspecție prevăzute de legile și regulamentele statului trimițător asupra navelor maritime și a navelor fluviale avînd naționalitatea statului trimițător și asupra aeronavelor înmatriculate în acest stat, ca și asupra echipajelor lor;

l) a acorda asistență navelor și aeronavelor menționate în alineatul **k** din prezentul articol, precum și echipajelor lor, a primi declarațiile asupra curselor acestor nave, a examina și a viza documentele de bord și, fără a prejudicia prerogativele autorităților statului de reședință, a face anchete privind incidentele survenite în cursul călătoriei și a reglementa, în măsura în care legile și regulamentele statului trimițător autoriză aceasta, divergențele de orice natură între căpitan, ofițeri și marinari;

m) a exercita orice alte funcții încredințate unui post consular de către statul trimițător, care nu sînt interzise de legile și regulamentele statului de reședință sau la care statul de reședință nu se opune, sau care sunt menționate în acordurile internaționale în vigoare între statul trimițător și statul de reședință.

§ 3. Personalul posturilor consulare

Posturile consulare diferă după rang și categorie. Rangul postului consular este în funcție de clasa șefului postului consular. Convenția de la Viena din 1963 stabilește patru clase ale șefilor posturilor consulare (art. 9):

- a) consuli generali;
- b) consuli;
- c) viceconsuli;
- d) agenți consulari.

Rangul postului consular este echivalent clasei șefului postului

consular: consulatul general este condus de un consul general, consulatul este condus de un consul, viceconsulatul este condus de un viceconsul și o agenție consulară de sine stătătoare este condusă de un agent consular.

Doctrina de drept consular reiese, ca în funcție de natura sarcinilor care necesită să le îndeplinească și de gradul de participare la realizarea scopurilor activității consulare, membrii postului consular se împart în trei categorii: personalul consular, personalul tehnico-administrativ și personalul de serviciu.²⁹⁰

Convenția de la Viena din 1963 (art. 1) distinge patru categorii de personal:

a) șeful de post consular ("persoana însărcinată sa activeze în această calitate");

b) funcționarii consulari ("orice persoană, inclusiv șeful de post consular, însărcinată în aceasta calitate cu exercitarea funcțiilor consulare");

c) angajații consulari ("persoana angajată în serviciile administrative sau tehnice ale postului consular");

d) membrii personalului de serviciu ("orice persoană afectată serviciului casnic al unui post consular").

Structura posturilor consulare diferă de la țară la țară și este în dependență de necesitatea îndeplinirii funcțiilor consulare, volumul de servicii acordate în limitele circumscripției consulare respective și posibilitățile financiare ale statului trimițător. De regulă, un post consular include: cancelaria, serviciul vize și pașapoarte, serviciul asistență consulară, serviciul economic, serviciul administrație, comunicații și securitate.

Numirea și admiterea unui șef de post consular este un act care are loc între două state. Afît numirea, cît și admiterea sînt *acte unilaterale*, însă prin specificul realizării lor, reieșind din scopul final al procedurii, ele devin *un act internațional bilateral*, care în dreptul internațional se numește "**raport de numire consulară**". *Raportul numirii consulare* este constituit din doua elemente: a) transmiterea **patentei consulare** și cererea de admitere a persoanei concrete la exercițiul funcțiilor consulare; b) hotărîrea statului de reședință de a-l admite pe consulul străin la

²⁹⁰ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 353; Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 123-125.

exercitarea funcțiilor consulare, care poartă denumirea de *exequatur*.

În cazul admiterii unui *diplomat* la exercitarea de funcții consulare există două modalități:

a) pentru admiterea *diplomatului* în calitate de *șef al cancelariei consulare* a misiunii diplomatice este necesară o *simpliciter notificare*, făcută la ministerul afacerilor externe al statului de reședință;

b) pentru admiterea *diplomatului* la conducerea temporară a unui post consular este necesar de obținut *garanția consulară*, care este eliberată în baza unei notificări la ministerul afacerilor externe al statului de reședință.

Numirea oricărui funcționar consular, în afară de șeful de post consular, necesită doar procedura *notificării* numirii. Statul de reședință este în drept să ceară statului trimițător ca notificarea să fie efectuată cu suficient timp pînă la numire și prezentarea la post.

Admiterea oricărui funcționar consular, în afară de șeful postului consular, este bazată în declararea funcționarului consular numit ca persoana acceptabilă de către statul de reședință. În cazul cînd statul de reședință declară explicit, sau lasă de înțeles, că funcționarul consular numit nu este **persona grata**, statul trimițător este obligat de a revoca numirea funcționarului respectiv. Declararea funcționarului consular ca persoană acceptabilă poate fi efectuată, în unele cazuri, sub formă de eliberare a vizelor de intrare în țara de reședință.

§ 4. Funcționarii consulari de carieră și funcționarii consulari onorifici

Există două categorii de funcționari consulari: funcționari consulari de carieră și funcționari consulari onorifici.²⁹¹ În funcție de categoria funcționarilor consulari numiți în calitate de șef al postului consular este determinată și categoria posturilor consulare: un post consular de carieră este condus de un agent consular de carieră și un post consular onorific este condus de un agent consular onorific.

²⁹¹ Vezi: Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 451-453; Ramon Xilotl Ramirez, op. cit., p. 49-103; Jose Torroba Sacristan, op. cit., p. 87-96; Mariano Borrero Hidalgo, *Guia de Agentes Consulares Honorarios*, Ministerio de Asuntos Exteriores, Madrid, 1990; Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 123-125; Prof. Univ. Dr. Marțian I. Niciu, op. cit., p. 153.

În unele state (spre exemplu în Germania) se consideră că există o legătură permanentă între șeful de post consular onorific și instituția ca atare (postul consular onorific), din ce reiese că consimțământul pentru înființarea unui consulat onorific este legat de acceptarea persoanei concrete în calitate de consul onorific. În caz de terminare a misiunii consulului onorific (decedare, renunțare la serviciul său, retragerea patentei sau exequaturului etc.) nu se admite *geranța interimară* și procedura de numire a unui nou consul onorific este echivalentă cu procedura de înființare a unui nou consulat onorific.

În alte state (Spania, România) se consideră că stabilirea posturilor consulare onorifice este independentă de procedura numirii și admerii șefului de post consular, din ce reiese că la un post consular onorific, odată înființat, va putea fi numit un alt șef de post consular, fără a relua întreaga procedură de înființare a postului consular onorific.²⁹²

Convenția de la Viena din 1963 prevede că "fiecare stat este liber să hotărască dacă va numi sau va primi funcționari consulari onorifici" (art. 68). Această regulă cu caracter facultativ a fost fixată în convenție datorită faptului că unele state nu acceptă în general instituția consulului onorific. Momentul principal care dirijează ne-acceptul menționat este legat de determinarea statutului juridic al posturilor consulare conduce de consuli onorifici.

Concomitent, Convenția a determinat într-un capitol special (capitolul III) regulile ce stabilesc regimul aplicabil funcționarilor consulari onorifici și posturilor consulare conduse de ei. Astfel, în art. 58 se precizează că posturilor consulare conduse de consuli onorifici li se aplică dispozițiile articolelor 28 (înlesniri acordate postului consular), 29 (folosirea drapelului și a stemei naționale), 30 (obținerea de localuri), 34 (libertatea de deplasare), 35 (libertatea de comunicare), 36 (comunicarea cu cetățenii statului trimițător), 37 (informații în caz de deces, tutelă sau curatela, de naufragiu sau accident aerian), 39 (drepturi și taxe consulare), 54 (obligațiile statelor terțe), 55 (respectarea legilor și regulamentelor statului de reședință). În articolele 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67 se prevede protecția localurilor consulare, scutirea fiscală a localurilor consulare, inviolabilitatea arhivelor și documentelor consulare, scutirea vamală, procedura penală și protecția funcționarului consular onorific,

²⁹² Vezi: Aurel Bonciog, *Drept consular*, p. 125.

scutirea de înmatriculare a străinilor și de permise de ședere, scutirea de prestații personale.

Articolul 58 (p.3) al Convenției de la Viena din 1963 dispune că "privilegiile și imunitățile prevăzute în prezenta convenție nu sînt acordate membrilor familiei unui funcționar consular onorific sau unui angajat consular care este angajat într-un post consular condus de un funcționar consular onorific".

Schimbul de valize consulare între două posturi consulare situate în țări diferite și conduse de funcționari consulari onorifici este admis numai sub rezerva consimțămîntului celor două state de reședință.

DREPTURI, FACILITĂȚI, PRIVILEGII ȘI IMUNITĂȚI CONSULARE

§ 1. Temeiul acordării drepturilor, facilităților, privilegiilor și imunităților consulare

Imunitățile și privilegiile consulare sînt acele drepturi, înlesniri și facilități acordate unui post consular și membrilor acestuia de către statul de reședință în scopul asigurării îndeplinirii eficiente a funcțiilor lor.

Potrivit prevederilor Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963²⁹³ imunitățile și privilegiile consulare pot fi clasificate în trei grupuri de norme juridice și anume:

- a) înlesniri, privilegiile și imunități privind postul consular;
- b) facilități, privilegiile și imunități privind funcționarii consulari de carieră și ceilalți membri ai postului consular;
- c) facilitățile, privilegiile și imunitățile aplicabile funcționarilor consulari onorifici și posturilor consulare conduse de ei.

În literatura de specialitate²⁹⁴ este dată clasificarea și specificarea imunităților, inviolabilităților, privilegiilor, drepturilor și facilităților consulare.

Imunitățile consulare sînt acele drepturi acordate unui post consular și membrilor acestuia de către statul de reședință, potrivit cărora aceștia sunt exceptați de la *jurisdicția locală*. Imunitatea acordată posturilor consulare poartă caracter *funcțional*, și este de drept procesual.

- a) *Imunitatea de jurisdicție penală*. Spre deosebire de diplomați, care

²⁹³ Vezi anexa nr. II la prezenta lucrare.

²⁹⁴ Vezi: Aurel Bonciog, *Drept consular*. p. 145-149; Prof. Dr. Ion M. Anghel, op. cit., p. 414-450; Prof. Dr. Grigore Geamănu, op. cit., p. 453-454; Dumitra Popescu, Adrian Năstase, op. cit., p. 317-319; Prof. Univ. Dr. Marțian I. Niciu, op. cit., p. 158-159; Jose Torroba Sacristan, op. cit., p. 91-92; Mariano Borrero Hidalgo, op. cit., p. 34-37; Ramon Xilotl Ramirez, op. cit., p. 57-79; Бобылев Г.В., Зубков Н.Г., *Основы консульской службы*, с. 134-169.

beneficiază de imunitatea de jurisdicție penală absolută a statului acreditar, funcționarii consulari și angajații consulari se bucură doar de *imunitatea de jurisdicție penală funcțională* și nu pot fi chemați în fața autorităților judiciare și administrative ale statului de reședință pentru *actele săvârșite în exercitarea funcțiilor* (art. 43);

b) *Imunitatea de jurisdicție civilă*. Funcționarii consulari și angajații consulari se bucură de *imunitatea de jurisdicție civilă funcțională*, care este chiar mai mică decât cea acordată personalului administrativ și tehnic al misiunilor diplomatice (art. 43);

c) *Imunitatea de jurisdicție administrativă*. Funcționarii consulari și angajații consulari se bucură de *imunitatea de jurisdicție administrativă funcțională* în statul de reședință și **nu** beneficiază de *imunitate de jurisdicție administrativă într-un stat terț* (art. 54);

d) *Imunitatea de depunere a mărturiei*. Funcționarii consulari și angajații consulari beneficiază de *imunitatea funcțională de depunere a mărturiei*, care se bazează pe faptul că, deși ei *pot fi chemați să depună mărturie* în cursul procedurilor judiciare sau administrative din statul de reședință, ei *nu sînt obligați* să depună mărturie asupra *faptelor care au legătură cu exercitarea funcțiilor* lor și nu sînt obligați să prezinte documentele oficiale. (art. 44);

e) *Imunitatea de executare a hotărîrilor civile*. Imunitatea de executare a hotărîrilor civile sau administrative, oferă funcționarilor consulari și angajaților consulari o anumită *protecție a bunurilor lor*, care este limitată de sfera funcțională (art. 45).

Inviolabilitățile consulare sînt totalitatea drepturilor acordate unui post consular și personalului acestuia de normele dreptului internațional, potrivit cărora statul de reședință trebuie să *interzică* autorităților sale *de a dispune*, în situații anume determinate, luarea *măsurilor de constrîngere* față de sediul postului consular sau față de personalul consular, care ar afecta funcționalitatea postului sau *libertatea personală* a funcționarilor consulari sau care ar aduce atingere drepturilor personale, necesare îndeplinirii oficiale a funcțiilor.

a) *Inviolabilitatea personală* a funcționarului consular constă în faptul, că în cazurile cînd nu beneficiază de imunitatea de jurisdicție, el nu poate fi pus în stare de *arest* sau *detențiune preventivă*, doar decât în caz de *crimă gravă* și în urma unei *hotărîri* a autorității judiciare

competente (art. 41). Angajații consulari **nu** beneficiază de *inviolabilitate*, întrucât Convenția de la Viena recunoaște inviolabilitatea doar *funcționarului consular*;

b) *Inviolabilitatea curierului consular este absolută*. Conform prevederilor Convenției de la Viena (art. 35 p.5) el **nu** poate fi supus nici unei forme de arest sau detențiune chiar în cazul săvârșirii unei "*crime grave*", sau luării unei *hotărâri definitive* a autorității judiciare competente. Curierul consular nu se bucură de imunitate de jurisdicție.

În cazurile când *valiza consulară* este încredințată *comandantului navei sau aeronavei* statului trimițător, el nu este considerat curier consular. În caz de arestare a comandantului unei nave sau aeronave, *valiza consulară este inviolabilă*.

c) *Inviolabilitatea sediului postului consular. Localurile consulare*, noțiune care include clădirile sau părțile de clădiri și terenul aferent, indiferent în a cărui proprietate se află, dar care sînt folosite *exclusiv* pentru postul consular, *sînt inviolabile* (art. 31).

Spre deosebire de locuința particulară a *agentului diplomatic*, care se bucură de aceeași ocrotire și de aceeași inviolabilitate ca și localurile misiunii diplomatice, *reședința șefului de post consular* și locuințele angajaților consulari *nu sînt inviolabile*.

d) *Inviolabilitatea bunurilor postului consular*. Mobilierul, bunurile și mijloacele de transport ale postului consular nu pot fi rechiziționate.(art. 31, p.4);

e) *Inviolabilitatea arhivelor și documentelor consulare este absolută*. Ele sînt inviolabile în orice moment și în orice loc s-ar găsi. (art. 33). Arhiva cuprinde toate hîrțile, documentele, corespondența, cărțile, filmele, benzile de magnetofon, registrele postului consular, cifrul, fișierele și mobilierul destinat să le protejeze sau să le păstreze (art. 1).

f) *Inviolabilitatea valizei consulare*. Valiza consulară nu trebuie să fie nici deschisă și nici reținută (art. 35, p. 3). Totuși, dacă autoritățile competente ale statului de reședință au motive serioase să creadă că valiza conține alte obiecte decît corespondența, ele pot cere ca valiza să fie deschisă în prezenta lor de către un reprezentant autorizat al statului trimițător. Dacă autoritățile statului trimițător refuză să satisfacă cererea, valiza este înapoiată la locul de origine.

§ 2. Conținutul imunităților și privilegiilor consulare

Privilegiile consulare sînt înlesnirile sau *avantajele juridice* acordate de statul de reședință unui post consular sau personalului acestuia și constau în posibilitatea juridică de a se bucura de anumite beneficii și de a primi anumite onoruri. În categoria privilegiilor se încadrează scutirea de taxe și impozite, scutirea de taxe vamale, dreptul de a folosi comunicarea prin cifru, dreptul de a se servi de curieri speciali și de valiza consulară etc.

a) *Privilegiile fiscale* sînt exprimate sub formă de scutiri de impozite și taxe. Beneficiază de aceste privilegii atât localurile consulare, cît și funcționarii consulari și angajații consulari (art. 32).

b) *Privilegiile vamale* sînt desemnate sub forma scutirii de control și taxe vamale. De aceste privilegii beneficiază postul consular și funcționarii consulari. Angajații consulari nu sînt scutiți de taxe și control vamal, decît cu ocazia primei instalări (art. 50).

c) *Scutirea de înmatriculare* a străinilor și de permisul de ședere este un privilegiu de care se bucură funcționarii consulari și angajații consulari (art. 46). Scutirea de înmatriculare nu înseamnă scutirea de obligația de a obține viza, în statele unde există această procedură, și nici dreptul de a rămîne pe teritoriul statului de reședință fără a fi notificați ministerului afacerilor externe al statului de reședință. Funcționarilor consulari și angajaților consulari li se eliberează, de regulă, carte de identitate care identifică statutul lor și dau dreptul de ședere în țara de reședință.

d) *Scutirea de permise de muncă* este un privilegiu acordat tuturor membrilor postului consular. Acest privilegiu nu înseamnă altceva decît faptul, că nu este necesar de a obține autorizație pentru a desfășura activitate la postul consular.

Unele state eliberează permise de muncă membrilor familiei funcționarilor consulari și angajaților consulari, în caz dacă aceștea doresc să lucreze pe teritoriul statului de reședință. În aceste cazuri, persoanele care au primit permise de muncă nu beneficiază de imunitatea de jurisdicție civilă și administrativă.

e) *Scutirea de prestații personale* și de orice serviciu de interes public (art. 52) și de obligația de asigurare socială (art. 48).

Drepturile consulare sînt permisiuni juridice acordate de statul de reședință unui post consular sau personalului consular, care constau în *garantarea exercitării unor acțiuni*, prevăzute de legea statului trimițător, dar care produc efecte juridice fie în statul de reședință, fie în statul trimițător.

a) *Dreptul la arborarea drapelului național* și așezarea scutului cu stema de stat pe clădirea ocupată de către postul consular și pe mijloacele de transport ale postului consular, atunci cînd acestea sînt folosite în interes de serviciu (art. 29);

b) *Dreptul de a încasa taxe consulare* stabilite de către statul trimițător (art. 39);

c) *Dreptul de a exporta fără taxe bunurile succesoriale*, în caz de deces al unui membru al postului consular (art. 51).

Facilitățile consulare sunt acele *garanții și obligațiuni generale* pe care le acordă statul de reședință posturilor consulare și personalului consular în scopul *susținerii și înlesnirii* desfășurării activității care le este proprie în *condiții cît mai bune*.

În categoria facilităților se încadrează obligațiunea statului de reședință de a facilita postul consular dobîndirea de terenuri sau clădiri sau procurarea lor în alt mod (art. 30 al Convenției de la Viena).

§ 3. Aplicarea drepturilor, facilităților, imunităților și privilegiilor consulare

Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 determină beneficiarii privilegiilor și imunităților consulare.

Postul consular este principalul beneficiar al imunităților și privilegiilor consulare, indiferent de rangul acestuia: consulat general, consulat, viceconsulat, agenție consulară.

Șeful de post consular nu are imunități și privilegii speciale. El beneficiază doar de două privilegii:

a) dreptul de precădere în cadrul corpului consular și

b) dreptul de a arbora drapelul național al statului trimițător pe clădirea reședinței sale și pe mijloacele de transport cu ocazia folosirii lor oficial.

Toate categoriile de personal consular beneficiază de următoarele

imunități și privilegii:

- a) imunitatea de a depune mărturie, care este legată de faptele oficiale;
- b) scutirea de permise de muncă;
- c) scutirea de regimul de securitate socială;
- d) scutirea de prestații personale.

Funcționarii consulari beneficiază în plus de inviolabilitate;

Funcționarii consulari și angajații consulari beneficiază în plus de:

- a) imunitățile de jurisdicție;
- b) scutirea de înmatriculare a străinilor și de permis de ședere;
- c) scutiri fiscale;
- d) scutirea de taxe vamale și de control vamal.

Angajații consulari beneficiază în plus de scutirea de taxe vamale și de control vamal numai cu ocazia primei lor instalări.

Membrii de familie, care locuiesc împreună cu funcționarii consulari beneficiază numai de privilegiile următoare:

- a) scutirea de impozite și taxe fiscale;
- b) scutirea de taxe vamale și control vamal;
- c) scutirea de regimul de securitate socială;
- d) scutirea de prestații sociale;
- e) scutirea de înmatriculare a străinilor și de permisele de ședere.

Membrii de familie care exercită în statul de reședință o activitate particulară cu caracter lucrativ, precum și titularii care exercită ei înșiși în statul de reședință o asemenea activitate, nu vor beneficia de privilegiu și imunități.

Persoanele folosite exclusiv în serviciul particular al unui membru al postului consular, în caz dacă el nu este cetățean al statului de reședință, beneficiază de:

- a) scutirea de permis de munca;
- b) scutirea de obligațiile privind asigurarea securității sociale.

Membrii misiunilor diplomatice în cazul exercitării *funcțiilor consulare ale misiunii* își păstrează statutul lor, iar privilegiile și imunitățile continuă să fie determinate de regulile dreptului internațional privind relațiile diplomatice.

În cazul când un *membru al personalului diplomatic* al misiunii diplomatice a statului trimițător în statul de reședință este numit *gerant interimar*, el continuă să se bucure de privilegiile și imunitățile

diplomatice, dacă statul de reședință nu se opune la aceasta.

Gerantului interimar, numit în funcție dintre *funcționarii consulari*, îi sînt aplicabile dispozițiile Convenției de la Viena din 1963 cu privire la relațiile consulare în aceeași măsură ca și șefului de post consular în cauză.

Totuși, în Convenție se precizează: "Statul de reședință **nu** este obligat să acorde unui *gerant interimar* înlesnirile, privilegiile și imunitățile de care șeful de post consular se bucura numai în baza unor condiții pe care gerantul interimar nu le îndeplinește" (art. 15, p. 3).

Postul consular condus de un funcționar consular onorific beneficiază de următoarele înlesniri, privilegii și imunități, de care se bucură și posturile consulare de carieră:

- a) înlesniri acordate postului consular pentru activitatea sa (art. 28);
- b) Folosirea drapelului și stemei naționale (art.29);
- c) obținerea de localuri (art. 30);
- d) libertatea de deplasare (art. 34);
- e) libertatea de comunicare (art.35);
- f) comunicarea cu cetățenii statului trimițător (art. 36);
- g) accesul la informații în caz de deces, tutelă sau curatelă, de naufragiu și de accident aerian (art. 37);
- h) comunicarea cu autoritățile statului de reședință (38);
- i) perceperea de drepturi și taxe consulare (art. 39);
- k) libertatea mijloacelor de comunicare, inclusiv a curierilor speciali și a cifrului (art.54);

Posturile consulare conduse de funcționari consulari onorifici beneficiază în plus de:

- a) dreptul la protecție pentru localurile consulare (art. 59);
- b) scutirea fiscală a localurilor consulare (art. 60);
- c) inviolabilitatea arhivelor (art.61);
- d) scutiri vamale (art. 62);

Funcționarii consulari onorifici se bucură de înlesniri, privilegiile și imunități de care beneficiază și funcționarii consulari de carieră:

- a) notificarea cazurilor de arestare, detențiune sau urmărire (art. 42);
- b) imunitatea funcțională de jurisdicție (art. 43);
- c) imunitatea de a depune ca martor (art. 44);
- d) renunțarea la privilegiile și imunități (art. 45);

Funcționarii consulari onorifici beneficiază în plus de:

- a) protecția din partea statului de reședință (art. 64);
- b) scutirea de înmatriculare a străinilor și de permis de ședere (art. 65);
- c) scutiri fiscale (art. 66);
- d) scutirea de prestații personale (art. 67).

Funcționarii consulari onorifici sînt obligați să respecte legile și regulamentele statului de reședință (art. 55).

Potrivit prevederilor Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 pentru ca o persoană să nu fie exclusă din beneficiul privilegiilor și imunităților consulare, trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

1. Sa aibă calitatea de cetățean al statului trimițător.
2. Sa nu aibă domiciliu pe teritoriul statului de reședință.
3. Sa nu exercite o ocupație privată cu caracter lucrativ în statul de reședință.
4. Sa nu fie consul onorific.

Conform art. 53 al Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare din 1963 *orice membru al postului consular* beneficiază de privilegiile și imunitățile respective de la intrarea sa pe teritoriul statului de reședință pentru a ajunge la post sau, dacă se găsește deja pe acest teritoriu, din momentul intrării sale în funcție la postul consular.

Membrii familiei unui membru al postului consular care locuiesc împreună cu el, precum și membrii personalului său particular, beneficiază de privilegiile și imunitățile respective, începînd cu una din datele următoare:

- aceea de cînd membrul respectiv al postului consular se bucură de privilegiile și imunitățile prevăzute de Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare;
- aceea a înțrării lor pe teritoriul statului de reședință;
- aceea la care ei au devenit membri ai acestei familii sau ai personalului particular respectiv.

Imunitățile și privilegiile încetează în momentul în care persoana în cauză părăsește teritoriul statului de reședință sau, după caz, din momentul încetării calității de membru al familiei.

Actele oficiale, săvîrșite de un funcționar consular sau un angajat

consular în exercitarea funcțiilor sale, se bucură de imunitatea de jurisdicție fără limită de timp.

În cazul declarării unui funcționar consular *persona non grata* sau ca *persoana inacceptabilă*, sau în caz de conflict armat, statul de reședință acordă un termen rezonabil, la finele căruia încetează privilegiile și imunitățile.

În caz de deces al unui membru al postului consular, membrii familiei sale care locuiau împreună cu el continuă să se bucure de privilegiile și imunitățile de care beneficiază, pînă la prima din datele următoare:

- aceea la care ei părăsesc teritoriul statului de reședință;
- la expirarea unui termen rezonabil care le va fi fost acordat în acest scop.

PARTICULARITĂȚILE ACTIVITĂȚII CONSULARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

§ 1. Înființarea oficiilor consulare

Activitatea consulară se realizează de misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova, în baza legislației naționale și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, respectându-se principiul reciprocității dreptului internațional.

Conform prevederilor art. 6 al Statutului consular²⁹⁵ Republica Moldova poate înființa și desființa un oficiu consular sau schimba clasa acestuia numai cu consimțământul prealabil al statului de reședință.

În lipsa unor tratate internaționale de stabilire a relațiilor consulare stabilirea relațiilor diplomatice presupune și stabilirea relațiilor consulare.

Ruperea relațiilor diplomatice nu atrage după sine ruperea relațiilor consulare sau încetarea activității Oficiului Consular în statul de reședință.

Sediul Oficiului Consular și circumscripția consulară sînt stabilite de Ministerul Afacerilor Externe care solicită, prin canale diplomatice, acordul expres al autorităților statului de reședință cu privire la înființarea Oficiului Consular, sediul, rangul și circumscripția sa consulară sau modificarea acestora (art. 10).

Oficiile consulare își au sediul în localuri consulare, proprietatea Republicii Moldova sau închiriate de aceasta. Oficiul Consular dispune de ștampila cu Stema de Stat a Republicii Moldova și denumirea Oficiului Consular în limba de stat a Republicii Moldova și a statului de reședință. Oficiul Consular este obligat să amplaseze pe localul sediului său scutul cu Stema de Stat și inscripția cu denumirea oficiului în limba

²⁹⁵ Vezi: Aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.368 din 28 martie 2002

de stat a Republicii Moldova și cea a statului de reședință.

Oficiul Consular arborează drapelul de stat pe localul său, reședința șefului oficiului și mijloacele de transport folosite în interes de serviciu, în conformitate cu practica și regulile statului de reședință.

Agentii diplomatici și funcționarii consulari pot fi delegați pentru exercitarea funcțiilor consulare în cadrul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare conform prevederilor legislației în vigoare, însă durata deplasării nu poate depăși termenul de 3 ani. (art. 85, 86). Termenul de activitate în funcții consulare din cadrul Ministerului Afacerilor Externe dintre două perioade de activitate în misiunea diplomatică sau Oficiului Consular nu poate fi mai mic de un an.

Activitatea funcționarului consular încetează în următoarele cazuri:

- a) rechemarea funcționarului după expirarea termenului stabilit prin articolul 15 al Legii cu privire la serviciul diplomatic;
- b) retragerea exequaturului;
- c) revocarea patentei consulare;
- d) închiderea Oficiului Consular;
- e) încetarea relațiilor consulare (art. 88).

Rechemarea înainte de termen a funcționarului consular se efectuează în cazurile prevăzute de articolul 25 al Legii cu privire la serviciul diplomatic.

§ 2. Clasele și personalul oficiilor consulare

Înființarea și desființarea Oficiului Consular sau schimbarea clasei acestuia sînt inițiate de Ministerul Afacerilor Externe și aprobate prin hotărîre de Guvern.

Oficiilor consulare li se atribuie următoarele clase:

- a) clasa I - consulat general;
- b) clasa II - consulat;
- c) clasa III - viceconsulat;
- d) clasa IV - agenție consulară (art. 8).

Oficiile consulare sînt conduse, în funcție de clasa pe care o deține, de consul general, consul, viceconsul, agent consular, agent diplomatic, împutemicit cu funcții consulare sau gerant - care poartă răspundere pentru activitatea instituției pe care o conduce.

Consulul general este desemnat și rechemat din funcție prin hotărâre de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor externe. Șefii celorlalte oficii consulare, la propunerea Direcției Generale Consulare, sînt numiri și rechemați din funcție prin ordinul ministrului afacerilor externe.

Pentru funcționarii consulari se stabilesc următoarele posturi:

- a) consul general;
- b) consul;
- c) viceconsul;
- d) agent consular (art. 17).

Personalul Oficiului Consular este format din:

- funcționarii consulari sau agenții diplomatici împuterniciți cu funcții consulare, care sînt angajați permanent la Ministerul Afacerilor Externe;
- angajații consulari, care sînt membri ai personalului consular și care nu sînt responsabili de exercitarea funcțiilor consulare, dar care sînt angajați pentru a îndeplini atribuții administrative și tehnice;
- personalul de serviciu, care pot fi și cetățeni ai statului de reședință.

Acordul prealabil al statului de reședință privind numirea șefului oficiului, dacă prin tratatele internaționale la care Republica Moldova și statul de reședință sînt parte, nu se prevede altfel, este solicitat, prin canale diplomatice, de Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova.

După obținerea acordului statului de reședință, Ministrul Afacerilor Externe semnează *patenta consulară*, prin care atestă numele și prenumele șefului Oficiului Consular, categoria și rangul său, circumscripția consulară și sediul Oficiului Consular, punînd sigiliul de stat și o transmite, prin canale diplomatice, Ministerului Afacerilor Externe al statului în care a fost numit șeful Oficiului Consular în vederea obținerii *exequaturului*.

Șeful Oficiului Consular este admis să-și exercite funcțiile printr-o autorizație numită *exequatur*, emisă de către autoritățile statului de reședință (art. 22).

În cazul în care șeful Oficiului Consular nu poate să-și exercite funcțiile sau dacă postul de șef al Oficiului Consular a devenit vacant, Ministerul Afacerilor Externe numește un gerant care va acționa, cu titlu provizoriu, în calitate de șef al oficiului. Ca gerant poate fi numit un funcționar consular al Oficiului Consular respectiv, un agent diplomatic

de la misiunea diplomatică a Republicii Moldova din același stat sau un funcționar public angajat în funcție diplomatică din cadrul Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova. Ministerul Afacerilor Externe întreprinde măsurile necesare ca numele și prenumele gerantului să fie notificate Ministerului Afacerilor Externe al statului de reședință.

Misiunea diplomatică a Republicii Moldova notifică Ministerul Afacerilor Externe al statului de reședință despre:

a) numirea membrilor Oficiului Consular, sosirea lor la Oficiul Consular, plecarea definitivă sau încetarea funcțiilor lor, precum și orice alte schimbări privind statutul acestora care pot interveni pe parcursul activității lor la Oficiul Consular;

b) sosirea și plecarea definitivă a unui membru al familiei funcționarului consular sau dacă o persoană devine sau încetează de a fi membru al familiei acestuia;

c) sosirea și plecarea definitivă a personalului particular;

d) angajarea și concedierea persoanelor care își au domiciliul în statul de reședință.

În cazul în care Republica Moldova nu are în statul de reședință o misiune diplomatică, notificările menționate sunt efectuate de către Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova.

Direcția Generală Consulară a Ministerului Afacerilor Externe monitorizează activitatea consulară a misiunilor diplomatice și oficiilor consulare.

Activitatea funcționarilor consulari este desfășurată în conformitate cu prevederile legislației Republicii Moldova, precum și ale ordinelor Ministrului Afacerilor Externe și instrucțiunilor Direcției Generale Consulare, emise în vederea aplicării acestor norme.

Misiunile diplomatice și oficiile consulare prezintă sistematic Direcției Generale Consulare rapoarte privind activitatea sa în domeniul consular, în conformitate cu prevederile art. 28 al Statutului consular.

§ 3. Exercițarea funcțiilor consulare

Funcțiile consulare sînt exercitate de către:

a) funcționarii consulari în cadrul oficiilor consulare;

b) diplomații cu funcții consulare din cadrul misiunilor diplomatice

ale Republicii Moldova.

Pe teritoriul Republicii Moldova funcțiile consulare se exercită de către Direcția Generală Consulară a Ministerului Afacerilor Externe.

Funcțiile consulare se exercită în cadrul circumscripției consulare. În cazuri excepționale, funcționarul consular poate, cu consimțământul statului de reședință, să-și exercite atribuțiile și în afara circumscripției sale consulare.

Republica Moldova, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, după notificarea de către statele interesate și dacă nici unul dintre ele nu se opune în mod expres la aceasta, împuternicește o misiune diplomatică sau un oficiu consular stabilit într-un stat să-și asume exercitarea funcțiilor consulare și în alt stat. De asemenea, dacă după recepționarea notificării statul de reședință nu are obiecții, o misiune diplomatică sau un Oficiu Consular poate exercita funcții consulare în statul de reședință în numele unui stat terț.

Misiunile diplomatice exercită funcții consulare prin secțiile consulare sau prin diplomații desemnați în acest scop. Misiunea diplomatică nu poate exercita atribuții consulare pe întreg teritoriul statului de acreditare dacă în acest stat există un Oficiu Consular cu circumscripție stabilită.

Cu consimțământul statului de reședință, oficiile consulare nu vor soluționa cererile persoanelor domiciliante în alte circumscripții consulare decât în cazuri deosebit de urgente.

Funcționarii consulari, în exercitarea funcțiilor sale, pot să se adreseze cu demersuri autorităților locale competente din cadrul circumscripției consulare. Ei se pot adresa autorităților centrale competente ale statului de reședință numai dacă acest lucru este admis de legislația statului de reședință sau de tratatele internaționale la care Republica Moldova și respectivul stat sînt parte. În caz contrar, se pot adresa autorităților centrale ale statului de reședință prin intermediul misiunii diplomatice.

Dacă în statul de reședință nu există o misiune diplomatică a Republicii Moldova și dacă interesele sale nu sînt reprezentate de o misiune diplomatică a sa dintr-un stat terț, sau a unui stat terț, Oficiul Consular, cu consimțământul statului de reședință, poate îndeplini acțiuni diplomatice și implicit, se pot adresa direct autorităților centrale. Îndeplinirea acestor acțiuni de către un Oficiu Consular nu-i conferă nici un drept la privilegiile și imunitățile diplomatice, decât în cazurile

prevăzute de Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare.

Funcționarii consulari sînt obligați să sprijine dezvoltarea relațiilor de prietenie între Republica Moldova și statul de reședință și să favorizeze dezvoltarea relațiilor bilaterale în domeniul economic, comercial, cultural, științific. Funcționarii consulari vor apăra și promova drepturile și interesele Republicii Moldova și ale cetățenilor Republicii Moldova în statul de reședință.

În exercitarea funcțiilor lor funcționarii consulari se vor conforma prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova și statul de reședință sînt parte. Îndeplinirea funcțiilor consulare se efectuează cu respectarea legislației statului de reședință.

Activitatea de informare consulară are drept scop promovarea și apărarea intereselor naționale, realizarea obiectivelor politicii externe și interne a statului, precum și favorizarea participării Republicii Moldova la viața internațională. Activitatea de informare consulară trebuie să contribuie la lărgirea cadrului juridic bilateral și multilateral, la asigurarea dreptului cetățenilor moldoveni, la tratament egal cu cetățenii altor state.

În cadrul circumscripției consulare, funcționarii consulari sprijină dezvoltarea relațiilor comerciale, economice, culturale, științifice și turistice cu statul de reședință, cu respectarea prevederilor tratatelor internaționale în vigoare.

Funcționarul consular sprijină comerțul și cooperarea economică prin acțiuni de prospectare, propagandă și promovare în mediile de afaceri sau mass-media a intereselor Republicii Moldova, asigurînd condiții favorabile atît agenților economici ai Republicii Moldova, cît și dezvoltării ansamblului relațiilor cu statul de reședință.

În activitatea sa funcționarul consular sprijină agenții de afaceri, firmele și companiile străine să facă investiții de capital în Republica Moldova, să înființeze reprezentanțe, firme sau birouri ale acestora, să încurajeze exporturile de produse ale Republicii Moldova, să dezvolte cooperarea economică și tehnico-științifică.

În domeniile cultural-științific și de presă, funcționarul consular sprijină derularea acordurilor culturale, programele de aplicare a lor, cunoașterea și prezentarea valorilor culturii, științei și învățămîntului, participarea la manifestări în statul de reședință - festivaluri, congrese, reuniuni, expoziții, tîrguri de cărți etc.

Funcționarul consular acordă, în conformitate cu normele și principiile dreptului internațional, asistență în protecția drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova, care nu posedă cetățenia statului de reședință, în calitatea sa oficială de organ al statului investit și recunoscut cu astfel de funcții.

Asistența și protecția respectivă se acordă în caz de îmbolnăviri grave, urgențe medicale, decese, accidente de circulație, pierdere, furt sau deteriorarea pașaportului, permiselor de conducere și certificatelor de înmatriculare a vehiculelor, rețineri, arestări, limitarea în orice alt mod a libertății personale în statul de reședință și în alte situații.

Funcționarul consular este obligat să intervină la autoritățile statului de reședință pentru instituirea tutelei sau curatelei în favoarea minorilor și persoanelor cu handicap, cetățeni ai Republicii Moldova aflați în statul de reședință.

Funcționarul consular are dreptul de a comunica cu cetățenii Republicii Moldova privați de libertate, cu respectarea tratatelor internaționale și a legislației statului de reședință. El are dreptul să intervină la autorități pentru numirea de avocați din oficiu și de interpreți și pentru ca aceștia să se bucure de drepturile procesuale prevăzute de legislația statului de reședință.

Funcționarul consular este obligat să acționeze pentru apărarea drepturilor și intereselor patrimoniale ale Republicii Moldova și ale cetățenilor săi, cu respectarea legilor și procedurilor în vigoare ale statului de reședință și a prevederilor tratatelor internaționale. În acest scop, el va interveni pe lângă autoritățile statului de reședință în vederea luării măsurilor de conservare și administrare a bunurilor, stabilirea regimului lor juridic, intabulare a dreptului de proprietate în registrele de la locul situării lor. În caz de litigii el va recomanda avocați și va sprijini pregătirea apărării, procurarea de documente oficiale, efectuarea de traduceri, legalizări etc.

Activitatea notarială a misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova se desfășoară conform legislației Republicii Moldova și tratatelor internaționale la care ea este parte, precum și potrivit uzanțelor internaționale.

La cererea persoanelor fizice, având cetățenia Republicii Moldova, precum și a persoanelor ei juridice, misiunile diplomatice și oficiile

consulare ale Republicii Moldova îndeplinesc următoarele acte notariale:

- a) redactarea actelor și a proceselor-verbale în vederea autentificării sau legalizării semnăturii;
- b) autentificarea actelor;
- c) legalizarea semnăturilor;
- d) certificarea datei de prezentare a actelor de către părți;
- e) certificarea unor fapte;
- f) legalizarea de copii de pe documente;
- g) efectuarea și legalizarea traducerilor;
- h) primirea la păstrare a actelor și documentelor prezentate de părți;
- i) eliberarea de copii de pe actele notariale întocmite de misiunile diplomatice sau oficiile consulare;
- j) alte acte prevăzute de lege.

Legalizarea semnăturilor, legalizarea de copii de pe documente și efectuarea și legalizarea traducerilor pot fi îndeplinite de către misiunile diplomatice și oficiile consulare și la cererea persoanelor fizice sau juridice străine, dacă aceste acțiuni nu contravin legislației statului de reședință.

Actele notariale se perfectează la sediile misiunilor diplomatice sau ale oficiilor consulare, la bordul navelor și aeronavelor sub pavilionul Republicii Moldova, care acționează în raza de activitate a acestor organe, precum și, în cazuri excepționale, la domiciliul cetățeanului Republicii Moldova ori în alt loc dacă acest lucru este permis de tratatele internaționale la care Republica Moldova și statul de reședință sînt parte sau dacă legislația acesteia permite.

Funcționarii consulari sînt oblugați să perfecteze acte de stare civilă în baza legislației Republicii Moldova, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, iar în lipsa reglementărilor respective doar în măsura în care legislația statului de reședință permite acest lucru.

În conformitate cu prevederile Legii privind actele de stare Civilă nr. 100-XV din 26 aprilie 2001, funcționarul consular va înregistra actele de stare civilă privind cetățenii Republicii Moldova, produse în străinătate și va elibera acte de stare civilă, după caz, de naștere, de căsătorie, de schimbare a numelui, prenumelui, de divorț sau de deces.

Funcționarul consular are dreptul de a încheia, în temeiul legii, căsătorii între doi cetățeni ai Republicii Moldova sau între un cetățean

moldovean și un cetățean sirăin, dacă tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte prevăd aceasta, iar legislația statului de reședință permite.

Funcționarul consular are dreptul de a îndeplini funcții în materie de cetățenie, în temeiul legislației Republicii Moldova și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În temeiul legii funcționarii consulari sînt obligați să primească spre examinare:

a) cereri de redobîndire a cetățeniei Republicii Moldova de la foștii cetățeni moldoveni;

b) cereri de renunțare la cetățenia Republicii Moldova de la persoane care deja au dobîndit cetățenia unui alt stat sau prezintă garanția dobîndirii cetățeniei unui alt stat, dovedite cu acte oficiale și care îndeplinesc celelalte cerințe legale;,

c) cerere de acordare a cetățeniei Republicii Moldova.

Aceste cereri sînt transmise în țară spre a fi soluționate de către autoritățile abilitate prin lege.

Persoanele care, la cerere, au redobîndit cetățenia Republicii Moldova, în condițiile legii, cu păstrarea domiciliului în străinătate, vor depune jurămîntul de credință în fața șefului misiunii diplomatice sau a Oficiul Consular al Republicii Moldova din țara în care domiciliază.

Funcționarii consulari au dreptul de a elibera, la cerere, în caz de necesitate, certificaie privind apartenența sau neapartenența la cetățenia Republicii Moldova pentru cetățenii moldoveni sau foștii cetățeni ai țării noastre aflați în străinătate.

Atribuțiile privind procurarea și transmiterea de acte judiciare și extrajudiciare se îndeplinesc în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova și tratatelor internaționale.

Actele judiciare se transmit pe cale diplomatică, cu excepția cazului în care, prin tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, s-a stabilit un alt mod de transmitere în străinătate a unor acte, precum: citații, copii sau extrase de pe acțiuni, comisii rogatorii în materie civilă sau penală, cereri de extrădare și altele.

Funcționarul consular are dreptul de a înmîna direct sau de a transmite prin poștă cetățenilor Republicii Moldova, domiciliați în statul de reședință, citațiile și copiile de pe acțiunile primite de la instanțele

judecătorești ale Republicii Moldova, dacă legislația statului de reședință permite. De asemenea, funcționarul consular poate înmîna citațiile și copiile de pe acțiuni, membrilor misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova, funcționarilor moldoveni la organizațiile internaționale, precum și membrilor familiilor acestora care locuiesc împreună cu ei.

Funcționarul consular, la cererea cetățenilor Republicii Moldova și a foștilor cetățeni moldoveni aflați în statul de reședință, pot primi și transmite în țară, spre soluționare, cererile privind procurarea actelor de stare civilă, de vechime în muncă, de studii, certificate de cazier judiciar și altele. De asemenea, funcționarul consular poate primi astfel de cereri și de la alte persoane, dacă legislația statului de reședință permite.

Atribuțiile funcționarului consular în problemele de transport naval, aerian, rutier și feroviar sînt exercitate în conformitate cu legislația Republicii Moldova și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

În materie de navigație aeriană funcționarul consular poate obține, pe cale diplomatică, de la autoritățile statului de reședință autorizații prealabile pentru survolarea spațiului aerian sau pentru a ateriza pe teritoriul acestuia, în cazul aeronavelor moldovenești care execută zboruri necomerciale sau prezidențiale, parlamentare, guvernamentale, transporuri de trupe, tehnică militară, armament și altele asemănătoare. De asemenea, funcționarul consular acordă asistență și protecție aeronavelor, echipajului și pasagerilor ori de cîte ori împrăjurările o cer.

Funcționarul consular este obligat să sprijine personalul, pasagerii și încărcătura în transporturile internaționale feroviare și rutiere de mărfuri și de călători. În caz de accidente de circulație va interveni la autoritățile statului de reședință pentru a acorda primul ajutor în funcție de situațiile în care se află.

Funcționarul consular poate elibera, în condițiile legii, cetățenilor Republicii Moldova și apatrizilor domiciliați în țară pașapoarte, vor prelungi valabilitatea acestora, precum și în cazul pierderii, furtului sau deteriorării lor va elibera documente de întoarcere în țară (titluri de călătorie).

Funcționarul consular poate elibera vize de intrare-ieșire, în conformitate cu legislația în vigoare, cetățenilor străini care se deplasează

în teritoriul Republicii Moldova în interes oficial, de afaceri, particular, turistic, la sfudii sau pentru desfășurarea de activități lucrative.

Funcționarul consular, cu respectarea normelor stabilite, poate negocia cu autoritățile statului de reședință posibilitatea încheierii tratatelor internaționale bilaterale privind facilitarea călătoriilor reciproce a cetățenilor ambelor staie și abolirea regimului de vize.

În scopul unei cunoașteri mai bune a realităților existente, a culturii și tradițiilor statului de reședință, stabilirii nemijlocite a contactelor cu cetățenii Republicii Moldova, precum și cu persoanele fizice și juridice ale statului de reședință, funcționarii consulari au dreptul de a întreprinde, cel puțin o dată pe an, tururi ale circumscripției consulare.

Funcționarul consular are dreptul de a îndeplini orice altă funcție, dată prin lege, dacă nu se contravine reglementărilor statului de reședință sau tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Pentru efectuarea acțiunilor consulare se percep taxe consulare stabilite prin actele normative ale Republicii Moldova. În cazurile respective se percep și plăți pentru restituirea unor cheltuieli aferente exercitării acțiunilor consulare. Modul de determinare, încasare, decontare, evidență și utilizare a acestor sume banești se stabilește în conformitate cu Regulamentul aprobat de Ministerul Afacerilor Externe, în comun cu Ministerul Finanțelor.

§ 4. Funcționarii consulari onorifici

Conform prevederilor art. 81 al Statutului consular Republica Moldova recunoaște institutul funcționarilor consulari onorifici.

Ministerul Afacerilor Externe, cu acordul autorităților competente ale Statului de reședință, poate împuternici un funcționar consular onorific cu exercitarea funcțiilor consulare stipulate în Capitolul III al Statutului consular. În cadrul Oficiului consular onorific al Republicii Moldova, în cazul în care este recepționat acordul prealabil al statului de reședință, pentru efectuarea atribuțiilor consulare poate fi delegat un funcționar consular din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

Toate rechizitele unui oficiu consular onorific, perfectate de către un funcționar consular onorific, înainte de a fi utilizaie urmează să fie coordonate cu Direcția Generală Consulară a Ministerului Afacerilor Externe.

Numirea și activitatea funcționarilor consulari onorifici ai Republicii Moldova este reglementată de Regulamentul Ministerului Afacerilor Externe privind Consulul Onorific al Republicii Moldova ²⁹⁶. Regulamentul menționat reglementează procedura de numire a consulului onorific, modul exercitării funcțiilor și obligațiunile consulului onorific. În Regulament sînt determinate funcțiile consulului onorific în diverse domenii de activitate consulară. Este necesar de menționat, că Regulamentul despre consulul onorific al Republicii Moldova contravine în unele poziții cu prevederile Convenției de la Viena din 1963.

Posturi consulare onorifice Republica Moldova a înființat în Germania, Grecia, Italia, Statele Unite ale Americii și alte țări. În Republica Moldova au înființat posturi consulare onorifice Grecia, Libanul, intenționează să înființeze asemenea instituții Turcia, Italia, Spania.

²⁹⁶ *Regulamentul despre Consulul Onorific al Republicii Moldova*, Chișinău, 1993.

Cursul teoretic al lucrării de față s-a referit la noțiunile de drept diplomatic și drept consular, la activitatea diplomatică exercitată de organele statale interne și externe, la regimul de drept al misiunilor diplomatice și posturilor consulare, la privilegiile și imunitățile diplomatice și consulare.

Pe cât a fost posibil și ne-a permis spațiul, am analizat diplomația prin organizațiile internaționale, diplomația prin conferințe internaționale, diplomația *ad-hoc*, cât și noțiunile de diplomație preventivă și diplomație parlamentară.

Cursul teoretic include o caracteristică a diplomației moldovenești, cu un scurt rezumat privind serviciul diplomatic și serviciul consular din Republica Moldova.

În anexă sînt prezentate textele Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice (1961), Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare (1963), Legii cu privire la serviciul diplomatic al Republicii Moldova (2002) și Statutului consular al Republicii Moldova (2003).

Cursul poate servi în calitate de manual pentru studenții, magistranții și doctoranzii facultăților de drept și facultăților de relații internaționale ale universităților din țară, cât și în calitate de îndrumar pentru toți cei ce se interesează de dreptul diplomatic și consular, atît din necesități de serviciu, cît și din curiozitate și sete de cunoștințe.

Anexe

CONVENȚIA
de la Viena cu privire la relațiile diplomatice*
(18 aprilie 1961)

Statele părți la prezenta convenție,
amintind că, dintr-o epoca îndepărtată, popoarele tuturor țărilor
recunosc statutul agenților diplomați,

conștiente de scopurile și principiile Cartei Organizației Națiunilor
Unite privind egalitatea suverană a statelor, menținerea păcii și a
securității internaționale și dezvoltarea de relații prietenești între națiuni,

convinse că o convenție internațională cu privire la relațiile,
privilegiile și imunitățile diplomatice ar contribui la favorizarea relațiilor
de prietenie între țări, oricare ar fi diversitatea regimurilor lor
constituționale și sociale, convinse ca scopul acestor privilegii și
imunități este nu de a crea avantaje unor indivizi, ci de a asigura
îndeplinirea eficace a funcțiilor misiunilor diplomatice ca organe de
reprezentare a statelor,

afirmînd că regulile dreptului internațional cutumiar trebuie să
continue a governa materiile care n-au fost reglementate în mod expres în
dispozițiile prezentei Convenții,

au convenit asupra celor ce urmează:

ARTICOLUL I

În sensul prezentei convenții, următoarele expresii se înțeleg așa cum
se precizează mai jos:

a) prin expresia "șef de misiune" se înțelege persoana însărcinată de
statul acreditant să acționeze în această calitate;

b) prin expresia "membrii misiunii" se înțelege șeful misiunii și
membrii personalului misiunii;

* Ratificată de Parlamentul Republicii Moldova la 4 august 1992, nr. 1135-XII. În
vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.

c) prin expresia "membrii personalului misiunii" se înțelege membrii "personalului diplomatic, ai personalului administrativ și tehnic și ai personalului de serviciu al misiunii;

d) prin expresia "membrii personalului diplomatic" se înțelege membrii personalului misiunii care au calitatea de diplomați;

e) prin expresia "agent diplomatic" se înțelege șeful misiunii sau un membru al personalului diplomatic al misiunii;

f) prin expresia "membrii personalului administrativ și tehnic" se înțelege membrii personalului misiunii angajați în serviciul tehnico-administrativ al misiunii;

g) prin expresia "membrii personalului de serviciu" se înțelege membrii personalului misiunii angajați în serviciul casnic al misiunii;

h) prin expresia "om de serviciu particular" se înțelege persoanele folosite în serviciul casnic al unui membru al misiunii, care nu sunt angajați ai statului acreditant;

i) prin expresia "localuri ale misiunii" se înțelege clădirile sau părțile din clădiri și din terenul aferent care, indiferent de proprietar, sînt folosite pentru realizarea scopurilor misiunii, inclusiv reședința șefului misiunii.

ARTICOLUL 2

Stabilirea de relații diplomatice între state și trimiterea de misiuni diplomatice permanente se fac prin consimțămînt mutual.

ARTICOLUL 3

Funcțiile misiunii diplomatice constau în special în:

a) a reprezenta statul acreditant în statul acreditat;

b) a ocroti în statul acreditat interesele statului acreditant și ale cetățenilor săi, în limitele admise de dreptul internațional;

c) a duce tratative cu guvernul statului acreditat;

d) a se informa prin toate mijloacele licite despre condițiile și evoluția evenimentelor din statul acreditat și a raporta cu privire la acestea guvernului statului acreditant;

e) a promova relații de prietenie și a dezvolta relațiile - economice, culturale și științifice între statul acreditant și statul acreditat .

2. Nici o dispoziție a prezentei convenții nu poate fi interpretată ca interzicînd misiunii diplomatice exercitarea funcțiilor consulare.

ARTICOLUL 4

1. Statul acreditant trebuie să se asigure ca persoană pe care intenționează să o acrediteze ca șef al misiunii în statul acreditar a primit agrementul acestui stat.

2. Statul acreditar nu este obligat să comunice statului acreditant motivele refuzului agrementului.

ARTICOLUL 5

1. Statul acreditant, după ce a făcut notificarea convenită statelor acreditate interesate, poate acredita un șef de misiune sau afecta un membru al personalului diplomatic, după caz, în mai multe state, afară numai dacă unul dintre statele acreditate se opune în mod expres la aceasta.

2. Dacă statul acreditant acreditează un șef de misiune în unu sau mai multe alte state, el poate stabili o misiune diplomatică condusă de un însărcinat cu afaceri ad-interim în fiecare din statele în care șeful misiunii nu-și are reședința sa permanentă.

3. Șeful misiunii sau un membru al personalului diplomatic al misiunii poate reprezenta statul acreditant pe lângă orice organizație internațională.

ARTICOLUL 6

Mai multe state pot acredita aceeași persoană în calitate de șef de misiune într-un alt stat, dacă statul acreditar nu se opune.

ARTICOLUL 7

Sub rezerva dispozițiilor articolelor 5, 8, 9 și 11, statul acreditant numește la alegerea sa pe membrii personalului misiunii. În ceea ce privește pe atașatii militari, navali sau aerieni, statul acreditar poate cere ca numele lor să-i fie supuse mai înainte spre aprobare.

ARTICOLUL 8

1. Membrii personalului diplomatic al misiunii vor avea, în principiu, naționalitatea statului acreditant.

2. Membrii personalului diplomatic al misiunii nu pot fi aleși dintre cetățenii statului acreditar decât cu consimțământul acestui stat, care poate oricând să și-l retragă.

3. Statul acreditar poate să-și rezerve același drept în ce privește cetățenii unui al treilea stat care nu sînt și cetățeni ai statului acreditar.

ARTICOLUL 9

1. Statul acreditar poate oricînd, și fără a trebui să motiveze hotărîrea, să informeze statul acreditar că șeful sau orice alt membru al personalului diplomatic al misiunii este *persona non grata* sau că orice alt membru al personalului misiunii nu este acceptabil.

În acest caz, statul acreditar va rechema persoana în cauză sau va pune capăt funcțiilor sale în cadrul misiunii, după caz. O persoană poate fi declarată *non grata* sau inacceptabilă înainte de a ajunge pe teritoriul statului acreditar.

2. Dacă statul acreditar refuză să execute sau nu execută într-un termen rezonabil obligațiile care îi incumbă conform paragrafului 1 al prezentului articol, statul acreditar poate refuza să recunoască persoanei în cauza calitatea de membru al misiunii.

ARTICOLUL 10

1. Se notifică Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditar sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit:

a) numirea membrilor misiunii, sosirea lor și plecarea lor definitivă sau încetarea funcțiilor lor la misiune;

b) sosirea și plecarea definitivă a unei persoane aparținînd familiei unui membru al misiunii și, dacă este cazul, faptul că o persoană devine sau încetează de a fi membru al familiei unui membru al misiunii;

c) sosirea și plecarea definitivă a oamenilor de serviciu particulari aflați în serviciul persoanelor menționate la alineatul de mai sus și, dacă este cazul, faptul că ei părăsesc serviciul acestor persoane;

d) angajarea și concedierea de persoane care își au reședința în statul acreditar, în calitate de membri ai misiunii sau în calitate de oameni de serviciu particulari, avînd dreptul la privilegii și imunități.

2. Ori de cîte ori este posibil, sosirea și plecarea definitivă trebuie să facă de asemenea obiectul unei notificări prealabile.

ARTICOLUL 11

1. În lipsa unui acord explicit asupra efectivului misiunii, statul

acreditar poate cere ca acest efectiv să fie menținut în limitele a ceea ce el consideră ca rezonabil și normal, având în vedere împrejurările și condițiile existente în acest stat și nevoile misiunii în cauză.

2. Statul acreditar poate de asemenea, în aceleași limite și fără discriminare, să refuze a admite funcționari de o anumită categorie.

ARTICOLUL 12

Statul acreditant nu trebuie să stabilească, fără a fi obținut în prealabil consimțământul expres al statului acreditar, birouri făcând parte din misiune în alte localități decât cele în care este stabilită misiunea însăși.

ARTICOLUL 13

1. Șeful misiunii este considerat că și-a asumat funcțiile în statul acreditar de îndată ce și-a prezentat scrisorile de acreditare sau de îndată ce și-a comunicat sosirea și o copie a scrisorilor sale de acreditare a fost prezentată Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditar sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit conform practicii în vigoare în statul acreditar, care trebuie să fie aplicată în mod uniform.

2. Ordinea prezentării scrisorilor de acreditare sau a unor copii a acestor scrisori este determinată de data și ora sosirii șefului misiunii.

ARTICOLUL 14

1. Șefii de misiune se împart în trei clase și anume:

a) aceea a ambasadorilor sau nunțiilor acreditați pe lângă șefii de stat și a celorlalți șefi de misiune având rang echivalent;

b) aceea a trimișilor, miniștrilor sau internunțiilor acreditați pe lângă șefii de stat;

c) aceea a însărcinaților cu afaceri acreditați pe lângă ministerele afacerilor externe.

2. În afara de precădere și etichetă, nu se face nici o deosebire între șefii de misiune în raport cu clasa lor.

ARTICOLUL 15

Statele convin asupra clasei căreia trebuie să-i aparțină șefii misiunilor lor.

ARTICOLUL 16

1. Șefii de misiune primesc rangul în fiecare clasă după data și ora la care și-au asumat funcțiile, în conformitate cu articolul 13.

2. Modificările aduse scrisorilor de acreditare ale unui șef de misiune, care nu implică schimbări de clasă, nu afectează rangul său de precădere.

Prezentul articol nu afectează uzanțele care sînt sau ar putea fi acceptate de statul acreditar în ceea ce privește precăderea reprezentantului Sfîntului Scaun.

ARTICOLUL 17

Ordinea de precădere a membrilor personalului diplomatic al misiunii este notificată de către șeful misiunii Ministerului Afacerilor Externe sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit.

ARTICOLUL 18

În fiecare stat procedura ce trebuie urmată pentru primirea șefilor de misiune trebuie să fie uniformă față de fiecare clasă.

ARTICOLUL 19

1. Dacă postul de șef de misiune este vacant sau dacă șeful misiunii este împiedicat să-și exercite funcțiile, un însărcinat cu afaceri *ad-interim* funcționează cu titlu provizoriu ca șef al misiunii. Numele însărcinatului cu afaceri *ad-interim* va fi notificat fie de către șeful misiunii, fie, în cazul în care acesta este împiedicat să facă acest lucru, de către Ministerul Afacerilor Externe al statului acreditar Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditar sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit.

2. În cazul în care nici un membru al personalului diplomatic al misiunii nu este prezent în statul acreditar, un membru al personalului administrativ și tehnic poate, cu consimțămîntul statului acreditar, să fie desemnat de către statul acreditar pentru a gira afacerile administrative curente ale misiunii.

ARTICOLUL 20

Misiunea și șeful său au dreptul să arboreze drapelul și să pună stema statului acreditar pe localurile misiunii, inclusiv reședința șefului de misiune, și pe mijloacele de transport ale acestuia.

ARTICOLUL 21

1. Statul acreditat trebuie fie să înlesnească achiziționarea pe teritoriul său, în cadrul legislației sale, de către statul acreditant al localurilor necesare misiunii sale, fie să ajute statul acreditant să-și procure localuri în alt fel.

2. El trebuie, de asemenea, dacă este nevoie, să ajute misiunile în obținerea de locuințe convenabile pentru membrii lor.

ARTICOLUL 22

1. Localurile misiunii sînt inviolabile. Nu este permis agenților statului acreditat să pătrundă în ele decît cu consimțămîntul șefului misiunii.

2. Statul acreditat are obligația specială de a lua toate măsurile potrivite pentru a împiedica invadarea sau deteriorarea localurilor misiunii, tulburarea liniștii misiunii sau micșorarea demnității acesteia.

3. Localurile misiunii, mobilierul lor și celelalte obiecte care se găsesc acolo, precum și mijloacele de transport ale misiunii, nu pot face obiectul nici unei percheziții, rechiziții, sechestru sau măsuri executorii.

ARTICOLUL 23

1. Statul acreditant și șeful misiunii sunt scutiți de orice impozite și taxe naționale, regionale sau comunale asupra localurilor misiunii ai căror proprietari sau locatari sînt, cu excepția impozitelor sau taxelor percepute ca remunerație pentru servicii particulare prestate.

2. Scutirea fiscală prevăzută în prezentul articol nu se aplică acestor impozite și taxe cînd, după legislația statului acreditat, ele cad în sarcina persoanei care tratează cu statul acreditant sau cu șeful misiunii.

ARTICOLUL 24

Arhivele și documentele misiunii sînt inviolabile în orice moment și în orice loc s-ar afla.

ARTICOLUL 25

Statul acreditat acordă toate înlesnirile pentru îndeplinirea funcțiilor misiunii.

ARTICOLUL 26

Sub rezerva legilor și regulamentelor sale referitoare la zonele în care accesul este interzis sau reglementat din motive de securitate națională, statul acreditat asigură libertatea de deplasare și de circulație pe teritoriul său tuturor membrilor misiunii.

ARTICOLUL 27

1. Statul acreditat permite și ocrotește comunicarea liberă a misiunii în orice scopuri oficiale. Pentru a comunica cu guvernul, precum și cu celelalte misiuni și consulate ale statului acreditant, oriunde se găsesc acestea, misiunea poate folosi toate mijloacele de comunicare potrivite, inclusiv curierii diplomatici și mesajele în cod sau cifrate. Totuși misiunea nu poate instala și utiliza un post de radio-emisie decât cu asentimentul statului acreditat.

2. Corespondența oficială a misiunii este inviolabilă. Prin expresia "corespondența oficială" se înțelege întreaga corespondență referitoare la misiune și la funcțiile sale.

3. Valiza diplomatică nu trebuie să fie nici deschisă, nici reținută.

4. Colectele care compun valiza diplomatică trebuie să poarte semne exterioare vizibile ale caracterului lor și nu pot cuprinde decât documente diplomatice sau obiecte de uz oficial.

5. Curierul diplomatic, care trebuie să fie purtător al unui document oficial ce atestă calitatea sa și precizează numărul de colete care constituie valiza diplomatică, este ocrotit în exercitarea funcțiilor sale de statul acreditat. El se bucură de inviolabilitatea persoanei sale și nu poate fi supus nici unei forme de arestare sau de detențiune.

6. Statul acreditant sau misiunea poate numi curieri diplomatici ad-hoc. În acest caz, dispozițiile paragrafului 5 al prezentului articol vor fi de asemenea aplicabile, sub rezerva că imunitățile pe care le menționează vor înceta să se aplice de îndată ce curierul a remis destinatarului valiza diplomatică pe care o are în grijă.

7. Valiza diplomatică poate fi încredințată comandantului unei aeronave comerciale care trebuie să aterizeze la un punct de intrare autorizat. Acest comandant trebuie să fie purtătorul unui document oficial care să indice numărul coletelor ce constituie valiza, dar el nu este considerat ca un curier diplomatic. Misiunea poate trimite pe unul din

membrii săi să ia în posesie în mod direct și liber valiza diplomatică din mâinile comandantului aeronavei.

ARTICOLUL 28

Drepturile și taxele percepute de către misiune pentru acte oficiale sînt scutite de orice impozite și taxe.

ARTICOLUL 29

Persoana agentului diplomatic este inviolabilă. El nu poate fi supus nici unei forme de arestare sau detențiune. Statul acreditar îl tratează cu respectul care i se cuvine și ia toate măsurile corespunzătoare pentru a împiedica orice atingere adusă persoanei, libertății și demnității sale.

ARTICOLUL 30

1. Locuința particulară a agentului diplomatic se bucură de aceeași inviolabilitate și de aceeași ocrotire ca și localurile misiunii.
2. Documentele sale, corespondența sa și, sub rezerva paragrafului 3 al art. 31, bunurile sale se bucură de asemenea de inviolabilitate.

ARTICOLUL 31

1. Agentul diplomatic se bucură de imunitatea de jurisdicție penală a statului acreditar . El se bucură, de asemenea, de imunitatea de jurisdicție civilă și administrativă a acestuia, dacă nu este vorba:

a) de o acțiune reală privind un imobil particular situat pe teritoriul statului acreditar, afară numai dacă agentul diplomatic nu-l posedă în contul statului acreditar pentru realizarea scopurilor misiunii;

b) de o acțiune privind o succesiune, în care agentul diplomatic figurează ca executor testamentar, administrator, moștenitor sau legatar nu în numele statului acreditar, ci cu titlu particular;

c) de o acțiune privind o activitate profesională sau comercială, oricare ar fi ea, exercitată de agentul diplomatic în statul acreditar în afara funcțiilor sale oficiale.

2. Agentul diplomatic nu este obligat să depună mărturie.

3. Nu poate fi luată nici o măsură de executare față de agentul diplomatic, în afară de cazurile prevăzute la alineatele a, b și c de la paragraful 1 din prezentul articol, și numai dacă executarea poate avea

loc fără a se aduce o atingere inviolabilității persoanei sale sau a locuinței sale.

4. Imunitatea de jurisdicție a agentului diplomatic în statul acreditat nu poate scuti pe acest agent de jurisdicția statului acreditat.

ARTICOLUL 32

1. Statul acreditat poate renunța la imunitatea de jurisdicție a agenților diplomați și a persoanelor care beneficiază de imunitate în baza articolului 37.

2. Renunțarea trebuie să fie întotdeauna expresă.

3. Dacă un agent diplomatic sau o persoană care beneficiază de imunitate de jurisdicție în baza articolului 37 intenționează o acțiune, el nu mai poate invoca imunitatea de jurisdicție față de nici o cerere reconvențională direct legată de cererea principală.

4. Renunțarea la imunitatea de jurisdicție pentru o acțiune civilă sau administrativă nu este considerată ca implicând renunțarea la imunitatea privind măsurile de executare a hotărârii, pentru care este necesară o renunțare distinctă.

ARTICOLUL 33

1. Sub rezerva dispozițiilor paragrafului 3 al prezentului articol, agentul diplomatic este, în ce privește serviciile prestate statului acreditat, scutit de dispozițiile cu privire la asigurările sociale în vigoare în statul acreditat .

2. Scutirea prevăzută la paragraful 1 al prezentului articol se aplică și oamenilor de serviciu particulari care sînt în serviciul exclusiv al agentului diplomatic, cu condiția:

a) ca ei să nu fie cetățeni ai statului acreditat sau să nu aibă acolo reședința lor permanentă; și

b) ca ei să fie supuși dispozițiilor cu privire la asigurările sociale în vigoare în statul acreditat sau într-un al treilea stat.

3. Agentul diplomatic care are în serviciul său persoane cărora nu li se aplică scutirea prevăzută la paragraful 2 din prezentul articol trebuie să respecte obligațiile pe care dispozițiile statului acreditat cu privire la asigurările sociale le impun celui care angajează.

4. Scutirea prevăzută la paragrafele 1 și 2 din prezentul articol nu

excluce participarea voluntară la regimul asigurărilor sociale al statului acreditat în măsura în care este admisă de acest stat.

5. Dispozițiile prezentului articol nu afectează acordurile bilaterale sau multilaterale referitoare la asigurările sociale care au fost încheiate anterior și nu împiedică încheierea ulterioară a unor asemenea acorduri.

ARTICOLUL 34

Agentul diplomatic este scutit de orice impozite și taxe, personale sau reale, naționale, regionale sau comunale, cu excepția:

a) impozitelor indirecte care prin natura lor sînt în mod normal incorporate în prețurile mărfurilor sau ale serviciilor; b) impozitelor și taxelor asupra bunurilor imobile particulare situate pe teritoriul statului acreditat, afară numai dacă agentul diplomatic le posedă în contul statului acreditat, pentru realizarea, scopurilor misiunii;

c) drepturilor de succesiune percepute de statul acreditat, sub rezerva dispozițiilor paragrafului 4 din articolul 39;

d) impozitelor și taxelor pe veniturile particulare care-și au sursa în statul acreditat și a impozitelor pe capital prelevate asupra investițiilor efectuate în întreprinderi comerciale situate în statul acreditat;

e) impozitelor și taxelor percepute ca remunerație pentru servicii particulare prestate;

f) drepturilor de înregistrare, grefa, ipoteca și de timbru în ce privește bunurile imobiliare, sub rezerva dispozițiilor articolului 23.

ARTICOLUL 35

Statul acreditat trebuie să scutească pe agenții diplomati de orice prestație personală, de orice serviciu public, indiferent de natura sa, și de sarcinile militare ca rechiziții, contribuții și încartiruiiri militare.

ARTICOLUL 36

1. Potrivit dispozițiilor legale și regulamentare pe care le poate adopta, statul acreditat acordă intrarea și scutirea de plata drepturilor de vamă, taxelor și altor drepturi conexe, altele decît cheltuielile de depozitare, de transport și cheltuielile aferente unor servicii similare, pentru:

a) obiectele destinate uzului oficial al misiunii;

b) obiectele destinate uzului personal al agentului diplomatic sau al membrilor familiei sale, care fac parte din gospodăria sa, inclusiv efectele destinate instalării sale.

2. Agentul diplomatic este scutit de controlul bagajului său personal, fără de cazul că ar exista motive serioase să se creadă că acesta conține obiecte care nu beneficiază de scutirile menționate la paragraful 1 din prezentul articol, sau obiecte al căror import sau export este interzis de legislația sau supus regulamentelor de carantină ale statului acreditat. În asemenea caz, controlul nu trebuie să se facă decât în prezența agentului diplomatic sau a reprezentantului său autorizat.

ARTICOLUL 37

1. Membrii familiei agentului diplomatic care fac parte din gospodăria sa beneficiază de privilegiile și imunitățile menționate în articolele 29 - 36, cu condiția să nu fie cetățeni ai statului acreditat .

2. Membrii personalului administrativ și tehnic al misiunii, precum și membrii familiilor lor care fac parte din gospodăriile lor respective, beneficiază, dacă nu sunt cetățeni ai statului acreditat sau dacă nu au în acest stat reședința lor permanentă, de privilegiile și imunitățile menționate în articolele 29 - 35, dar imunitatea de jurisdicție civilă și administrativă a statului acreditat menționată la paragraful 1 al articolului 31 nu se aplică actelor îndeplinite în afara exercitării funcțiilor lor. Ei beneficiază de asemenea de privilegiile menționate la paragraful 1 al articolului 36 în ceea ce privește obiectele importate cu ocazia primei lor instalări.

3. Membrii personalului de serviciu al misiunii care nu sînt cetățeni ai statului acreditat sau nu-și au în acesta reședința permanentă beneficiază de imunitate pentru actele îndeplinite în exercițiul funcțiilor lor și de scutirea de impozite și taxe pe salariile pe care le primesc pentru serviciile lor, precum și de scutirea prevăzută la articolul 33.

4. Oamenii de serviciu particulari ai membrilor misiunii, care nu sînt cetățeni ai statului acreditat și nu-și au în acesta reședința lor permanentă, sînt scutiți de impozite și taxe pe salariile pe care le primesc pentru serviciile lor. În toate celelalte privințe, ei nu beneficiază de privilegii și imunități decît în măsura admisă de statul acreditat. Totuși, statul acreditat trebuie să-și exercite jurisdicția asupra acestor persoane în așa fel încît să nu stînjenească în mod excesiv îndeplinirea funcțiilor misiunii.

ARTICOLUL 38

1. Exceptând cazul în care privilegii și imunități suplimentare au fost acordate de statul acreditat, agentul diplomatic care are naționalitatea statului acreditat sau își are în acesta reședința permanentă nu beneficiază de imunitate de jurisdicție și de inviolabilitate decît pentru actele oficiale îndeplinite în exercițiul funcțiilor sale.

2. Ceilalți membri ai personalului misiunii și oamenii de serviciu particulari care sînt cetățeni ai statului acreditat sau își au în acesta reședința lor permanentă nu beneficiază de privilegii și imunități decît în măsura în care le sînt recunoscute de acest stat. Totuși, statul acreditat trebuie să-și exercite jurisdicția asupra acestor persoane în așa fel încît să nu stînjenească în mod excesiv îndeplinirea funcțiilor misiunii.

ARTICOLUL 39

1. Orice persoană care are drept la privilegii și imunități beneficiază de ele de îndată ce pătrunde pe teritoriul statului acreditat pentru a-și lua în primire postul său, dacă ea se află deja pe acest teritoriu, de îndată ce numirea sa a fost notificată Ministerului Afacerilor Externe sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit.

2. Cînd funcțiile unei persoane care beneficiază de privilegii și imunități iau sfîrșit, aceste privilegii și imunități încetează în mod normal în momentul în care această persoană părăsește țara, sau la expirarea unui termen potrivit, care îi va fi acordat în acest scop, dar ele continuă pînă în acest moment, chiar în caz de conflict armat. Totuși, imunitatea continuă în ceea ce privește actele îndeplinite de către această persoană în exercitarea funcțiilor sale ca membru al misiunii.

3. În caz de deces al unui membru al misiunii, membrii familiei sale continuă să beneficieze de privilegiile și imunitățile de care ei beneficiază, pînă la expirarea unui termen potrivit, care să le permită să părăsească teritoriul statului acreditat.

4. În caz de deces al unui membru al misiunii care nu este cetățean al statului acreditat sau nu-și are reședința permanentă în acesta sau al unui membru al familiei sale care face parte din gospodăria sa, statul acreditat permite retragerea bunurilor mobile ale defunctului, cu excepția acelor care au fost achiziționate în această țară și care fac obiectul unei interziceri de export în momentul decesului său. Nu se vor percepe taxe

de succesiune asupra bunurilor mobile a căror prezență în statul acreditat se datora în mod exclusiv prezenței în acest stat a defunctului în calitate de membru al misiunii sau de membru al familiei unui membru al misiunii.

ARTICOLUL 40

1. Dacă agentul diplomatic traversează teritoriul sau se găsește pe teritoriul unui al treilea stat, care i-a acordat o viză de pașaport, în cazul în care această viză este cerută, pentru a merge să-și asume funcțiile sau să-și ia în primire postul său pentru a se întoarce în țara sa, statul terț îi va acorda inviolabilitatea și toate celelalte imunități necesare pentru a-i permite trecerea sau întoarcerea. În același fel va proceda și cu membrii familiei agentului diplomatic care beneficiază de privilegii și imunități și care însoțesc sau care călătoresc separat pentru a-l întâlni sau pentru a se întoarce în țara lor.

2. În condiții similare aceluia care sînt prevăzute la paragraful 1 al prezentului articol, statele terțe nu trebuie să sînjenească trecerea pe teritoriul lor a membrilor personalului administrativ și tehnic sau de serviciu al misiunii și a membrilor familiilor lor.

3. Statele terțe acordă corespondenței și celorlalte comunicări oficiale în tranzit, inclusiv mesajele în cod sau cifrate, aceeași libertate și ocrotire ca și statul acreditat. Ele acordă curierilor diplomatici, cărora li s-a acordat o viză de pașaport, dacă această viză este cerută, și valizelor diplomatice în tranzit aceeași inviolabilitate și aceeași ocrotire pe care statul acreditat este obligat să le-o acorde.

1. Obligațiile statelor terțe prevăzute la paragrafele 1, 2 și 3 ale prezentului articol se aplică de asemenea persoanelor respective menționate la aceste paragrafe, cît și comunicărilor oficiale și valizelor diplomatice, cînd prezența lor pe teritoriul statului terț este datorată forței majore.

ARTICOLUL 41

1. Fără prejudiciul privilegiilor și imunităților lor, toate persoanele care beneficiază de aceste privilegii și imunități au datoria de a respecta legile și regulamentele statului acreditat. Ele au, de asemenea, datoria de a nu se amesteca în treburile interne ale acestui stat.

2. Toate problemele oficiale tratate cu statul acreditar, încredințate misiunii de către statul acreditant, trebuie să fie tratate cu Ministerul Afacerilor Externe al statului acreditar sau prin intermediul său, sau cu oricare alt minister asupra căruia se va fi convenit.

3. Localurile misiunii nu vor fi utilizate într-un mod incompatibil cu funcțiile misiunii așa cum sunt ele enunțate în prezenta Convenție, sau în alte reguli ale dreptului internațional general, sau în acordurile speciale în vigoare între statul acreditant și statul acreditar .

ARTICOLUL 42

Agentul diplomatic nu va exercita în statul acreditar vreo activitate profesională sau comercială în vederea unui câștig personal.

ARTICOLUL 43

Funcțiile unui agent diplomatic iau sfârșit în special:

a) prin notificarea statului acreditant către statul acreditar că funcțiile agentului diplomatic au luat sfârșit;

b) prin notificarea statului acreditar către statul acreditant că, în conformitate cu paragraful 2 al articolului 9, acest stat refuză să recunoască agentul diplomatic ca membru al misiunii.

ARTICOLUL 44

Statul acreditar trebuie, chiar și în caz de conflict armat, să acorde înlesniri care să permită persoanelor care beneficiază de privilegii și imunități, altele decât cetățenii statului acreditar, ca și membrilor familiei acestor persoane, indiferent de naționalitatea lor, să părăsească teritoriul său în termenele cele mai potrivite. El trebuie îndeosebi, dacă este nevoie, să le pună la dispoziție mijloacele de transport necesare pentru ei înșiși și pentru bunurile lor .

ARTICOLUL 45

În cazul ruperii relațiilor diplomatice între două state, sau dacă o misiune este rechemată definitiv sau temporar:

a) statul acreditar este obligat, chiar în caz de conflict armat, să respecte și să ocrotească localurile misiunii, precum și bunurile și arhivele sale;

b) statul acreditant poate încredința paza localurilor misiunii, cu bunurile care se găsesc aici, precum și arhivele unui stat terț acceptabil pentru statul acreditat;

c) statul acreditant poate încredința ocrotirea intereselor sale și ale cetățenilor săi unui stat terț acceptabil pentru statul acreditat.

ARTICOLUL 46

Cu consimțământul prealabil al statului acreditat și la cererea unui stat terț nereprezentat în acest stat, statul acreditant poate să asume ocrotirea temporară a intereselor statului terț și ale cetățenilor acestuia.

ARTICOLUL 47

1. Aplicînd dispozițiile prezentei Convenții, statul acreditat nu va face discriminare între state.

2. Totuși, nu vor fi considerate ca discriminatorii:

a) faptul că statul acreditat aplică în mod restrictiv una din dispozițiile prezentei Convenții pentru motivul că aceasta este aplicată în acest mod misiunii sale din statul acreditant;

b) faptul că unele state își asigură în mod reciproc, prin cutumă sau pe cale de acord, un tratament mai favorabil decît cel cerut de dispozițiile prezentei Convenții.

ARTICOLUL 48

Prezenta Convenție va fi deschisă semnării tuturor statelor membre ale Organizației Națiunilor Unite sau ale unei instituții specializate, precum și oricărui stat parte la Statutul Curții Internaționale de Justiție și oricărui alt stat invitat de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite să devină parte la Convenție, după cum urmează: pînă la 31 octombrie 1961, Ministerul Federal al Afacerilor Externe al Austriei, și apoi, pînă la 31 martie 1962, la Sediul Organizației Națiunilor Unite la New York.

ARTICOLUL 49

Prezenta Convenție va fi ratificată. Instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

ARTICOLUL 50

Prezenta Convenție va rămâne deschisă aderării oricărui stat care aparține uneia din cele patru categorii menționate la articolul 48. Instrumentele de aderare vor fi depuse la secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

ARTICOLUL 51

1. Prezenta Convenție va intra în vigoare în a treizecea zi de la data depunerii la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite a celui de-al douăzeci și doilea instrument de ratificare sau de aderare.

2. Pentru fiecare din statele care vor ratifica Convenția sau vor adera la aceasta după depunerea celui de-al douăzeci și doilea instrument de ratificare sau de aderare. Convenția va intra în vigoare într-a treizecea zi după depunerea de către acest stat a instrumentului său de ratificare sau de aderare.

ARTICOLUL 52

Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va notifica tuturor statelor care aparțin uneia din cele patru categorii menționate la articolul 48:

- a) semnăturile puse pe prezenta Convenție și depunerea instrumentelor de ratificare sau de aderare, în conformitate cu articolele 48, 49 și 50;
- b) data la care prezenta Convenție va intra în vigoare, în conformitate cu articolul 51.

ARTICOLUL 53

Originalul prezentei Convenții, ale cărei texte englez, chinez, spaniol, francez și rus au aceeași valoare, va fi depus la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite, care va transmite o copie certificată conformă tuturor statelor aparținând uneia din cele patru categorii menționate la articolul 48.

Drept care plenipotențiarilor mai jos semnați, autorizați în modul convenit de guvernele lor respective, au semnat prezenta Convenție.

Încheiată la Viena, la optsprezece aprilie una mie nouă sute șaiszeci și unu.

Sursă: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*, Ediție oficială, Vol. 4, Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Chișinău, 1998.

**CONVENȚIA DE LA VIENA
cu privire la relațiile consulare*
(24 aprilie 1963)**

Statele părți la prezenta Convenție,

Amintind că, dintr-o epocă îndepărtată, între popoare s-au stabilit relații consulare,

Conștiente de scopurile și principiile Cartei Națiunilor Unite privind egalitatea suverană a statelor, menținerea păcii și a securității internaționale și dezvoltarea relațiilor amicale între națiuni,

Ținând seamă de faptul că Conferința Națiunilor Unite asupra relațiilor și imunităților diplomatice a adoptat Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice care a fost deschisă pentru semnare la 18 aprilie 1961,

*Convins*e că o convenție internațională asupra relațiilor, privilegiilor și imunităților consulare va contribui, de asemenea, la favorizarea relațiilor de prietenie între țări, indiferent de diversitatea regimurilor lor constituționale și sociale,

*Convins*e că aceste privilegii și imunități au ca scop nu favorizarea unor persoane, ci asigurarea îndeplinirii eficiente a funcțiilor lor de către organele consulare, în numele statelor lor,

Afirmînd că regulile dreptului internațional cutumiar vor continua să reglementeze problemele care n-au fost prevăzute în mod expres în dispozițiile prezentei convenții,

Au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Definiții

1. În prezenta Convenție, expresiile următoare se înțeleg așa cum se precizează mai jos:

a) prin expresia "post consular" se înțelege orice consulat general,

* Ratificată de Parlamentul Republicii Moldova la 4 august 1992, nr. 1135-XII. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993.

consulat, viceconsulat sau agenție consulară;

b) prin expresia "circumscripție consulară" se înțelege teritoriul atribuit unui post consular pentru exercitarea funcțiilor consulare;

c) prin expresia "șef de post consular" se înțelege persoana însărcinată să acționeze în această calitate;

d) prin expresia "funcționar consular" se înțelege orice persoană, inclusiv șeful de post consular, însărcinată în această calitate cu exercitarea funcțiilor consulare;

e) prin expresia "angajat consular" se înțelege orice persoană angajată în serviciile administrative sau tehnice ale unui post consular;

t) prin expresia "membru al personalului de serviciu" se înțelege orice persoană afectată serviciului casnic al unui post consular;

g) prin expresia "membrii postului consular" se înțelege funcționarii consulari, angajații consulari și membrii personalului de serviciu;

h) prin expresia "membrii personalului consular" se înțelege funcționarii consulari, cu excepția șefului postului consular, angajații consulari și membrii personalului de serviciu;

i) prin expresia "membru al personalului particular" se înțelege o persoană folosită în mod exclusiv în serviciul particular al unui membru al postului consular;

j) prin expresia "localuri consulare" se înțelege clădirile sau părțile de clădiri și terenul aferent care, indiferent în a cărui proprietate se află, sunt folosite exclusiv pentru postul consular.

k) expresia "arhive consulare" cuprinde toate hârtiile, documentele, corespondența, cărțile, filmele, benzile de magnetofon și registrele postului consular, precum și materialul de cifru, fișierele și mobilierul destinate să le protejeze și să le păstreze.

2. Există două categorii de funcționari consulari: funcționari consulari de carieră și funcționari consulari onorifici.

Dispozițiile capitolului II al prezentei Convenții se aplică posturilor consulare conduse de funcționari consulari de carieră; dispozițiile capitolului III al prezentei Convenții se aplică posturilor consulare conduse de funcționari consulari onorifici.

3. Situația specială a membrilor consulatului care sunt cetățeni sau rezidenți permanenți ai statului de reședință este reglementată de art. 71 al prezentei Convenții.

CAPITOLUL 1

RELAȚIILE CONSULARE ÎN GENERAL

SECȚIUNEA I

Stabilirea și conducerea relațiilor consulare

Articolul 2

Stabilirea relațiilor consulare

1. Stabilirea relațiilor consulare între state se face prin consimțământ reciproc.
2. Consimțământul dat pentru stabilirea de relații diplomatice între două state implică, dacă nu există o indicație contrară, consimțământul pentru stabilirea de relații consulare.
3. Ruperea relațiilor diplomatice nu atrage după sine **ipso facto** ruperea relațiilor consulare.

Articolul 3

Exercitarea funcțiilor consulare

Funcțiile consulare sînt exercitate de către posturile consulare. Ele sînt exercitate, de asemenea, de misiunile diplomatice, în conformitate cu prevederile prezentei Convenții.

Articolul 4

Înființarea unui post consular

1. Un post consular nu poate fi înființat pe teritoriul statului de reședință decît cu consimțământul acestui stat.
2. Sediul postului consular, rangul și circumscripția sa sînt stabilite de către statul trimițător și supuse aprobării statului de reședință.
3. Statul trimițător nu poate aduce modificări ulterioare sediului postului consular, rangului sau circumscripției sale consulare decît cu consimțământul statului de reședință.
4. Consimțământul statului de reședință se cere, de asemenea, dacă un consulat general sau un consulat vrea sa deschidă un viceconsulat sau o agenție consulară într-o altă localitate decît aceea în care este stabilit el însuși.

5. Consimțământul expres și prealabil al statului de reședință se cere, de asemenea, pentru deschiderea unui birou, făcând parte dintr-un consulat existent, în afara sediului acestuia.

Articolul 5

Funcții consulare

Funcțiile consulare constau în:

a) a proteja în statul de reședință interesele statului trimițător și ale cetățenilor săi, persoane fizice sau juridice, în limitele admise de dreptul internațional;

b) a favoriza dezvoltarea relațiilor comerciale, economice, culturale și științifice între statul trimițător și statul de reședință și a promova în orice alt mod relații amicale între ele în cadrul dispozițiilor prezentei Convenții;

c) a se informa, prin toate mijloacele licite, despre condițiile și evoluția vieții comerciale, economice, culturale și științifice a statului de reședință, a face rapoarte în această privință către guvernul statului trimițător și a da informații persoanelor interesate;

d) a elibera pașapoarte și documente de călătorie cetățenilor statului trimițător, precum și vize și alte documente corespunzătoare persoanelor care doresc să meargă în statul trimițător;

e) a acorda ajutor și asistență cetățenilor, persoane fizice și juridice, ai statului trimițător;

t) a acționa în calitate de notar și de ofițer de stare civilă și a exercita funcții similare, ca și unele funcții de ordin administrativ, în măsura în care legile și regulamentele statului nu se opun la aceasta;

g) a apăra interesele cetățenilor statului trimițător, persoane fizice sau juridice, în succesiunile de pe teritoriul statului de reședință, în conformitate cu legile și regulamentele statului de reședință;

h) a apăra, în limitele fixate de legile și regulamentele statului de reședință, interesele minorilor și incapacabililor, cetățeni ai statului trimițător, mai ales atunci când este cerută instituirea unei tutele sau curatele cu privire la ei;

i) sub rezerva practicilor și procedurilor în vigoare în statul de reședință, a reprezenta pe cetățenii statului trimițător sau a lua măsuri în scopul asigurării reprezentării lor adecvate în fața tribunalelor sau a altor

autorități ale statului de reședință pentru a cere, în conformitate cu legile și regulamentele statului de reședință, adoptare de măsuri provizorii în vederea apărării drepturilor și intereselor acestor cetățeni atunci când, datorită absenței lor sau din orice altă cauză, ei nu-și pot apăra în timp util drepturile și interesele;

j) a transmite acte judiciare și extrajudiciare sau a efectua comisii rogatorii în conformitate cu acordurile internaționale în vigoare sau, în lipsa unor asemenea acorduri, în orice mod compatibil cu legile și regulamentele statului de reședință;

k) a exercita drepturile de control și de inspecție prevăzute de legile și regulamentele statului trimițător asupra navelor maritime și a navelor fluviale avînd naționalitatea statului trimițător și asupra aeronavelor înmatriculate în acest stat, ca și asupra echipajelor lor;

l) a acorda asistență navelor și aeronavelor menționate în alineatul k din prezentul articol, precum și echipajelor lor, a primi declarațiile asupra curselor acestor nave, a examina și a viza documentele de bord și, fără a prejudicia prerogativele autorităților statului de reședință, a face anchete privind incidentele survenite în cursul călătoriei și a reglementa, în măsura în care legile și regulamentele statului trimițător autoriză aceasta, divergențele de orice natură între căpitan, ofițeri și marinari;

m) a exercita orice alte funcții încredințate unui post consular de către statul trimițător, care nu sunt interzise de legile și regulamentele statului de reședință sau la care statul de reședință nu se opune, sau care sunt menționate în acordurile internaționale în vigoare între statul trimițător și statul de reședință.

Articolul 6

Exercitarea funcțiilor consulare în afara circumscripției consulare

În împrejurări speciale, un funcționar consular poate, cu consimțămîntul statului de reședință, să-și exercite funcțiile în afara circumscripției sale consulare.

Articolul 7

Exercitarea funcțiilor consulare într-un stat terț

Statul trimițător poate, după notificarea către statele interesate și în afară de cazul cînd unul dintre ele se opune în mod expres la aceasta, să

însărcineze un post consular înființat într-un stat să-și asume exercitarea de funcții consulare într-un alt stat.

Articolul 8

Exercitarea funcțiilor consulare în numele unui stat terț

După notificarea corespunzătoare către statul de reședință și în afară de cazul când acesta se opune, un post consular poate exercita funcții consulare în statul de reședință în numele unui stat terț.

Articolul 9

Clasele șefilor de post consular

1. Șefii de post consular se împart în patru clase, și anume:

- a) consuli generali
- b) consuli
- c) viceconsuli
- d) agenți consulari

2. Paragraful 1 al prezentului articol nu limitează cu nimic dreptul oricăreia din părțile contractante de a stabili denumirea funcționarilor consulari care nu sunt șefi de post consular.

Articolul 10

Numirea și admiterea șefilor de post consular

1. Șefii de post consular sînt numiți de statul trimițător și sînt admiși pentru exercitarea funcțiilor lor de către statul de reședință.

2. Sub rezerva dispozițiilor prezentei Convenții, modalitățile de numire și de admitere sînt fixate prin legile, regulamentele și uzanțele statului trimițător și respectiv ale statului de reședință.

Articolul 11

Patenta consulară sau notificarea numirii

1. Șeful de post consular primește de la statul trimițător un document, sub formă de patentă sau un act similar, întocmit pentru fiecare numire, atestînd calitatea și indicînd, ca regulă generală, numele și prenumele său, categoria și clasa sa, circumscripția consulară și sediul postului consular.

2. Statul trimițător transmite patentă sau actul similar, pe cale diplomatică sau pe altă cale potrivită, guvernului statului pe teritoriul

căruia șeful de post consular trebuie să-și exercite funcțiile.

3. Dacă statul de reședință este de acord, statul trimițător poate înlocui patenta sau actul similar printr-o notificare cuprinzând indicațiile prevăzute în paragraful 1 din prezentul articol.

Articolul 12

Exequaturul

1. Șeful de post consular este admis să-și exercite funcțiile printr-o autorizație a statului de reședință denumită **exequatur**, oricare ar fi forma acestei autorizații.

2. Statul care refuză să elibereze un **exequatur** nu este obligat să comunice statului trimițător motivele refuzului său.

3. Sub rezerva prevederilor articolelor 13 și 14, șeful de post consular nu poate intra în funcție înainte de a fi primit **exequaturul**.

Articolul 13

Admiterea provizorie a șefilor de post consular

În timpul cât așteaptă eliberarea **exequaturului**, șeful de post consular poate fi admis în mod provizoriu să exercite funcțiile sale. În acest caz, dispozițiile prezentei Convenții sînt aplicabile.

Articolul 14

Notificarea către autoritățile circumscripției consulare

De îndată ce șeful de post consular a fost admis, chiar cu titlu provizoriu, să-și exercite funcțiile, statul de reședință este obligat să informeze imediat autoritățile competente ale circumscripției consulare. El este, de asemenea, obligat să vegheze ca să fie luate măsurile necesare pentru ca șeful de post consular să poată să se achite de obligațiile misiunii sale și să beneficieze de tratamentul prevăzut de dispozițiile prezentei Convenții.

Articolul 15

Exercitarea cu titlu temporar a funcțiilor șefului de post consular

1. Dacă șeful de post consular este împiedicat să-și exercite funcțiile sau dacă postul său este vacant, un gerant interimar poate acționa cu titlu provizoriu ca șef de post consular.

2. Numele și prenumele gerantului interimar sînt notificate fie de către misiunea diplomatică a statului trimițător, fie, în lipsa unei misiuni diplomatice a acestui stat în statul de reședință, de către șeful de post consular, fie, în cazul în care acesta este împiedicat să o facă, de către autoritatea competentă a statului trimițător, Ministerului Afacerilor Externe al statului de reședință sau autorității desemnate de acest minister. De regulă, această notificare trebuie să fie făcută în prealabil. Statul de reședință poate condiționa de consimțămîntul său admiterea ca gerant interimar a unei Persoane care nu este nici agent diplomatic, nici funcționar consular al statului trimițător în statul de reședință.

3. Autoritățile competente ale statului de reședință trebuie să acorde asistență și protecție gerantului interimar. În timpul activității sale, dispozițiile prezentei Convenții îi sunt aplicabile în aceeași măsură ca și șefului de post consular în cauză. Totuși, statul de reședință nu este obligat să acorde unui gerant interimar înlesnirile, privilegiile și imunitățile de care șeful de post consular se bucură numai în baza unor condiții pe care gerantul interimar nu le îndeplinește.

4. Atunci cînd un membru al personalului diplomatic al reprezentanței diplomatice a statului trimițător în statul de reședință este numit gerant interimar de către statul trimițător în condițiile prevăzute în paragraful 1 al prezentului articol, el continuă să se bucure de privilegiile și imunitățile diplomatice, dacă statul de reședință nu se opune la aceasta.

Articolul 16

Precăderea între șefii de post consular

1. Ordinea de precădere a șefilor de post consular din fiecare clasă este determinată de data acordării **exequaturului**.

2. Totuși, în cazul în care șeful de post consular, înainte de a obține **exequaturul** este admis cu titlu provizoriu să exercite funcțiile sale, data acestei admiteri determină ordinea de precădere; această ordine este menținută și după acordarea **exequaturului**.

3. Ordinea de precădere între doi sau mai mulți șefi de post consular care au obținut **exequaturul** sau admiterea provizorie la aceeași dată este determinată de data la care patentă sau actul similar a fost prezentat sau la care notificarea prevăzută la Paragraful 3 al art. 11 a fost făcută statului de reședință.

4. Geranții interimari se situează ca ordine de precădere după toți șefii de post consular între ei, ordinea de precădere este determinată de datele la care și-au luat funcțiile de geranți interimari și care au fost indicate în notificările făcute în conformitate cu paragraful 2 al art. 15.

5. Funcționarii consulari onorifici, șefi de post consular, se situează ca ordine de precădere în fiecare clasă după șefii de post consular de carieră în ordinea și după regulile stabilite în paragrafele precedente.

6. Șefii de post consular au precădere asupra funcționarilor consulari care nu au această calitate.

Articolul 17

Îndeplinirea de acte diplomatice de către funcționarii consulari

1. Într-un stat în care statul trimițător nu are misiune diplomatică și nu este reprezentat prin misiunea diplomatică a unui stat terț un funcționar consular poate, cu consimțământul statului de reședință și fără ca statutul său consular să fie afectat prin aceasta, să fie însărcinat să îndeplinească acte diplomatice. Îndeplinirea acestor acte de către un funcționar consular nu-i conferă nici un drept la privilegiile și imunitățile diplomatice.

2. Un funcționar consular poate, după notificarea către statul de reședință, să fie însărcinat să reprezinte statul trimițător pe lângă orice organizație interguvernamentală. Acționînd în această calitate, el are dreptul la toate privilegiile și imunitățile acordate prin dreptul internațional cutumiar sau prin acorduri internaționale unui reprezentant pe lângă o organizație interguvernamentală; totuși, în ceea ce privește orice funcție consulară exercitată de el, nu are dreptul la o imunitate de jurisdicție mai largă decît aceea de care beneficiază un funcționar consular în baza prezentei Convenții.

Articolul 18

Numirea aceleiași persoane ca funcționar consular de către două sau mai multe state

Două sau mai multe state pot, cu consimțământul statului de reședință, să numească aceeași persoană în calitate de funcționar consular în acest stat.

Articolul 19

Numirea membrilor personalului consular

1. Sub rezerva dispozițiilor art. 20, 22 și 23, statul trimițător poate numi conform voinței sale pe membrii personalului consular.

2. Statul trimițător notifică cu suficient timp înainte statului de reședință numele și prenumele, categoria. și clasa tuturor funcționarilor consulari, alții decât șeful de post consular pentru ca statul de reședință să poată exercita, dacă dorește, drepturile pe care i le conferă paragraful 3 al art. 23.

3. Statul trimițător poate, dacă legile și regulamentele sale o cer, să solicite statului de reședință să acorde **exequatur** unui funcționar consular care nu este șef de post consular.

4. Statul de reședință poate, dacă legile și regulamentele sale o cer, să acorde **exequatur** unui funcționar consular care nu este șef de post consular.

Articolul 20

Efectivul personalului consular.

În lipsa unui acord explicit asupra efectivului personalului postului consular, statul de reședință poate cere ca acest efectiv să fie menținut în limitele considerate de el ca fiind rezonabile și normale, având în vedere circumstanțele și condițiile din circumscripția consulară și nevoile postului consular în cauză.

Articolul 21

Precăderea între funcționarii consulari ai unui post consular

Ordinea de precădere între funcționarii consulari ai unui post consular și orice schimbări care îi sunt aduse sunt notificate de misiunea diplomatică a statului trimițător sau, în lipsa unei asemenea misiuni în statul de reședință de către șeful postului consular ministerului Afacerilor Externe al statului de reședință sau autorităților desemnate de acest minister.

Articolul 22

Naționalitatea funcționarilor consulari

1. Funcționarii consulari trebuie să aibă în principiu naționalitatea

statului trimițător .

2. Funcționarii consulari nu pot fi aleși dintre cetățenii statului de reședință decât cu consimțământul expres al acestui stat care poate oricând să-l retragă.

3. Statul de reședință își poate rezerva același drept în ceea ce privește cetățenii unui stat terț care nu sînt totodată și cetățeni ai statului trimițător.

Articolul 23

Persoana declarată non grata

1., Statul de reședință poate în orice moment să informeze statul trimițător că un funcționar consular este persoana **non grata** sau că orice alt membru al personalului consular nu este acceptabil. În acest caz, statul trimițător va rechema persoana în cauză sau va pune capăt funcțiilor sale în cadrul acestui post consular, după caz. .

2. Dacă statul trimițător refuză să îndeplinească sau nu îndeplinește într-un termen rezonabil obligațiile care-i revin conform paragrafului 1 al prezentului articol, statul de reședință poate, după caz. să retragă **exequaturul** persoanei în cauză sau să înceteze de a o considera ca membru al personalului consular .

3. O persoană numită membru al unui post consular poate fi declarată inacceptabilă înainte de a ajunge pe teritoriul statului de reședință, sau, dacă se găsește deja acolo, înainte de a intra în funcție la postul consular. Statul trimițător trebuie, în acest caz, să retragă numirea.

4. În cazurile menționate la paragrafele 1 și 3 din prezentul articol, statul de reședință nu este obligat să comunice statului trimițător motivele hotărîrii sale.

Articolul 24

Notificarea către statul de reședință a numirilor, sosirilor și plecărilor

1. Sînt notificate Ministerului Afacerilor Externe al statului de reședință sau autorității desemnate de acest minister:

a) numirea membrilor postului consular, sosirea lor după numire la postul consular, plecarea lor definitivă sau încetarea funcțiilor lor, precum și orice alte schimbări referitoare la statutul lor care pot să se producă în

cursul serviciului lor la postul consular;

b) sosirea și plecarea definitivă a unei persoane din familia unui membru al postului consular care locuiește împreună cu el și, dacă este cazul, faptul că o persoană devine sau încetează de a mai fi membru al familiei;

c) sosirea și plecarea definitivă a membrilor personalului particular și, dacă este cazul, încetarea serviciului lor în această calitate;

d) angajarea și concedierea persoanelor care își au reședința în statul de reședință ca membri ai postului consular sau ca membri ai personalului particular care au dreptul la privilegii și imunități.

2. Când este posibil, sosirea și plecarea definitivă trebuie de asemenea să facă obiectul unei notificări prealabile.

SECȚIUNEA a II-a

Încetarea funcțiilor consulare

Articolul 25

Încetarea funcțiilor unui membru al unui post consular

Funcțiile unui membru al unui post consular încetează îndeosebi prin:

a) notificarea de către statul trimițător către statul de reședință despre faptul că funcțiile lui au încetat;

b) retragerea **exequaturului**;

c) notificarea statului de reședință către staul trimițător despre faptul că el a încetat să mai considere persoana în cauză ca membru al personalului consular.

Articolul 26

Plecarea de pe teritoriul statului de reședință

Statul de reședință trebuie, chiar în caz de conflict armat, să acorde membrilor postului consular și membrilor personalului particular, care nu sînt cetățeni ai statului de reședință, precum și membrilor familiilor lor care locuiesc împreună cu ei, indiferent de naționalitatea lor, timpul și înlesnirile necesare pentru a-și pregăti plecarea și pentru a părăsi teritoriul acestui stat într-un termen cît mai scurt posibil după încetarea funcțiilor lor. El trebuie mai ales, dacă este necesar, să pună la dispoziția lor mijloacele de transport necesare pentru ei înșiși și pentru bunurile lor, cu

excepția bunurilor dobândite în statul de reședință al căror export este interzis în momentul plecării.

Articolul 27

Protecția localurilor și arhivelor consulare și a intereselor statului trimițător în circumstanțe excepționale

1. În cazul ruperii relațiilor consulare între două state:

a) statul de reședință este obligat, chiar în caz de conflict armat, să respecte și să protejeze localurile consulare, ca și bunurile postului consular și arhivele consulare;

b) statul trimițător poate încredința paza localurilor consulare, ca și a bunurilor care se găsesc în ele și a arhivelor consulare, unui stat terț acceptabil pentru statul de reședință;

c) statul trimițător poate încredința protecția intereselor sale și a celor ale cetățenilor săi unui stat terț acceptabil pentru statul de reședință

2. În caz de închidere temporară sau definitivă a unui post consular, sînt aplicabile prevederile alineatului **a** din paragraful **I** al prezentului articol. În afară de aceasta:

a) dacă statul trimițător nu este reprezentat în statul de reședință printr-o misiune diplomatică, dar are un alt post consular pe teritoriul statului de reședință. acest post consular poate fi însărcinat cu paza localurilor postului consular care a fost închis, a bunurilor care se găsesc acolo și a arhivelor consulare, precum și, cu consimțămîntul statului de reședință, cu exercitarea funcțiilor consulare în circumscripția acestui post consular; sau

b) dacă statul trimițător nu are postul în statul de reședință misiune diplomatică și nici un alt post consular, sînt aplicabile prevederile alineatelor **b** și **c** din paragraful **I** al prezentului articol.

CAPITOLUL II

ÎNLESNIRI, PRIVILEGII ȘI IMUNITĂȚI PRIVIND POSTURILE CONSULARE, FUNCȚIONARIILOR CONSULARI DE CARIERĂ ȘI ALȚI MEMBRI AI UNUI POST CONSULAR

SECȚIUNEA I

Înlesniri, privilegii și imunități privind postul consular

Articolul 28

Înlesniri acordate postului consular pentru activitatea sa

Statul de reședință acordă orice înlesniri pentru îndeplinirea funcțiilor postului consular.

Articolul 29

Folosirea drapelului și a stemei naționale

1. Statul trimițător are dreptul de a folosi drapelul său național și scutul cu stema sa de stat în statul de reședință conform prevederilor prezentului articol.

2. Drapelul național al statului trimițător poate fi arborat, iar scutul cu stema de stat poate fi așezat pe clădirea ocupată de către postul consular și pe mijloacele sale de transport, atunci când acestea sînt folosite în interes de serviciu.

3. În exercitarea dreptului acordat prin prezentul articol sa va ține seama de legile, regulamentele și uzanțele statului de reședință.

Articolul 30

Localurile

1. Statul de reședință trebuie fie să faciliteze dobîndirea pe teritoriul său, în cadrul legilor și regulamentelor sale, de către statul trimițător, a localurilor necesare postului consular, fie să ajute statului trimițător să-și procure localuri în alt mod.

2. El trebuie, de asemenea, dacă acest lucru este necesar, să ajute postul consular să obțină locuințe convenabile pentru membrii săi.

Articolul 31

Inviolabilitatea localurilor consulare

1. Localurile consulare sînt inviolabile în măsura prevăzută în prezentul articol.

2. Autoritățile statului de reședință nu pot pătrunde în partea localurilor consulare pe care postul consular o folosește exclusiv pentru nevoile muncii sale, decît cu consimțămîntul șefului postului consular, al persoanei desemnate de acesta sau al șefului misiunii diplomatice a statului trimițător. Totuși, consimțămîntul șefului postului consular poate fi considerat ca obținut în caz de incendiu sau de alt sinistru care cere măsuri de protecție imediată.

3. Sub rezerva prevederilor paragrafului 2 din prezentul articol, statul de reședință are obligația specială de a lua orice măsuri necesare pentru a împiedica violarea sau deteriorarea localurilor consulare și pentru a împiedica tulburarea liniștii postului consular sau atingerea demnității sale.

4. Localurile consulare, mobilierul lor și bunurile postului consular, ca și mijloacele sale de transport, nu pot face obiectul vreunei forme de rechiziție în scopuri de apărare națională sau de utilitate publică. În cazuri cînd o exproprierie ar fi necesară în aceste scopuri, vor fi luate toate măsurile corespunzătoare pentru a evita împiedicarea exercitării funcțiilor consulare și statului trimițător îi va fi vărsată o indemnizație promptă, adecvată și efectivă.

Articolul 32

Scutirea fiscală a localurilor consulare

1. Localurile consulare și reședința șefului postului consular de carieră, asupra cărora statul trimițător sau orice persoană acționînd în numele acestui stat este proprietar sau locatar, sunt scutite de orice impozite și taxe de orice fel, naționale, regionale sau comunale, cu excepția taxelor percepute ca remunerare pentru servicii special prestate.

2. Scutirea fiscală prevăzută în paragraful 1 al prezentului articol nu se aplică acestor impozite și taxe cînd, după legile și regulamentele statului de reședință, ele cad în sarcina persoanei care a contractat cu statul trimițător sau cu persoane care acționează în numele acestui stat.

Articolul 33

Inviolabilitatea arhivelor și documentelor consulare

Arhivele și documentele consulare sînt inviolabile în orice moment și în orice loc s-ar găsi.

Articolul 34

Libertatea de deplasare

Sub rezerva legilor și a regulamentelor referitoare la zonele în care accesul este interzis sau reglementat din motive de securitate națională, statul de reședință asigură tuturor membrilor postului consular libertatea de deplasare și de circulație pe teritoriul său.

Articolul 35

Libertatea de comunicare

1. Statul de reședință permite și protejează libera comunicare a postului consular pentru orice scopuri oficiale. Comunicînd cu guvernul, cu misiunile diplomatice și cu celelalte posturi consulare ale statului trimițător, oriunde s-ar găsi ele, postul consular poate folosi toate mijloacele de comunicație potrivite, inclusiv curierii diplomatici sau consulari, valiza diplomatică sau consulară și mesajele în cod sau cifrate. Totuși, postul consular nu poate instala și utiliza un post de radioemisie decît cu asentimentul statului de reședință.

2. Corespondența oficială a postului consular este inviolabilă. Prin expresia "corespondența oficială" se înțelege întreaga corespondență referitoare la postul consular și la funcțiile sale.

3. Valiza consulară nu trebuie să fie nici deschisă și nici reținută. Totuși, dacă autoritățile competente ale statului de reședință au motive serioase să creadă că valiza conține alte obiecte decît corespondența documentele și obiectele vizate în paragraful 4 din prezentul articol, ele pot cere ca valiza să fie deschisă în prezența lor de către un reprezentant autorizat al statului trimițător. Dacă autoritățile statului trimițător refuză să satisfacă cererea, valiza este înapoiată la locul de origine.

4. Coletele care constituie valiza consulară trebuie să poarte semne exterioare vizibile ale caracterului lor și nu pot conține decît corespondență oficială și documente sau obiecte destinate exclusiv pentru folosință oficială.

5. Curierul consular trebuie să poarte un document oficial în care să se ateste calitatea sa și să se precizeze numărul de colete care constituie valiza consulară. Afară de cazul când statul de reședință consimte la aceasta, el nu trebuie să fie nici cetățean al statului de reședință, nici, cu excepția când el este cetățean al statului trimițător, o persoană cu reședința permanentă în statul de reședință. În exercitarea funcțiilor sale, acest curier este protejat de către statul de reședință. El se bucură de inviolabilitatea persoanei sale și nu poate fi supus nici unei forme de arest sau de detențiune.

6. Statul trimițător, misiunile sale diplomatice și posturile sale consulare pot desemna curieri consulari ad-hoc. În acest caz, prevederile paragrafului 4 din prezentul articol sînt de asemenea aplicabile, sub rezerva că imunitățile care sînt menționate în el vor înceta să se aplice din momentul în care curierul va fi remis destinatarului valiza consulară pe care o are în grijă.

7. Valiza consulară poate fi încredințată comandantului unei nave sau al unui avion comercial care trebuie să sosească într-un punct autorizat. Acest comandant trebuie să poarte un document oficial indicînd numărul de colete care constituie valiza, dar el nu este considerat curier consular. Printr-un aranjament cu autoritățile locale competente, postul consular poate trimite pe unul din membri săi să ia valiza, în mod direct și liber, de la comandantul navei sau avionului.

Articolul 36

Comunicarea cu cetățenii statului trimițător

1. Pentru ca exercitarea funcțiilor consulare cu privire la cetățenii statului trimițător să fie ușurată:

a) funcționarii consulari trebuie să aibă libertatea de a comunica cu cetățenii statului trimițător și de a avea acces la aceștia. Cetățenii statului trimițător trebuie să aibă aceeași libertate de a comunica cu funcționarii consulari și de a avea acces la ei;

b) autoritățile competente ale statului de reședință trebuie să avertizeze fără întârziere postul consular al statului trimițător atunci când, în circumscripția sa consulară, un cetățean al acestui stat este arestat, încarcerat sau pus în stare de detențiune preventivă sau reținută în orice altă formă de detențiune, dacă cetățeanul în cauză cere aceasta. Orice

comunicare adresată postului consular de către persoana arestată, încarcerată sau pusă în stare de detențiune preventivă sau reținută în orice altă formă de detențiune, trebuie, de asemenea, transmisă fără întârziere de către aceste autorități. Acestea trebuie să informeze fără întârziere persoana în cauză despre drepturile care îi revin în baza prezentului alineat;

c) funcționarii consulari au dreptul de a vizita pe un cetățean al statului trimițător care este încarcerat, în stare de detențiune preventivă sau reținut sub orice altă formă de detențiune, de a se întreține și de a purta corespondență cu el, precum și de a lua măsuri pentru asigurarea reprezentării lui în justiție. De asemenea, ei au dreptul de a vizita pe un cetățean al statului trimițător care se află încarcerat sau deținut în circumscripția lor în executarea unei hotărâri judecătorești. Cu toate acestea, funcționarii consulari trebuie să se abțină de a interveni în favoarea unui cetățean încarcerat sau aflat în stare de detențiune preventivă sau reținut în orice altă formă de detențiune, dacă cetățeanul în cauză se opune în mod expres la aceasta.

2. Drepturile la care se referă paragraful 1 al prezentului articol trebuie să fie exercitate în conformitate cu legile și regulamentele statului de reședință, cu rezerva totuși că aceste legi și regulamente trebuie să permită deplina realizare a scopurilor pentru care sunt destinate drepturile acordate în baza prezentului articol.

Articolul 37

Informații în caz de deces, tutelă sau curatelă, de naufragiu și accident aerian

Dacă autoritățile competente ale statului de reședință dețin informațiile corespunzătoare, ele sunt obligate:

a) să informeze fără întârziere, în caz de deces al unui cetățean al statului trimițător, postul consular în circumscripția căreia a avut loc decesul; . b) să notifice fără întârziere postului consular competent toate cazurile în care numirea unui tutore sau curator apare a fi în interesul unui cetățean minor sau incapabil al statului trimițător. Totuși, acordarea acestei informații nu trebuie să prejudicieze aplicarea legilor și regulamentelor statului de reședință în ce privește numirea acestui tutore sau curator;

c) dacă o navă avînd naționalitatea statului trimițător naufragiază sau

eșuează în marea teritorială sau în apele interioare ale statului de reședință sau dacă un avion înmatriculat în statul trimițător suferă un accident pe teritoriul statului de reședință, să informeze fără întârziere postul consular cel mai apropiat de locul unde s-a produs accidentul.

Articolul 38

Comunicarea cu autoritățile statului de reședință

1. În exercitarea funcțiilor lor, funcționarii consulari pot să se adreseze:

- a) autorităților locale competente ale circumscripției lor consulare;
- b) autorităților centrale competente ale statului de reședință dacă și în măsura în care acest lucru este admis de legile, regulamentele și uzanțele statului de reședință sau de acordurile internaționale respective.

Articolul 39

Drepturi și taxe consulare

1. Postul consular poate percepe pe teritoriul statului de reședință drepturile și taxele pe care legile și regulamentele statului trimițător le prevăd pentru actele consulare.

2. Sumele percepute cu titlu de drepturi și taxe prevăzute în paragraful 1 al prezentului articol și chitanțele aferente lor sînt exonerate de orice impozite și taxe în statul de reședință.

SECȚIUNEA a II-a

Facilități, privilegii și imunități privind funcționarii consulari de carieră și ceilalți membri ai postului consular

Articolul 40

Protecția funcționarilor consulari

Statul de reședință va trata pe funcționarii consulari cu respectul cuvenit și va lua toate măsurile necesare pentru a împiedica orice atingere adusă persoanei, libertății și demnității lor.

Articolul 41

Inviolabilitatea personală a funcționarilor consulari

1. Funcționarii consulari nu pot fi puși în stare de arest sau de

detențiune preventivă decît în caz de crimă gravă și în urma unei hotărîri a autorităților judiciare competente.

2. Cu excepția cazului prevăzut în paragraful 1 al prezentului articol, funcționarii consulari nu pot fi încarcerați sau supuși vreunei alte forme de limitare a libertății lor personale, decît în executarea unei hotărîri judecătorești definitive.

3. Cînd o procedură penală este angajată împotriva unui funcționar, acesta este obligat să se prezinte în fața autorităților competente. Totuși, procedura trebuie să fie condusă cu menajamente care se cuvin funcționarului consular în virtutea poziției sale oficiale și, cu excepția cazului prevăzut în paragraful 1 al prezentului articol, în asemenea mod încît ea să stînjenească cît mai puțin posibil exercitarea funcțiilor consulare. Atunci cînd, în împrejurările menționate în paragraful 1 al prezentului articol, a devenit necesar ca funcționarul consular să fie pus în stare de detențiune preventivă, procedura îndreptată împotriva lui trebuie să fie deschisă în termenul cel mai scurt.

Articolul 42

Notificarea cazurilor de arestare, detențiune sau urmărire

În caz de arestare, detențiune preventivă a unui membru al personalului consular sau de urmărire penală angajată împotriva lui, statul de reședință este obligat să prevină neîntîrziat pe șeful de post consular. Dacă acesta din urmă este el însuși vizat de una din aceste măsuri, statul de reședință trebuie să informeze despre acest lucru statul trimițător, pe cale diplomatică.

Articolul 43

Imunitatea de jurisdicție

1. Funcționarii consulari și angajații consulari nu pot fi chemați în fața autorităților judiciare și administrative ale statului de reședință pentru actele săvîrșite în exercitarea funcțiilor consulare.

2. Totuși, prevederile paragrafului 1 din prezentul articol nu se aplică în caz de acțiune civilă:

a) care rezultă din încheierea unui contract de către un funcționar consular sau un angajat consular, pe care acesta nu l-a încheiat în mod expres sau implicit în calitatea sa de mandatar al statului trimițător; sau

b) intentată de un terț pentru o pagubă rezultând dintr-un accident cauzat în statul de reședință de un vehicul, o navă sau de o aeronavă.

Articolul 44

Obligația de a depune ca martor

1. Membrii postului consular pot fi chemați să depună ca martori în cursul procedurilor judiciare și administrative. Angajații consulari și membrii personalului de serviciu nu trebuie să refuze să depună ca martori, cu excepția cazurilor menționate în paragraful 3 al prezentului articol. Dacă un funcționar refuză să depună ca martor, nici o măsură coercitivă sau altă sancțiune nu i se poate aplica.

2. Autoritatea care solicită mărturia trebuie să evite să împiedice un funcționar consular în îndeplinirea funcțiilor sale. El poate să obțină mărturia lui la reședința sau la postul consular, sau să accepte o declarație scrisă din partea sa ori de câte ori acest lucru este posibil.

3. Membrii postului consular nu sunt obligați să depună mărturie asupra faptelor care au legătură cu exercitarea funcțiilor lor și să prezinte corespondența și documentele oficiale referitoare la acestea. Ei au, de asemenea, dreptul de a refuza să depună mărturie în calitate de experți asupra legislației statului trimițător.

Articolul 45

Renunțarea la privilegiu și imunități

1. Statul trimițător poate renunța la privilegiile și imunitățile unui membru de post consular, prevăzute în articolele 41, 43 și 44.

2. Renunțarea trebuie să fie întotdeauna expresă, sub rezerva dispozițiilor paragrafului 3 din prezentul articol și trebuie să fie comunicată în scris statului de reședință.

3. Dacă un funcționar consular sau un angajat consular angajează o procedură într-o materie în care ar beneficia de imunitatea de jurisdicție în virtutea art.43, el nu poate invoca imunitatea legată direct de cererea principală.

4. Renunțarea la imunitatea de jurisdicție pentru o acțiune civilă sau administrativă nu poate fi socotită că implică renunțarea la imunitate în ceea ce privește măsurile de executare a hotărârii, pentru care este necesară o renunțare distinctă.

Articolul 46

Scutirea de înmatriculare a străinilor și de permise de ședere

1. Funcționarii consulari și angajații consulari, precum și membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei, sînt scutiți de toate obligațiile prevăzute de legile și regulamentele statului de reședință în materie de înmatriculare a străinilor și de permise de ședere.

2. Totuși, dispozițiile paragrafului 1 din prezentul articol nu se aplică nici funcționarului consular care nu este angajat permanent al statului trimițător sau care exercită o activitate particulară cu caracter lucrativ în statul de reședință nici unui membru al familiei sale.

Articolul 47

Scutirea de permise de muncă

1. Membrii postului consular sînt scutiți, în ce privește serviciile aduse statului trimițător, de obligațiile pe care legile și regulamentele statului de reședință referitoare la folosirea mîinii de lucru străine le impun în materie de permise de muncă.

2. Membrii personalului particular al funcționarilor consulari și angajaților consulari sînt scutiți de obligațiile menționate la paragraful 1 din prezentul articol, dacă ei nu exercită nici o altă ocupație particulară cu caracter lucrativ în statul de reședință.

Articolul 48

Scutirea de regimul de securitate socială

1. Sub rezerva dispozițiilor paragrafului 3 din prezentul articol, membrii postului consular și membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei sînt scutiți, în ceea ce privește serviciile aduse statului trimițător, de dispozițiile de securitate socială, care pot fi în vigoare în statul de reședință.

2. Scutirea prevăzută la paragraful 1 al prezentului articol se aplică și membrilor personalului particular care sînt în serviciul exclusiv al membrilor postului consular, cu condiția:

a) ca ei să nu fie cetățeni ai statului de reședință sau să nu-și aibă reședință permanentă în acest stat; și

b) ca ei să fie supuși dispozițiilor de securitate socială care sînt în vigoare în statul trimițător sau într-un stat terț.

. 3. Membrii postului consular care au în serviciul lor persoane cărora scutirea prevăzută la paragraful 2 din prezentul articol nu li se aplică, trebuie să respecte obligațiile pe care dispozițiile de securitate socială ale statului de reședință le impun celui care angajează.

4. Scutirea prevăzută la paragrafele 1 și 2 din prezentul articol nu exclude participarea voluntară la regimul de securitate socială al statului de reședință. În măsura în care ea este admisă de acest stat.

Articolul 49

Scutirea fiscală

1. Funcționarii consulari și angajații consulari, precum și membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei, sunt scutiți de orice impozite și taxe, personale sau reale, naționale, regionale și comunale, cu excepția:

a) impozitelor indirecte incorporate în mod normal în prețul mărfurilor sau serviciilor;

b) impozitelor și taxelor pe bunurile imobile particulare situate pe teritoriul statului de reședință, sub rezerva dispozițiilor articolului 32;

c) drepturilor de succesiune și de mutație percepute de către statul de reședință sub rezerva prevederilor paragrafului b al articolului 51;

d) impozitelor și taxelor pe veniturile particulare, inclusiv câștigurile în capital, care-și au sursa în statul de reședință și a impozitelor pe capital prelevate asupra investițiilor efectuate în întreprinderi comerciale sau financiare situate în statul de reședință; .

e) impozitelor și taxelor percepute ca remunerare a serviciilor particulare prestate;

f) taxelor de înregistrare, de grefă, de ipotecă și de timbru, sub rezerva dispozițiilor articolului 23.

2. Membrii personalului de serviciu sînt scutiți de impozite și taxe pe salariile pe care le primesc pentru serviciile lor.

3. Membrii postului consular care angajează persoane ale căror retribuții sau salarii nu sînt scutite de impozitul pe venit în statul de reședință trebuie să respecte obligațiile pe care legile și regulamentele acestui stat le impun în materie de percepere a impozitului pe venit celor care angajează.

Articolul 50

Scutirea de taxe vamale și de control vamal

1. În conformitate cu dispozițiile legislative și regulamentare pe care le poate adopta, statul de reședință autoriză intrarea și acordă scutirea de orice taxe vamale, impozite și alte redevențe conexe cu excepția cheltuielilor de depozitare, de transport și a cheltuielilor pentru servicii similare, pentru:

a) obiectele destinate folosirii **oficiale** a postului consular;

b) obiectele de uz personal al funcționarului consular și al membrilor familiei sale care locuiesc împreună cu el, inclusiv efectele destinate instalării sale. Articolele de consum nu trebuie să depășească cantitățile necesare pentru folosirea lor directă de către cei interesați.

2. Angajații consulari beneficiază de privilegiile și scutirile prevăzute la paragraful I din prezentul articol în ceea ce privește obiectele importate cu ocazia primei lor instalări.

3. Bagajele personale însoțite de funcționarii consulari și de membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei sînt scutite de control vamal. Ele nu pot fi supuse controlului decît dacă există motive serioase să se presupună că ele conțin alte obiecte decît cele menționate la alineatul **b** al paragrafului 1 din prezentul articol sau obiecte al căror import sau export este interzis de către legile și regulamentele sale de carantină. Acest control nu poate avea loc decît în prezența funcționarului consular sau a membrului familiei sale, interesat.

Articolul 51

Sucesiunea unui membru al postului consular sau a unui membru al familiei sale

În caz de deces al unui membru al postului consular sau al unui membru al familiei sale care locuia împreună cu el, statul de reședință este obligat:

a) să permită exportul bunurilor mobile ale defunctului, cu excepția celor care au fost dobîndite în statul de reședință și care fac obiectul unei prohibiții de export în momentul decesului;

b) să nu perceapă taxe naționale, regionale sau comunale de succesiune sau de mutație asupra bunurilor mobile a căror prezență în statul de reședință se datora exclusiv prezenței în acest stat a defunctului

în calitate de membru al postului consular, sau de membru al familiei unui membru al postului consular.

Articolul 52

Scutirea de prestații personale

Statul de reședință trebuie să scutească pe membrii postului consular și pe membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei de orice prestație personală și de orice serviciu de interes public, indiferent de caracterul lui, ca și de sarcinile militare, cum ar fi rechizițiile, contribuțiile și încartiruirile militare.

Articolul 53

Începutul și încetarea privilegiilor și imunităților consulare

1. Orice membru al postului consular beneficiază de privilegiile și imunitățile prevăzute în prezenta Convenție de la intrarea sa pe teritoriul statului de reședință pentru a ajunge la post sau, dacă se găsește deja pe acest teritoriu, din momentul intrării sale în funcție la postul consular.

2. Membrii familiei unui membru al postului consular care locuiesc împreună cu el, precum și membrii personalului său particular, beneficiază de privilegiile și imunitățile prevăzute în prezenta convenție începînd cu una din datele următoare: aceea de cînd membrul respectiv al postului consular se bucură de privilegii și imunități conform paragrafului 1 al prezentului articol; aceea a intrării lor pe teritoriul statului de reședință sau aceea la care ei au devenit membri ai acestei familii sau ai personalului particular respectiv.

3. Cînd funcțiile unui membru al postului consular încetează, privilegiile și imunitățile sale, precum și acelea ale membrilor familiei sale care locuiesc împreună cu el sau ale membrilor personalului său particular încetează în mod normal la prima din datele următoare: în momentul în care persoana în cauză părăsește teritoriul statului de reședință sau la expirarea unui termen rezonabil care îi va fi fost acordat în acest scop, dar el subzistă pînă în acest moment, chiar în caz de conflict armat. În ce privește persoanele menționate la paragraful 2 din prezentul articol, privilegiile și imunitățile lor încetează din momentul cînd ele încetează să mai locuiască împreună sau să mai fie în serviciul unui membru al postului consular, cu rezerva totuși ca, dacă aceste

persoane intenționează să părăsească teritoriul statului de reședință într-un termen rezonabil, privilegiile și imunitățile lor subzistă pînă în momentul plecării lor .

4. Totuși, în ceea ce privește actele săvîrșite de un funcționar consular sau de un angajat consular în exercitarea funcțiilor sale, imunitatea de jurisdicție subzistă fără limită de durată.

5. În caz de deces al unui membru al postului consular , membrii familiei sale care locuiau împreună cu el continuă să se bucure de privilegiile și imunitățile de care beneficiază pînă la prima din datele următoare: aceea la care ei părăsesc teritoriul statului de reședință sau la expirarea unui termen rezonabil care le va fi fost acordat în acest scop.

Articolul 54

Obligațiile statelor terțe

1. Dacă funcționarul consular traversează teritoriul sau se găsește pe teritoriul unui stat terț care i-a acordat o viză, în cazul în care aceasta este necesară, pentru a se duce să-și preia funcțiile sau să ajungă la post, sau pentru a se întoarce în statul trimițător, statul terț îi va acorda imunitățile prevăzute în celelalte articole din prezenta convenție care pot fi necesare pentru a-i permite trecerea sau înapoierea. Statul terț va proceda la fel pentru membrii familiei care locuiesc împreună cu el și care beneficiază de privilegii și imunități, cînd aceștia însoțesc pe funcționarul consular sau călătoresc separat pentru a i se alătura sau pentru a se înapoia în statul trimițător.

2. În condițiile similare celor prevăzute la paragraful 1 din prezentul articol, statele terțe nu trebuie să împiedice trecerea pe teritoriul lor a celorlalți membri ai postului consular și a membrilor familiilor care locuiesc împreună cu ei.

3. Statele terțe vor acorda corespondenței oficiale și celorlalte comunicări oficiale aflate în tranzit, inclusiv mesajelor în cod sau cifrate, aceeași libertate și aceeași protecție pe care statul de reședință este obligat să le acorde în virtutea prezentei convenții. Ele vor acorda curierilor consulari cărora le-a fost eliberată viză, dacă aceasta este necesară, precum și valizei lor consulare aflate în tranzit, aceeași inviolabilitate și aceeași protecție pe care statul de reședință este obligat să le acorde în baza prezentei convenții.

4. Obligațiile statelor terțe prevăzute în paragrafele 1, 2 și 3 ale prezentului articol se aplică și persoanelor menționate în aceste paragrafe, ca și comunicărilor oficiale și valizelor consulare, cînd prezența lor pe teritoriul statului terț este datorată unui caz de forță majoră.

Articolul 55

Respectarea legilor și regulamentelor statului de reședință

1. Fără prejudicierea privilegiilor și imunităților lor, toate persoanele care beneficiază de aceste privilegii și imunități au datoria de a respecta legile și regulamentele statului de reședință. Ele au de asemenea datoria de a nu se amesteca în treburile interne ale acestui stat.

2. Localurile consulare nu vor fi folosite într-un mod incompatibil cu exercitarea funcțiilor consulare.

3. Dispozițiile paragrafului 2 din prezentul articol nu exclud posibilitatea instalării într-o parte a clădirii în care se găsesc localurile postului consular, a birourilor altor organisme sau agenții, cu condiția ca localurile afectate acestor birouri să fie separate de acelea care sînt folosite de către postul consular. În acest caz, aceste birouri nu sînt considerate, conform prezentei convenții, ca făcînd parte din localurile consulare.

Articolul 56

Asigurarea contra pagubelor cauzate terților

Membrii postului consular trebuie să se conformeze tuturor obligațiilor impuse de legile și regulamentele statului de reședință în materie de asigurare de răspundere civilă pentru utilizarea oricărui vehicul, navă sau aeronavă.

Articolul 57

Dispoziții referitoare la ocupația particulară cu caracter lucrativ

1. Funcționarii consulari de carieră nu vor exercita în statul de reședință nici o activitate profesională sau comercială în profitul lor personal.

2. Privilegiile și imunitățile prevăzute în prezentul capitol nu sînt acordate:

a) angajaților consulari și membrilor personalului de serviciu care

exercită în statul de reședință o activitate particulară cu caracter lucrativ;

b) membrilor familiei unei persoane menționate la alineatul **a** din prezentul paragraf și membrilor personalului său particular;

c) membrilor familiei unui membru al postului consular care exercită ei înșiși în statul de reședință o activitate particulară cu caracter lucrativ.

CAPITOLUL III

REGIMUL APLICABIL FUNCȚIONARILOR CONSULARI ONORIFICI ȘI POSTURILOR CONSULARE CONDUSE DE EI

Articolul 58

Dispoziții generale privind facilitățile, privilegiile și imunitățile

1. Articolele 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38 și 39, paragraful 3 din articolul 54 și paragrafele 2 și 3 din articolul 55 se aplică și posturilor consulare conduse de un funcționar consular onorific. În afară de aceasta, facilitățile, privilegiile și imunitățile acestor posturi consulare sunt reglementate de articolele 59, 60, 61 și 62.

2. Articolele 42 și 43, paragraful 3 din articolul 44, articolele 45 și 53 și paragraful 1 din articolul 55 se aplică și funcționarilor consulari onorifici. În afară de aceasta, facilitățile, privilegiile și imunitățile acestor funcționari consulari sînt reglementate de articolele 63, 64, 66 și 67 .

3. Privilegiile și imunitățile prevăzute în prezenta Convenție nu sînt acordate membrilor familiei unui funcționar consular onorific sau unui angajat consular care este angajat într-un post consular condus de un funcționar consular onorific.

4. Schimbul de valize consulare între două posturi consulare situate în țări diferite și conduse de funcționari consulari onorifici este admis numai sub rezerva consimțămîntului celor două state de reședință.

Articolul 59

Protecția localurilor consulare

Statul de reședință ia măsurile necesare pentru a proteja localurile consulare ale unui post consular condus de un funcționar consular onorific și pentru a împiedica violarea sau deteriorarea lor și tulburarea liniștii sau atingerea demnității postului consular.

Articolul 60

Scutirea fiscală a localurilor consulare

1. Localurile consulare ale unui post consular condus de un funcționar consular onorific, al căror proprietar sau locatar este statul trimițător, sunt scutite de orice impozite și taxe de orice natură, naționale, regionale sau comunale, cu excepția taxelor percepute ca remunerație pentru servicii particulare prestate.

2. Scutirea fiscală prevăzută la paragraful 1 din prezentul articol nu se aplică acestor impozite și taxe atunci când, conform legilor și regulamentelor statului de reședință, ele cad în sarcina persoanei care a contractat cu statul trimițător.

Articolul 61

Inviolabilitatea arhivelor și documentelor consulare

Arhivele și documentele consulare ale unui post consular condus de un funcționar consular onorific sunt inviolabile în orice moment și în orice loc s-ar găsi, cu condiția ca ele să fie separate de celelalte hîrtii și documente și, în special, de corespondența particulară a șefului de post consular și a oricărei persoane care lucrează cu el, ca și de bunurile, cărțile sau documentele care se referă la profesiunea sau la comerțul lor.

Articolul 62

Scutirea vamală

În conformitate cu dispozițiile legislative și regulamentare pe care le poate adopta, statul de reședință acordă intrarea și scutirea de orice taxe vamale, impozite și de alte redevențe conexe, cu excepția cheltuielilor de depozitare, de transport și a cheltuielilor pentru servicii similare, pentru următoarele obiecte, cu condiția ca ele să fie destinate exclusiv folosirii oficiale a unui post consular condus de un funcționar consular onorific: steme, drapele, firme, ștampile și sigilii, cărți, imprimante oficiale, mobilierul de birou, materialul și rechizitele de birou și obiectele similare furnizate postului consular de către statul trimițător sau la cererea sa.

Articolul 63

Procedură penală

Dacă împotriva unui funcționar consular onorific este angajată o

procedură penală, acesta este obligat să se prezinte în fața autorităților competente. Totuși, procedura trebuie condusă cu menajamentele care se cuvin funcționarului consular onorific în baza poziției sale oficiale și, în afară de cazul când el se află în stare de arest sau de detențiune, în așa fel încât exercitarea funcțiilor sale consulare să fie stingherită cât mai puțin posibil. Atunci când apare necesitatea ca un funcționar consular onorific să fie pus în stare de detențiune preventivă, procedura îndreptată împotriva lui trebuie să fie deschisă în termenul cel mai scurt.

Articolul 64

Protecția funcționarului consular onorific

Statul de reședință este obligat să acorde funcționarului consular onorific protecția care poate fi necesară în baza poziției sale oficiale.

Articolul 65

Scutirea de înmatriculare a străinilor și de permise de ședere

Funcționarii consulari onorifici, cu excepția acelor care exercită în statul de reședință o activitate profesională sau comercială în profitul lor personal, sunt scutiți de toate obligațiile prevăzute de legile și regulamentele statului de reședință în materie de înmatriculare a străinilor și de permise de ședere.

Articolul 66

Scutire fiscală

Funcționarul consular onorific este scutit de orice impozite și taxe asupra indemnizațiilor și onorariilor pe care le primește de la statul trimitător pentru exercitarea funcțiilor consulare.

Articolul 67

Scutirea de prestații personale

Statul de reședință trebuie să scutească pe funcționarii consulari onorifici de orice prestație personală și de orice serviciu de interes public, indiferent de natura lui, precum și de sarcinile militare ca rechiziții, contribuții și încartiruii militare.

Articolul 68

Caracterul facultativ al instituției funcționarilor consulari onorifici

Fiecare stat este liber să hotărască dacă va numi sau va primi funcționari consulari onorifici.

CAPITOLUL IV

DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 69

Agenții consulari care nu sunt șefi de post consular

1. Fiecare stat este liber să hotărască dacă va înființa sau va admite agenții consulare girate de către agenți consulari care nu au fost desemnați ca șefi de post consular de către statul trimițător.

2. Condițiile în care agențiile consulare menționate în paragraful 1 din prezentul articol pot să-și exercite activitatea, precum și privilegiile și imunitățile de care pot să se bucure agenți consulari care le girează sînt fixate prin acord între statul trimițător și statul de reședință.

Articolul 70

Exercitarea funcțiilor consulare de către o misiune diplomatică

1. Dispozițiile prezentei Convenții se aplică, de asemenea, în măsura în care contextul o permite, și la exercitarea funcțiilor consulare de către o misiune diplomatică.

2. Numele membrilor misiunii diplomatice atașați secției consulare sau însărcinați în alt mod cu exercitarea funcțiilor consulare ale misiunii sînt notificate Ministerului Afacerilor Externe al statului de reședință sau autorităților desemnate de acest minister.

3. În exercitarea funcțiilor consulare, misiunea diplomatică poate să se adreseze:

- a) autorităților locale din circumscripția consulară;
- b) autorităților centrale ale statului de reședință, dacă legile, regulamentele și uzanțele statului de reședință sau acordurile internaționale respective permit aceasta.

4. Privilegiile și imunitățile membrilor misiunii diplomatice, menționați în paragraful 2 din prezentul articol continuă să fie determinate de regulile dreptului internațional privind relațiile diplomatice.

Articolul 71

Cetățeni ai statului de reședință și persoane care au reședință permanentă în acest stat

1. Dacă statul de reședință nu acordă funcționarilor consulari, care sunt cetățeni ai statului de reședință sau care au reședință permanentă în acest stat, facilități, privilegii și imunități suplimentare, aceștia nu beneficiază de imunitatea de jurisdicție și de inviolabilitatea personală pentru actele oficiale îndeplinite în exercitarea funcțiilor lor și de privilegiul prevăzut în paragraful 3 al articolului 44. În ceea ce privește acești funcționari consulari, statul de reședință trebuie, de asemenea, să respecte obligația prevăzută în articolul 42. Dacă împotriva unui asemenea funcționar consular se angajează o acțiune penală, procedura trebuie să fie condusă, în afară de cazul când persoana în cauză se află în stare de arest sau de detențiune, în așa fel încât exercitarea funcțiilor consulare să fie stingherită cât mai puțin posibil.

2. Ceilalți membri ai postului consular care sînt cetățeni ai statului de reședință sau care au reședință permanentă în acest stat, membrii familiei lor, precum și membrii familiilor funcționarilor consulari menționați în paragraful I al prezentului articol, nu beneficiază de facilități, privilegii și imunități decît în măsura în care acestea le sînt acordate de către statul de reședință. Membrii familiei unui membru al postului consular și membrii personalului consular care sînt ei înșiși cetățeni ai statului de reședință sau au reședință permanentă în acest stat nu beneficiază, de asemenea, de facilități, privilegii și imunități decît în măsura în care acestea le sînt acordate de către statul de reședință. Totuși, statul de reședință trebuie să-și exercite jurisdicția asupra acestor persoane astfel încît să nu împiedice în mod excesiv exercitarea funcțiilor postului consular.

Articolul 72

Nediscriminarea

I. În aplicarea dispozițiilor prezentei Convenții, statul de reședință nu va face discriminări între state.

2. Totuși, nu vor fi considerate ca discriminatorii:

a) faptul că statul de reședință aplică restrictiv una din dispozițiile prezentei Convenții, întrucît ea este astfel aplicată posturilor sale consulare în statul trimițător;

b) faptul că statele își acordă reciproc, prin cutumă sau prin acord, un tratament mai favorabil decât cel cerut de dispozițiile prezentei Convenții.

Articolul 73

Raportul dintre prezenta Convenție și celelalte acorduri internaționale

1. Dispozițiile prezentei Convenții nu aduc atingere celorlalte acorduri internaționale în vigoare în relațiile dintre statele părți la aceste acorduri.

2. Nici o dispoziție din prezenta Convenție nu poate împiedica statele să încheie acorduri internaționale care să confirme, să completeze sau să dezvolte dispozițiile acesteia, sau care să extindă sfera lor de aplicare.

CAPITOLUL V

DISPOZIȚII FINALE

Articolul 74

Semnarea

Prezenta Convenție va fi deschisă spre semnare tuturor statelor membre ale Organizației Națiunilor Unite sau ale unei instituții specializate, precum și oricărui stat parte la Statutul Curții Internaționale de Justiție și oricărui alt stat invitat de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite să devină parte la convenție, după cum urmează: până la 31 octombrie 1963, la Ministerul Federal al Afacerilor Externe al Republicii Austria și apoi, până la 31 martie 1964, la sediul Organizației Națiunilor Unite, la New York.

Articolul 75

Ratificarea

Prezenta Convenție va fi supusă ratificării. Instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 76

Aderarea

Prezenta Convenție va rămâne deschisă pentru aderare oricărui stat aparținând uneia din cele patru categorii menționate în articolul 74.

Instrumentele de aderare vor fi remise Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 77

Intrarea în vigoare

1. Prezenta Convenție va intra în vigoare după treizeci de zile de la data depunerii pe lângă Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite a celui de-al 22-lea instrument de ratificare sau de aderare.

2. Pentru fiecare din statele care vor ratifica Convenția sau vor adera la ea după depunerea celui de-al 22-lea instrument de ratificare sau de aderare, Convenția va intra în vigoare după treizeci de zile de la depunerea de către acest stat a instrumentului sau de ratificare sau de aderare.

Articolul 78

Notificările Secretarului general

Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite va notifica tuturor statelor aparținând uneia dintre cele patru categorii menționate în articolul 74:

- a) semnarea prezentei Convenții și depunerea instrumentelor de ratificare sau de aderare, conform articolelor 74, 75 și 76;
- b) data la care prezenta Convenție va intra în vigoare, conform articolului 77 .

Articolul 79

Valabilitatea textelor

Originalul prezentei Convenții, ale cărei texte englez, chinez, spaniol, francez și rus au aceeași valabilitate, va fi depus la Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite care va trimite câte o copie certificată conform tuturor statelor aparținând uneia dintre cele patru categorii menționate la articolul 74.

Drept pentru care subsemnații plenipotențari, împuterniciți în modul convenit de către guvernele lor respective, au semnat prezenta Convenție.

Întocmită la Viena la 24 aprilie 1963.

Sursă: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*, Vol. IV, Ediție Oficială, Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Chișinău, 1998.

**LEGEA REPUBLICII MOLDOVA
CU PRIVIRE LA SERVICIUL DIPLOMATIC²⁹⁷**

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

**CAPITOLUL I
Dispoziții generale**

Articolul 1

Dispoziții generale

(1) Prezenta Lege stabilește cadrul juridic privind organizarea și funcționarea instituțiilor serviciului diplomatic al Republicii Moldova, ca parte a serviciului public.

(2) Cadrul juridic al serviciului diplomatic îl constituie Constituția Republicii Moldova, prezenta Lege, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, inclusiv Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, încheiată la 18 aprilie 1961 și Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare, încheiată la 24 aprilie 1963 și alte acte normative.

Articolul 2

Serviciul diplomatic

În sensul prezentei Legi, *Serviciul diplomatic* constituie activitatea instituțiilor diplomatice și consulare ale Republicii Moldova în ansamblul lor și a personalului angajat în aceste instituții, abilitate să promoveze politica externă, inclusiv relațiile economice externe ale Republicii Moldova și relațiile ei cu statele lumii și organisme internaționale, atât în cadrul frontierelor sale cât și în afara lor.

Articolul 3

Obiectivele serviciului diplomatic

Serviciul diplomatic are următoarele obiective generale:

a) promovarea politicii externe în general și a relațiilor comerciale și economice externe în particular;

²⁹⁷ Adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 27.12.2001 (nr. 761-XV).

b) reprezentarea și apărarea pe plan extern a intereselor naționale ale Republicii Moldova;

c) realizarea drepturilor suverane ale Republicii Moldova în relațiile internaționale;

d) protejarea drepturilor și intereselor naționale ale Republicii Moldova, cetățenilor și persoanelor ei fizice și juridice, potrivit practicii internaționale și în limitele admise de normele și principiile dreptului internațional;

e) promovarea relațiilor bilaterale și multilaterale în domeniile vieții politice, economice, comerciale, culturale, științifice ale Republicii Moldova cu statele lumii, reglementarea eventualelor probleme politico-juridice cu aceste state;

f) asigurarea capacităților diplomatice necesare pentru a anticipa, a acționa și a reacționa la evenimentele internaționale ce sînt în măsură să afecteze interesele naționale ale Republicii Moldova;

g) menținerea coerenței și unității activităților Republicii Moldova pe plan extern;

h) promovarea imaginii favorabile a Republicii Moldova peste hotare;

i) respectarea și dezvoltarea în continuare a dreptului internațional;

j) respectarea drepturilor omului ca bază a oricărei societăți umane;

k) realizarea, prin metode și mijloace diplomatice, a activităților specifice în vederea asigurării păcii și securității mondiale și regionale.

Articolul 4

Funcțiile de bază ale instituțiilor serviciului diplomatic

(1) Instituțiile serviciului diplomatic au următoarele funcții de bază:

a) elaborarea și realizarea concepțiilor, strategiilor și direcțiilor de bază a politicii externe a statului,

b) coordonarea în exclusivitate a activității autorităților centrale de specialitate și a altor autorități publice ale Republicii Moldova în vederea asigurării realizării unei politici unice în domeniul relațiilor internaționale,

c) analiza situației politice și economice din lume, a politicilor externe și interne ale statelor străine, activității organizațiilor internaționale,

d) informarea autorităților publice ale Republicii Moldova, potrivit competenței, despre evenimentele internaționale relevante pentru țară,

e) acordarea de asistență și protecție cetățenilor Republicii Moldova, persoanelor ei fizice și juridice aflate peste hotare, în limitele prevăzute de dreptul internațional,

f) reprezentarea Republicii Moldova în relațiile cu alte state și organisme internaționale,

g) organizarea și participarea la negocieri în vederea încheierii tratatelor internaționale cu alte state și organisme internaționale,

h) contribuirea la funcționarea liberă a misiunilor diplomatice și consulare străine pe teritoriul Republicii Moldova, precum și asigurarea controlului asupra respectării privilegiilor și imunităților diplomatice și consulare ale acestora,

i) asigurarea depozitării, înregistrării, evidenței și păstrării tratatelor internaționale ale Republicii Moldova,

j) asigurarea protocolului de stat,

k) întreprinderea acțiunilor pentru respectarea, elaborarea și inițierea modificării legislației naționale vizînd activitatea externă, generalizarea practicii aplicării ei,

l) instruirea și perfecționarea profesională a personalului instituțiilor serviciului diplomatic,

m) îndeplinirea altor funcții prevăzute de legislația în vigoare.

(2). Instituțiile serviciului diplomatic exercită funcțiile consulare stipulate în Statutul Consular, aprobat de Guvern.

Articolul 5

Sistemul instituțiilor serviciului diplomatic

(1). Sistemul instituțiilor serviciului diplomatic este format din:

a) Ministerul Afacerilor Externe, care are statut de instituție centrală,

b) misiunile diplomatice, inclusiv reprezentanțele permanente pe lângă organizațiile internaționale, delegațiile și misiunile ad-hoc,

c) oficiile consulare,

d) alte unități create în scopul asigurării activității instituțiilor serviciului diplomatic, inclusiv pentru instruirea și reciclarea personalului acestora.

Aceste structuri alcătuiesc împreună sistemul unic al serviciului diplomatic condus de ministrul afacerilor externe, șef al diplomației Republicii Moldova.

(2) Misiunilor diplomatice li se atribuie următoarele ranguri:
rangul I - ambasadei, condusă de ambasador extraordinar și plenipotențiar, sau reprezentanței permanente, condusă de un reprezentant permanent;

rangul II - misiunii, conduse de un trimis,

rangul III – misiunii, conduse de un însărcinat cu afaceri (*en titre*).

(3) Oficiilor consulare li se atribuie următoarele clase:

clasa I consulatului general,

clasa II consulatului,

clasa III viceconsulatului,

clasa IV agenției consulare.

Articolul 6

Structura, funcționarea și asigurarea cu echipamente a instituțiilor serviciului diplomatic

(1). Pentru asigurarea funcționării instituțiilor serviciului diplomatic, Guvernul aprobă structura și regulamentele de funcționare ale acestora, iar Ministerul Afacerilor Externe emite ordine, dispoziții și aprobă instrucțiuni și regulamente interne.

(2). Misiunea diplomatică a Republicii Moldova este condusă de șeful acesteia: ambasador extraordinar și plenipotențiar sau reprezentant permanent sau delegat sau însărcinat cu afaceri *en titre* (permanent) sau *ad-interim*, care poartă răspundere pentru activitatea instituției ce o conduce

(3). Oficiul consular al Republicii Moldova este condus de șeful acestuia: consul general, consul, viceconsul, agent consular sau gerant interimar, care poartă răspundere pentru activitatea instituției ce o conduce.

(4). Înființarea, desființarea și schimbarea rangului misiunilor diplomatice sînt inițiate de Ministerul Afacerilor Externe și aprobate de Președintele Republicii Moldova la propunerea Guvernului.

(5). Înființarea, desființarea și schimbarea clasei oficiilor consulare ale Republicii Moldova sînt inițiate de Ministerul Afacerilor Externe și aprobate de Guvern.

(6). În cadrul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare pot fi deschise oficii, birouri speciale pentru reprezentarea și apărarea intereselor Republicii Moldova în statul de reședință în domeniul activității comerciale și economice.

(7). Dotarea materială a instituțiilor serviciului diplomatic se raportează sistematic la sarcinile și necesitățile acestora. La propunerea Ministerului Afacerilor Externe Guvernul adoptă în acest scop hotărâri, prevăzând alocarea fondurilor bugetare necesare.

Articolul 7

Sistemul de comunicare și arhiva

(1). Instituțiile serviciului diplomatic dispun de o rețea proprie de comunicare, inclusiv de un cifru de transmisie, serviciu de curieri și de valiză diplomatică sau consulară, care permit transmiterea rapidă și în siguranță a informațiilor confidențiale, precum și a corespondenței diplomatice. Funcționarea sistemului de comunicare al instituției serviciului diplomatic se reglementează prin regulamente interne.

(2). În cadrul serviciului diplomatic valiza diplomatică sau consulară constituie mijlocul de expediere al corespondenței oficiale, inclusiv cu caracter secret sau confidențial și necesită a fi protejată. Valiza diplomatică sau consulară, neînsoțită de curier, poate fi transmisă comandantului aeronavei sau al altui mijloc de transport cu destinație autorizată. Valiza diplomatică sau consulară nu are menirea de a se substitui serviciilor poștale naționale.

(3). Serviciul diplomatic dispune de o arhivă care este compusă din arhiva generală și arhiva tratatelor, funcționarea cărora se reglementează prin regulamente interne.

(4). Instituțiile serviciului diplomatic desfășoară activități editoriale în conformitate cu legislația națională în vigoare.

Articolul 8

Activitatea de revizie și control

Pentru verificarea modului în care misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova își îndeplinesc funcțiilor, își organizează activitatea și utilizează echipamentele, precum și pentru a controla cum se respectă în cadrul acestora dispozițiile organizatorice, reglementările de serviciu, legislația muncii și alte acte normative, inclusiv cele privind condițiile de trai ale personalului lor, ministrul afacerilor externe poate dispune din oficiu sau la cererea Președintelui Republicii Moldova inspectarea misiunilor diplomatice și a oficiilor

consulare ale Republicii Moldova, creând în acest scop o comisie specială.

CAPITOLUL II

Personalul instituțiilor serviciului diplomatic

Articolul 9

Structura personalului instituțiilor serviciului diplomatic

(1). Personalul instituțiilor serviciului diplomatic este format din:

a) În cadrul Ministerului Afacerilor Externe – din funcționari publici în posturi diplomatice; funcționari publici care efectuează deservirea tehnică ce asigură aspectul tehnic al funcționării instituțiilor serviciului diplomatic (denumiți în continuare cu termenul generic de personal administrativ și tehnic și personal de serviciu);

b) Membrii personalului diplomatic și consular al misiunilor diplomatice și oficiilor consulare (denumiți în continuare agenți diplomatici și, respectiv, agenți consulari);

c) Membrii personalului administrativ și tehnic al misiunilor diplomatice și oficiilor consulare;

d) Membrii personalului de serviciu al misiunilor diplomatice și oficiilor consulare.

(2). În cadrul Ministerului Afacerilor Externe se instituie următoarele posturi diplomatice:

b) ministru

c) prim-vice ministru

c) viceministru

d) secretar general

e) ambasador cu misiuni speciale

f) director de cabinet

g) director general de direcție generală

h) director general - adjunct de direcție generală

i) director de direcție

j) director - adjunct de direcție

k) șef de secție

l) consilier în cabinetul ministrului

- m) consilier
- n) secretar I
- o) secretar II
- p) secretar III
- q) atașat

(3). Pentru personalul diplomatic și consular al misiunilor diplomatice și al oficiilor consulare se stabilesc următoarele posturi, în funcție de rangul misiunii diplomatice sau oficiului consular:

- a) Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar,
- b) Reprezentant Permanent sau Delegat al Republicii Moldova pe lângă un organism internațional,
- c) trimis
- d) Însărcinat cu afaceri *en titre* sau *ad-interim*,
- e) Consul General,
- f) Ministru - Consilier, Reprezentant Permanent - adjunct al statului pe lângă un organism internațional,
- g) Consilier,
- h) Secretar I,
- i) Consul,
- j) Secretar II,
- k) Vice-consul,
- l) Secretar III,
- m) Atașat,
- n) Agent consular,
- o) Referent.

(4). Echivalarea posturilor diplomatice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe și misiunile diplomatice sau oficiile consulare cu funcțiile publice se efectuează conform Anexei la prezenta Lege.

(5). Pentru a asigura repartizarea eficientă de personal, în condițiile speciale ale serviciului diplomatic, Ministerul Afacerilor Externe dispune de o rezervă de personal. Regulamentul cu privire la rezerva de personal se aprobă de către ministrul afacerilor externe.

Articolul 10

Angajarea și rechemarea dintr-un post diplomatic

(1). Într-un post diplomatic poate fi angajată doar persoana care

întreunește următoarele condiții:

- a) are cetățenia Republicii Moldova;
- b) se bucură de toate drepturile politice și civile înscrise în Constituție;
- c) deține o diplomă de studii superioare (licență);
- d) cunoaște limba moldovenească și o limbă de comunicare internațională;
- e) dispune de aptitudinile fizice pe care le reclamă activitatea în domeniul relațiilor externe;
- f) nu are antecedente penale rezultate din infracțiuni intenționate;

(2). Ambasadorii Plenipotențieri și Extraordinari, Reprezentanții Permanenți și Trimișii - șefi ai misiunilor diplomatice sînt numiți în post și rechemați de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului. Propunerile referitoare la numirea în aceste posturi sau rechemarea din ele sînt înaintate Guvernului de către Ministrul Afacerilor Externe după consultarea Parlamentului Republicii Moldova.

(3). Consulul General este desemnat și rechemat de către Guvern la propunerea ministrului afacerilor externe. Șefii celorlalte posturi consulare sînt numiți în și revocați din funcție de către ministrul afacerilor externe.

(4). În cadrul Birourilor specializate pentru reprezentarea și apărarea intereselor Republicii Moldova în statul de reședință în domeniul activității comerciale și economice pot fi transferați și alți funcționari de carieră din cadrul altor autorități publice de specialitate.

(5) Angajarea în alte posturi diplomatice se efectuează prin ordinul ministrului afacerilor externe, la propunerea Comisiei de selectare a Ministerului Afacerilor Externe, care activează în baza regulamentului său, aprobat de ministrul afacerilor externe.

CAPITOLUL III

Ranguri diplomatice

Articolul 11

Rangurile diplomatice

În corespundere cu calificarea și pregătirea sa profesională, funcționarilor angajați în posturi diplomatice din instituțiile serviciului

diplomatic li se conferă următoarele ranguri diplomatice:

- a. atașat
- b. secretar III
- c. secretar II
- d. secretar I
- e. consilier
- f. ministru-plenipotețiar
- g. ambasador

Articolul 12

Modul de acordare a rangurilor diplomatice

(1). Rangurile diplomatice sînt acordate de către Președintele Republicii Moldova prin decret la propunerea Ministrului afacerilor externe, la recomandarea Comisiei de atestare a Ministerului Afacerilor Externe, în baza rezultatelor obținute la atestare. Comisia de atestare se întrunește, cel puțin, o dată pe an. Regulamentul cu privire la Comisia de atestare este aprobat de ministrul afacerilor externe.

(2). Rangurile diplomatice se acordă la expirarea termenului prevăzut la articolul 13 al prezentei Legi, iar în unele cazuri - înainte de expirarea acestuia, în conformitate cu alin. (b) al art. 23 al prezentei Legi .

(3). Rangul diplomatic de ambasador este conferit de către Președintele Republicii Moldova prin decret, la propunerea Ministrului Afacerilor Externe cu consultarea Primului - Ministru.

(4) Rangurile diplomatice sînt irevocabile, cu excepția cazurilor prevăzute de art.14 din prezenta Lege.

Articolul 13

Admiterea la atestare pentru acordarea rangurilor diplomatice

(1). La expirarea termenelor prevăzute în prezentul articol, în scopul obținerii rangului corespunzător, funcționarul angajat într-un post diplomatic, agentul diplomatic sau consular, în conformitate cu prevederile Regulamentului Comisiei de Atestare, se pot prezenta la atestare.

(2). Se stabilesc următoarele termene minime necesare pentru avansarea de la un rang la altul:

- 1 an din data angajării în postul diplomatic - pentru rangul de atașat;

- 2 ani de la atașat, la secretar III;
- 2 ani de la secretar III, la secretar II;
- 3 ani de la secretar II, la secretar I;
- 3 ani de la secretar I, la consilier;
- 4 ani de la consilier, la ministru - plenipotențiar;

Pentru conferirea rangului de ambasador, pot fi propuși, ca regulă, funcționarii angajați în posturi diplomatice - titulari ai rangului diplomatic de ministru – plenipotențiar.

(3). La calcularea termenului necesar pentru avansarea în rang diplomatic se ia în considerare:

- a) perioada activității în Ministerul Afacerilor Externe;
- b) perioada activității în misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova;
- c) perioada activității în calitate de funcționari internaționali în cadrul organizațiilor internaționale guvernamentale, la care Republica Moldova este parte, sau al misiunilor diplomatice ale acestor organizații;
- d) perioada aflării la studii postuniversitare sau diferite stagieri la recomandarea Ministerului Afacerilor Externe.

Articolul 14

Retragerea rangurilor diplomatice și retrogradarea

(1). Pentru comiterea faptelor sancționate în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova sau a statului de acreditare, funcționarul angajat într-un post diplomatic și agentul diplomatic sau consular pot fi retrogradați sau lipsiți de rangurile lor diplomatice.

(2) Retragerea rangului diplomatic conform prevederilor alin. (1) al prezentului articol, sau retrogradarea funcționarului angajat în post diplomatic se efectuează conform aceleași proceduri ca și în cazul acordării rangului diplomatic.

(3). În temeiul alin.(1) al prezentului articol, retragerea rangurilor diplomatice persoanelor care s-au concediat din instituțiile serviciului diplomatic se face prin hotărârea instanței judecătorești.

CAPITOLUL IV

Funcționarea instituțiilor serviciului diplomatic

Articolul 15

Termenul de aflare în misiunile diplomatice și oficiile consulare

(1). Șefii misiunilor diplomatice și oficiilor consulare sînt numiți în post pe un termen de pînă la 4 ani. În cazul celorlalți agenți diplomatici și consulari, precum și a membrilor personalului administrativ și tehnic și al celui de serviciu, acest termen nu poate depăși 3 ani.

(2). La expirarea termenului de aflare în misiune, agentul diplomatic sau consular este transferat într-un post diplomatic în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, cu condiția existenței posturilor vacante. În caz contrar el se transferă în rezerva Ministerului Afacerilor Externe

(3). Membrii personalului administrativ și tehnic și ai personalului de serviciu trimiși în misiune din afara personalului instituției centrale, la expirarea termenului stabilit de aflare în misiune, pot fi angajați în cadrul Ministerului Afacerilor Externe în cazul cînd există posturi vacante.

Articolul 16

Principiul rotației personalului instituțiilor serviciului diplomatic

(1). În scopul asigurării realizării prevederilor articolului 15 al prezentei Legi, în instituțiile serviciului diplomatic se aplică principiul rotației funcționarilor angajați în posturi diplomatice și a personalului administrativ și tehnic, în conformitate cu planul de rotație aprobat de ministrul afacerilor externe. În cadrul rotației, funcționarul angajat într-un post diplomatic în Ministerul Afacerilor Externe este transferat într-un post diplomatic sau consular, în misiunile diplomatice sau, respectiv, oficiile consulare ale Republicii Moldova, iar funcționarii angajați în posturi administrative și tehnice sau de serviciu, corespunzător în posturi administrative și tehnice sau de serviciu.

(2). Transferurile personalului instituțiilor serviciului diplomatic sînt efectuate în funcție de necesitățile de serviciu, ținând cont de calificarea, pregătirea profesională și principiului rotației personalului conform prezentului articol.

(3). Transferurile în posturi diplomatice sau consulare în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, precum și în misiunile diplomatice ori

oficiile consulare sînt efectuate, din rîndul funcționarilor angajați în posturi diplomatice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, precum și din cadrul instituțiilor specializate în relații internaționale ale autorităților publice centrale din Republica Moldova conform prevederilor articolului 10 din prezenta Lege.

(4). În cazul transferării în alte autorități de stat, membrii personalului instituțiilor serviciului diplomatic posesori ai rangurilor diplomatice sînt incluși în rezerva Ministerului Afacerilor Externe.

(5). Termenul de activitate în posturile diplomatice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe dintre două perioade (consecutive) de activitate în misiunea diplomatică sau oficiul consular nu poate fi mai mic de un an.

Articolul 17

Activitatea în cadrul organismelor internaționale

(1).Funcționarii din posturile diplomatice ale Ministerului Afacerilor Externe pot fi recomandați pentru a fi angajați în cadrul organismelor internaționale, la care participă Republica Moldova, sau în misiunile lor diplomatice, în conformitate cu regulamentele acestor organisme internaționale.

(2).Acestor persoane li se aplică de asemenea prevederile alineatului 2 al articolului 15.

Articolul 18

Restricții

Funcționarii instituțiilor serviciului diplomatic nu pot ocupa un post aflat în subordine sau sub controlul postului deținut în sistemul instituțiilor serviciului diplomatic de rudele lor pe linie dreaptă sau de rudele lor prin căsătorie (alianță). În cazul în care sînt încălcate aceste restricții, funcționarul este transferat într-un post care exclude o atare subordonare, iar dacă transferul este imposibil, unul dintre acești funcționari este concediat.

Articolul 19

Perfecționarea profesională

Funcționarii instituțiilor serviciului diplomatic pot fi temporar

delegați, cu acordul lor, în instituții de specializare din Republica Moldova sau din alte state pentru perfecționare profesională sau stagieri. În asemenea cazuri, acestora li se păstrează regimul de salarizare conform legislației în vigoare.

CAPITOLUL V

Drepturile și obligațiile specifice ale persoanelor angajate în posturi diplomatice

Articolul 20

Drepturile persoanelor angajate în posturi diplomatice

Persoana angajată în post diplomatic are următoarele drepturi specifice:

a) de a deține și avansa în posturi în instituțiile serviciului diplomatic național, în funcție de pregătirea profesională, rangul diplomatic și vechimea în muncă în serviciul diplomatic;

b) de a i se acorda sprijinul și asistența pentru a desfășura activitatea cu onoare și demnitate, în afara presiunilor politice și altor încercări de natură să-i afecteze statutul de diplomat;

c) de a i se elibera pașaport diplomatic;

d) de a beneficia, în perioada activității în misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale Republicii Moldova, în organismele sau misiunile diplomatice ale organismelor internaționale, de privilegiile, imunitățile și facilitățile stabilite de normele dreptului internațional și tratatele la care Republica Moldova este parte ;

e) de a beneficia de formele de perfecționare profesională, organizate de Ministerul Afacerilor Externe.

Articolul 21

Obligațiile persoanelor angajate în posturi diplomatice

Persoana angajată în post diplomatic este obligată:

a) să acționeze cu devotament și responsabilitate pentru promovarea politicii externe a Republicii Moldova;

b) să apere interesele de stat ale Republicii Moldova și ale cetățenilor ei în cadrul relațiilor externe;

c) să se abțină de la acțiuni și declarații care ar putea prejudicia imaginea Republicii Moldova, relațiile ei cu alte state sau organizații internaționale;

d) să respecte legislația Republicii Moldova, să păstreze secretul de stat și să asigure protecția datelor și informațiilor pe care le deține;

e) să reprezinte cu demnitate Republica Moldova, având în toate împrejurările un comportament demn, o ținută morală și vestimentară ireproșabilă;

f) să respecte, fără a se aduce atingere privilegiilor și imunităților lui, legile statului în teritoriul căruia își desfășoară activitatea și să nu se lase implicat în activități care ar prezenta un amestec în treburile interne ale acestui stat; față de organisme internaționale, la care participă Republica Moldova, să aibă o comportament conform cu îndatoririle funcției, ce rezultă din statutul recunoscut de Republica Moldova; să nu abuzeze de privilegiile și imunitățile de care beneficiază în virtutea calității lui de agent diplomatic sau consular;

g) să anunțe Ministerul Afacerilor Externe despre modificările importante, în ceea ce privește cetățenia și alte fapte care au relevanță pentru calitatea lui de diplomat.

Articolul 22

Scutiri și înlesniri

Membrii personalului misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova, persoanele menționate în articolul 16 al prezentei Legi, precum și membrii familiilor lor, la revenirea în Republica Moldova după încheierea misiunii pot introduce în țară, cu scutire de taxa pentru valoarea adăugată, taxe vamale și alte taxe și accize de import, bunuri, procurate pentru uz personal în perioada aflării sale în misiune diplomatică.

Articolul 23

Stimulări

(1). Pentru exercitarea exemplară a atribuțiilor încredințate, spirit de inițiativă, muncă îndelungată și ireproșabilă, persoanele angajate în posturi diplomatice pot fi :

a) avansate în post;

- b) avansate în rang diplomatic înainte de termenul stabilit;
- c) premiate cu sume bănești;
- d) stimulate în alt mod prevăzut de legislația în vigoare.

(2). Pentru merite deosebite în activitate diplomatică, persoanele angajate în posturi diplomatice pot fi înaintate pentru acordarea distincțiilor de stat.

Articolul 24

Sancțiuni disciplinare

În cazul încălcării obligațiilor prevăzute de prezenta Lege, precum și al abaterilor disciplinare comise în exercițiul funcțiilor și în dependență de gravitatea acestora, față de personalul instituțiilor serviciului diplomatic pot fi aplicate de către ministrul afacerilor externe sau, după caz, de către Președintele Republicii Moldova, următoarele sancțiuni disciplinare:

- a) avertizare
- b) mustrare
- c) mustrare aspră
- d) retrogradare
- e) retragerea rangului diplomatic
- f) concediere.

Articolul 25

Rechemarea înainte de termen din misiune diplomatică sau oficiu consular

(1). Membrii personalului misiunii diplomatice sau oficiilor consulare pot fi rechemați înainte de termen din misiune, în interes de serviciu, cu un preaviz de cel puțin 3 luni de zile.

(2). Pentru comiterea unor fapte ce implică răspunderea penală în conformitate cu legislația statului acreditat sau a Republicii Moldova, sau a unor acțiuni ce prejudiciază relațiile Republicii Moldova cu statul de reședință, organizația internațională sau alte state, membrul personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular poate fi rechemat din post înainte de termen, prin ordinul Ministrului Afacerilor Externe, Hotărâre de Guvern sau prin decretul Președintelui Republicii Moldova.

(3). Un temei de rechemare înainte de termen a angajatului misiunii

diplomatice sau al oficiului consular îl constituie și faptele menționate în alineatul 2 al prezentului articol comise de către membrii familiei acestuia aflați împreună cu el în misiune.

CAPITOLUL VI

Salarizarea și garanțiile sociale

Articolul 26

Salarizarea

(1). Salarizarea personalului instituțiilor serviciului diplomatic se efectuează în condiții speciale și are menirea de a asigura condiții materiale corespunzătoare pentru exercitarea independentă și efectivă a atribuțiilor funcționale.

(2). Personalul instituțiilor serviciului diplomatic este remunerat conform prevederilor legislației în vigoare, cu privire la salarizarea funcționarilor publici și a personalului care efectuează deservirea tehnică ce asigură funcționarea autorităților publice.

Pentru perioada de aflare în străinătate membrii personalului misiunilor diplomatice și oficiilor consulare primesc, pe lângă salariul în moneda Republicii Moldova, o indemnizație neimpozabilă în valută străină, precum și o indemnizație pentru întreținerea membrilor familiilor lor care i-au urmat în străinătate și domiciliază împreună cu ei. Cuantumul indemnizațiilor în valută străină se stabilește de către Guvern, pentru fiecare țară în parte. Membrii familiei sînt considerați soțul (soția) și copiii pînă la vârsta de 18 ani, precum și persoanele aflate la întreținerea detașatului în misiunea diplomatică, indiferent de vîrstă.

Indemnizația în valută nu are regim de salariu.

Plata indemnizației în valută se efectuează din data trecerii frontierei Republicii Moldova la plecarea în străinătate și pînă la data revenirii în țară din misiunea diplomatică.

(3). La stabilirea cuantumului indemnizației în valută se va ține cont de post, coșul minim de consum din statul acreditar și condițiile climatice deosebite ale acestui stat. Coșul minim de consum, care include în mod obligatoriu costul poliței de asigurare medicală minimă, se calculează pentru fiecare stat acreditar, în conformitate cu prevederile

instrucțiunii, aprobate de către Ministrul Afacerilor Externe și Ministrul Finanțelor.

În caz de necesitate, (dar cel puțin odată în cinci ani) se va efectua recalcularea coșului minim de consum pentru fiecare stat acreditat în scopul indexării cuantumului indemnizației în valută.

Articolul 27

Garanții și compensații

(1). Activitatea în misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova nu trebuie să prejudicieze interesele angajaților și ale membrilor familiilor lor. În scopul protecției căsătoriei și familiei, se stimulează însoțirea de către soție (soț) și copii a membrului personalului instituțiilor serviciului diplomatic transferat în post într-o misiune diplomatică sau consulară. Această condiție face parte din particularitățile serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

(2). La sosirea în misiune membrilor personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular, precum și membrilor familiilor lor, care locuiesc împreună cu ei, li se perfectează poliță de asigurare medicală în statul de reședință, în conformitate cu legislația în vigoare.

(3). Membriilor personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular și membrilor familiei sale care locuiesc împreună cu ei li se asigură, o dată pe an, achitarea integrală a cheltuielilor de transport, indiferent de mijloacele de transport ce țin de întoarcerea în țară în concediu, precum și de plecarea și revenirea din misiune indiferent de mijloacele de transport utilizate. În cazul în care timpul necesar acestor deplasări depășește 24 ore se asigură diurna și cazarea. Achitarea cheltuielilor pentru întoarcerea în țară, menționate în prezentul alineat, este asigurată membrului personalului misiunii diplomatice sau consulare și în cazul decesului rudei sale de gradul I. Costul cheltuielilor prevăzute în alineatul 3 al prezentului articol nu trebuie să depășească costul unui bilet de avion la clasa economică.

(4). Membrii personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular sînt asigurați în străinătate cu spațiu locativ în corespundere cu funcția de încadrare și numărul membrilor familiei care locuiesc împreună cu ei.

(5). În scopul exercitării obligațiilor de serviciu, agentul diplomatic sau consular este asigurat cu un automobil de serviciu în funcție de postul pe care-l deține.

(6). Persoanele angajate în posturi diplomatice în Ministerul Afacerilor Externe și agenții diplomatici sau consulari primesc indemnizații pentru acoperirea cheltuielilor legate de procurarea vestimentației protocolare. Cuantumul acestor indemnizații și modalitatea lor de calculare se stabilesc conform regulamentului aprobat de către Ministrul Afacerilor Externe și Ministrul Finanțelor.

(7). Condițiile și procedura de achitare a cheltuielilor prevăzute de alineatele (2), (3), (4) ale prezentului articol sînt stabilite de Guvern.

(8). În caz de conflicte militare, calamități naturale sau situații excepționale de altă natură, care pot pune în pericol securitatea personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular al Republicii Moldova, Ministerul Afacerilor Externe întreprinde toate măsurile necesare pentru protecția personalului acestor instituții ale serviciului diplomatic.

(9). Prejudiciile cauzate unui membru al personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular sau membrilor familiei sale în timpul exercitării obligațiilor de serviciu sau a unor activități legate de aceste obligații, în perioada de aflare în misiune, sînt recompensate în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova.

(10). În cazul decesului, precum și al mutilării sau al altui prejudiciu adus sănătății, în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu sau a unor activități legate de acestea, membrului personalului misiunii diplomatice sau oficiului consular (sau moștenitorului acestuia) i se plătește o compensație în mărimea stabilită de Guvern. Cheltuielile pentru înmormântarea membrului personalului misiunii diplomatice sau consulare care și-a pierdut viața în exercițiul funcțiunii, precum și cele legate de transportarea corpului acestuia în țară sînt acoperite din mijloace bugetare stabilite de Guvern.

(11). Prevederile prezentului articol nu se aplică personalului administrativ și tehnic și nici celui de serviciu angajat din statul de reședință.

Articolul 28

Vechimea în muncă a personalului angajat în structurile serviciului diplomatic

La calcularea vechimii în muncă în structurile serviciului diplomatic

se iau în considerare următoarele perioade :

- a) perioada de activitate în Ministerul Afacerilor Externe,
- b) perioada de activitate în instituțiile diplomatice și consulare ale Republicii Moldova,
- c) perioada de activitate în cadrul organismelor internaționale, în conformitate cu articolul 17 al prezentei Legi,
- d) perioada de delegare la studii postuniversitare, în conformitate cu articolul 19 al prezentei Legi,
- e) perioada de activitate în Ministerul Afacerilor Externe al fostei URSS până în 1991,
- f) perioada de activitate în instituțiile diplomatice și consulare ale fostei URSS până în 1991.
- g) în cadrul autorităților publice centrale.

Articolul 29

Asigurarea cu pensii și protecția socială

(1). Asigurarea cu pensii și protecția socială a personalului serviciului diplomatic se efectuează în modul stabilit de legislația în vigoare.

(2). Soției (soțului) agentului diplomatic sau consular i se menține locul de muncă în cazul în care își însoțește soțul (soția) pe parcursul aflării acestuia (acesteia) în misiune. Perioada de aflare în misiune a soțului (soției) agentului diplomatic sau consular i se include în vechimea de muncă.

CAPITOLUL VII

Dispoziții finale și tranzitorii

Articolul 30

Persoanele angajate în posturi diplomatice în Ministerul Afacerilor Externe și agenții diplomatice și consulare, posesori de ranguri diplomatice până la intrarea în vigoare a prezentei Legi, fac parte din sistemul serviciului diplomatic național, păstrându-li-se rangurile diplomatice acordate anterior.

Articolul 31

În termen de 6 luni din data adoptării prezentei Legi Guvernul își va aduce actele normative în concordanță cu prezenta Lege.

Articolul 32

Prezenta Lege intră în vigoare la 1 ianuarie 2002.

*Anexă la Legea
cu privire la serviciul diplomatic*

**Schema de echivalare
a posturilor diplomatice din Ministerul Afacerilor Externe
și misiunile diplomatice sau consulare cu funcțiile publice**

Posturi diplomatice autoritățile	Funcții publice din administrației publice
ministru	ministru
prim-vice ministru	vice ministru
vice ministru	vice ministru
secretar general	vice ministru
Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar	director de departament în structura ministerului
Reprezentant permanent sau delegat	director de departament în al RM pe lângă un organism internațional structura ministerului
Trimis	director de departament în structura ministerului
Însărcinat cu afaceri en titre	director de departament în structura ministerului
Însărcinat cu afaceri ad-interim	director de direcție în structura ministerului
Ambasador cu misiuni speciale	director de departament în structura ministerului
Consul General	director de departament în structura ministerului
Director de cabinet	șef de direcție principală
Ministru-consilier, Reprezentant permanent	șef de direcție principală adjunct al statului pe lângă un organism internațional
Director General al direcției generale	șef de direcție principală
Director General - adjunct al	șef de direcție principală

direcție generală	
Director de direcție	șef de direcție
Director adjunct al direcției	șef de direcție
șef de secție	șef de secție autonomă
Consilier în Cabinetul Ministrului	șef de secție
Consilier	consultant
secretar I	consultant
Consul	consultant
Secretar II	specialist coordonator
Viceconsul	specialist coordonator
Secretar III	specialist coordonator
Atașat	specialist
Agent consular	specialist
Referent	specialist

Sursă: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 20 (905) din 2 februarie 2002.

STATUTUL CONSULAR AL REPUBLICII MOLDOVA

CAPITOLUL I DISPOZIȚII GENERALE

1. Statutul Consular²⁹⁸ este elaborat în temeiul alineatului 2 articolul 4 din Legea cu privire la serviciul diplomaic nr. 761-XV din 27 decembrie 2001 și are drept obiectiv reglementarea activității consulare a misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova.

2. Oficiul Consular al Republicii Moldova (în continuare - Oficiu Consular) este reprezentanța Republicii Moldova, care exercită funcții consulare în numele statului în cadrul circumscripției consulare respeciiive pe teritoriul siatului de reședință. Oficiul Consular face parte din sistemul serviciului diplomatic.

3. Ageniul diplomatic din cadrul misiunii diplomatice a Republicii Moldova, împuternicit cu funcții consulare, exercită aceleași funcții stabilite funcționarilor consulari de prezentul Statut.

4. Oficiile consulare au drept scop protejarea drepturilor și intereselor Republicii Moldova, cetățenilor săi (persoanelor fizice și juridice) potrivit legislației naționale a Republicii Moldova, practicii internaționale și în limitele admise de normele și principiile dreptului internațional.

5. Activitatea consulară se realizează de misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova, în baza legislației naționale și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, respectîndu-se principiul reciprocității dreptului iniernațional.

CAPITOLIUL II ORGANIZAREA GENERALĂ A ACTIVITĂȚII OFICIILOR CONSULARE

6. Republica Moldova poate înființa și desființa un oficiu consular sau schimba clasa acestuia numai cu consimțămîntul prealabil al statului de reședință.

²⁹⁸ Aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.368 din 28 martie 2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 50-52 din 11 aprilie 2002).

7. Înființarea și desființarea Oficiului Consular sau schimbarea clasei acestuia sînt inițiate de Ministerul Afacerilor Externe și aprobate prin hotărîre de Guvern.

8. Oficiilor consulare li se atribuie următoarele clase:

- a) clasa I - consulat general;
- b) clasa II - consulat;
- c) clasa III - viceconsulat;
- d) clasa IV - agenție consulară.

9. În lipsa unor tratate internaționale de stabilire a relațiilor consulare stabilirea relațiilor diplomatice presupune și stabilirea relațiilor consulare. Ruperea relațiilor diplomatice nu atrage după sine ruperea relațiilor consulare sau încetarea activității Oficiului Consular în statul de reședință.

10. Sediul Oficiului Consular și circumscripția consulară sînt stabilite de Ministerul Afacerilor Externe. Ministerul Afacerilor Externe va solicita, prin canale diplomatice, acordul expres al autorităților statului de reședință cu privire la înființarea Oficiului Consular, sediul, rangul și circumscripția sa consulară sau modificarea acestora.

11. Oficiile consulare își au sediul în localuri consulare, proprietate a Republicii Moldova sau închiriate de aceasta.

12. Oficiul Consular dispune de ștampila cu Stema de Stat a Republicii Moldova și denumirea Oficiului Consular în limba de stat a Republicii Moldova și a statului de reședință.

13. Oficiul Consular este obligat să amplaseze pe localul sediului său scutul cu Stema de Stat și inscripția cu denumirea oficiului în limba de stat a Republicii Moldova și cea a statului de reședință.

14. Oficiul Consular arborează drapelul de stat pe localul său, reședința șefului oficiului și mijloacele de transport folosite în interes de serviciu, în conformitate cu practica și regulile statului de reședință.

15. Oficiile consulare sînt conduse, în funcție de clasa pe care o deține, de consul general, consul, viceconsul, agent consular, agent diplomatic, împutemicit cu funcții consulare sau gerant - care poartă răspundere pentru activitatea instituției pe care o conduce.

16. Consulul general este desemnat și rechemat din funcție prin hotărîre de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor externe. Șefii celorlalte officii consulare, la propunerea Direcției Generale Consulare,

sînt numiri și rechemați din funcție prin ordinul ministrului afacerilor externe.

17. Pentru funcționarii consulari se stabilesc următoarele posturi:

- a) consul general;
- b) consul;
- c) viceconsul;
- d) agent consular.

18. Personalul Oficiului Consular este format din:

- funcționarii consulari sau agenții diplomatiți împuterniciți cu funcții consulare, care sînt angajați permanent la Ministerul Afacerilor Externe;
- angajații consulari, care sînt membri ai personalului consular și care nu sînt responsabili de exercitarea funcțiilor consulare, dar care sînt angajați pentru a îndeplini atribuții administrative și tehnice;
- personalul de serviciu, care pot fi și cetățeni ai statului de reședință.

19. Ministerul Afacerilor Externe va solicita, prin canale diplomatice, acordul prealabil al statului de reședință privind numirea șefului oficiului, dacă prin tratatele internaționale la care Republica Moldova și statul de reședință sînt parte, nu se prevede altfel.

20. După obținerea acordului statului de reședință, Ministrul Afacerilor Externe semnează patenta consulară, prin care atestă numele și prenumele șefului Oficiului Consular, categoria și rangul său, circumscripția consulară și sediul Oficiului Consular, punînd sigiliul de stat.

21. Ministerul Afacerilor Externe transmite, prin canale diplomatice, Ministerului Afacerilor Externe al statului în care a fost numit șeful Oficiului Consular patenta consulară în vederea obținerii exequaturului.

22. Șeful Oficiului Consular este admis să-și exercite funcțiile printr-o autorizație numită exequatur, emisă de către autoritățile statului de reședință.

23. În cazul în care șeful Oficiului Consular nu poate să-și exercite funcțiile sau dacă postul de șef al Oficiului Consular a devenit vacant, Ministerul Afacerilor Externe numește un gerant care va acționa, cu titlu provizoriu, în calitate de șef al oficiului. Ca gerant poate fi numit un funcționar consular al Oficiului Consular respectiv, un agent diplomatic de la misiunea diplomatică a Republicii Moldova din același stat sau un funcționar public angajat în funcție diplomatică din cadrul Ministerului

Afacerilor Externe al Republicii Moldova. Ministerul Afacerilor Externe va întreprinde măsurile necesare ca numele și prenumele gerantului să fie notificate Ministerului Afacerilor Externe al statului de reședință.

24. Misiunea diplomatică a Republicii Moldova va notifica Ministerul Afacerilor Externe al statului de reședință despre:

a) numirea membrilor Oficiului Consular, sosirea lor la Oficiul Consular, plecarea definitivă sau încetarea funcțiilor lor, precum și orice alte schimbări privind statutul acestora care pot interveni pe parcursul activității lor la Oficiul Consular;

b) sosirea și plecarea definitivă a unui membru al familiei funcționarului consular sau dacă o persoană devine sau încetează de a fi membru al familiei acestuia;

c) sosirea și plecarea definitivă a personalului particular;

d) angajarea și concedierea persoanelor care își au domiciliul în statul de reședință.

25. În cazul în care Republica Moldova nu are în statul de reședință o misiune diplomatică, notificările menționate vor fi efectuate de către Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova.

26. Direcția Generală Consulară a Ministerului Afacerilor Externe va monitoriza activitatea consulară a misiunilor diplomatice și oficiilor consulare.

27. Activitatea funcționarilor consulari va fi desfășurată în conformitate cu prevederile legislației Republicii Moldova, precum și ale ordinelor Ministrului Afacerilor Externe și instrucțiunilor Direcției Generale Consulare, emise în vederea aplicării acestor norme.

28. Misiunile diplomatice și oficiile consulare vor prezenta sistematic Direcției Generale Consulare rapoarte privind activitatea sa în domeniul consular, în conformitate cu prevederile prezentului Statut.

CAPITOLUL III

EXERCITAREA FUNCȚIILOR CONSULARE

29. Funcțiile consulare sînt exercitate de către:

a) funcționarii consulari în cadrul oficiilor consulare;

b) diplomații cu funcții consulare din cadrul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova.

Pe teritoriul Republicii Moldova funcțiile consulare se exercită de

către Direcția Generală Consulară a Ministerului Afacerilor Externe.

30. Funcțiile consulare se exercită în cadrul circumscripției consulare. În cazuri excepționale, funcționarul consular poate, cu consimțământul statului de reședință, să-și exercite atribuțiile și în afara circumscripției sale consulare.

31. Republica Moldova, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, după notificarea de către statele interesate și dacă nici unul dintre ele nu se opune în mod expres la aceasta, va împuternici o misiune diplomatică sau un oficiu consular stabilit într-un stat să-și asume exercitarea funcțiilor consulare și în alt stat.

32. De asemenea, dacă după recepționarea notificării statul de reședință nu are obiecții, o misiune diplomatică sau un Oficiu Consular poate exercita funcții consulare în statul de reședință în numele unui stat terț.

33. Misiunile diplomatice exercită funcții consulare prin secțiile consulare sau prin diplomații desemnați în acest scop.

34. Misiunea diplomatică nu poate exercita atribuții consulare pe întreg teritoriul statului de acreditare dacă în acest stat există un Oficiu Consular cu circumscripție stabilită.

35. Cu consimțământul statului de reședință, oficiile consulare nu vor soluționa cererile persoanelor domiciliante în alte circumscripții consulare decât în cazuri deosebit de urgente.

36. Funcționarii consulari, în exercitarea funcțiilor sale, pot să se adreseze cu demersuri autorităților locale competente din cadrul circumscripției consulare.

Ei se pot adresa autorităților centrale competente ale statului de reședință numai dacă acest lucru este admis de legislația statului de reședință sau de tratatele internaționale la care Republica Moldova și respectivul stat sînt parte. În caz contrar, se pot adresa autorităților centrale ale statului de reședință prin intermediul misiunii diplomatice.

37. Dacă în statul de reședință nu există o misiune diplomatică a Republicii Moldova și dacă interesele sale nu sînt reprezentate de o misiune diplomatică a sa dintr-un stat terț, sau a unui stat terț, Oficiul Consular, cu consimțământul statului de reședință, poate îndeplini acțiuni diplomatice și implicit, se pot adresa direct autorităților centrale. Îndeplinirea acestor acțiuni de către un Oficiu Consular nu-i conferă nici

un drept la privilegiile și imunitățile diplomatice, decît în cazurile prevăzute de Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare.

38. În situația prevăzută în punctul 37 al prezentului Statut consuliilor onorifice acționează potrivit instrucțiunilor Direcției Generale Consulare a Ministerului Afacerilor Externe, șefului misiunii diplomatice sau șefului Oficiului Consular.

39. Funcționarii consulari vor sprijini dezvoltarea relațiilor de prietenie între Republica Moldova și statul de reședință.

40. Funcționarii consulari vor favoriza dezvoltarea relațiilor bilaterale în domeniul economic, comercial, cultural, științific, vor apăra și promova drepturile și interesele Republicii Moldova și ale cetățenilor Republicii Moldova în statul de reședință.

41. În exercitarea funcțiilor lor funcționarii consulari se vor conforma prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova și statul de reședință sînt parte.

42. Îndeplinirea funcțiilor consulare se va efectua cu respectarea legislației statului de reședință.

43. Activitatea de informare consulară are drept scop promovarea și apărarea intereselor naționale, realizarea obiectivelor politicii externe și interne a statului, precum și favorizarea participării Republicii Moldova la viața internațională.

44. Activitatea de informare consulară trebuie să contribuie la lărgirea cadrului juridic bilateral și multilateral, la asigurarea dreptului cetățenilor moldoveni, la tratament egal cu cetățenii altor state.

45. În cadrul circumscripției consulare, funcționarii consulari sprijină dezvoltarea relațiilor comerciale, economice, culturale, științifice și turistice cu statul de reședință, cu respectarea prevederilor tratatelor internaționale în vigoare.

46. Funcționarul consular va sprijini comerțul și cooperarea economică prin acțiuni de prospectare, propagandă și promovare în mediile de afaceri sau mass-media a intereselor Republicii Moldova, asigurînd condiții favorabile atît agenților economici ai Republicii Moldova, cît și dezvoltării ansamblului relațiilor cu statul de reședință.

47. În activitatea sa funcționarul consular va sprijini agenții de afaceri, firmele și companiile străine să facă investiții de capital în Republica Moldova, să înființeze reprezentanțe, firme sau birouri ale acestora, să

încurajeze exporturile de produse ale Republicii Moldova, să dezvolte cooperarea economică și tehnico-științifică.

48. În domeniile cultural-științific și de presă, funcționarul consular va sprijini derularea acordurilor culturale, programele de aplicare a lor, cunoașterea și prezentarea valorilor culturii, științei și învățămîntului, participarea la manifestări în statul de reședință - festivaluri, congrese, reuniuni, expoziții, tîrguri de cărți etc.

49. Funcționarul consular va acorda, în conformitate cu normele și principiile dreptului internațional, asistență în protecția drepturilor și intereselor cetățenilor Republicii Moldova, care nu posedă cetățenia statului de reședință, în calitatea sa oficială de organ al statului investit și recunoscut cu astfel de funcții.

50. Asistența și protecția respectivă se acordă în caz de îmbolnăviri grave, urgențe medicale, decese, accidente de circulație, pierdere, furt sau deteriorarea pașaportului, permiselor de conducere și certificatelor de înmatriculare a vehiculelor, rețineri, arestări, limitarea în orice alt mod a libertății personale în statul de reședință și în alte situații.

51. Funcționarul consular va interveni la autoritățile statului de reședință pentru instituirea tutelei sau curatelei în favoarea minorilor și persoanelor cu handicap, cetățeni ai Republicii Moldova aflați în statul de reședință.

52. Funcționarul consular are dreptul de a comunica cu cetățenii Republicii Moldova privați de libertate, cu respectarea tratatelor internaționale și a legislației statului de reședință. El are dreptul să intervină la auiorități pentru numirea de avocați din oficiu și de interpreți și pentru ca aceștia să se bucure de drepturile procesuale prevăzute de legislația statului de reședință.

53. Funcționarul consular va acționa pentru apărarea drepturilor și intereselor patrimoniale ale Republicii Moldova și ale cetățenilor săi, cu respectarea legilor și procedurilor în vigoare ale statului de reședință și a prevederilor tratatelor internaționale. În acest scop, el va interveni pe lângă autoritățile statului de reședință în vederea luării măsurilor de conservare și administrare a bunurilor, stabilirea regimului lor juridic, intabulare a dreptului de proprietate în registrele de la locul situației lor. În caz de litigii el va recomanda avocați și va sprijini pregătirea apărării, procurarea de documente oficiale, efectuarea de traduceri, legalizări etc.

54. Activitatea notarială a misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova se desfășoară conform legislației Republicii Moldova și tratatelor internaționale la care ea este parte, precum și potrivit uzanțelor internaționale.

55. La cererea persoanelor fizice, avînd cetățenia Republicii Moldova, precum și a persoanelor ei juridice, misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova îndeplinesc următoarele acte notariale:

- a) redactarea actelor și a proceselor-verbale în vederea autentificării sau legalizării semnăturii;
- b) autentificarea actelor;
- c) legalizarea semnăturilor;
- d) certificarea datei de prezentare a actelor de către părți;
- e) certificarea unor fapte;
- f) legalizarea de copii de pe documente;
- g) efectuarea și legalizarea traducerilor;
- h) primirea la păstrare a actelor și documentelor prezentate de părți;
- i) eliberarea de copii de pe actele notariale întocmite de misiunile diplomatice sau oficiile consulare;
- j) alte acte prevăzute de lege.

56. Actele notariale prevăzute la lit. c), f) și g) punctul 55 al prezentului Statut pot fi îndeplinite de către misiunile diplomatice și oficiile consulare și la cererea persoanelor fizice sau juridice străine, dacă aceste acțiuni nu coniravin legislației statului de reședință.

57. Actele notariale se perfectează la sediile misiunilor diplomatice sau ale oficiilor consulare, la bordul navelor și aeronavelor sub pavilionul Republicii Moldova, care acționează în raza de activitate a acestor organe, precum și, în cazuri excepționale, la domiciliul cetățeanului Republicii Moldova ori în alt loc dacă acest lucru este permis de tratatele internaționale la care Republica Moldova și statul de reședință sînt parte sau dacă legislația acesteia permite.

58. Funcționarii consulari vor perfecta acte de stare civilă în baza legislației Republicii Moldova, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, iar în lipsa reglementărilor respective doar în măsura în care legislația statului de reședință permite acest lucru.

59. În conformitate cu prevederile Legii privind actele de stare Civilă nr. 100-XV din 26 aprilie 2001, funcționarul consular va înregistra actele

de stare civilă privind cetățenii Republicii Moldova, produse în străinătate și va elibera acte de stare civilă, după caz, de naștere, de căsătorie, de schimbare a numelui, prenumelui, de divorț sau de deces.

60. Funcționarul consular va încheia, în temeiul legii, căsătorii între doi cetățeni ai Republicii Moldova sau între un cetățean moldovean și un cetățean străin, dacă tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte prevăd aceasta, iar legislația statului de reședință permite.

61. Funcționarul consular va îndeplini funcții în materie de cetățenie, în temeiul legislației Republicii Moldova și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

62. În temeiul legii funcționarii consulari vor primi spre examinare:

a) cereri de redobândire a cetățeniei Republicii Moldova de la foștii cetățeni moldoveni;

b) cereri de renunțare la cetățenia Republicii Moldova de la persoane care deja au dobândit cetățenia unui alt stat sau prezintă garanția dobândirii cetățeniei unui alt stat, dovedite cu acte oficiale și care îndeplinesc celelalte cerințe legale;

c) cerere de acordare a cetățeniei Republicii Moldova.

Aceste cereri sînt transmise în țară spre a fi soluționate de către autoritățile abilitate prin lege.

63. Persoanele care, la cerere, au redobândit cetățenia Republicii Moldova, în condițiile legii, cu păstrarea domiciliului în străinătate, vor depune jurămîntul de credință în fața șefului misiunii diplomatice sau a Oficiul Consular al Republicii Moldova din țara în care domiciliază.

64. Funcționarii consulari vor elibera, la cerere, în caz de necesitate, certificaie privind apartenența sau neapartenența la cetățenia Republicii Moldova pentru cetățenii moldoveni sau foștii cetățeni ai țării noastre aflați în străinătate.

65. Atribuțiile privind procurarea și transmiterea de acte judiciare și extrajudiciare se îndeplinesc în conformitate cu legislația în vigoare a Republicii Moldova și tratatelor internaționale.

66. Actele judiciare se transmit pe cale diplomatică, cu excepția cazului în care, prin tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, s-a stabilit un alt mod de transmitere în străinătate a unor acte, precum: citații, copii sau extrase de pe acțiuni, comisii rogatorii în materie civilă sau penală, cereri de extrădare și altele.

67. Funcționarul consular va înmîna direct sau va transmite prin poștă cetățenilor Republicii Moldova, domiciliati în statul de reședință, citațiile și copiile de pe acțiunile primite de la instanțele judecătorești ale Republicii Moldova, dacă legislația statului de reședință permite. De asemenea, funcționarul consular va înmîna citațiile și copiile de pe acțiuni, membrilor misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova, funcționarilor moldoveni la organizațiile internaționale, precum și membrilor familiilor acestora care locuiesc împreună cu ei.

68. Funcționarul consular, la cererea cetățenilor Republicii Moldova și a foștilor cetățeni moldoveni aflați în statul de reședință, vor primi și vor transmite în țară, spre soluționare, cererile privind procurarea actelor de stare civilă, de vechime în muncă, de studii, certificate de cazier judiciar și altele. De asemenea, funcționarul consular poate primi astfel de cereri și de la alte persoane, dacă legislația statului de reședință permite.

69. Atribuțiile funcționarului consular în problemele de transport naval, aerian, rutier și feroviar vor fi exercitate în conformitate cu legislația Republicii Moldova și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

70. Atribuțiile funcționarului consular în materie de navigație maritimă și fluvială se exercită în legătură cu navele comerciale de mărfuri și de pasageri care navighează sub pavilionul Republicii Moldova. De asemenea, funcționarul consular va exercita funcții privind navele de război, navele de stat, navele-școală pentru pregătirea personalului navigant, navele pentru cercetarea științifică ș.a.

71. Atribuțiile funcționarului consular vor consta și în eliberarea sau prelungirea valabilității, după caz, în condițiile legii și ale reglementărilor în materie, a documentelor de navigabilitate ale navelor, a cametelor de marinari în acordarea de asistență și protecție a navelor aflate sub pavilionul Republicii Moldova, echipajului, încărcăturii sale, precum și pasagerilor cetățeni ai Republicii Moldova, în caz de avarie, eșuare sau naufragiu al navei, el va sprijini repatrierea acestora, inclusiv a membrilor echipajului, dacă continuarea călătoriilor nu mai este posibilă. De asemenea, funcționarul consular va obține aprobările necesare pentru intrarea navelor de stat și a navelor militare în apele teritoriale și în porturile statului de reședință.

72. În materie de navigație aeriană funcționarul consular va obține, pe cale diplomatică, de la autoritățile statului de reședință autorizații prealabile pentru survolarea spațiului aerian sau pentru a ateriza pe teritoriul acestuia, în cazul aeronavelor moldovenești care execută zboruri necomerciale sau prezidențiale, parlamentare, guvernamentale, transporuri de trupe, tehnică militară, armament și altele asemănătoare. De asemenea, funcționarul consular acordă asistență și protecție aeronavelor, echipajului și pasagerilor ori de câte ori împrejurările o cer.

73. Funcționarul consular va sprijini personalul, pasagerii și încărcătura în transporturile internaționale feroviare și rutiere de mărfuri și de călători. În caz de accidente de circulație va interveni la autoritățile statului de reședință pentru a acorda primul ajutor în funcție de situațiile în care se află.

74. Funcționarul consular va elibera, în condițiile legii, cetățenilor Republicii Moldova și apatrizilor domiciliați în țară pașapoarte, vor prelungi valabilitatea acestora, precum și în cazul pierderii, furtului sau deteriorării lor va elibera documente de întoarcere în țară (titluri de călătorie).

75. Funcționarul consular va elibera vize de intrare-ieșire, în conformitate cu legislația în vigoare, cetățenilor străini care se deplasează în teritoriul Republicii Moldova în interes oficial, de afaceri, particular, turistic, la studii sau pentru desfășurarea de activități lucrative.

76. Funcționarul consular, cu respectarea normelor stabilite, va negocia cu autoritățile statului de reședință posibilitatea încheierii tratatelor internaționale bilaterale privind facilitarea călătoriilor reciproce a cetățenilor ambelor state și abolirea regimului de vize.

77. În scopul unei cunoașteri mai bune a realităților existente, a culturii și tradițiilor statului de reședință, stabilirii nemijlocite a contactelor cu cetățenii Republicii Moldova, precum și cu persoanele fizice și juridice ale statului de reședință, funcționarii consulari vor întreprinde, cel puțin o dată pe an, tururi ale circumscripției consulare.

78. Funcționarul consular va îndeplini orice altă funcție, dată prin lege, dacă nu se contravine reglementărilor statului de reședință sau tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

79. Pentru efectuarea acțiunilor consulare se percep taxe consulare stabilite prin actele normative ale Republicii Moldova.

80. În cazurile respective se percep și plăți pentru restituirea unor cheltuieli aferente exercitării acțiunilor consulare. Modul de determinare, încasare, decontare, evidență și utilizare a acestor sume bannești se stabilește în conformitate cu Regulamentul aprobat de Ministerul Afacerilor Externe, în comun cu Ministerul Finanțelor.

CAPITOLUL IV

FUNȚIONARIII CONSULARI ONORIFICI

81. Republica Moldova recunoaște institutul funcționarilor consulari onorifici.

82. Ministerul Afacerilor Externe, cu acordul autorităților competente ale Statului de reședință, poate împuternici un funcționar consular onorific cu exercitarea funcțiilor consulare stipulate în Capitolul III al prezentului Statut. În cadrul Oficiului Consular onorific al Republicii Moldova, în cazul în care este recepționat acordul prealabil al statului de reședință, pentru efectuarea atribuțiilor consulare poate fi delegat un funcționar consular din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

83. Toate rechizitele unui oficiu consular onorific, perfectate de către un funcționar consular onorific, înainte de a fi utilizate urmează să fie coordonate cu Direcția Generală Consulară a Ministerului Afacerilor Externe.

84. Numirea și activitatea funcționarilor consulari onorifici ai Republicii Moldova este reglementată de Regulamentul Ministerului Afacerilor Externe privind Consulul Onorific al Republicii Moldova.

CAPITOLUL V

DISPOZIȚII FINALE

85. Agenții diplomatici și funcționarii consulari pot fi delegați pentru exercitarea funcțiilor consulare în cadrul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare, pentru prima dată, după 2 ani de lucru în aparatul central al Ministerului Afacerilor Externe, fiind angajați în funcție diplomatică.

86. Durata deplasării prevăzută în punctul 85 al prezentului Statut este de pînă la 3 ani.

87. Termenul de activitate în funcții consulare din cadrul Ministerului Afacerilor Externe dintre două perioade de activitate în misiunea

diplomatică sau Oficiului Consular nu poate fi mai mic de un an.

88. Activitatea funcționarului consular încetează în următoarele cazuri:

a) rechemarea funcționarului după expirarea termenului stabilit prin articolul 15 al Legii cu privire la serviciul diplomatic;

b) retragerea exequaturului;

c) revocarea patentei consulare;

d) închiderea Oficiului Consular;

e) încetarea relațiilor consulare.

89. Rechemarea înainte de termen a funcționarului consular se efectuează în cazurile prevăzute de articolul 25 al Legii cu privire la serviciul diplomatic.

Sursă: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 50-52 din 11 aprilie 2002.

Referințe bibliografice:

1. Anghel, Ion M.; Diaconu, Ion, *Codificarea dreptului consular*//„Justiția nouă“, nr. 5, 1964.
2. Anghel, Ion M., *Dreptul diplomatic*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975.
3. Anghel, Ion M., *Dreptul consular*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
4. Anghel, Ion M., *Dreptul diplomatic și consular*, București, Editura Lumina Lex, 1996.
5. Anghel, Ion M., *Dreptul tratatelor. 2 vol*, București, Editura Lumina Lex, 1993.
6. Arhiliuc, Victoria, *Diplomația preventivă și securitatea colectivă a statelor*, Chișinău, Tipografia “Reclama”, 1999.
7. Balan, Oleg, *Terorismul – crimă internațională*, Chișinău, Tipografia “Reclama”, 1998.
8. Balan, Oleg; Serbenco, Eduard, *Drept internațional public, Vol. I*, Chișinău, Tipografia “Reclama”, 2001.
9. Benadava, Santiago, *Derecho Internacional Publico*, 6-a edicion, Editorial Juridica ConoSur, Santiago de Chile, 1999.
10. Berindei, Dan, *Din începuturile diplomației românești moderne*, București, Editura Politică, 1965.
11. Bogdan, Corneliu și Preda, Eugen, *Sferele de influență*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.
12. Bogdan, Damian P., *Acte moldovenești dinainte de Ștefan cel Mare*, București, 1938.
13. Bogdan, Damian P., *Acte moldovenești din anii 1426-1502*, București, 1947.
14. Bull, Hedley, *Societatea anarhică, Un studiu asupra ordinii în politica mondială*, Central European University Press, Editura Știința, Chișinău, 1998.
15. Bolintineanu, Alexandru; Năstase, Adrian; Aurescu, Bogdan, *Drept internațional contemporan*, Ediția a 2-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL BECK, 2000.
16. Bonciog, Aurel, *Drept diplomatic*, București, Editura "Paideia", 1997.

17. Bonciog, Aurel, *Drept diplomatic*, București, Editura Fundației „România de Măine”, 2000.
18. Bonciog, Aurel, *Drept consular*, Ediția a II-a, București, Editura Fundației „România de Măine”, 1998.
19. Bonciog, Aurel, *Drept consular*, București, Editura Fundației „România de Măine”, 2000.
20. Brădescu, Faust, *Doctrine politice* /Faust Brădescu: Studiu introductiv de Georgiana-Margareta Scurtu – Ed. a 2-a, Vol. 1: *Drept și politică internațională*, București, Editura „Majadahonda”, 1999.
21. Brădescu, Faust, *Doctrine politice*/Faust Brădescu: Studiu introductiv de Georgiana-Margareta Scurtu – Ed. a 2-a, Vol. 2: *Filozofie politică și socială*, București, Editura “Majadahonda”, 1999.
22. Burian, Alexandru, *Introducere în practica diplomatică și procedura internațională*, Editura “Cartier”, Chișinău, 2000.
23. Burian, Alexandru, *Drept diplomatic și consular*, Chișinău, Editura „ARC”, 2001.
24. Burian, Alexandru, *Subiectele relațiilor internaționale contemporane*// “*Administrarea Publică*”, nr.1, 2000, p. 111-128.
25. Burian, Alexandru, *Sistemul relațiilor internaționale contemporane*// „*Administrarea Publică*”, nr. 3-4, 2000, p. 149-164.
26. Burian, Alexandru, *Doctrine și teorii internaționale* // „*Administrarea Publică*”, nr. 1, 2001, p. 117-126.
27. Burian, Alexandru, *Teoria relațiilor internaționale în sistemul științelor politice* //”*Administrarea publică*”, nr. 2, 2001, p. 119-134.
28. Burian, Alexandru, *Reglementarea juridică a relațiilor diplomatice* //”*Administrarea publică*”, nr. 3, 2001, p. 91-104.
29. Burian, Alexandru, *Reglementarea juridică a relațiilor consulare*// „*Administrarea publică*”, nr. 1, 2002, p. 116-124.
30. Burian, Alexandru, *Diplomația prin organizații internaționale*//”*Revista de Filosofie și Drept*”, nr. 3, 2001, p. 20-24.
31. Burian, Alexandru, *Regimul juridic al diplomației ad hoc* //”*Revista de Filosofie și Drept*”, nr. 1, 2002, p.
32. Burian, Alexandru, *Diplomația prin conferințe internaționale*//”*Revista Națională de Drept*”, nr. 12, 2001, p. 41-48.
33. Burian, Alexandru, *Privilegiile și imunitățile diplomatice*//”*Revista*

- Națională de Drept”, nr. 1, 2002, p. 34-37.
34. Burian, Alexandru, *Cerințele de bază ale protocolului diplomatic*//”Revista Națională de Drept”, nr. 2, 2002, p. 25-33.
 35. Burian, Alexandru, *Diplomația ad-hoc: noțiuni, surse, categorii*//”Revista Națională de Drept”, nr. 4, 2002, p. 25-27.
 36. Burian, Alexandru, *Regimul de drept al relațiilor consulare*//”Revista Națională de Drept”, nr. 5, 2002, p. 53-57.
 37. Burian, Alexandru, *Acțiunea în spațiu și timp a privilegiilor și imunităților consulare* //”Revista Națională de Drept”, nr. 7, 2002, p. 29-34.
 38. Burian, Alexandru, *Privilegiile și imunitățile consulare*//”Administrarea publică”, nr. 2, 2002, p. .
 39. Burian, Alexandru, *Securitatea internațională și chestiunile asigurării păcii în întreaga lume* //„Revista Națională de Drept”, nr. 1, 2003, p. .
 40. Burian, Alexandru, *Diplomația moldovenească: aspecte geopolitice și geoeconomice* // Conferința științifică „Zece ani ai Universității Cooperatiste din Moldova”, 25.04.2002, Chișinău, UCM, 2002.
 41. Burian, Alexandru, *Evoluția sistemului internațional* // ”Anuarul Academiei de Administrare Publică. 2002”, Chișinău, AAP, 2002.
 42. Burian, Alexandru, *Noțiunea de diplomație parlamentară* // „Anuarul ARISDIP”, Chișinău, ARISDIP, 2002.
 43. Burian, Alexandru, *Diplomația preventivă și minoritățile naționale*// „Statul de drept și problemele minorităților naționale: materiale ale Conferinței teoretico-științifice internaționale, (11-12 ianuarie 2002, mun. Bălți)”, col.red.: Gheorghe Costachi, Chișinău, „Universul”, 2002, p. 113-116.
 44. Burian, Alexandru; Costachi, Gheorghe, *Statul de drept și activitatea diplomatică exercitată de organele statale centrale*//„Statul de drept și problemele minorităților naționale: materiale ale Conferinței teoretico-științifice internaționale, (11-12 ianuarie 2002, mun. Bălți)”, col.red.: Gheorghe Costachi, Chișinău, „Universul”, 2002, p. 211-216.
 45. Buzatu, Gheorghe, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
 46. Cahier, Philippe, *Le Droit Diplomatique Contemporain*, Libraire

- E.Droz, Librairie Minard, Geneve, 1964.
47. Calvocoressi, Peter, *World Politics Since 1945*, Longman, London, 1989.
 48. Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Chișinău, Editura „Literatura artistică”, 1988.
 49. Closcă, Ionel, *Dreptul umanitar și noua ordine internațională*, București, Editura militară, 1978.
 50. Cojocaru, Gheorghe E., *Politica Externă a Republicii Moldova, Studii*, Editura „Civitas”, Chișinău, 1999.
 51. Cojocă, Petru D., *Istoria unui tratat controversat. Tratatul de parteneriat privilegiat și cooperare între România și Republica Moldova*, Chișinău, Editura ZAMOLXE, 2000.
 52. Collard, Daniel, *Les relations internationales*, Masson, Paris, 1977.
 53. Costachi, Gheorghe, *Statul de drept: între teorie și realitate*, Chișinău, 2000.
 54. Costăchescu M., *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, Iași, 1931.
 55. Costăchescu M., *Documente Moldovenești de la Ștefăniță Voevod (1517-1527)*, Iași, 1943.
 56. Chifu, Iulian, *Război diplomatic în Basarabia. O istorie ultracontemporană de Iulian Chifu*. Colecția Aspectele istoriei, București, Editura Paidiea, 1997.
 57. Cuellar, Javier, Perez de, *Manual de derecho diplomatico*, Ediciones Peruanas, Lima, 1964.
 58. Datcu, Ion, *Istoria relațiilor internaționale și a diplomației*, București, 1991.
 59. Dașcovici, Nicolae, *Dreptul războiului și neutralitatea*, Edit. A. Țerek, Iași, 1941.
 60. Del Arenal, Celestino, *Introduccion a las Relaciones Internacionales*, Tecnos, Madrid, 1984, 3-a edicion.
 61. Diaconu, Ion, *Normele imperative în dreptul internațional (jus cogens)*, București, Editura Academiei, 1977.
 62. Diaconu, Ion, *Curs de drept internațional public*, Casa de Editură și Presă “Șansa” SRL, Universitatea Independentă “Dimitrie Cantemir”, București, 1993.
 63. Diaconu, Ion, *Curs de drept internațional public*, Ediția a II-a

- revăzută și adăugită, Casa de Editură și Presă “Șansa” SRL, București, 1995.
64. *Dictionnaire de la terminologie du droit international*, Sirey, Paris, 1960.
 65. *Dicționar de drept internațional public*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.
 66. *Diplomați iluștri*, V.1, București, 1969.
 67. Drăghici, Manolache, *Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani, în două tomuri*, Iași, 1857.
 68. Duculescu, Victor, *Unele probleme ale conflictului de tratate cu privire specială la dreptul consular // ”Studii și cercetări juridice”*, nr. 1, 1973.
 69. Duculescu, Victor, *Diplomația secretă*, București, Editura ”Casa Europeană”, București, 1992.
 70. Dusault, Louis, *Protocolul. Instrument de comunicare*, București, Editura “Galaxia”, 1996.
 71. Ecobescu, Nicolae; Duculescu, Victor, *Drept internațional public*, București, Editura “Hyperion”, 1993.
 72. Ecobescu, Nicolae; Duculescu, Victor, *Dreptul tratatelor*, București, Editura “CONTINENT XXI”, 1995.
 73. Eduardo, Ortiz, *El estudio de las Relaciones Internacionales*, Fondo de Cultura Economica, Santiago de Chile, 2000.
 74. Enache, Marian, Cimpoeșu, Dorin, *Misiune diplomatică în Republica Moldova (1993-1997)*, Editura POLIROM, Iași, 2000.
 75. Feltham, R.G., *Introducere în dreptul și practica diplomației*, București, Editura ALL, 1996.
 76. Florio, Franco, *Nozioni di diplomazia e diritto diplomatico*, Sec.ed., Milano, 1978.
 77. Gafencu, G., *Misiune la Moscova. 1940-1944. Culegere de documente*, București, Editura “Univers Enciclopedic”, 1995.
 78. Geamanu, Grigore, *Drept internațional contemporan*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1965.
 79. Geamanu, Grigore, *Drept internațional contemporan*, Ediția a II-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975.
 80. Geamanu, Grigore, *Drept internațional public, Vol. I*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981.

81. Geamanu, Grigore, *Drept internațional public, Vol. II*, Bucuresti, Editura Didactică și Pedagogică, 1983.
82. Giuliano, Mario, *Le relazioni e immunita diplomatiche*, Milano, 1968.
83. Giurescu, C., *Capitulațiile Moldovei cu Poarta Otomană*, București, 1908.
84. Glaser, Edwin, *Despre codificarea dreptului diplomatic/"*Justiția nouă", nr. 5, 1961.
85. Grigoraș, N., *Din istoria diplomației moldovenești, Publicațiile Institutului de istorie națională "A. D. Xenopol"*, Iași, 1948.
86. Jose, Luis, Leon, *El nuevo sistema internacional. Una vision de Mexico*. Secretaria de Relaciones Exteriores, Ricardo Flores Magon, Mexico, 1999.
87. Juan, Eduardo, Eguiguren, Guzman, *Relaciones internacionales: una perspectiva antropologica*, Editorial Andres Bello, Santiago de Chile, 1987.
88. Hardy, Michael., *Modern Diplomatic Law*, Manchester University Press, 1968.
89. Hinsley, F.H., *Suveranitate, Traducere de Adriana Fekete și Ovidiu Ursa*, Chișinău, Editura "Știința", 1998.
90. Hobsbawm, E., J., *Națiuni și naționalism din 1780 pînă în prezent. Program, mit, realitate, Traducere: Diana Stanciu*, Chișinău, Editura "ARC", 1997.
91. Hobsbawm, Eric, *O istorie a secolului XX, Era extremelor, 1914-1991, Traducere din engleză de Liliana Ionescu*, Chișinău, Editura "Cartier", 1999.
92. Hoffmann, Stanley, *Ianus și Minerva, Eseuri asupra teoriei și practicii politicii internaționale, Traducere de Robert Butaru*, Chișinău, Editura „Știința”, 1999.
93. Horia, M., Neagu, S., Nicolae, I., Șteflea, N., *Statele lumii: Mică enciclopedie*, București, Editura Meronia, 1995.
94. Huntington, Samuel P., *Ordinea politică a societăților în schimbare /Trad. de Horațiu Stamatini*, Editura POLIROM, Iași, 1999.
95. Huntington, Samuel P., *Superputerea singuratică.//Politica Externă*, Revistă a Societății Academice din România, Anul III, Numărul 7-8, toamna-iarna 1999-2000.

96. Huntington, Samuel, *Clash of civilizations*/"Foreign Affairs", summer 1993, p. 22-49.
97. King, Charles, *Moldovenii. România, Rusia și politica culturală*. Traducere de Diana Stanciu, Chișinău, Editura "ARC", 2002.
98. Kissinger, Henry, *Diplomația, traducere din limba engleză: Mircea Ștefancu, Radu Paraschivescu*, București, Editura ALL, 1998.
99. Klebes, Heinrich, *Diplomația parlamentară*, Centrul de Informare și Documentare al Consiliului Europei, București, 1998.
100. Lazari, C., *Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană – realizări și perspective* // "Revista Națională de Drept", nr. 3, 2002, pag. 27-30.
101. Malița, *Mircea, Pagini din trecutul diplomației românești*, București, Editura Politică, 1966.
102. Malița, *Mircea, Diplomația (Școli și instituții)*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975.
103. Maresca, Adolfo, *Le relazioni consolari*, Milano, 1966.
104. Maresca, Adolfo, *La missione diplomatica*, Sec. Ed., Milano, 1967.
105. Maresca, Adolfo, *Il diritto dei trattati*, Milano, 1971.
106. Maresca, Adolfo, *La diplomazia plurilaterale*, Milano, 1979.
107. Mazilu, Dumitru, *Dreptul păcii. Tratat*, București, Editura ALL BECK, 1998.
108. Mazilu, Dumitru, *Dreptul internațional public, Vol. I*, București, Editura Lumina LEX, 2001.
109. Mazilu, Dumitru, *Teoria generală a dreptului*, București, Editura ALL BECK, 2001.
110. McCaffree, Mary Jane and Innis, Pauline. *Protocol, The Complete Handbook of Diplomatic, Official and Social Usage*, Devon Publishing Company, Inc., Washington D.C., 1990.
111. Miga-Besteliu, Raluca, *Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public*, București, Editura ALL, 1997.
112. Moca, Gheorghe, *Drept internațional, Vol. I*, București, Editura Politică, 1983.
113. Moca, Gheorghe, *Drept internațional, Vol. I*, Universitatea București, 1989.
114. *Moldova în contextul relațiilor politice internaționale. 1387-1858, Tratat*, Chișinău, 1992.

115. Moreau, Bernard, *Protocole et ceremoniel parlementaires*, Protocoles de l'Assemblée nationale, Paris, 1997.
116. Morgenthau, Hans, *Escritos sobre politica internacional*. Con estudio preliminar de Esther Barbe, Tecnos, Madrid, 1990.
117. Morgenthau, Hans, *Politica entre las Naciones. La lucha por el poder y la paz*, Grupo Editor Latinoamericano, Buenos Aires, 1986.
118. Naudon, Carlos y Sepulveda, Alberto, *Introduccion a la Politica Mundial*, Ediciones Chileamerica-Cesoc, Santiago, Chile, 1998.
119. Niciu, Marțian, I., *Organizații internaționale (guvernamentale)*, Ediția a II-a, Editura Fundației "Chemarea", Iași, 1994.
120. Niciu, Marțian, I., *Drept internațional public, Două volume*, Ediția a II-a (revizuită și completată), Editura Fundației "Chemarea", Iași, 1995-1996.
121. Nicolson, Harold, *Arta diplomatică*, Editura Politică, București, 1966.
122. Paraire, Philippe, *Mari lideri ai istoriei mondiale, Traducere: Dorina Bodea*, Editura ARC, Chișinău, 1999.
123. Pârvan V., *Relațiile lui Ștefan cel Mare cu Ungaria*, București, 1905.
124. Platon, M., Rosca, S., Roman, A., Popescu, T., *Istoria administrației publice din Moldova*, Chișinău, AAP, 1999.
125. Popescu, Dumitra; Năstase, Adrian; Coman, Florian, *Drept internațional public, Ediție revăzută și adăugită*, Casa de Editură și Presă "Șansa" SRL, București, 1994.
126. Popescu, Dumitra; Năstase, Adrian, *Drept internațional public, Ediție revăzută și adăugită*, Casa de Editură și Presă "Șansa" SRL, București, 1997.
127. Preda, Aurel, *Drept internațional public*, București, Editura Sylvi, 1999.
128. Rousseau, Charles, *Droit international public*, 4e ed., Dalloz, Paris, 1968.
129. Rousseau, Charles, *Droit international public*, Onzieme edition, Dalloz, Paris, 1987.
130. Roman, Alexandru, *Istoria diplomației antice, Curs de lecții*, Chișinău, 1997.
131. Takacs, Ludovic; Niciu, Marțian, *Drept internațional public*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976.

132. Tămaș Sergiu, *Dicționar politic, Instituțiile democratice și cultura civică*, București, 1996.
133. Titulescu, Nicolae, *Documente diplomatice*, Editura Politică, București, 1967.
134. Titulescu, Nicolae, *Discursuri*, Editura Științifică, București, 1967.
135. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*. 23 de volume, Ediție oficială, Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Chișinău, 1998-1999.
136. Tredinnick, Felipe, *Derecho internacional publico y relaciones internacionales*, Tercera edicion, Editorial "Los amigos del libro", La Paz - Cochabamba, Bolivia, 1997.
137. Tunkin, G. I., *Theory of International Law*, London, 1974.
138. Wight, Martin, *Politica de putere, Volum editat de Hedley Bull și Carsten Holbraad*, Central European University Press, Editura ARC, Chișinău, 1998.
139. Андреев С., *Дипломатические представительства*//«Международная жизнь», № 3, 1986.
140. Андреев С., *Дипломатические привилегии и иммунитеты* //«Международная жизнь», № 6, 1986.
141. Анцилотти Д., *Курс международного права*, Москва, 1961.
142. Бережков В.М., *Страницы дипломатической истории*. 4-е изд. – Москва, «Международные отношения», 1987.
143. Бланке У., *Заграничная служба США*, Москва, 1974.
144. Блищенко И.П., Дурденевский В.Н., *Дипломатическое и консульское право*, Москва, Издательство “Международные отношения”, 1962.
145. Блищенко И.П., *Современное дипломатическое право и дипломатия ad hoc*, Москва, ВДШ, 1964.
146. Блищенко И.П., *Дипломатическое право*, Москва, «Высшая школа», 1972.
147. Блищенко И.П., *Дипломатическое право*, Издание 2-е, переработанное и дополненное, Москва, «Высшая школа», 1990.
148. Блищенко И.П., *Прецеденты в международном праве*, Москва, “Международные отношения”, 1977.
149. Бобылев Г.В., Зубков Н.Г., *Основы консульской службы*,

- Москва, «Международные отношения», 1986.
150. Бокшанин А., *История международных отношений и дипломатии в древнем мире*, Москва, 1948.
151. Броунли Я., *Международное право, (В двух книгах)*, Издательство “Прогресс”, Москва, 1977.
152. Бувайлик Г.Е., *Правовое регулирование международных экономических отношений*, Киев, «Наукова думка», 1977.
153. Буриан А., *Дипломаты открывают ворота в мир, коммерсанты в них входят* // “Экономическое обозрение”, 1995, № 13.
154. Буриан А., *Геополитические перспективы молдавской государственности* // “Res Publica”, 01.01.1999.
155. Буриан А., *Кто мы, где мы и с кем? Геополитические перспективы развития Республики Молдова* // “Независимая Молдова”, 05.02.1999.
156. Буриан А., *Молдавская государственность: президентская или парламентская республика?* // “Независимая Молдова”, 12.02.1999.
157. Буриан А., *Молдавская экономика: Восток или Запад? Внешнеэкономические перспективы Республики Молдова* // “Независимая Молдова”, 26.03.1999.
158. Буриан А., *Концепции внешней политики у нас нет* // “Кишиневские новости”, 27.08.1999.
159. Буриан А., *Нужна ли Молдове своя «кузница» по подготовке дипломатов?* // «Кишиневские новости», 31.08.2001. – <http://www.kn.md/2001.31.08/burian.html/>
160. Буриан А., *Введение в дипломатическую практику*. - Кишинев, Издательство „ARC”, 2001.
161. Буриан А., *Правовой режим дипломатических представительств* // «Закон и жизнь», № 1, 2002, с. 8-12.
162. Буриан А., *Правовой режим консульских учреждений* // «Закон и жизнь», № 3, 2002, с. 4-10.
163. Буриан А., *Дипломатические и консульские привилегии и иммунитеты* // «Закон и жизнь», № 4, 2002, с. 18-23.
164. Буриан А., *Международные конференции и дипломатия ad hoc* // «Закон и жизнь», № 5, 2002, с. 11-16.

- 165.Буриан А., *Международные организации и дипломатическая деятельность*//«Закон и жизнь», № 6, 2002, с. 37-42.
- 166.Буриан А., *Основные требования дипломатического протокола и церемониала*//«Закон и жизнь», № 7, 2002, с. 30-40.
- 167.Буриан А., *Международные конференции и дипломатия ad hoc: понятия, структура, правовой режим* //«Белорусский журнал международного права и международных отношений», № 2, 2002, с. 13-17. - <http://www.cenunst.unibel.by/2002.2/burian.shtml>
- 168.Буриан А., *Международно-правовая защита прав ребенка во время вооруженных конфликтов*// Международная научно-теоретическая конференция «Международно-правовая защита прав ребенка» Одесса, 21.09.2001 г.
- 169.Буриан А., *Защита прав человека: внутригосударственный механизм* //Международная научно-теоретическая конференция «Судебная защита прав человека: национальный и европейский опыт» Одесса, 09.11.2001 г.
- 170.Буриан А., *Особенности дипломатической службы в Республике Молдова* //Международная научно-теоретическая конференция «Международно-правовая деятельность государств» Одесса, 05.12.2002 г.
- 171.Вейнер А.П., *Консулы в христианских государствах Европы и Сев.-Американских Соединенных Штатов*, Спб., 1894.
- 172.Гросул Г.С., *Дунайские княжества в политике России 1774-1806*, Кишинев, 1975.
- 173.Гроций Г., *О праве войны и мира*, Москва, Госюриздат, 1956.
- 174.Де Ваттель Э., *Право народов, или принципы естественного права, применяемые к поведению людей и делам наций и суверенов*, Москва, Госюриздат, 1960.
- 175.*Действующее международное право*, В 3-х томах. Составители Ю.М.Колосов и Э.С.Кривчикова, Москва, Издательство Московского независимого института международного права, 1996-1997.
- 176.*Дипломатический словарь*. Четвертое, переработанное и дополненное издание. В трех томах, Москва, Издательство «Наука», 1984-1986.
- 177.Додонов В.Н., Панов В.П., Румянцев О.Г., *Международное*

- право. Словарь-справочник*, Москва, Издательство «ИНФРА-М», 1997.
178. Заллет Р., *Дипломатическая служба*, Москва, 1956.
179. Зорин В.А., *Основы дипломатической службы*, Москва, 1977.
180. Ильин Ю.Д., *Основные тенденции в развитии консульского права*, Москва, «Юридическая литература», 1969.
181. Израэлян В.Л., *Дипломаты лицом к лицу*, Москва, «Международные отношения», 1990.
182. *История внешней политики и дипломатии США (1775-1877)*, Москва, 1980.
183. *История международных отношений и дипломатии в древнем мире*, Москва, 1945.
184. *История дипломатии*, В 3-х т. /Под ред. В.П.Потемкина, Москва-Ленинград, ОГИЗ, 1941-1945.
185. *История дипломатии*, Издание второе. В 5 т. /Под ред. А.А.Громыко, Москва, «Политиздат», 1959-1979.
186. Ковалев А.Н., *Азбука дипломатии*, Москва, «Международные отношения», 1984.
187. Кольяр К.А., *Международные организации и учреждения*, Москва, 1972.
188. Корецкий В.М., *Проблема «основных прав и обязанностей государств» в международном праве // «Советский ежегодник международного права. 1958»*, Москва, 1959.
189. *Курс международного права*, В шести томах, Москва, «Наука», 1967-1973.
190. *Курс международного права*, В семи томах, Москва, «Наука», 1989-1992.
191. Ладыженский А., *Инструкции консулам РСФСР // «Международная жизнь»*, № 16, 1922.
192. Лебедев В., *Непризнанные (самопровозглашенные) государства и международное право // «Закон и жизнь»*, № 1, 2002, с. 13-18.
193. Лебедев В., *Содружество Независимых Государств: актуальные проблемы международно-правового развития // «Закон и жизнь»*, № 5, 2002, с. 4-10.
194. Левин Д.Б., *Дипломатический иммунитет*, Москва-Ленинград, Издательство АН СССР, 1949.

195. Левин Д.Б., *Дипломатия, ее сущность, методы и формы*, Москва, 1962.
196. Левин Д.Б., *Дипломатический иммунитет*, Москва, «Международные отношения», 1981.
197. Левин Д.Б., *Международное право, внешняя политика и дипломатия*, Москва, «Международные отношения», 1981.
198. Левин Д.Б., *Наука международного права в России в конце XIX и начале XX в.: Общие вопросы теории международного права.* – Москва, «Наука», 1982.
199. Лукашук И.И., *Международное право. Общая часть*, Москва, Издательство БЕК, 1997.
200. Лукашук И.И., *Международное право. Особенная часть*, Москва, Издательство БЕК, 1997.
201. Лукашук И.И., *Нормы международного права*, Москва, Издательство «Спарк», 1997.
202. Мазер И., *Дипломаты и дипломатия* // «За рубежом», № 17, 1993.
203. Макиавелли Н., *Государь*, Москва, «Планета», 1990.
204. Мартенс Ф., *О консулах и консульской юрисдикции на Востоке*, Спб., 1873.
205. Мартенс Ф., *Современное международное право цивилизованных народов*, Спб., 1883.
206. Матвеев В.М., *Дипломатическая служба США*, Москва, «Международные отношения», 1987.
207. Матвеев В.М., *Британская дипломатическая служба*, Москва, «Международные отношения», 1984.
208. *Международное право* / Отв.ред. Ю.М.Колосов, В.И.Кузнецов, Москва, «Международные отношения», 1996.
209. *Международное право.* 4-е издание, переработанное и дополненное / Отв.ред. Ф.И.Кожевников, Москва, «Международные отношения», 1981.
210. *Международное право в документах*, Составитель Н.Т.Блатова, Москва, «Юридическая литература», 1982.
211. Миронов Н.В., *Правовая регламентация консульской службы в СССР* // «Советское государство и право», № 1, 1977.
212. Мовчан А.П., *Кодификация и прогрессивное развитие*

- международного права*, Москва, «Юридическая литература», 1972.
213. Моджорян Л.А., *Правовое положение дипломатических представительств и их персонала*//«Советский ежегодник международного права. 1974», Москва, «Наука», 1976.
214. Наумов Д., *Консульское право Европы и Америки*, Москва, 1856.
215. Никольсон Г., *Дипломатическое искусство. Четыре лекции по истории дипломатии*, Москва, 1962.
216. Павлов О., *Дипломатический корпус*//«Международная жизнь», № 4, 1986.
217. Павлов О., *Дипломатические должности и ранги*//«Международная жизнь», № 5, 1986.
218. Первенцев В.В., *Из истории консульской службы России XVIII в.* //«Вопросы истории», № 8, 1985.
219. Петренко Н.И., *Основы консульского права*, Москва, Издательство УДН, 1986.
220. Петренко Н.И., *Учреждение дипломатического представительства*, Москва, Издательство УДН, 1979.
221. Поленц О.Э., *Ратификация международных договоров*, Москва-Ленинград, Издательство АН СССР, 1950.
222. Попов В.И., *Современная дипломатия. Теория и практика. Часть I. Дипломатия – наука и искусство*, Издательство “Научная книга”, Москва, 2000.
223. *Правила процедуры в многосторонней дипломатии. Сборник документов*, Москва, «Международные отношения», 1986.
224. Сандровский К.К., *Специальные дипломатические миссии: международно-правовые вопросы*, Киев, Вища школа, 1977.
225. Сандровский К.К., *Дипломатическое право*, Киев, Вища школа, 1981.
226. Сандровский К.К., *Право внешних сношений*, Киев, Вища школа, 1986.
227. Санчов В.Л., *Учебник консульского права*, Москва-Ленинград, 1926.
228. Сатоу Э., *Руководство по дипломатической практике*, Издательство Института Международных Отношений, Москва, 1961.

229. Селянинов О., *Дипломатические представительства: Учебное пособие*, Москва, МГИМО, 1986.
230. Селянинов О., *Тетради по истории дипломатической службы государств: (Возникновение и развитие)*, Москва, 1995.
231. *Словарь международного права*/Отв. ред. Б.М.Клименко, Москва, «Международные отношения», 1982.
232. Талалаев А.Н., *Международное право и современность*, Москва, «Наука», 1984.
233. Гимберген Я., *Пересмотр международного порядка*, Москва, 1980.
234. Тункин Г.И., *Основы современного международного права*, Москва, 1956.
235. Тункин Г.И., *Право и сила в международной системе*, Москва, «Международные отношения», 1983.
236. Тункин Г.И., *Теория международного права* / Под общ. ред. проф. Шестакова Л.Н., Москва, Издательство «Зерцало», 2000.
237. Уляницкий В.А., *Русские консульства за границей в XVIII в.*, Москва, 1899.
238. Умбрайт В., *Институт нештатного консула (возможности применения в практике социалистических государств на примере ГДР)*, Москва, 1977.
239. Фараг Муса, *Дипломатическая служба арабских государств*, Москва, ИМО, 1962.
240. Федоров К.Г., *История государства и права зарубежных стран*. Изд. 2-е, переработанное и дополненное, Ленинград, Издательство Ленинградского Университета, 1977.
241. Федоров Л., *Дипломат и консул*, Москва, 1965.
242. Фельдман Д.И., Баскин Ю.Я., *Учение Канта и Гегеля о международном праве и современность*, Издательство Казанского университета, 1977.
243. Фельтхэм Ральф Джордж, *Настольная книга дипломата. Перевод с английского*, Издательство «Новое знание», Минск, 2000.
244. Фишер Р., Этельд., *Подготовка к переговорам*, Москва, 1996.
245. Хименес де Аречага, Эдуардо, *Современное международное право*, Москва, Издательство «Прогресс», 1983.

Asociația de Drept Internațional din Republica Moldova

Asociația de Drept Internațional din Republica Moldova este o organizație nonguvernamentală, nonprofit, care întrunește în rândurile sale specialiștii în domeniul dreptului internațional și relațiilor internaționale din Republica Moldova.

Asociația efectuează următoarele genuri de activitate:

- participă, organizează și petrece cercetări științifice în domeniul dreptului internațional, științelor juridice, științelor politice, politicii externe, relațiilor internaționale, relațiilor economice externe;
- acordă consultații instituțiilor guvernamentale și nonguvernamentale, persoanelor juridice și fizice în limitele competențelor sale;
- organizează și petrece, atât în țară cât și în străinătate, seminare republicane și internaționale, simpoziumuri științifico-practice, întâlniri, mese rotunde și alte tipuri de activități în problemele dezvoltării relațiilor internaționale și cooperării între state;
- organizează și participă la organizarea de grupe și cursuri de instruire și perfecționare a cadrelor de înaltă calificare în domeniul dreptului internațional, relațiilor internaționale, relațiilor economice externe, marketingului, managementului, turismului internațional, etc.;
- participă, organizează și petrece concursuri, expoziții și târguri internaționale;
- participă la activitatea externă consultativă, informațională, editorială, poligrafică;
- organizează lansări de carte.

În anul 2000 Asociația de Drept Internațional din Republica Moldova a inițiat un program de pregătire și editare a manualelor, cursurilor de lecții și materialelor didactice destinate studenților facultăților de drept și de relații internaționale a universităților din țară, cu genericul „Manualul secolului XXI”. Pe parcursul anilor 2000-2002 cu suportul Asociației au fost publicate: „Introducere în practica diplomatică și procedura internațională”, „Drept diplomatic și consular”, „Drept internațional

public, vol. I”, „Drept internațional umanitar”, „Введение в дипломатическую практику”.

Pentru anul 2003 sunt planificate pentru publicare: „Drept internațional public, vol. II”, „Tratat de drept internațional public”, „Teoria relațiilor internaționale”, „Geopolitica lumii contemporane”, „Drept internațional cosmic”, „Drept diplomatic și consular, ediția a II-a, revăzută și adăugită” etc.

Adresa Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova:

MD 2068, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Miron Costin,
11/2, of. 43.

Tel/Fax: (373.2) 43.03.05

E-mail: aburian@mail.md; aburianmd@yahoo.com; buriana@km.ru

Ministerul Culturii
Departamentul Activității Editoriale, Poligrafie
și Aprovizionare cu Cărți

Firma Editorial-poligrafică “Combinatul Poligrafic”
2004, Chișinău, str. P. Movilă, nr. 35

Com. Nr. _____